

**BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE
„A HÁTRÁNYOS HELYZETBEN ÉLŐK
TÁRSADALMI FELZÁRKÓZTATÁSÁT,
MOBILITÁSÁT ELŐSEGÍTŐ” STRATÉGIÁJA**

MISKOLC, 2012. ÁPRILIS

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium kiadványa

Összeállította:

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium „Hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” Szakbizottsága

A Szakbizottság tagjai:

Dr. Asztalos Ágnes

Dr. Bogdán Zsolt

Lórántné Orosz Edit

Dr. Lupkovics Beáta

Simkó Imre

Társy József

A Szakbizottság felkért külsős tagjai:

Farkas Félix

Farkas József

A Szakbizottság felkért szakértői:

Dr. Kotics József

Dr. Szabó-Tóth Kinga

Szerkesztették:

Dr. Kotics József

Társy József

Közreműködők:

Ádámné Orbán Andrea

Virányiné Szabó Zsuzsanna

„Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

Magyarország Alaptörvénye, XV. cikk (2) bekezdés

TARTALOM

ELŐZMÉNYEK.....	6
I. HELYZETELEMZÉS	6
I.1. Bevezető.....	6
Demográfia	8
I.2. A lakosság egészségi állapota, közegészségügyi helyzete.....	13
I.3. Gazdaság, munkaerőpiac	24
I.3.1 A munkanélküliség mérséklését, a foglalkoztatás növelését szolgáló eszközök	31
I.3.1.1 Közfoglalkoztatás.....	32
I.3.1.2 TÁMOP 1.1 program	33
I.3.1.3 Foglalkoztatás bővítését szolgáló bérjellegű támogatások	35
I.3.1.4 Munkaerő-piaci képzések támogatása	35
I.3.1.5 Álláskeresők vállalkozóvá válását elősegítő támogatások.....	36
I.3.1.6 Munkahelyteremtő beruházások támogatása	36
I.3.1.7 Az álláskeresők elhelyezkedésnek elősegítése munkaerő-közvetítéssel, egyéb szolgáltatásokkal	37
I.4. Oktatás (köznevelés, szakképzés)	37
I.4.1. Felzárkózást segítő oktatási és egyéb programok	47
I.5. Gyermekvédelem	51
I.6. Szociális ellátás	54
I.7. Bűnözés.....	59
I.7.1. Az ismertté vált bűncselekmények száma.....	59
I.7.2 Felzárkózást segítő rendészeti programok	62
I.8. Pártfogói felügyelet.....	64
I.9. Összegzett SWOT elemzés	68
I.10. A stratégia alapjául szolgáló, elsődleges megállapítások	72
I.10.1 Demográfia, a lakosság egészségi állapota, közegészségügyi helyzet.....	72
I.10.1.1 Demográfia	72
I.10.1.2 A lakosság egészségi állapota	72
I.10.1.3 Környezet-egészségügy	73
I.10.1.4 Járványügy	74
I.10.2 Gazdaság, munkaerőpiac.....	74
I.10.3 Oktatás (köznevelés, szakképzés)	75
I.10.4 Szociális és gyermekvédelem.....	75
I.10.5 Bűnözés	76
I.10.6 Pártfogói felügyelet	77
II. STRATÉGIA	78
II.1. A stratégia fogalmi megközelítései, indokltsága, célkitűzései	78
II.1.1. A stratégia indokltsága.....	79
II.1.2. A stratégia célkitűzései	80
II.2. A stratégia összetevői	81
II. 2.1. A prioritások szerinti beavatkozási területek	81
II. 2.1.1. Foglalkoztatás	81
II.2.1.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés).....	83

II.2.1.3. Egészségügy, életkörülmények	85
II.2.1.4. Szociális és gyermekvédelem	86
II.2.1.5. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem	88
II.2.2. Konkrét nevesített javaslatok, akciók	89
II.2.2.1. Foglalkoztatás	89
II.2.2.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés).....	94
II.2.2.3. Egészségügy, életkörülmények	96
II.2.2.4. Gyermekvédelem.....	99
II.2.2.5 Szociális ellátás.....	100
II.2.2.4. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem	101
II.2.3. A kooperáció résztvevői	104
II.2.3.1. Általánosan	104
II.2.3.2. Téma specifikusan	104
II.3. A megvalósítás feltételrendszere	105
II.3.1. Források	105
II.3.1.1. Foglalkoztatás	105
II.3.1.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés).....	106
II.3.1.3. Egészségügy, életkörülmények	107
II.3.1.4. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem	108
II.4. Akcióterv	109
Sikerességi indikátorok, megvalósítási időszáv, közreműködők, felelős	109
II.4.1. Foglalkoztatás	110
II.4.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés).....	111
II.4.3. Egészségügy, életkörülmények	116
II.4.4 Gyermekvédelem.....	120
II.4.5. Szociális ellátás.....	122
II.4.6. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem	124
II.5. Monitoring	128
II.6. A stratégia kidolgozásának és elfogadásának folyamata.....	128
Összegzés helyett	129
Mellékletek	
I. sz. melléklet: Borsod-Abaúj-Zemplén megye társadalmi, gazdasági helyzetének áttekintése kistérségi nézőpontból.....	1-45
II. sz. melléklet: Kiegészítő ábrák, grafikonok, diagramok, táblázatok.....	1-52
Irodalomjegyzék	

ELŐZMÉNYEK

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium 2011. június 07-ei alakuló ülésén úgy határozott, hogy – érzékelvén a megye nehéz helyzetét társadalmi, gazdasági és kulturális téren egyaránt – **létrehozza** „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” Szakbizottságot.

A Szakbizottság feladatának egy olyan **stratégia kidolgozását** jelölte meg, melynek végrehajtása révén mód nyílik érzékelhető fejlesztési folyamatok **elősegítésére**.

2011. november hónapban jelent meg a **Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia**, melyet a bizottság természetesen egyfajta iránytűnek is tekintett munkája során. A Szakbizottság 2012. április 02-ai ülésén úgy döntött, hogy a véglegesített anyagot a Megyei Államigazgatási Kollégium soros ülésén, az **elfogadást kezdeményező határozati javaslattal előterjeszti**.

A Szakbizottság **köszönetét fejezi ki** mindazon szervezeteknek, továbbá magánszemélyeknek, akik **véleményezték**, illetve **javaslataikkal segítettek** a program széleskörű szakmai és társadalmi megalapozottságát.

I. HELYZETELEMZÉS

I.1. BEVEZETŐ

Borsod-Abaúj-Zemplén megye tíz kistérsége (az Abaúj-Hegyközi, Bodroghközi, Encsi, Edelényi, Mezőcsáti, Ózdi Sárospataki, Szikszói, Szerencsi, Tokaji) **leghátrányosabb helyzetű, kedvezményezett besorolású**.¹ **Hátrányos helyzetű, kedvezményezett besorolású 3 kistérség** (a Kazincbarcikai, Mezőkövesdi, Sátoraljaújhelyi). A megyeszékhelyünk és térsége mellett a Tiszaújvárosi kistérség volt az, mely nem kapott „hátrányos helyzetű” besorolást.²

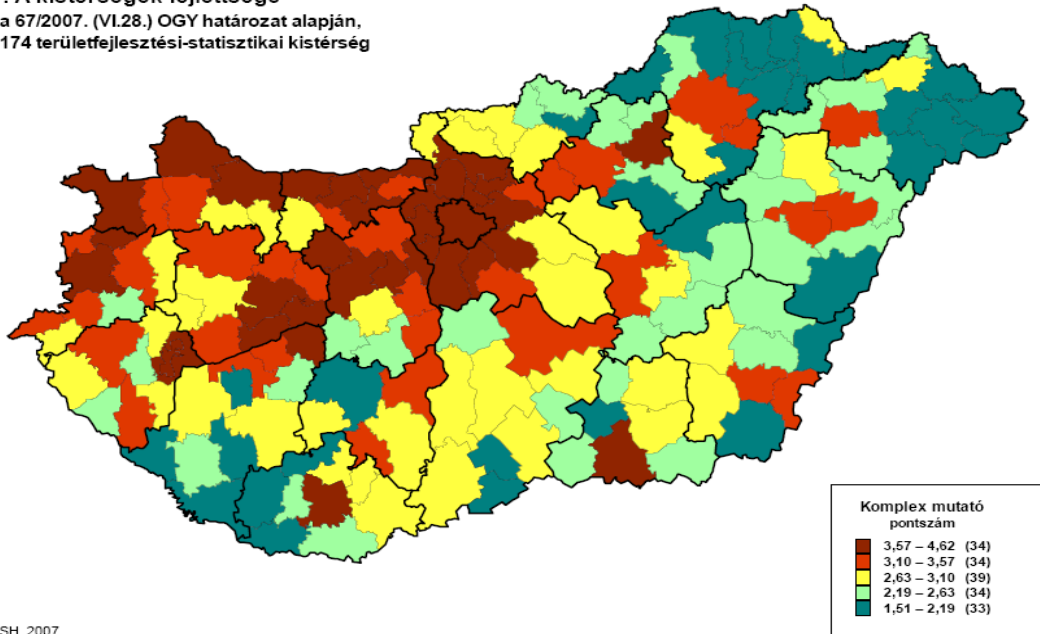
A kistérségek részletesebb bemutatását, a helyzetelemzés 1. számú melléklete tartalmazza.

¹ 311/2007. (XI.17.) Kormányrendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról

² Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről, KSH Budapest 2008.

1. ábra Kistérségek fejlettsége Magyarországon 2007.

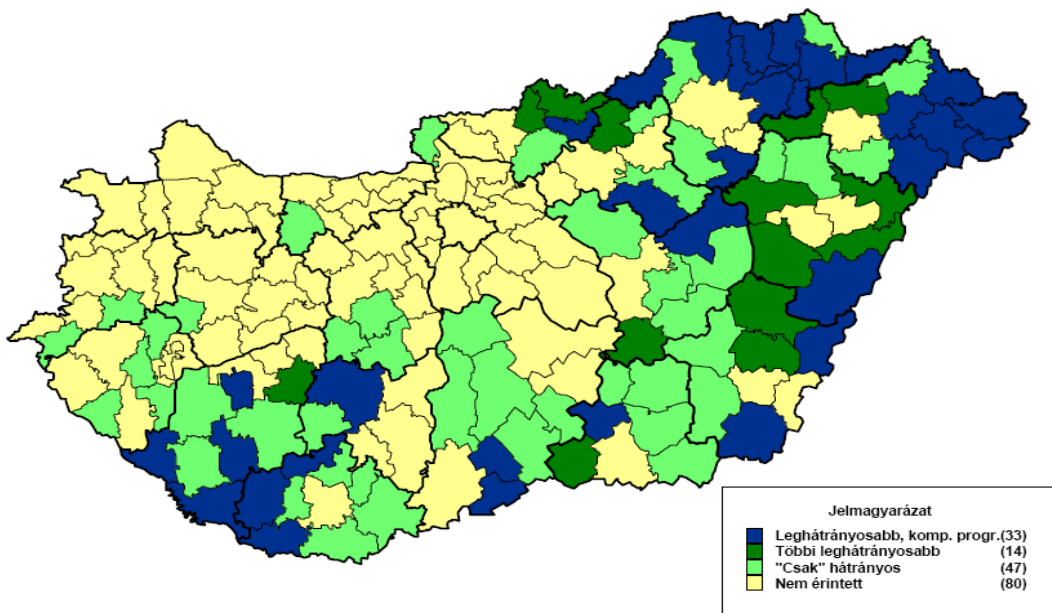
1. A kistérségek fejlettsége
a 67/2007. (VI.28.) OGY határozat alapján,
174 területfejlesztési-statisztikai kistérség

Forrás: Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről, KSH Budapest 2008.

2. ábra Kedvezményezett kistérségek Magyarországon 2007.

2. A kedvezményezett kistérségek

Forrás: Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről, KSH Budapest 2008.

A társadalmi, gazdasági és szociális problémák súlyát jól jelzi a **hátrányos helyzetű kistérségek** népességének megyén belüli aránya, **mely 50% feletti értéket képvisel**, továbbá közel **40%-os arány figyelhető meg a leghátrányosabb helyzetű kistérségek** népessége vonatkozásában is.

Jelen helyzetelemzés célja az, hogy a legfontosabb dimenziókra koncentrálnak bemutassa a Borsod-Abaúj-Zemplén megye általános állapotrajzát a demográfiai, népegészségügyi, foglalkoztatási, oktatási, gyermekvédelmi, szociális, valamint bűnözési helyzetről, statisztikai adatok és saját nyilvántartások alapján.

A helyzetelemzéshez kapcsolódó további relevánsnak tekinthető ábrák, grafikonok, diagramok, és táblázatok, a mellékletben találhatóak meg.

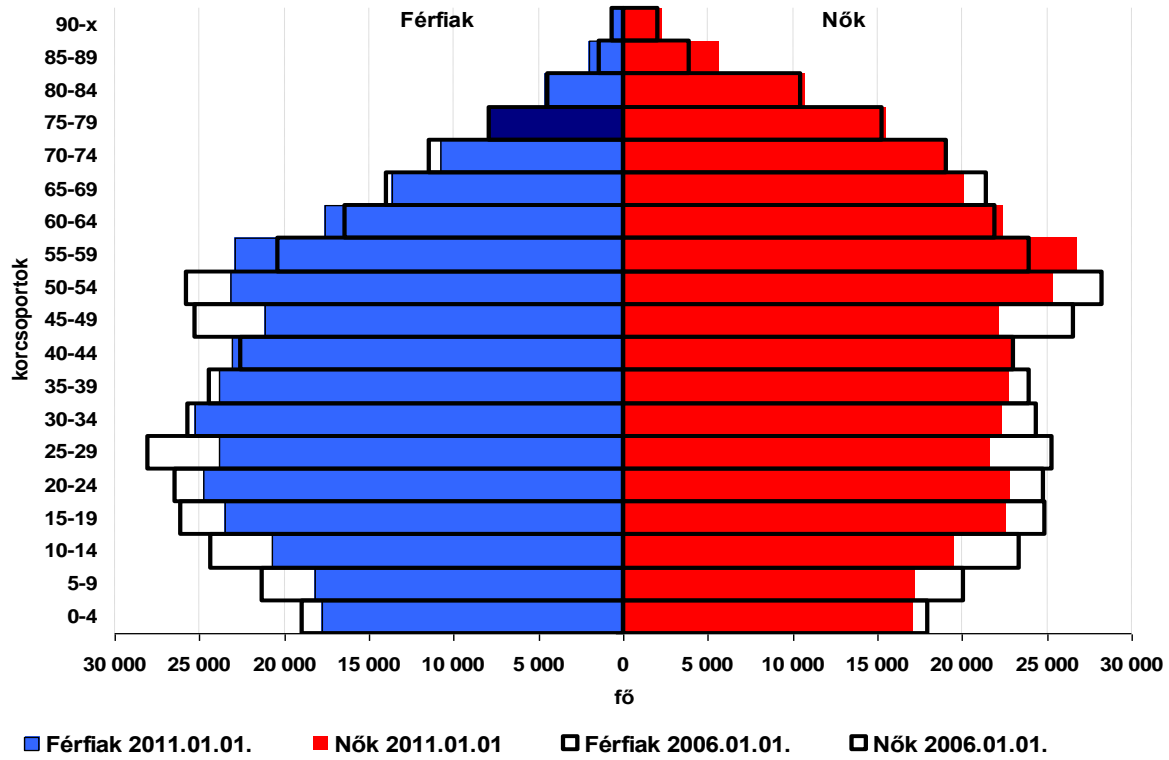
DEMOGRÁFIA

A megyét - a 2010. január 1-jei közigazgatási állapot szerint - 358 település alkotja, mely az ország megyéi közül a legtöbb. Borsod-Abaúj-Zemplén **aprófalvas jellegét** mutatja, hogy a községek átlagos népességszáma nem éri el a 900 főt. A megye 330 községéből 144-ben a lakosok száma 500 fő alatti, 80-ban pedig 500-999 fő közötti. Borsod-Abaúj-Zemplén megye – Budapest fővárost is számítva – **hazánk harmadik legnépesebb megyéje**, lakónépessége **2011. január 1-jén 684 793 fő** volt, 10%-kal kevesebb, mint az ezredfordulón (országosan ezen idő alatt 2,5% volt a csökkenés). A férfiak lélekszáma – magasabb korai halandóságuk következtében – nagyobb arányban csökkent, mint a nőké. A megye **népesség öregedését** jelzi, hogy a gyermekkorúak hányada csökken, (2001:18,9%; 2010:16,4%) míg a felnőtt korúak hányada kisebb (2001:66,7%; 2010:67,3%), az időskorúak aránya (2001:14,4%; 2010:16,4%) jelentősebb mértékben növekszik. A lakosság korösszetétele megmutatkozik a megye öregedési indexében is – száz gyermekkorúra (0-14 éves) jutó öregkorúak (65 éves és idősebb) száma - mely 2010-ben 100 % volt (országosan ez a mutató 112,6), azaz egyenlő létszámú az idős és a gyermeknépesség megyénkben. Az országos tendenciától való különbséget a megyénkre jellemző országos átlagnál magasabb születésszám okozza.

A megye korfája a 2006 és 2011 közötti időszakban - néhány korcsoport kivételével – csökkenő népességet tükrözi és a lakosság elöregedését jelzi.

1. diagram

Borsod-Abaúj-Zemplén megye népességének száma nemek és korcsoportok szerint, 2006-2011. január 1.

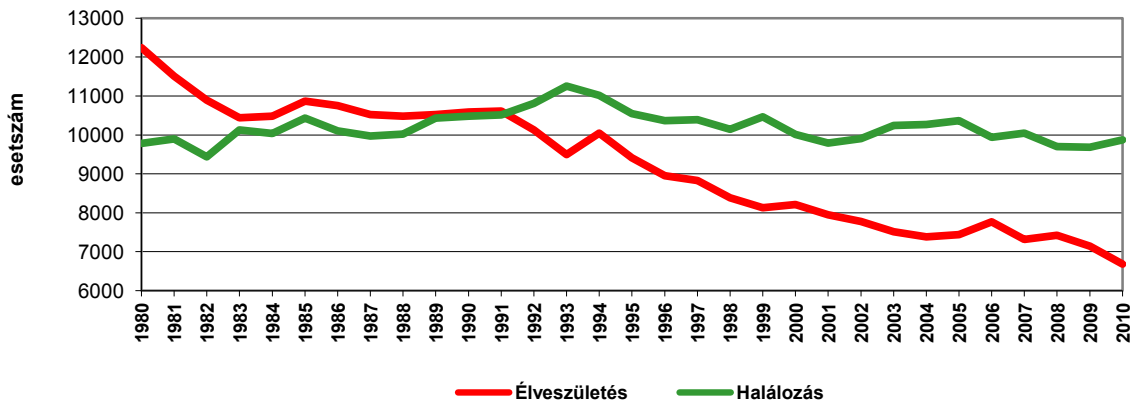

Forrás: KSH, statisztikai évkönyvei, saját szerkesztés

A megye népességét az 1980-as évek elejéig erőteljes növekedés, ezt követően **fogyás** jellemezte, amely tendencia a mai napig megfigyelhető.

1. grafikon

Élveszületés és halálozás számának alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében

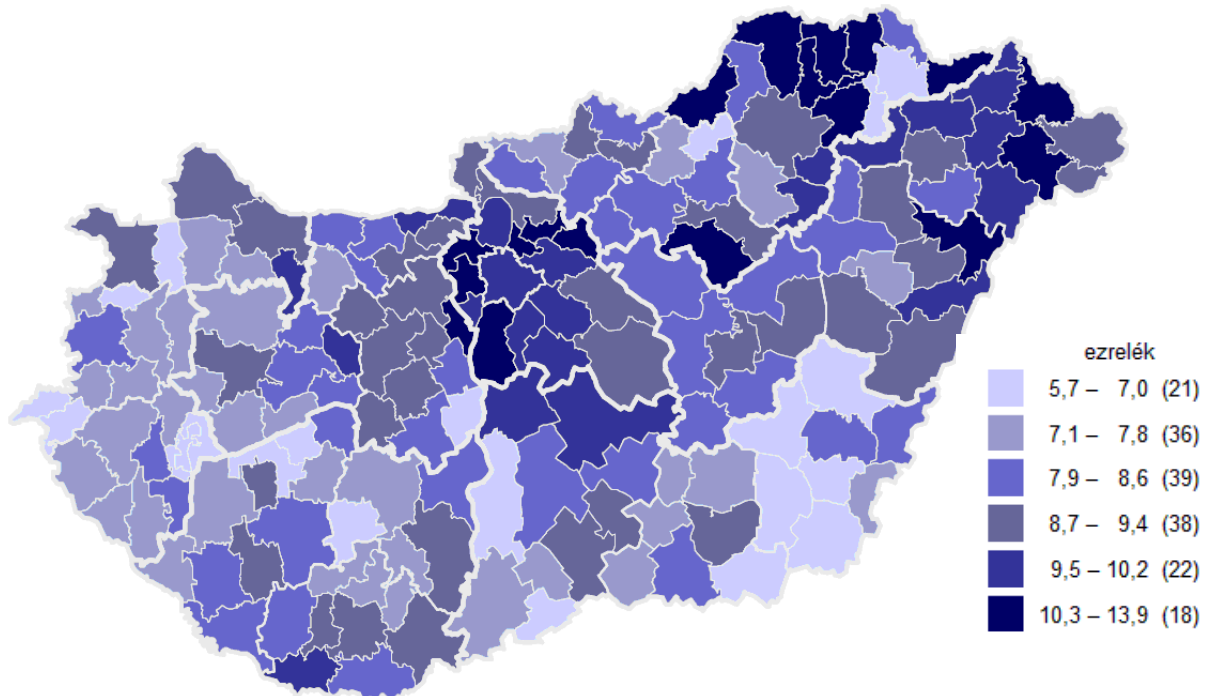

Forrás: KSH, statisztikai évkönyvei és adattára, saját szerkesztés

A **népességcsökkenés** egyik oka a természetes fogyás (élveszületések és a halálozások számának különbözete), azaz többen halnak meg, mint ahányan születnek. A belföldi vándorlási különbözet alapján **megyénkre az elvándorlás a jellemző**, azaz többen költöznek el a megyéből, mint ahányan idejönnek. A megye belföldi vándorlási különbözete ezer lakosra vetítve -7,3 ezrelék. Nógrád és Szabolcs-Szatmár megyéket követően megyénkből a legnagyobb arányú az elvándorlás, főleg a hátrányosabb helyzetű kistérségekből, (Abaúj-Hegyközi, Bodrogközi, Ózdi, Szerencsi). Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az élveszületések aránya a hazai átlagot minden évben meghaladja, ellenben a halálozási arány értékei az országos átlagtól jóval kedvezőtlenebbül alakulnak. Az **élveszületési arány** megyénkben 2010-ben **9,7 ezrelék** volt, mely meghaladta az országos 9,0 ezrelékes átlagot, a megyék közötti rangsorban B-A-Z megyében –Budapest fővárost is figyelembe véve- a második legmagasabb a születések aránya. A **halálozási arány** 2010-ben megyénkben **14,3 ezrelék**, országosan 13,0 ezrelék, ezzel a kedvezőtlen halálozási mutatóval rendelkező megyék élvonalába tartozunk. Megyén belül a legmagasabb halálozási értékek többnyire ott jellemzők, ahol a születések száma is alacsony: Borsod-Abaúj-Zemplén megye hegylábi területei (Mezőkövesd, Tokaj térsége). A halálozási arány Tiszaújváros kistérségben a legalacsonyabb.

3. ábra

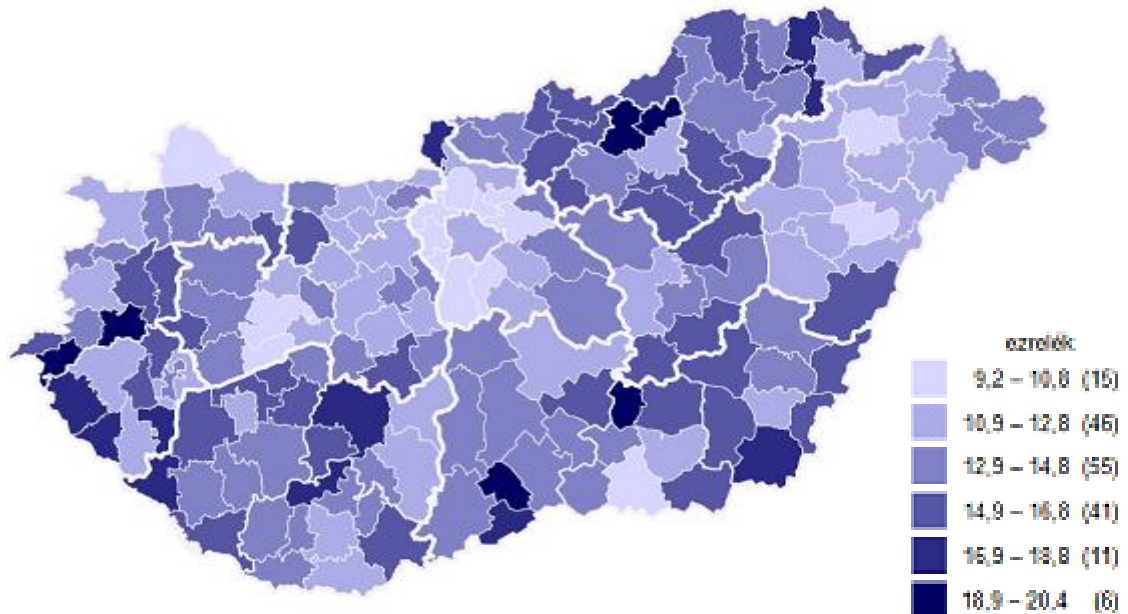
Élveszületési arányszám alakulása kistérségenként, 2010

Forrás: KSH, Statisztikai évkönyv 2010. CD melléklete

4. ábra

Halálozási ráta alakulása kistérségeként, 2010

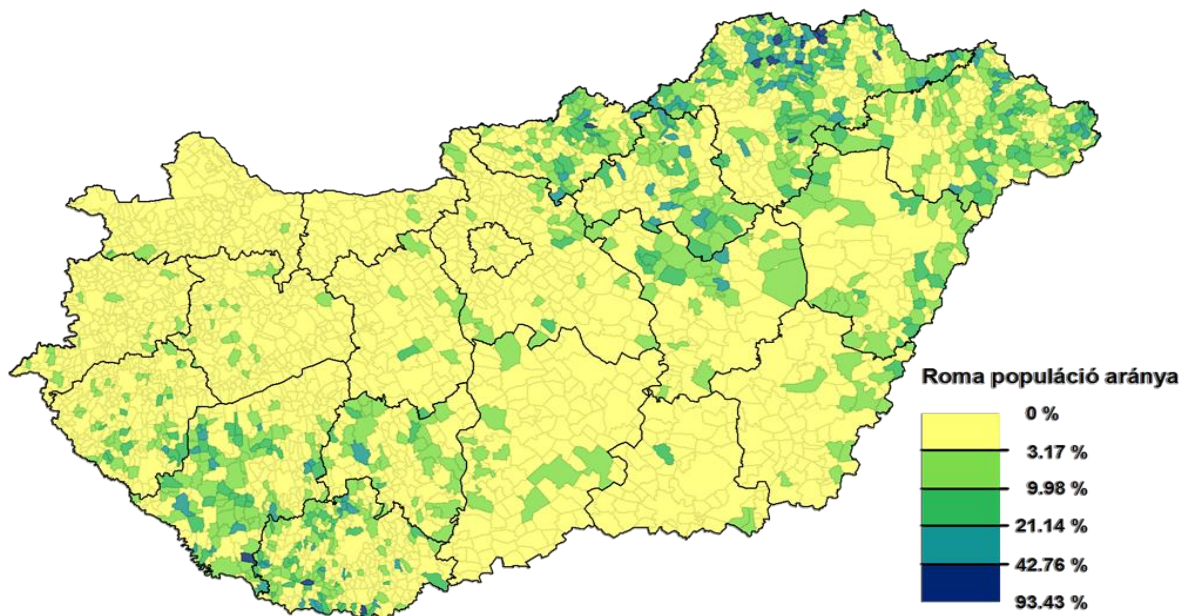

Forrás: KSH, Statisztikai évkönyv 2010. CD melléklete

Megyénk országos viszonylatban (ezen belül az északi részén található Cserehát és a Hernád másik oldalán elhelyezkedő Abaúj- Hegyaljai területek) a 2001 évi népszámlálási adatok, illetve kutatási becslést alapján **a romák létszámát tekintve az első helyet foglalja el.** A 2011. évi népszámlálási adatok ismeretében az adatokat aktualizáljuk.

5. ábra

Roma populáció aránya a 2001-es népszámlálás adatai alapján

Forrás: KSH, népszámlálás, Vécsei Pál ábrája

Várható etnikai folyamatok Észak-Magyarországon:³

- A nemzeti kisebbségek anyanyelvi elmagyarosodása (lezárult: németek, végéhez közelít: szlovákok, ruszinok)
- A nemzetiségi kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődők számának, arányának további csökkenése
- Elmagyarosodás és a földrajzi fekvés (migrációs és asszimilációs folyamatok) kapcsolata (hegyvidék, hajdani etnikai „menedékhelyek” és a turizmus)
- A cigánynak minősített lakosság lélekszámának és arányának növekedése (különös tekintettel a 14 év alatti korosztályra)
- Elcigányosodás várható mértéke:

Legnagyobb: cigányok által hagyományosan lakott, halmozottan hátrányos helyzetű (pl. Cserhát, Abaúj- Hegyalja, Taktaköz, Heves- Borsodi dombság, Hevesi- sík DNY-i része, Kelet- Cserhát)

Legkisebb: cigányok által hagyományosan csekély mértékben lakott, zárt közösségű területek (pl. hegyvidékek) urbanizált, kedvezőbb életkörülményeket kínáló, magasabb lakáspiaci státusú, idegenforgalmilag vonzó területek (pl. M3-as autópálya és a 2-es főút övezete /Bükkalja, Mátraalja/, Nyugat-Cserhát)

- Várható etnikai térfolyamatok: növekvő etnikai szegregáció, mind regionális, mind települési szinten (etnikailag gettósodott települések összeolvadása, „gettósodó tájakká”)

1. számú táblázat

A cigánynak minősített népesség néhány felmért és valószínűsített demográfiai adata (1991–2021)

RÉGIÓ	Aránya az össznépességből (%)				Aránya a 0–14 éves népességből (%)			
	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021
Észak-Magyarország	9,4	11,6	14,7	18,1	16,6	25,1	35,6	40,5
Közép-Magyarország	2,2	3,4	4,7	6,1	3,9	6,9	9,1	10,6
Észak-Alföld	7,4	8,3	9,5	10,8	13,0	17,0	21,3	22,0
Dél-Alföld	2,5	3,0	3,7	4,5	4,5	5,8	7,6	8,6
Közép-Dunántúl	2,1	2,8	3,6	4,6	3,6	5,1	7,0	8,1
Nyugat-Dunántúl	2,2	2,6	3,1	3,5	3,8	5,1	5,6	5,4
Dél-Dunántúl	6,3	7,3	8,4	9,4	9,5	11,7	13,4	13,3
MAGYARORSZÁG	4,3	5,4	6,6	8,0	7,7	11,1	14,4	15,6

11

Forrás: Hablicsek László: Kísérleti számítások a roma lakosság területi jellemzőinek alakulására és a 2021-ig történő előrebecslésére. Demográfia 2007, 50(1): 7–54.

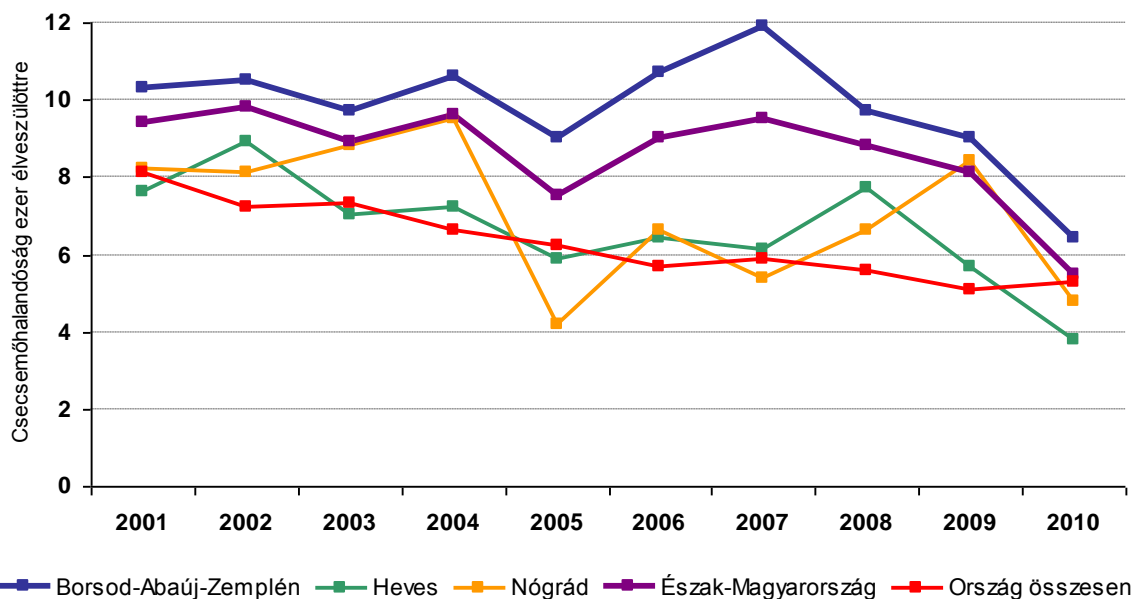
Forrás: részlet Kocsis Károly „A népesség változó etnikai arculata – Észak-Magyarországon a XX. században” (előadás részlet)

³ Kocsis Károly „A népesség változó etnikai arculata – Észak-Magyarországon a XX. században” (előadás részlet)

A **csecsemőhalandóság aránya** - ezer élveszülöttre jutó 1 éven aluli elhunyt csecsemők száma - **megyénkben meghaladja a hazai átlagot**, ugyanakkor az országos átlagtól kedvezőtlenebb csecsemőhalandósági mutató **idősoros alakulásában javulás** figyelhető meg 2008-ban és ez a kedvező tendencia, azóta is folytatódik.

A csecsemőhalandóság megyénkben kedvezőtlenebb helyzetének alakításában a 2500 gramm alatti súllyal világra jött gyermekek országos átlag feletti aránya is szerepet játszik. Borsod-Abaúj-Zemplén megye főleg **északi területein született gyermekek körében az alacsony súllyal születés kockázata közel másfél szerese az országos átlagnak**, továbbá szinte az egész megye területén meghaladja a kis súllyal születés veszélyeztetettsége a hazai gyakoriságot 2004-2008 időszakra vonatkozóan. Ezen területek egybeesnek a leghátrányosabb helyzetű kistérségekkel, illetve a roma lakosság nagyobb arányú jelenlétével.⁴

2. grafikon
Csecsemőhalandóság idősoros alakulása 2001-2010. között

Forrás: KSH, statisztikai évkönyvei és adattára, saját szerkesztés

I.2. A LAKOSSÁG EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA, KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HELYZETE

Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeiben élő **lakosság egészségi állapotában jelentős területi egyenlőtlenségek** vannak. Az egyenlőtlenségek háttérében társadalmi-gazdasági tényezők, szociális, egészségügyi infrastruktúra egyaránt állhatnak. Az **egészségi állapot meghatározó tényezői között komplex kapcsolatrendszer áll fenn**, melyben a meghatározó

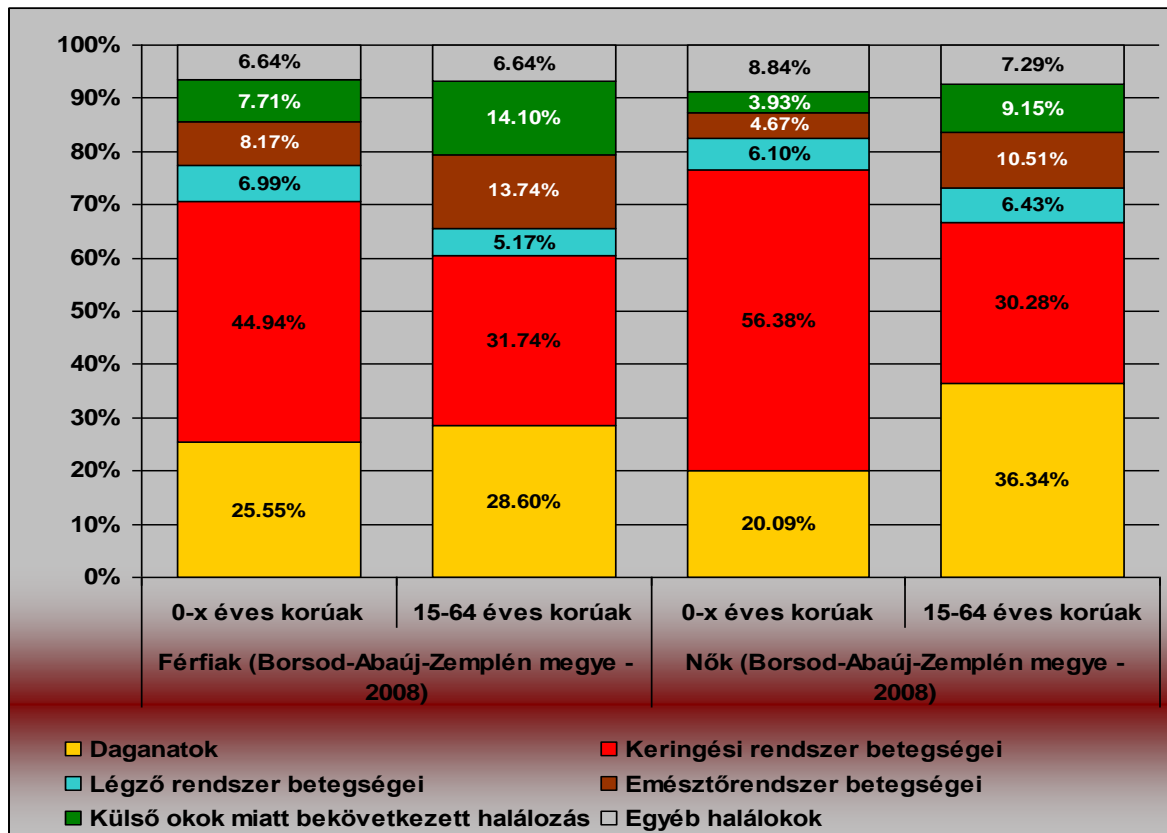
⁴ KSH, statisztikai évkönyvei, stADAT, 2001. évi népszámlálási adatok, és saját elemzés alapján

tényezők többnyire nem betegség specifikusak, azaz több megbetegedés kialakulására is hatással bírnak. Az egészségdeterminánsok közül az irodalom kiemelt fontosságot tulajdonít **az egyéni életvitelnek (életmódnak)**. Az életmód lehetőségeit eleve differenciálják a társadalmi egyenlőtlenségek – a legszegényebb és a leggazdagabb rétegek egymástól való távolságának mértéke –, elsősorban az iskolázottság, a foglalkozás-foglalkoztatottság és a jövedelmi viszonyokon keresztül. **A népesség egészségügyi helyzetét alapvetően meghatározza és befolyásolja a munkanélküliek magas száma, a szegények nagy száma és a cigány lakosság hátrányos helyzetű csoportjainak léte.**⁵

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a **halálozások közel felét a keringési rendszer betegségei**, egynegyedét a daganatok, 5-10% közötti részét az emésztőrendszer, illetve a légzőrendszer kóros elváltozásai tették ki. 2009-ben összesen **9682** lakos halálozott el, nemi megoszlásuk jelentős különbséget nem mutatott (férfiak köréből került ki az összhálaózás 52, a nők köréből pedig 48%-a). A 2008. évi megyei halálozási adatokat elemezve megállapítható, hogy a fő halálóki csoportok közül **mindkét nem esetében a keringési rendszer betegségei okozta halálozások dominálnak** (nők esetében a keringési betegségek részaránya magasabb, mint a férfiaknál), melyet a daganatos, majd a légzőrendszer (nők) és emésztőrendszer (férfiak) betegségei okozta halálesetek követnek.

2. diagram

Vezető halálókok súlya Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2008.

Forrás: OKI esetszintű adatállománya, saját szerkesztés

⁵ Abaúj- Hegyközi Kistérség, Fejlesztési Stratégia 2007-2008

Az összes halálozáson belül kiemelt figyelmet érdemelnek a **korai, más néven idő előtt bekövetkezett** (65 év alatt) halálesetek. Ezen belül a 15 év alatti halálozások köréből az összhálaózás mindössze 0,71%-a került csak ki, mely leginkább a külső okok miatt bekövetkező halálozásokra vezethető vissza. A **korai halálozás halálóki struktúrája alapján a keringési rendszer betegségei és a daganatok közel azonos súllyal járúlnak hozzá az összhálaózáshoz** megyénkben is, hasonlóan az országos mutatókhoz.

2. táblázat
Főcsoport szintű korai halálozás (SHH; 15-64) kistérségi szintű eredményei
(Borsod megye; 2004-2008)

Statistikai Kistérségek	SHH%, 15-64 évesek körében, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 2004-2008									
	Rosszindulatú daganatok		Keringési		Emésztőrendszeri		Légzőrendszeri		Külső okok	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
Edelényi	126,36%	93,29%	133,80%	159,75%	167,26%	122,11%	172,30%	230,50%	106,34%	104,75%
Kazincbarcikai	110,04%	100,11%	117,76%	136,26%	147,70%	147,24%	86,30%	113,30%	74,79%	129,58%
Ózdi	120,00%	104,91%	128,82%	157,69%	173,77%	167,72%	144,60%	129,20%	124,47%	124,01%
Abaúj-Hegyközi	139,95%	93,29%	163,58%	126,20%	158,92%	138,22%	197,60%	120,30%	158,62%	174,17%
Encsi	121,74%	117,10%	113,93%	114,56%	123,52%	120,03%	155,10%	195,60%	117,82%	130,57%
Szikszói	150,09%	127,16%	138,06%	157,14%	146,68%	157,32%	241,00%	87,70%	162,16%	78,47%
Miskolci	100,93%	101,66%	116,40%	124,04%	128,28%	145,92%	92,25%	109,30%	105,17%	113,57%
Bodrogközi	119,27%	122,44%	195,95%	178,00%	134,56%	101,91%	525,60%	481,50%	126,52%	99,54%
Szerencsi	130,09%	102,86%	118,92%	102,86%	134,83%	93,97%	98,86%	152,30%	163,32%	124,41%
Sárospataki	91,65%	84,71%	159,78%	144,22%	137,24%	72,59%	401,10%	393,60%	137,49%	141,04%
Sátoraljaújhelyi	98,97%	86,63%	151,72%	123,76%	129,30%	156,01%	294,40%	257,80%	145,65%	148,35%
Tokaji	124,54%	113,70%	129,98%	103,51%	186,72%	91,44%	196,80%	83,88%	119,23%	67,41%
Mezőcsáti	146,14%	106,86%	156,40%	98,35%	146,14%	90,89%	129,90%	329,00%	188,73%	97,61%
Mezőkövesdi	113,12%	107,14%	131,10%	131,92%	126,72%	84,74%	115,00%	137,10%	125,82%	85,07%

Forrás: OKI esetszintű adatállománya, saját szerkesztés

Kék színnel jelölt értékek= az országos átlagtól szignifikánsan magasabb (kedvezőtlenebb) halálozási gyakoriságok

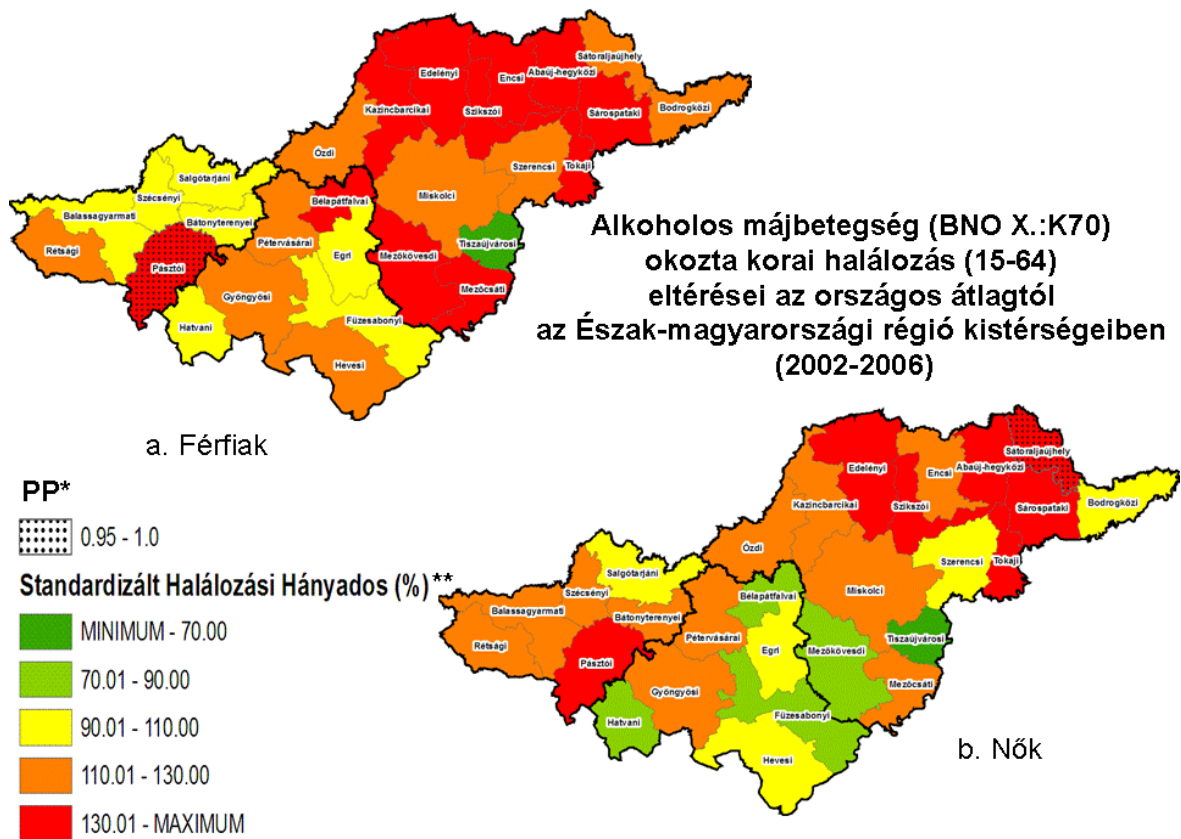
Piros színnel jelölt értékek= az országos átlagtól szignifikánsan alacsonyabb (kedvezőbb) halálozási gyakoriságok

*A légzőrendszeri halálozások esetében teljes Bayes becsléssel korrigált halálozási mutatókat számítottunk az alacsony esetszámok miatt. A véletlen szerepének becslésére a Posterior Probability (PP) értékét használtuk (szignifikáns az eltérés, ha $PP > 0.95$). A szignifikancia tesztelésénél egyedül a legalább 20 várható esetszámmal bíró kistérségek esetében nyilatkoztunk a megalapozottnak tekinthetőségről.

Két terület kivételével (Encsi, Tiszaújvárosi), valamennyi érintett volt az országos átlaghoz mérten kedvezőtlen emelkedett idő előtti halálozásban valamely halál oka tekintetében. Az országos átlagtól való kedvezőtlen eltérés mindkét nemet a keringési rendszer vonatkozásában érintette leginkább, míg férfiaknál az emésztőrendszeri halálozások eltérései is kiemelkedőek voltak szinte valamennyi kistérségben. Az országos átlagtól kedvezőbb térségek mutatkoztak az emésztőrendszeri halálozást érintően mindkét nemnél, nők esetében Sárospataki, férfiaknál a Tiszaújvárosi térségben.

Külön figyelmet érdemel az alkoholos májbetegség okozta korai halálozás, melyet a következő ábrán mutatunk be.

6. ábra

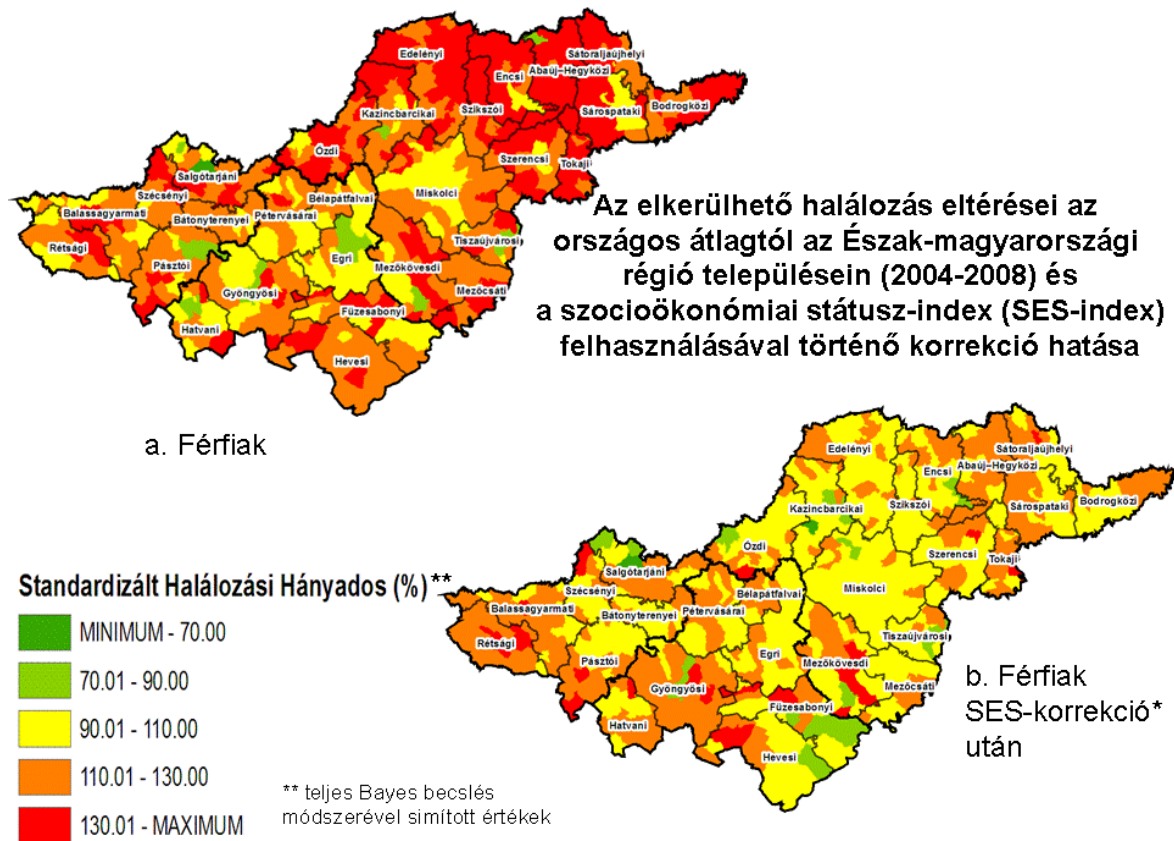
Forrás: OKI esetszintű adatállománya, saját szerkesztés

Elkerülhető halálesetek (avoidable deaths) gyűjtőfogalma alatt azokat a „betegségek/állapotok miatt bekövetkezett haláleseteket értjük, amelyek meghatározott életkorokban, időben történő, megfelelő orvosi, (nép)egészségügyi beavatkozások igénybevételével és alkalmazásával az orvostudomány és a (nép)egészségügyi ellátási ismeretek mai állása szerint összességében vagy alapvető részben elkerülhetőek”.

Az elkerülhető halálozást többnek tekinthetjük, mint az ellátórendszer egy „mérőszáma”, hiszen számos tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a lakosság egészséggel kapcsolatos

ismeretei és orvoshoz fordulási szokásai nem minden esetben szolgálják az időben történő igénybevételt. A szocio-ökonómiai státusz index (SES index) egy olyan komplex mutató, amely a hazai települések társadalmi-gazdasági helyzetének (munkanélküliség, alacsony iskolázottság, jövedelmi viszonyok, személygépkocsik száma, nagycsaládosok aránya, csonka családok aránya, laksűrűség) egyetlen mutatóban történő megjelenítését szolgálja. A magasabb SES index kategória és a korai halálozás között statisztikailag bizonyított, pozitív összefüggést találtak mindkét nem esetében. **Férfiak esetében a megye keleti részében és a Mezőkövesdi kistérségben látható, szocio-ökonómia státusztól függetlenül emelkedett a halálozás mértéke az országos átlaghoz viszonyítva. Nők esetében a korrekció után jellemzően hazai átlagot közelítő eredmény mutatható ki, azonban az Edelényi és Mezőkövesdi kistérségek egyes területein a korrekció után is jelentős, kedvezőtlen irányú eltérés regisztrált a magyar átlagtól.**⁶

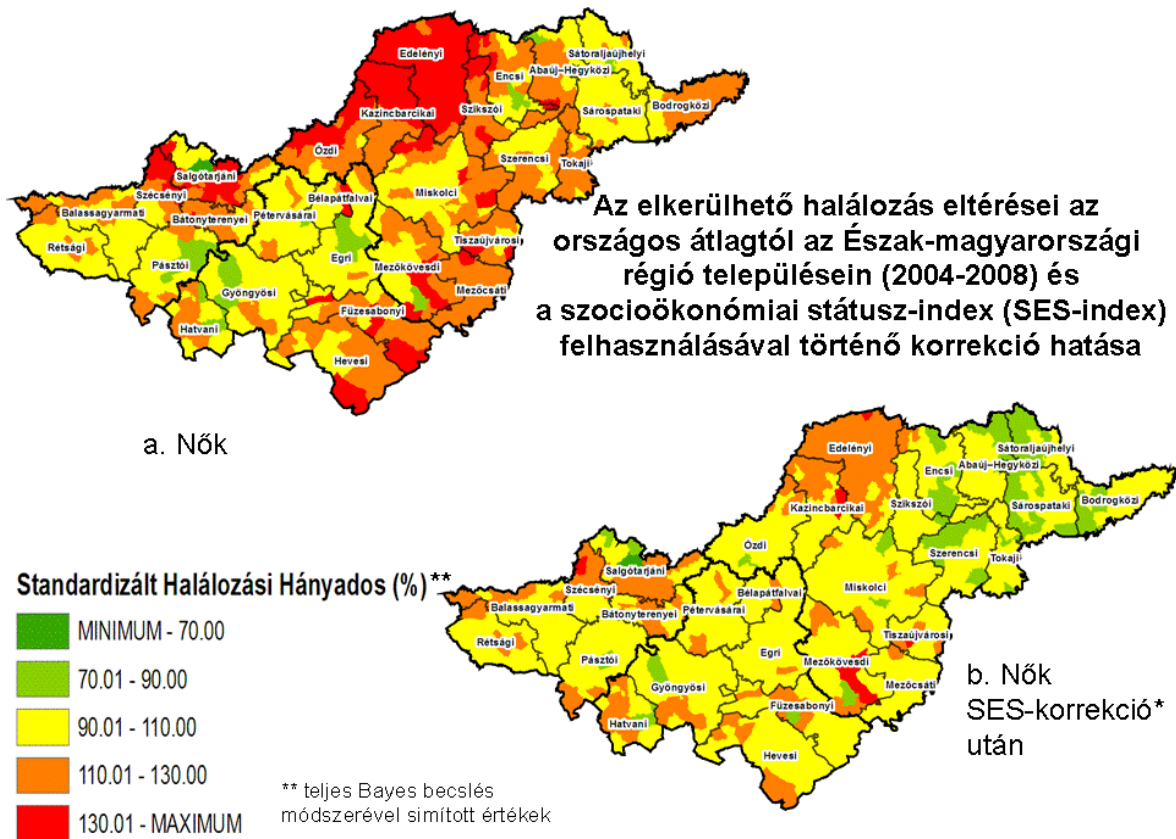
7. ábra

Forrás: OKI esetszintű adatállománya, saját szerkesztés

⁶ OKI esetszintű adatállománya, saját elemzés

8. ábra

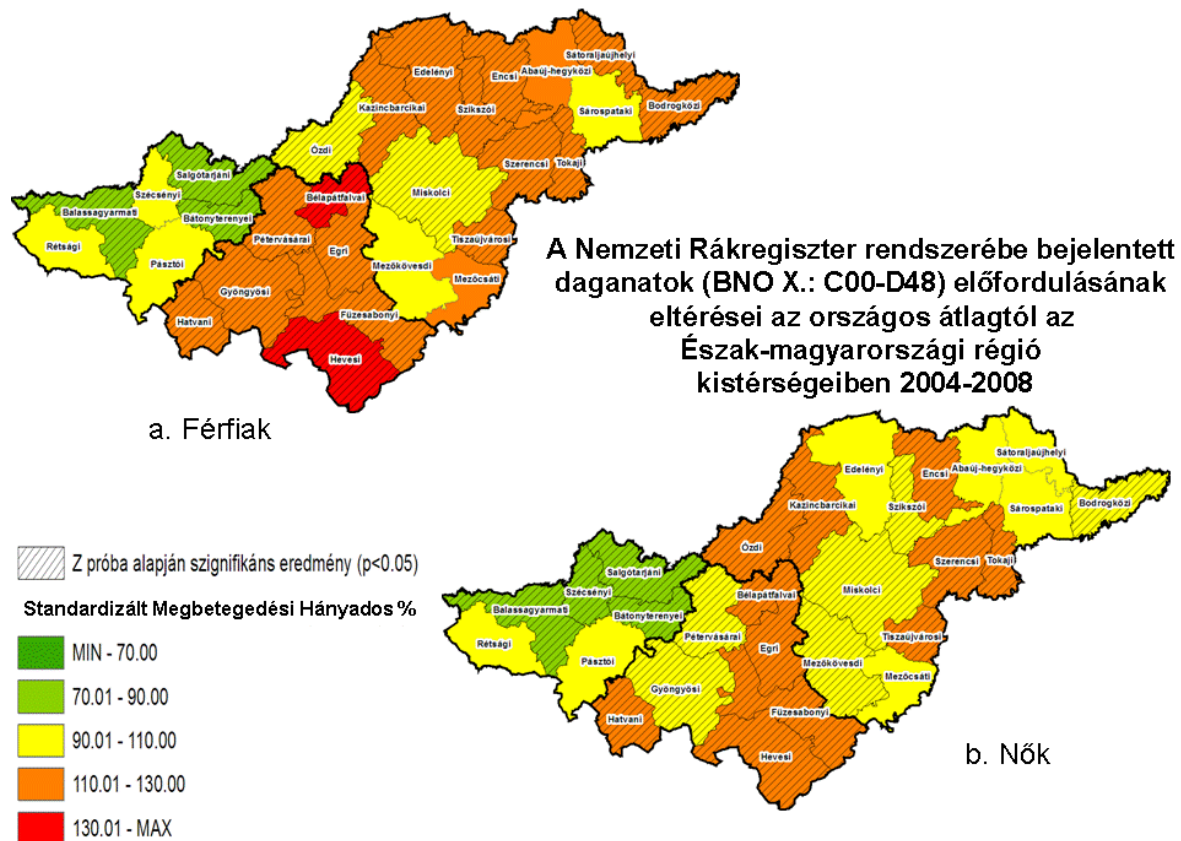

Forrás: OKI esetszintű adatállománya, saját szerkesztés

A halálozási adatok ismertetése a lakosság egészségi állapotának alapvető jellemzését szolgálja. Az ellátó kapacitás tervezéséhez, a családokra és a társadalomra nehezedő terhek méréséhez és az egészségfejlesztési programok tervezéséhez/értékeléséhez fontos a **megbetegedési viszonyok ismerete**. A **Nemzeti Rákregiszter adatai alapján a megyénkben a daganatos megbetegedési arányokat tekintve a férfiak körében jellemzően a hazai átlagot meghaladó eredményeket láthatunk, kivételt képeznek ez alól az Abaúj- Hegyközi, Mezőcsáti, Mezőkövesdi, és a Sárospataki kistérségek**. A nők körében viszont többnyire hazai átlagot közelítő eredményeket kaptunk, a hat emelkedett halálozású kistérségek (Encsi, Kazincbarcikai, Ózdi, Szerencsi, Tiszaújvárosi, Tokaji) mutatói viszont statisztikailag megalapozottnak bizonyultak.⁷

⁷ Nemzeti Rákregiszter adatai alapján, saját elemzés

9. ábra

Forrás: Nemzeti Rákregiszter adatai alapján, saját szerkesztés

A magasabb arányú megbetegedések háttérében egyértelműen szegénységfaktorok állnak, elsősorban a roma népesség abszolút értelemben vett deprivált körülményei, továbbá az idősebb korosztályoknak a többségi társadalomhoz képest rövidebb átlagos élettartama tehetők felelőssé. Mindebből következően a betegségek gyakoriságának csökkentése elsősorban és mindenekelőtt gazdasági és szociális feladat. Ezen lakossági csoportok tagjai fokozottabb prevenció, szűrő és egy olyan beavatkozást igényelnek, amely csökkentheti a jellemző betegségek előfordulási arányát körükben, ez elsősorban az Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Ózdi, Szerencsi, Szikszói kistérségekre jellemző.

A **komplex iskolai egészségfejlesztési programok** a dohányzás megelőzés, rákmegelőzés, egészséges táplálkozás, egészséges életmód, rendszeres testmozgás, valamint környezet-egészségügyi témákban – amelyben együttműködő partnerek a társhatóságok, nevelési és oktatási intézmények (óvoda, általános iskola, szakiskola, gimnázium, egyéb), önkormányzatok, civil szervezetek, rendőrség és a Drogambulancia – folyamatosan zajlanak. Az **egészség koalíciók, egészség szövetségek létrehozásának** ösztönzése érdekében Borsod-Abaúj-Zemplén megye öt kistérségi népegészségügyi intézetéből négy területén (1. Miskolci, 2. Mezőcsáti, Mezőkövesdi, Tiszaújvárosi, 3. Bodrogi, Sárospataki, Sátoraljaújhelyi, Szerencsi, Tokaji, 4. Edelényi, Kazincbarcikai, Ózdi), összesen 5 településen (Onga, Miskolc, Cserépfalu, Nagyrozvág, Perkupa) van működő, partnerségi együttműködési

megállapodással megerősített koalíció; további 6 településen (Emőd, Mezőnagymihály, Mezőnyárád, Mezőcsát, Sajókaza, Boldva) kialakítás alatt áll a szövetség.

Szervezett lakossági szűrővizsgálatok keretében lakossági emlőszűrésre folyamatosan történik az érintett 45-65 év közötti nők meghívása. Fokozott erőfeszítéseink ellenére B-A-Z megyében 2011. első nyolc hónapjában a szervezett lakossági emlőszűrésre meghívott nők részvételi aránya csupán 32,6%-os volt a szakmailag szükséges 70-80 % helyett.

Kistelepülésen lakók **komplex népegészségügyi szűrésének pályázata** révén a népegészségügyi emlőszűréshez kapcsolódó többletköltségek támogatására pályázhattak az érintett önkormányzatok. A pályázható támogatás 10,9%-át (8.753.832 Ft-ot) nyerték el a régiókban lévő településeken.

Az egészségügyi alapellátás (házi orvosi, házi gyermekorvosi, fogászati, védőnői ellátás) működtetésében meglévő, megyénkre jellemző problémák részben szerepet játszhatnak az egészségi állapot populációs szinten való kedvezőtlen alakulásához.

A személyi feltételek biztosítása területén egyre növekvő problémát jelent, hogy az egészségügyi alapellátást végzők között kevés a pályakezdő, egyre több orvos fog nyugdíjba vonulni (ez alól kivétel a Tiszaújvárosi kistérség, ahol a házi orvosok életkorát tekintve elmondható a körükben tapasztalt fiatalodás). Az aprófalvas területeken nagyszámú, több éve betöltetlen házi orvosi álláshely található, melynek ellátása helyettesítéssel történik. 2011. szeptember 30-án 35 üres házi orvosi körzet volt megyénkben.

Az anya-csecsemővédelmi feladatokat, területei védőnői ellátást több településen szintén helyettesítéssel oldják meg. Az összes gondozott várandós anya több mint 58%-a volt veszélyeztetett, egészségügyi (52,0%), vagy környezeti okok (22,6%) miatt, vagy együttesen mindkettő (25,4%) miatt. Több mint 38,4 %-a dohányzott a várandós anyáknak. A nyilvántartott **csecsemők** 40,4%-a **veszélyeztetett** egészségügyi (33%), vagy **környezeti okok (47,8%)** miatt. Az egészséges testi, lelki, szociális, erkölcsi fejlődést gátló, veszélyeztető tényezők fennállása: lakás, lakókörnyezet, a család anyagi, gazdasági helyzete, a szülők/gondviselők szocio-kulturális magatartása, a család belső harmóniája, gyámügyi eljárás során védelembe vett gyermek, stb., vagy együttesen mindkettő miatt (18,8%).

A környezet- és település-egészségügy dimenzióját tekintve az életminőség szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír az egészséges ivóvízhez való hozzájutás. **A vezetékes vízellátás közel 100 %-os**, valamennyi településünkön van vezetett ivóvíz, de az Edelényi kistérségben három településrészben (Abod-Királykút, Perkupa-Dobódél és Szendrő-Büdöskútpuszta), és a Tiszaújvárosi kistérséghez tartozó Nemesbikk - Dollártanyán nincs kiépítve ivóvízhálózat. **A megye lakásállományának 88%-a csatlakozik a közüzemi hálózathoz.** Megyei átlag alatti csatlakozási aránnyal bír az **Abaúj-hegyközi, az Edelényi, az Encsi és az Ózdi kistérség.** A romák által sűrűbben lakott területek kimutathatóan kevesebb azon háztartások aránya, melyek vezetékes ivóvízzel ellátottak és csatornára kötöttek. A vezetékes **ivóvizek minősége számos településen nem felel meg az európai előírásoknak.** Legnagyobb súlyú probléma a

természetes eredetű arzén szennyezettség és az ivóvizek ammónium tartalma. Az előregedő hálózatokban kialakuló másodlagos bakteriális szennyeződés, és a nitrifikáció a megye több településén veszélyezteti az ivóvízminőséget. **A természetes eredetű arzén előfordulás megyénkben közel 60 ezer, a határérték feletti ammónium tartalom közel 20 ezer fogyasztót érint.** A megyében több helyen is felújításra szorul az ivóvízhálózat.

Az országos átlaghoz viszonyítva megyénkben mindig alacsonyabb volt a szennyvíz-csatornázottság, melynek mértéke még kistérségeként is jelentős eltérést mutatott. Kistépüléseken jellemzően átlagosan 29%-os a nagyobb városokban 71-89%-közötti a csatornával való ellátottság. A közművel való ellátottság tekintetében összességében rossz helyzetben van az Abaúj-Hegyközi, a Bodroghelyi és a Szerencsi kistérség. A szennyvízhálózat kiépítettsége nagyon alacsony, a kistérségek lakásállományának 12,8%, 33,2%, ill. 39,7%-a van közüzemi csatornahálózatba kötve. A csatornázottság szintje nem éri el a megyei átlagot az Edelényi, Encsi, Mezőcsáti kistérségben.

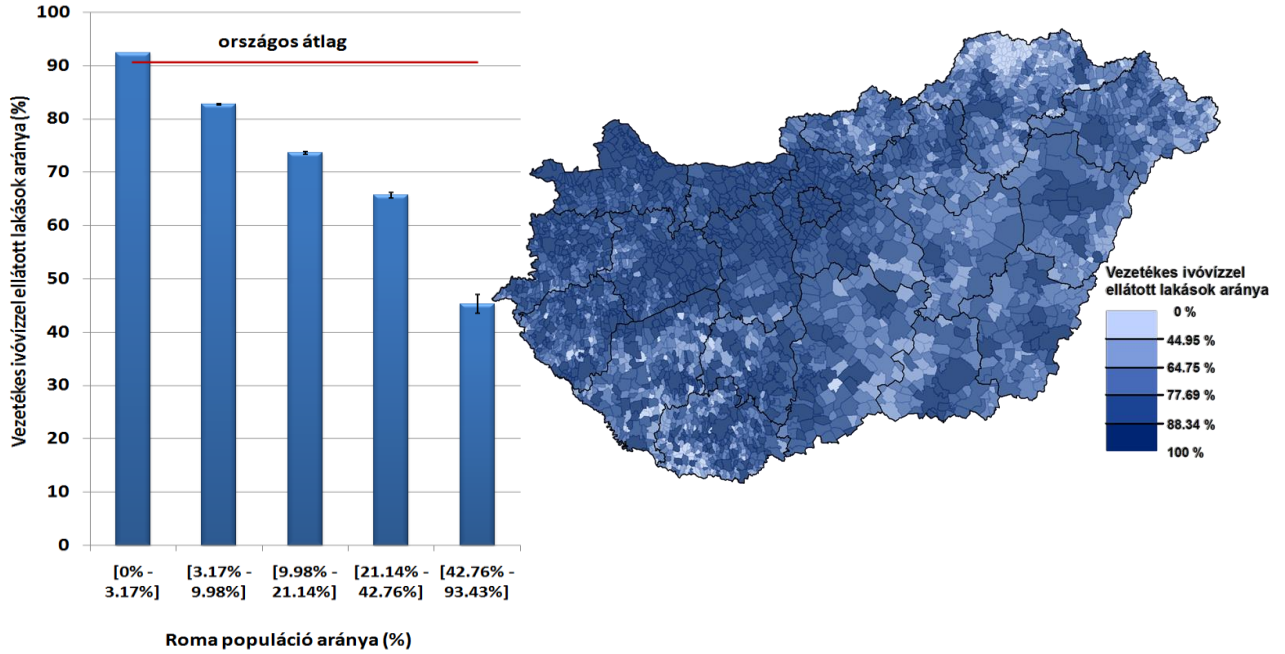
A Romák és a lakosság többi része lakáshoz jutása és a közművekhez való csatlakozás (mint a víz, elektromosság, gáz) lehetősége közötti szakadék megszüntetése a cél a romák beilleszkedésére irányuló tagállami stratégiákat összefogó uniós keretnek: EU Framework for National Roma Integration strategies up to 2020, Brussels, 5.4.2011 COM(2011). A vezetékes ivóvízzel ellátott és csatornára rákötött lakások arányát az ábragyűjték 10-11. ábrája szemlélteti, a roma populáció aránya a 2001-es népszámláláskor gyűjtött adatokból származik.

A hátrányos helyzet egyik exponált faktora-amely az életminőséget alapvetően befolyásolja – a **lakhatás**⁸. A lakó-és lakáskörülmények minőségének javítása az egyik komoly lehetőség a szegénység elleni küzdelemben. Tény, hogy a megye ebből a szempontból igen nehéz helyzetben van. A romatelepek felszámolása, a szegregálódó falvak, illetve a hátrányos helyzetben élők által magas arányban lakott települések fejlesztése, rehabilitációja nélkül komoly eredményeket nem lehet elérni. A megyei lakáshelyzettel összefüggő táblázatokat lásd a mellékletben (14.15.16.17.18.19.20. 21. számú táblázatok)

⁸ Megjegyzés: A lakhatási problémák megoldásában történő aktív részvétel meghaladja a megyei stratégia kereteit, illetve az együttműködő szervezetek lehetőségeit.

10. ábra

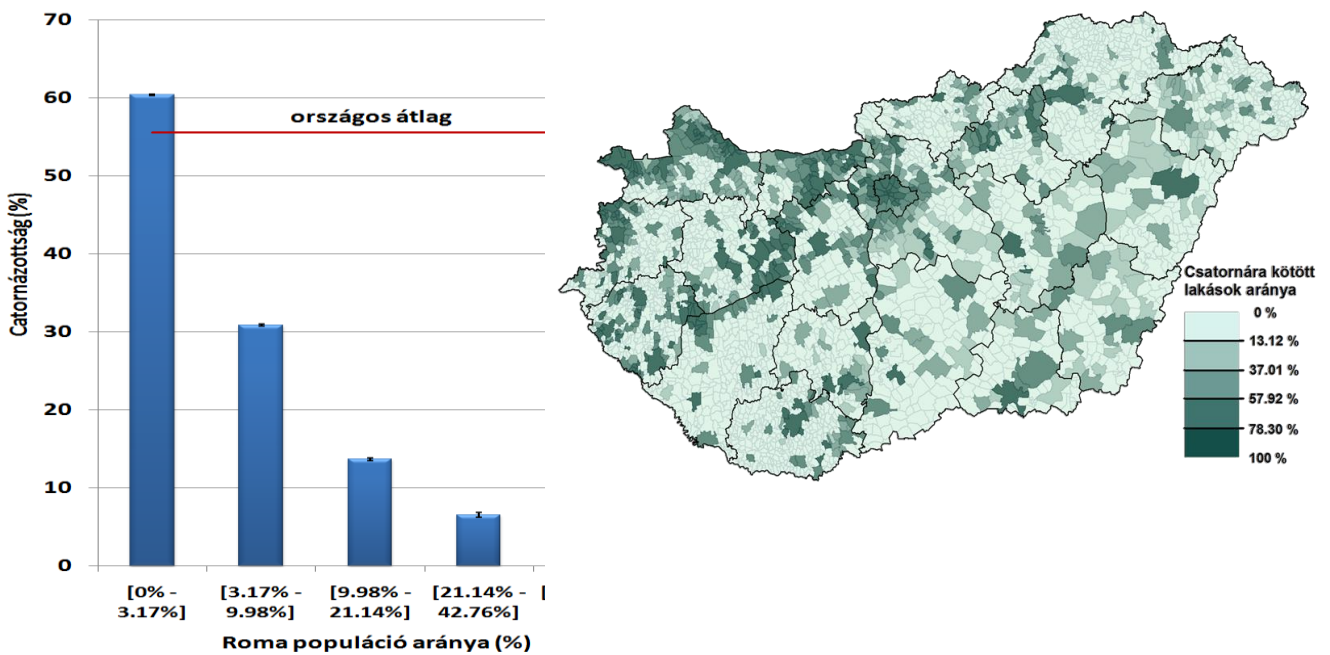
Vezetékes ivóvízzel ellátott lakások aránya, ezen belül a roma populáció helyzete az országos átlaghoz viszonyítva 2001.

Forrás: Pálda A. és mtsai: Környezet- és egészségkockázat: társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek a Roma lakosság körében Magyarországon, MHT XL. Vándorgyűlés 2011.

11. ábra

Csatornára kötött lakások aránya, ezen belül a roma populáció helyzete az országos átlaghoz viszonyítva 2001.

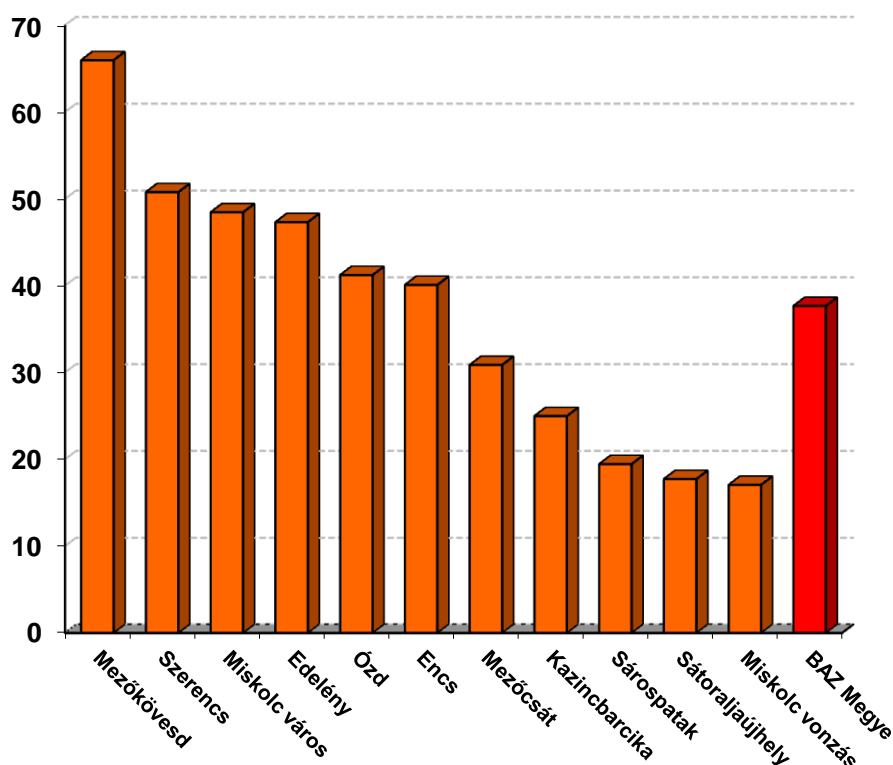
Forrás: Pálda A. és mtsai: Környezet- és egészségkockázat: társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek a Roma lakosság körében Magyarországon, MHT XL. Vándorgyűlés 2011.

Járványügy tekintetében Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyzete az ország járványügyi helyzetéhez hasonlóan jónak mondható.

Kedvezőtlen jelenség a TBC-s megbetegedések előfordulásának emelkedése több kistérségünkben. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2010-ben 261 új tbc-s megbetegedés fordult elő, százezer lakosára jutó új tbc-s betegek száma 36 volt (36‰000), mely emelkedést mutatott az utóbbi két évben. Tüdőszűrő vizsgálaton megyénk 30 év feletti lakosságának alig fele (48% a) esett csak át a tavalyi évben, melynek növelése mind az egyének, mind a közösség érdekében elengedhetetlen. A **Borsod-Abaúj-Zemplén megyében** a tbc által leginkább érintett terület az **edelényi, encsi, ózdi, mezőkövesdi és a szerencsi** tüdőgondozók térségei voltak, továbbá megyeszékhelyünk **Miskolc**.

3. diagram

TBC incidencia Tüdőgondozói területi eloszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2010

Forrás: BAZ. Megyei Tüdőgondozók surveillance adatai, saját szerkesztés

Területünkön sok a hátrányos, igen rossz szociális helyzetben lévő család. **A lakásuk lelakott, zsúfolt, vizes, komfort nélküli,** így nem megfelelő higiénés közegészségügyi körülmények között élnek az ott lakók. **Ezek a körülmények a felső légúti megbetegedések kockázatát, a krónikus betegségek kialakulását, a tetvesség terjedésének kockázatát növeli,** egyre több az asztmás, bronchitises kisgyerek, már csecsemőkorúaknál is. ⁹

⁹ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve, szakterületi elemzése

I.3. GAZDASÁG, MUNKAERŐPIAC

A fentebb részletezett kedvezőtlen demográfiai folyamatoknak a felerősödése összefüggésben áll a megyei gazdaság teljesítményének, foglalkoztatás kapacitásának alakulásával, melyek a megye népességmegtartó képességének legfontosabb elemei közé tartoznak. **Borsod-Abaúj-Zemplén megye a főbb gazdasági, foglalkoztatási mutatók tekintetében hosszabb ideje a megyék rangsorában az utolsók között van.** A gazdasági teljesítményt átfogóan jellemző GDP értéke 2009-ben az ország egészének 4,3%-át tette ki a megye részesedése, **ami az előző évtized közepétől csökkenő** tendenciát mutat. A népesség átlagost jóval meghaladó csökkenése ellenére a GDP egy főre jutó összegének változásában is tükröződik a megyei gazdaság térvészése.

3. táblázat

Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) alakulása, 2000 - 2009

Megnevezés	2000	2002	2004	2006	2008	2009	Változás % (2009/2000)
<i>Egy főre jutó bruttó hazai termék, ezer Ft</i>							
Ország összesen	1 309	1 696	2 060	2 356	2 665	2 556	195,3
Borsod-Abaúj-Zemplén	836	1 053	1 367	1 554	1 680	1 577	188,6
<i>Egy főre jutó bruttó hazai termék az országos átlag százalékában</i>							
Borsod-Abaúj-Zemplén	63,8	62,1	66,4	66,0	63,0	61,7	-
<i>Sorrend az egy főre jutó GDP alapján</i>							
Borsod-Abaúj-Zemplén	18	18	16	15	16	17	-

Forrás: KSH - stADAT

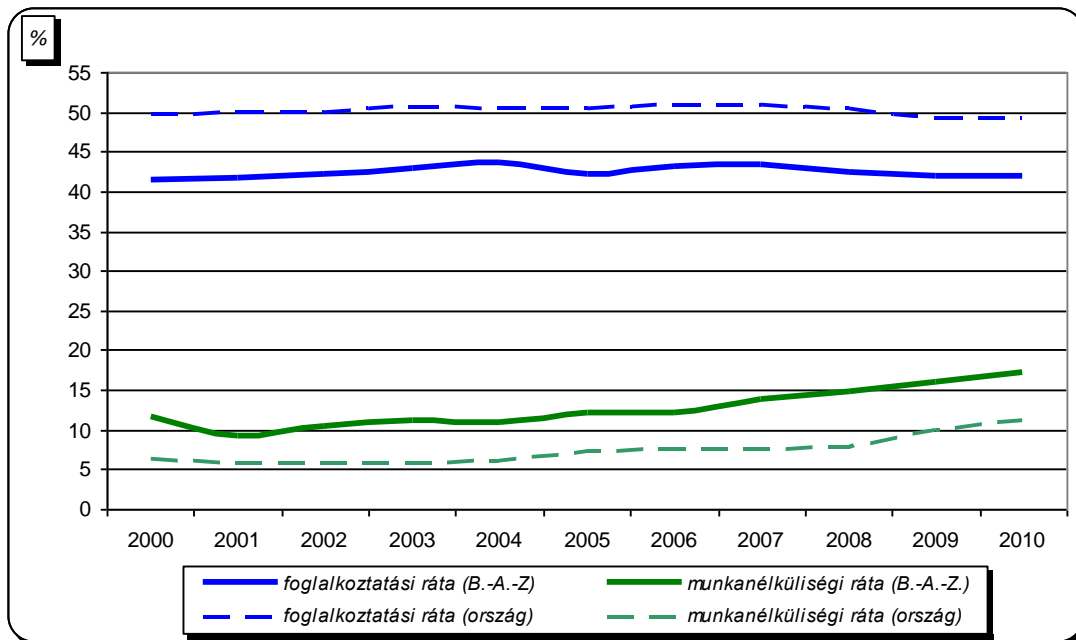
A KSH munkaerő-felméréséből származó foglalkoztatási, munkanélküliségi adatok Borsod-Abaúj-Zemplén megye vonatkozásában a '90-es évek elején kialakult hátrányos helyzet továbbélését mutatják, melyre a 2008-tól a pénzügyi-gazdasági válság munkaerő-piaci feszültségei is ráakódtak. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitási adatai szerint, a 2000–2010 közötti időszak során évente 235 ezer főt foglalkoztattak a megyében, legtöbbit 2004 évben, ekkor közel 241 ezer fő volt a számuk. Ez a viszonylagos egyensúly 2008-ban billent fel, ekkor 226 ezer fő alá süllyedt a foglalkoztatottak száma, 2010-ben pedig már alig haladta meg a 218 ezer főt. Így a 2010. évi létszám 6,2%-kal kevesebbet tett ki, mint 2000-ben, miközben az országos csökkenés nem érte el a 1,9%-ot. A megyei foglalkoztatottak országos értékeiből való részesedés az időszak nagy részét jellemző 6%-os színtről az utóbbi 3 évben 5,8%-ra csökkent, miközben a népesség részaránya még 2011. elején is 6,9% volt.

A KSH által - az ILO módszertani ajánlásai szerint - mért munkanélküliségi adatokban ellenkező előjelű változások figyelhetők meg az elmúlt évtizedben. Eszerint az időszak elején 30,5 ezer főt számlált a munkanélküliek száma a megyében, ami a rákövetkező évben 24 ezerre, az évtized legalacsonyabb szintjére süllyedt. Ezt követően egy folyamatos emelkedés indult, az évtized végén a KSH adata 45,8 ezer főre tette a megyében élő munkanélküliek számát, ami 50%-os növekedést jelent az évtized eleji létszámhoz képest. A 2008-ban kialakult pénzügyi-gazdasági válság munkaerő-piaci hatásai az ország fejlettebb régióit nagyobb mértékben érintették, így országosan ennél nagyobb, 80,1%-os emelkedés

következett be. Ennek hatására a megyében élő munkanélküliek számának országoshoz viszonyított részaránya a 10-12% között hullámzó szintről 9,6%-ra mérséklődött.

3. grafikon

A foglalkoztatási arány és a munkanélküliségi ráta alakulása, 2000 - 2010

Forrás: KSH - MEF

Ezek a változások azonban a megyei munkaerőpiac relatív helyzetén alig módosítottak, a **Borsod-Abaúj-Zemplén megyére jellemző foglalkoztatási arány a megyék rangsorában 2000-ben a második legalacsonyabb helyről a harmadik legalacsonyabb helyre módosult, míg a munkanélküliségi ráta a legmagasabbal kezdődő rangsorban az első helyről a harmadik helyre változott.** 2010-ben a megyei 42%-os foglalkoztatási arány 7,2%-ponttal maradt el az országos átlagtól (2000-ben, ill. 2008-ban 8,2, ill. 8%-ponttal), a munkanélküliségi ráta, ami ekkor 17,3%-ot tett ki, 6,1%-ponttal volt magasabb az országosnál (2000-ben, ill. 2008-ban 5,2, ill. 6,9%-ponttal).

A 2010. évi régiós adatok szerint a térségben – melynek jellegadó része Borsod-Abaúj-Zemplén megye – foglalkoztatottak legnagyobb, közel azonos részarányát a középfokú szakképesítéssel és/vagy gimnáziumi érettségivel (35,1%), valamint a szakiskolai végzettséggel rendelkezők (33,1%) alkották. Őket a diplomások rétege (21,4%) követte, s a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők részvétele alig haladta meg a 10%-ot. Az utóbbi, gazdasági válsággal is terhelt tíz év folyamán a legalacsonyabb iskolai végzettséggel dolgozók száma csaknem a 2000. évi felére csökkent a régióban, a szakmunkás réteg létszámának apadása ennél jóval mérsékeltebb volt, 15%-kal volt alacsonyabb 2010-ben, mint 2000-ben. A különféle középiskolai végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási szintje az évtized végén ugyanott volt, mint az elején, a főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezőké viszont 36%-kal emelkedett.

Az elmúlt tíz évben a munkanélküliek száma minden iskolai végzettségi csoportban emelkedett, a legnagyobb növekedés a diplomások körében figyelhető meg, legkevésbé viszont a szakiskolai végzettséggel munkát keresők száma nőtt a KSH adata szerint.

A foglalkoztatás és a munkanélküliség alakulását a 15 - 74 éves lakosság főbb korcsoportjai szerint vizsgálva egyértelmű, hogy **az elmúlt évtized változásainak legnagyobb vesztesei a fiatalok (15-24 évesek)** A fiatalok foglalkoztatottak közötti részaránya a felére csökkent, a középkorosztályé pedig kissé (6%-ponttal) emelkedett. Így a KSH munkaerő-felmérései alapján a 15-24 évesek körében a régióban a foglalkoztatási arány a korábbi 28,8%-ról 16%-ra süllyedt, a 25-64 éveseké 1,3%-ponttal 56,5%-ra emelkedett, a 65-74 éveseké gyakorlatilag változatlan, 2,2%. Országosan hasonló tendenciák érvényesülése figyelhető meg.

Az elsődleges munkaerő-piaci kereslet tartósan alacsony szintje, illetve a nagyarányú munkanélküliség már több évtizede indokolja (az egyéb foglalkoztatáspolitikai eszközök mellett) a különféle közfoglalkoztatási formák széleskörű alkalmazását a térségben. A 2010-ben a régióban foglalkoztatottak mintegy 10%-a, Borsod-Abaúj Zemplén megyében több mint 11%-a a másodlagos munkaerőpiacon kapott munkát. Ez a szerepvállalás 2011-ben – a részmunkaidős közfoglalkoztatás bevezetésével, valamint az országos és helyi közfoglalkoztatási programok szervezésével – várhatóan tovább növekszik, miután a néhány hónapon át foglalkoztatottak száma ebben a szektorban szeptember végéig már közel 38 ezer főt tett ki a megyében (56 ezret a régióban), miközben 2010. év egészében 30 ezren voltak részesei a különféle közfoglalkoztatási programoknak. **A foglalkoztatás 2010. évi ágazati összetételének áttekintésére a KSH évközi adatgyűjtéséből származó közlése alapján van lehetőség,** amely azonban a 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozásoknál, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szerveknél, valamint a kijelölt nonprofit szervezeteknél alkalmazásban állók adatait tartalmazza.

4. táblázat

Az alkalmazásban állók száma gazdasági áganként, 2010

Gazdasági ág	Az alkalmazásban állók				
	száma, fő	megoszlása%		változása, % (előző év = 100)	
	B.-A.-Z. megyében	országosan	B.-A.-Z. megyében	országosan	
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	5 670	3,3	2,8	79,9	92,6
B-E Ipar	43 586	25,4	24,9	105,9	98,9
F Építőipar	10 180	5,9	4,4	109,9	100,4
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	20 946	12,2	12,7	98,0	99,4
H Szállítás, raktározás	11 982	7,0	6,8	109,9	99,2
O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás*	23 750	13,8	9,7	68,2	89,4
P Oktatás*	16 872	9,8	9,8	103,8	103,7
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás *	16 461	9,6	9,7	160,2	122,6
I-N;R-S Egyéb ágak	22 087	12,9	19,1	105,3	100,0
A-S Összesen	171 534	100,0	100,0	103,4	101,5
Ebből:					
versenyszféra	111 813	65,2	67,6	101,4	100,3
költségvetési szféra	53 863	31,4	28,6	106,4	103,3

* A 2010. január 1-jével bevezetett új szakfeladatrend szerint az adatok a korábbi évek adataival csak korlátozottan hasonlíthatók össze.

Forrás: Magyar statisztikai évkönyv, 2010.; Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve, 2010.

Gazdasági ág	Az alkalmazásban állók*				
	száma, fő	megoszlása%		változása, % (előző év = 100)	
	B.-A.-Z. megyében	országosan	B.-A.-Z. megyében	országosan	
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	3 908	2,8	2,8	80,2	92,6
B-E Ipar	39 988	29,1	24,9	104,2	98,9
F Építőipar	6 568	4,8	4,4	111,2	100,4
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	10 736	7,8	12,7	96,1	99,4
H Szállítás, raktározás	7 360	5,4	6,8	120,2	99,2
O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás**	14 321	10,4	9,7	65,3	89,4
P Oktatás**	17 294	12,6	9,8	103,5	103,7
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás **	24 086	17,6	9,7	185,8	122,6
I-N;R-S Egyéb ágak	12 972	9,5	19,1	105,1	106,5
A-S Összesen	137 233	100,0	100,0	105,3	101,5
Ebből:					
<i>versenyszféra</i>	75 708	55,2	67,6	101,8	100,3
<i>költségvetési szféra</i>	54 789	39,9	28,6	106,5	103,3

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szervek és a kijelölt nonprofit szervezetek székhely szerinti adatai. ** A 2010. január 1-jével bevezetett új szakfeladatrend szerint az adatok a korábbi évek adataival csak korlátozottan hasonlíthatók össze. (Forrás: a KSH évközi statisztikai adatgyűjtése)

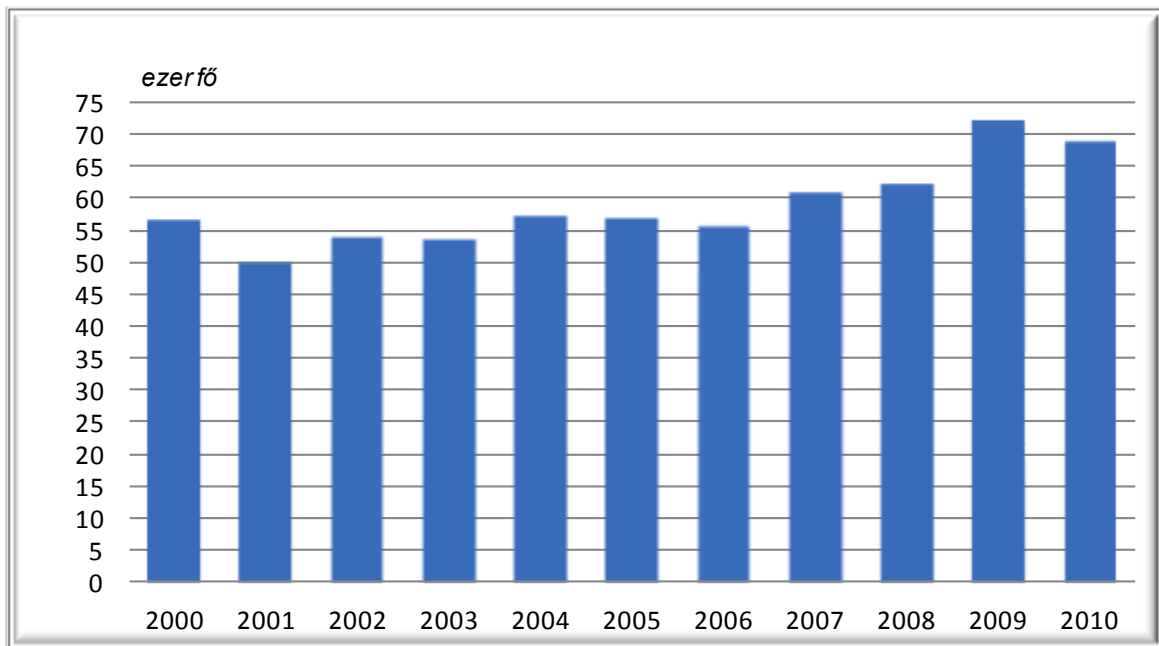
Forrás: KSH – MEF

A keresetek relatív színvonala továbbra is lényegesen alacsonyabb, mint országosan. A teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete 2010-ben a megyében 163 ezer forint volt, 1,1%-kal több az előző évinél. A havi bruttó átlagkereset a megyében 39 ezer forinttal maradt el az országostól. A havi bruttó átlagkeresetek a versenyszférában 4,8%-kal emelkedtek, a költségvetési szerveknél 3,5%-kal csökkentek.

A regisztrált álláskeresők száma, összetételét tekintve: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2000. és 2010. között regisztrált álláskeresők számának alakulásáról hasonló változások olvashatók le, mint azt az előzőekben láttuk. A decemberi adatokat egybevetve az évtized első évét követően lezajlott gyors csökkenést egy folyamatos növekedés váltotta fel, amely a gazdasági válság mélypontján, 2009-ben megugrott, ekkor a december végén nyilvántartott álláskeresők száma csaknem tíz ezer fővel (15,7%-kal) múlta felül az egy évvel korábbit. A 2009-től fokozatosan kibővített másodlagos munkaerő - piaci foglalkoztatás, valamint az év harmadik negyedétől megyénkben is meginduló gazdasági növekedés az elsődleges munkaerőpiacon is kapacitásnövelést tett lehetővé. Ezeknek a változásoknak a hatására az álláskeresők 2010. decemberi megyei létszáma már egy közel 5%-os (3,3 ezer fős) csökkenést mutatott. Országosan a 2008-2009. decembere között végbement növekedés jóval nagyobb mértékű (26,6%) volt, ami 2010. év végéig kevésbé csökkent (2,2%), mint megyénkben.

4. diagram

A regisztrált álláskeresők számának alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2000-2010. (december hónapok)

Forrás: NFSZ

Az álláskeresők összetételében korábban tapasztalt lassú ütemű módosulásokkal szemben a gazdasági válság indukálta létszámleépítések gyors változásokat idéztek elő, de alapvető jellegzetességein nem változtattak.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei munkaügyi kirendeltségek által nyilvántartott álláskeresők legnagyobb csoportját a segédmunkára jelentkezők alkotják (36,3%), a betanított munkásokkal (15,1%) együtt az álláskeresők több mint felét teszik ki. A szakképző iskolában szerzett középfokú szakmai ismeretekkel rendelkezők a következő nagy csoport, arányuk 35,5%-os a fizikai munkát keresők részaránya, így az összlétszám csaknem 87%-át adta. A szellemi jellegű munkakörökre jelentkezők részesedése 13% volt a megyében 2010 végén. Ez az állománycsoporti összetétel már alig különbözik a korábbiaktól, s megtartotta országostól való eltéréseinek jellemzőit is, ami a betanított munkások és a szellemi munkakört keresők alacsonyabb, a segédmunkások magasabb részarányában mutatkozik meg.

Az álláskeresők felét a 25-44 éves korosztályok (fele-fele megoszlásban a 25-34 és a 35-44 évesek) alkotják. A 25 évesnél fiatalabbak részaránya 16,8% volt az elmúlt év végén, a 45 évesnél idősebbeké 32,4%.

2010. év végén az álláskeresők közel fele (47,9%) legfeljebb általános iskolát végzett - köztük 10% 8 osztálynál kevesebbet -, országosan ennek a rétegnek az aránya nem éri el a 41%-ot sem, azzal együtt, hogy a legfeljebb 8 osztályt végzettek részaránya országosan nagyobb ütemben csökkent, mint megyénkben.

A 2008. decemberi állapothoz képest a nők, a szellemi munkából kikerültek, az idősebb korosztályokhoz tartozók és a középiskolai vagy felsőfokú szakképzettséggel rendelkezők száma az átlagnál jóval nagyobb mértékben emelkedett a nyilvántartott álláskeresők között,

mint egyéb rétegeké. Eltekintve attól, hogy országosan a férfi és női álláskeresők száma közel azonos mértékben nőtt, egyéb vonatkozásokban hasonló irányban változott az álláskeresők összetétele az áttekintett időszakban. A munkanélkülivé válást megelőzően munkában eltöltött, illetve járulékfizetéses időszak alapján megállapított álláskeresői járadékban 2010. év végén Borsod-Abaúj-Zemplén megyében közel 8 ezer fő, az összlétszám 11,6%-a részesült. Az ennek kimerítését követően (vagy a 200-365 nap közötti járulékfizetési időszak alapján) megállapított álláskeresők segélyét közel ennyien kapták (11,1 %). A döntő többség, több mint 30 ezer fő (44,2%) a helyi önkormányzatok által az aktív korú munkanélküliek segélyezésére vonatkozó szabályok alapján megállapított bérpótló juttatásban (BPJ) részesült. **Az álláskeresők harmada (33,3%) e két ellátás egyikében sem részesült, ún. ellátatlan volt.** Az országos arányszámok – ahogy korábban is - a járadékosok és a bérpótló juttatásban részesülők esetében tértek el leginkább. Míg az előző ellátásban részesülő csoport összlétszámán belüli súlya nagyobb (19,3%), az utóbbi csoporté kisebb (30,7%) volt a megyeinél.

A vizsgált két időpontot egybevetve, mind a megyében, mind országosan az álláskeresők segélyében részesülők létszáma emelkedett a leginkább (69, ill. 62,5%-kal), míg az álláskeresők járadékára jogosultak száma már „csak” 34%-kal volt több országosan, mint két évvel azelőtt, a megyében pedig már csökkenni kezdett. Az önkormányzatok által segélyezetté országosan még nagy növekedést mutatott (19,5%), megyénkben, ahol arányuk korábban is, ebben az időszakban is jóval nagyobb volt annál, már nem nőtt. A pénzbeli ellátásban nem részesülők száma Borsodban mintegy 17%-os, országosan 30,5%-os növekedést mutatott.

A megyei munkaerőpiac súlyosan kedvezőtlen helyzeténél fogva a munkanélküliség időtartama sok éve már lényegesen hosszabb, mint országosan. A tartósan, azaz legalább egy éve folyamatosan nyilvántartott álláskeresők részaránya a válság éveit megelőzően 40%, 2008. decemberében 43,3% volt a borsodi kirendeltségekkel kapcsolatban álló álláskeresők körében, ami az ezt követő időszakban kiszélesített közösségi célú foglalkoztatás hatására fokozatosan, 2010. végére 36%-ra süllyedt. Ez az arány 2008 végén 30,6%, két évvel később 28,9% volt országosan. A tartósan munkanélküliek között a megyében 17,3%, országosan 11,9% volt azok aránya, akik már legalább 2 éve nem jutottak még csak időlegesen sem munkához.

A KSH által becsült megyei és országos munkanélküliségi ráta közötti különbség, továbbá a munkanélküliségi és foglalkoztatási arányszámok megyék közötti különbségei jól mutatták **Borsod-Abaúj-Zemplén megye súlyos terheket hordozó munkaerő-piaci helyzetét.** A KSH által alkalmazott mérés azonban nem teszi lehetővé a megyeinél kisebb területi egységek - így a tervezési statisztikai kistérségek, illetve megyénk esetében ezek területi határaitól számos esetben eltérő területi lehatárolású munkaügyi körzetek – szintjén a munkanélküliség arányának becslését. Ezt a hiányt pótolja az NFSZ (illetve elődei) által alkalmazott módszer, amely a regisztrált álláskeresők havi zárónapi létszámát viszonyítja a KSH által minden év január elsejére kimutatott megyei (országos) munkaerő-mérlegében szereplő gazdaságilag aktív népesség számához. Ezzel a módszerrel 1991. óta számolja havonta az NFSZ a megyei, illetve körzeti mutatókat.

5. táblázat

A munkanélküliség területi eltérései Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Munkaügyi körzetek	A nyilvántartott állásuk aránya a gazdaságilag aktív népességben belül* (%)		
	2008	2009	2010
	december		
Miskolc	13,7	17,5	17,1
Encs	43,8	41,8	42,9
Kazincbarcika	20,3	26,0	25,0
Tiszaújváros	11,9	15,9	13,7
Mezőkövesd	15,0	18,9	18,0
Ózd	27,9	33,8	32,4
Sárospatak	26,9	28,9	28,3
Sátoraljaújhely	27,2	25,7	24,1
Szerencs	22,8	28,0	28,4
Edelény	32,8	39,1	39,5
Szikszó	35,9	36,5	37,0
Tokaj	26,7	27,9	27,3
Putnok	32,5	35,6	33,3
Gönc	49,8	51,2	58,8
Mezőcsát	32,7	33,1	35,7
B.-A.-Z. megye	20,8	24,4	23,9
<i>Országosan</i>	<i>10,8</i>	<i>13,7</i>	<i>13,5</i>

* A megyei és az országos arányokat a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jei létszámával (KSH) számítottuk. A körzeti arányok a 2001-es népszámlálásra alapozott becslést mutatják. (Forrás: NFSZ)

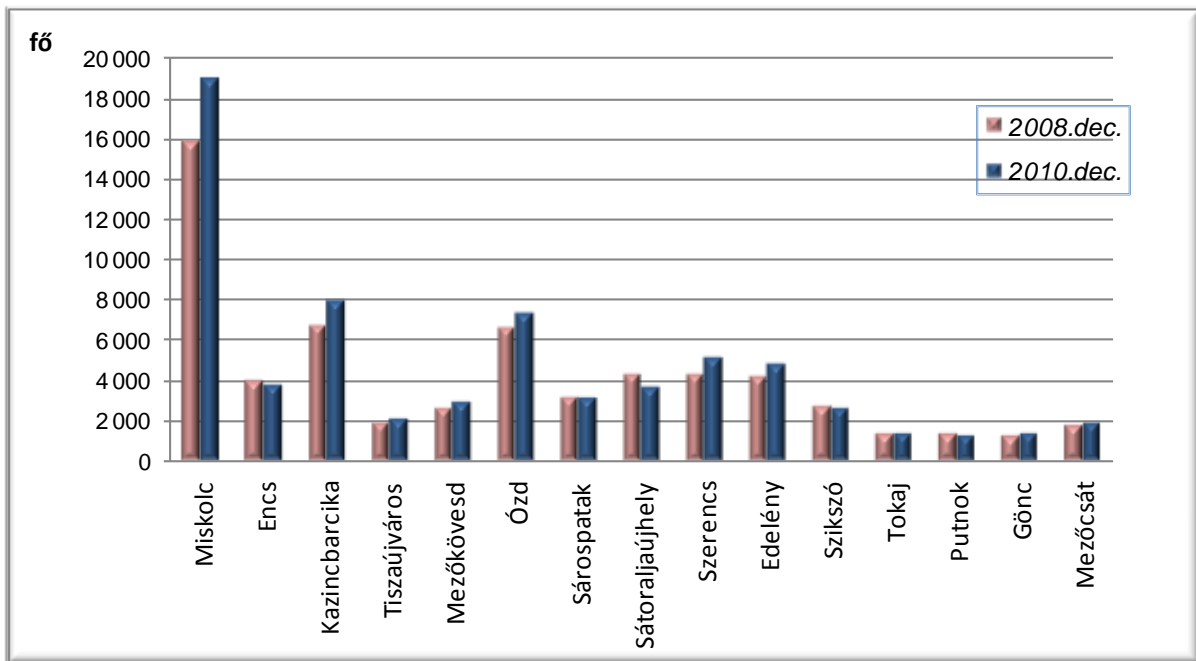
A fenti táblázatban összefoglalt adatok a megyei és az országos arányszámok nagyfokú különbségét mutatják, akárcsak a MEF alapján számolt mutatók. A megyei és az országos arányszám különbsége 2008. és 2009. között emelkedett (9,9%-pontról 10,7%-pontra), de a 2010. végére bekövetkezett változásokkal csökkenő különbség (10,4%-pont) még továbbra is felülmúlta a 2008. évet.

Megyén belül azonban ennél is nagyobb különbségek rögzültek a jobb és a legrosszabb munkaerő-piaci helyzetű körzetek között. A legnagyobb arányú munkanélküliséggel küzdő gönci munkaügyi körzet településein átlagosan több mint **négyszer akkora arányú** munkanélküliség állandósult, mint az egyik legalacsonyabb munkanélküliségi aránnyal rendelkező tiszaujvárosi körzetben.

A Tiszaújvárosi körzet mellett Mezőkövesd és a megyeközpont, Miskolc körzetének munkaerőpiacán mérhető még a megyei átlagnál, illetve 20%-nál alacsonyabb munkanélküliségi arány, a megye többi területén annál magasabb. Két körzet (Encs, Sátoraljaújhely) kivételével a 2008. és 2009. decemberében mért munkanélküliségi arány nőtt, a rákövetkező évi index viszont már a körzetek többségében csökkenést mutatott. Ezzel együtt a munkanélküliség szintje **kirívóan magas** az encsi-gönci körzetekben, ahol az országos négy, illetve ötszörösére tehető, de további 5 körzetben is két és fél – háromszoros arány jellemző.

5. diagram

A regisztrált álláskeresők számának területi eloszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Forrás: NFSZ

A regisztrált álláskeresők 53%-a a Sajó-menti ipari körzetek – Kazincbarcika, Miskolc, Ózd, Tiszaújváros – térségében él. Ezekben a körzetekben 10% fölötti ütemben - Miskolc körzetében 20%-kal – emelkedett a nyilvántartott álláskeresők száma 2008. és 2010. év vége között, de további négy (Mezőkövesd, Szerencs, Edelény, Gönc) körzetben is 12-20%-os növekedés zajlott le. A többi körzetben nem volt jelentősebb emelkedés, Sátoraljaújhely térségében pedig már egy 15%-os létszámcsökkenés is megfigyelhető.

Mint a fenti grafikonon megfigyelhető különbségek, s a munkanélküliségi arányok változása kapcsán tapasztaltak is azt mutatják, hogy a gazdasági válság munkaerő-piaci következményei **csaknem valamennyi körzetben jelentősen növelték** a munkanélküliség terheit, s mélyítették a korábban kialakult területi különbségeket.

I.3.1 A MUNKANÉLKÜLISÉG MÉRSÉKLÉSÉT, A FOGLALKOZTATÁS NÖVELÉSÉT SZOLGÁLÓ ESZKÖZÖK

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja (a továbbiakban: munkaügyi központ) és -a megye egészét lefedő- kirendeltségi hálózata munkaerő-közvetítési alaptevékenységének ellátásán túl működtet olyan foglalkoztatáspolitikai eszközöket, melyek a munkaerő-piaci hátrányok mérséklését célozzák. Ezek konkrét alkalmazását a térség aktuális munkaerő-piaci helyzetéből fakadó igények, illetve az országos foglalkoztatáspolitikai irányelvek alapján kialakított szabályozási és finanszírozási mozgástér szabja meg. A munkaügyi szervezet a munkahelyüket elveszített (ennek veszélyével fenyegetett) munkavállalókat munkaerő-piaci esélyeiket javító, foglalkoztatást eredményező

támogatási programokkal, szolgáltatások **széleskörű alkalmazásával segíti**, másrészt a munkaadók számára nyújt olyan támogatásokat illetve szolgáltatásokat, melyek alkalmazottaik számának megőrzését vagy annak bővítését indukálja.

A 2011. évi támogatási prioritások élén a tartósan munkanélküli, s ennél fogva a települési önkormányzatok által bérpótló juttatásában (BPJ, 2011. szeptemberétől ún. foglalkoztatást helyettesítő támogatásban, FHT) részesített álláskeresők foglalkoztatásának legalább átmeneti idejű biztosítása állt, melyre a közfoglalkoztatás új rendszerű alkalmazása ad lehetőséget. A Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) munkaügyi szervezet által megvalósított 1.1 kiemelt projektje részint ugyanennek a célcsoportnak a szakmai képzését, foglalkoztatását szolgálják, részint azokat az álláskeresőket támogatják, akik koruk (25 év alatti, 50 év feletti), alacsony iskolai végzettségük, szakmai ismereteik hiánya, a munkától való átmeneti távollétük (gyermeknevelés, beteg hozzátartozó ápolása), megváltozott munkaképességük vagy egyéb ok (nők, romák) miatt szenvednek hátrányt a munkaerőpiacon. A munkaadók foglalkoztatási kapacitásának növeléséhez nyújtott segítség részint az álláskeresők foglalkoztatásához biztosított **bér-, illetve bérköltség támogatásokon keresztül**, részint a munkahelyek megőrzését, a munkahelybővítő beruházások támogatását, valamint az alkalmazásban állók átképzését segítő támogatásokon keresztül valósul meg.

I.3.1.1 Közfoglalkoztatás

A másodlagos munkaerőpiacon korábban alkalmazott közösségi célú foglalkoztatási formákat (közcéltű munka, közhasznú munka, országos közmunka programok) 2011. évtől a **Nemzeti Közfoglalkoztatási Program** keretében alkalmazott közfoglalkoztatási formák váltották fel: a rövid idejű és a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás, az országos közfoglalkoztatási programok, az értékteremtő, illetve kiemelt, valamint országos és kistérségi Startmunka mintaprogramok. Ezek megvalósítói **elsősorban a települési önkormányzatok**, de egyes formáiban szerep jut a civil illetve a vállalkozási szféra résztvevőinek is a FHT-ra jogosultak foglalkoztatásában.

2011. augusztus végéig a rövid- és hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás pályázati úton került odaítélésre, szeptembertől a támogatások kérelem alapján nyújthatók, a többi forma kínálta támogatás az NGM, illetve a BM által működtetett **pályázatok révén** nyerhető el. A rövid idejű közfoglalkoztatás esetén az FHT-ra jogosult álláskeresők napi 4 órás munkaidőben (munkaidőkeretben), 1-4 hónap időtartamban, a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében 2-12 hónap időtartamra szóló, napi 6-8 órás munkaidőben, határozott idejű közfoglalkoztatási jogviszonyban foglalkoztathatók. A többi, általában egy-egy jól lehatárolt, országos vagy helyi közfeladat megvalósítására megtervezett közfoglalkoztatás keretében 2-12 hónapos, napi 6-8 órás foglalkoztatás tervezhető 70-100%-os állami támogatással. 2011. január–december folyamán több mint 41,6 ezren jutottak munkához a megyében a közfoglalkoztatás révén, közel 70%-kal többen, mint 2010-ben. A közfoglalkoztatottak **60%-át rövid idejű közfoglalkoztatás keretében alkalmazták a települések, további 23% az ún. hosszabb időtartamú programok, 17%-uk pedig az országos, illetve kistérségi értékteremtő vagy mintaprogramok keretében kapott munkát.**

A továbbiakra néhány példa:

Az ún. értékteremtő közfoglalkoztatási programokra kiírt pályázatokon megyénk leghátrányosabb helyzetű települései közül **66** pályázott sikerrel. Így mintegy 800 fő **2-9** hónapon át napi 6 órás foglalkoztatásával olyan feladatokat lehetett elvégezni, melyekre források hiányában nem kerülhetett sor (pl. járdaépítés, közintézmények felújítása, erdőtelepítés, mezőgazdasági tevékenység);

A Kistérségi Startmunka mintaprogramok 2011. október-december között megvalósuló programok az Encsi, a Mezőcsáti, valamint az Ózdi kistérségben. Összesen 60 település, 135 projektje (téli település-karbantartási feladatok, mezőgazdasági és közutak, vízelvezők rendbe tétele, mezőgazdasági tevékenység, illegális szemétkerakók felszámolása, kazánprogram stb.) keretében közel 2 000 fő foglalkoztatása valósul meg;

Az országosan 1000 fős, elsődlegesen roma munkavállalók foglalkoztatását biztosító vizitársulati irányítású program, három vízgazdálkodási társulat közreműködésével összesen **41 fő** roma származású bérpótló juttatásra jogosult álláskereső létesíthetett munkaviszonyt a gönci, mezőcsáti, sárospataki, sátoraljaújhelyi térségben 2011. szeptember 1-je és november 30-a közötti időszakban;

A kulturális örökségi értékek gondozási, helyreállítási és állagmegóvási programja keretében négy település (Szendrő, Martonyi, Kurityán, Regéc) kapott esélyt megyénkből, hogy a településen lévő vár, illetve kolostor állagmegóvási munkáit végezhesse e programban. Ezáltal összesen 40 fő 1-3 hónapos foglalkoztatására biztosított lehetőséget;

A határnyiladék tisztításával kapcsolatos program keretében 2011. szeptember 15-étől a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság irányításával 66 fő egy hónapos foglalkoztatása valósult meg.

A Szociális Földprogramhoz kapcsolódó közfoglalkoztatás támogatása keretében összesen 36 sikeres pályázat biztosított 328 részére munkát, 2011. október közepétől december végéig.

I.3.1.2 TÁMOP 1.1 program

A halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerő-piaci esélyeinek javítása terén egyre nagyobb szerepet töltenek be a hazai társfinanszírozású, de alapvetően uniós források terhére kialakított programok, melyek egy vagy több, jól körülhatárolt álláskeresői réteg munkaerő-piaci helyzetének javítását szolgálják több, egymásra épülő, az egyedi igényekhez, szükségletekhez is lehetőség szerint igazodó támogatási eszköz alkalmazásával. Ezek főbb jellemzőit az alábbiak:

TÁMOP 1.1.1 (2008-2013) Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának segítése

A projekt keretében a rehabilitációs járadékban részesülő, részleges munkaképesség-csökkenést elszenvedett, megváltozott munkaképességű személyek számára szolgáltatások,

támogatások biztosíthatók, amelyek segítik a célcsoport elhelyezkedését. A 2008. március - 2013. február között megvalósuló programba a rehabilitációs járadékra jogosultak, valamint a megváltozott munkaképességű álláskeresőkhöz vonhatóak be, célja e célcsoportokba tartozók tartós foglalkoztathatóságának kialakítása, javítása.

A 2011. végéig összesített adatok szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében összesen 1227 fő kötött együttműködési megállapodást a munkaügyi szervezettel a programban való részvételről. Közülük képzési támogatásban 369 fő, támogatott foglalkoztatásban **747** fő részesült. A programot 2011. december 31-ig **410 fő** fejezte be sikeresen és közülük a 180. napi nyomon követési adatok szerint támogatás nélkül **138 fő** dolgozott.

TÁMOP 1.1.2 (2008-2011) Decentralizált programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért

A 2008. január 1-től 2011. április 30-ig tartó TÁMOP 1.1.2 programba bevonható célcsoportokba tartozók az alacsony iskolai végzettségűek, a pályakezdők, az 50 éven felüliek, a gyermekgondozást, hozzátartozó ápolását követően újrakezdők, a családon belüli többszörös munkanélküliséggel küzdők, illetve a 2008. szeptember 1. után állásukat veszítők voltak.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei munkaügyi kirendeltségek összesen **5974 álláskeresőt** vontak be ebbe a programba, akik közül **4161 fő** vett részt képzésben, **3703 fő** pedig támogatott foglalkoztatásban.

TÁMOP 1.1.2 (2011-2013) Decentralizált programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért (Decentralizált programok a konvergencia régiókban)

A TÁMOP 1.1.2 projekt szellemiségét és céljait 2011. május 1-i indulással az Új Széchenyi Terv keretében viszi tovább ez a program. Az új program célcsoportjai: alacsony iskolai végzettségűek, elavult szakképesítésűek, pályakezdők, 50 éven felüliek, gyermekgondozást, hozzátartozó ápolását követően újrakezdők, BPJ/FHT-ben részesülők, valamint a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2011 végéig **3056 álláskereső vállalta** a programban való részvételt. A részükre szervezett képzések közül 71 tanfolyam munkája kezdődött meg, 1082 fő részvételével. Támogatással **1979 főt** sikerült elhelyezni a megyében.

TÁMOP 1.1.3 (2009-2011) – „Út a munka világába” (A rendszeres szociális segélyezettek munkaerő-piaci integrációja)

A program egyetlen célcsoportját a rendszeres szociális segélyezettek (RÁT, utóbb bérpótló juttatásra jogosultak, BPJ) alkották. A 2009. novembertől 2011. október végéig tartó **komplex program célja** az volt, hogy a RÁT-ra/BPJ-re jogosultak képzettségi szintjének emelésével, alkalmazkodóképességének javításával növelje tartós foglalkoztatásuk – végső soron az elsődleges munkaerőpiacra való integrálódásuk – esélyét. Ezért kiemelt figyelem irányult arra is, hogy a bevont ügyfelek mindegyike részesüljön legalább egy – szükség szerint akár több –

munkaerő - piaci szolgáltatásban (pl. mentori segítségnyújtás, álláskeresési technikák elsajátítása), továbbá legalább egy támogatási programelem részese legyen.

A program megvalósítói, a munkaügyi kirendeltségek képzési támogatás (ehhez kapcsolódóan adható keresetpótló juttatás), illetve az ún. bérjellegű támogatások (bérköltség-támogatás, majd 2011. januártól bértámogatás) nyújtásával segítették a program résztvevőinek a nyílt munkaerő-piacra történő beilleszkedését. A megyei kirendeltségek 2011. december végéig **1481 főt** vontak be a programba, közülük **548 fő** vállalt munkaerő - piaci képzést, s átfedéssel **1154 fő** esetben került sor bérjellegű támogatás (bérköltség-, illetve bértámogatás) megállapítására. (A bérpótló juttatásban részesülőket 2011 májusától a *TÁMOP 1.1.2 (2011-2013)* projekt új szakaszában, mint a projekt 5. célcsoportját lehetett/lehet programba vonni és támogatni.)

A hazai pénzeszközökre alapozott, az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról, illetve ennek végrehajtásáról szóló 6/1996. MÜM rendeletben (a foglalkoztatáshoz nyújtható támogatásokról, valamint a munkaerő-piaci alaphoz foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásokról) megalkotott szabályok alapján további támogatások nyújtására van lehetőség, melyek közül a legnagyobb létszámot érintő támogatási eszközöket emeltük ki az alábbiak szerint.

I.3.1.3 Foglalkoztatás bővítését szolgáló bérjellegű támogatások

Az eszköz révén a nyílt vagy elsődleges munkaerőpiac munkáltató számára nyújtható vissza nem térítendő támogatás hátrányos helyzetű álláskereső munkaviszony keretében történő foglalkoztatásához a munkabér és járulékainak legfeljebb 50-100%-ának megfelelő összegben, legfeljebb egy év időtartamra. 2011. január 1-jétől a bérjellegű támogatások köre szűkült az előző évhez képest, megszűnt a válság következtében munkahelyüket elvesztő személyek foglalkoztatásának elősegítését célzó támogatás, illetve a rendelkezésre állási támogatásra jogosult személy foglalkoztatásának támogatása. 2011 évben bérjellegű támogatás: a foglalkoztatás bővítését szolgáló támogatás, a szakképzettséggel rendelkező, pályakezdő álláskeresők munkatapasztalat-szerzésének támogatása, TÁMOP 1.1 programok keretében nyújtható támogatások. Ez évben új eszközként a rendelkezésre állási támogatásra jogosult személy foglalkoztatásának támogatása helyébe a TÁMOP 1.1.3 programon belül a bérpótló juttatásra jogosult személyek **bértámogatása** lépett. Ezeknek az eszközöknek a felhasználásával B.-A.-Z megyében 2011. január – december folyamán közel 4,5 ezer hátrányos helyzetű (tartósan munkanélküliek, pályakezdők, alacsony iskolai végzettségűek, gyestről, gyedről visszatérők stb.) álláskereső kapott munkát a normál munkaerőpiacon.

I.3.1.4 Munkaerő-piaci képzések támogatása

A sikeres elhelyezkedés egyik legfontosabb elősegítője a szakismeret, amelyet a legközvetlenebbül a képzési eszközrendszer biztosít. A helyi és országos munkaerő-igények, illetve munkaerő-kínálat sokoldalú vizsgálatával kialakított képzési szakirányokban indított képzéseken azok az álláskeresők vehetnek részt, akik elhelyezése e nélkül nem biztosítható, s megfelelnek az adott szakirány szerinti **képzési követelményeknek**. Ezeket a képzéseket

2011-ben részint a TÁMOP 1.1 programokon belül, részint Munkaerőpiaci Alap (a továbbiakban: MPA) forrásaiból indította a munkaügyi szervezet. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a december 30-ig az MPA terhére 68 képzési tanfolyamot indított el a munkaügyi központ, ezeken mintegy **870** álláskereső kezdett új szakmát tanulni, közülük **52 fő** a pályakezdő, **118 fő** alacsony iskolai végzettségű, **50 fő** pedig megváltozott munkaképességű regisztrált álláskereső volt. Az Országos Közfoglalkoztatási Program keretében további 6 tanfolyamon, 136 fő kezdett tanulni.

I.3.1.5 Álláskeresők vállalkozóvá válását elősegítő támogatások

A pályázat alapján elérhető támogatásra azok a legalább 3 hónapja nyilvántartott álláskeresők (vagy rehabilitációs járadékosok) pályázhatnak, akik önmaguk foglalkoztatását egyéni, vagy társas vállalkozás létrehozásával (meglévőhöz való csatlakozással) kívánják megoldani, s rendelkeznek az ezt megalapozó üzleti tervvel, s a szükséges önrésszel. Támogatásként 500 ezer – 2 millió Ft összegű vissza nem térítendő tőkejuttatást és/vagy 6 hónapon át a minimálbérnek megfelelő összegű vállalkozóvá válási támogatást kaphatnak. A pályázat lezárásáig (2011. november 2.) benyújtott sikeres munkák révén, **274 álláskereső jutott** támogatáshoz a megyében. Közülük 95 fő tőkejuttatásban is részesült.

I.3.1.6 Munkahelyteremtő beruházások támogatása

A Nemzetgazdasági Minisztérium által kiírt országos pályázat iránt 2011-ben nagy volt az érdeklődés. A hazai forrásból működtetett eszköz (MPA foglalkoztatási alaprész központi kerete) a kkv-szektor munkahelyteremtő törekvéseinek támogatását szolgálta, egy-egy új munkahely kialakítását maximum 2,2 millió Ft összegű vissza nem térítendő támogatás nyújtásával. Ezen a pályázaton B-A-Z megyéből **124**, korábban soha nem tapasztalt számú pályázó vett részt, pályázatuk együttesen 2,7 milliárd Ft értékű beruházási tervet tartalmazott, melyek támogatási igénye 1,8 milliárd Ft-ot tett ki, megvalósításukkal több, mint ezer új munkahely kialakítását ígérték, és további közel 1,2 ezer meglévő megtartására vállaltak volna garanciát a pályázó cégek.

A hiánypótlást, illetve a pályázatok döntés-előkészítését követően május végén a nemzetgazdasági miniszter **75 pályázat esetében hozott pozitív döntést**, és megvalósításukhoz 844,7 M Ft forrást biztosított. E támogatás révén 1318,3 M Ft összegű fejlesztés valósul meg a megyében, amely 522 új munkahely létrehozását eredményezi, s további ezer állás biztonságát erősíti.

A döntést követően több pályázó jelezte, hogy nem kíván élni az elnyert kedvezménnyel, így szeptember végéig **67 pályázóval kötött szerződést a munkaügyi központ**. A beruházók ágazati besorolását tekintve, a feldolgozóipar területén tevékenykedik a legtöbb támogatott munkáltató, ezen kívül nagy arányt képvisel a kereskedelem, gépjárműjavítás, az építőipar, de a vendéglátás területéről is számos nyertes pályázat került ki.

I.3.1.7 Az álláskeresők elhelyezkedésnek elősegítése munkaerő-közvetítéssel, egyéb szolgáltatásokkal

A munkaügyi kirendeltségek az álláskeresők munkaközvetítése mellett kiemelt fontossággal kezelik **önálló álláskeresésük** segítségét. A kirendeltségeken jelentkező ügyfelek tájékoztatást kapnak az ott elérhető humánszolgáltatásokról, melyek egy része tájékoztatás, tanácsadás (pl. **Foglalkoztatási Információs Tanácsadás (FIT)**, álláskereső klub, önéletrajzíró műhely, jogi és pénzügyi tanácsadás, re-integrációs tanácsadás, álláskeresési tanácsadás, pálya- és munkatanácsadás, motivációs csoportfoglalkozás, pszichológiai- és rehabilitációs tájékoztatás), más részük pedig az ügyfelek öninformálódásának elősegítése (öninformációs tér, M-pontok, faliújságok, hirdető táblák, TV és újsághirdetések).

Az ún. humánszolgáltatások egyéni vagy csoportos tájékoztatás, illetve közvetítői beszélgetések, tréningek lehetnek, melynek során, a területen jártas, szakképzett tanácsadók segítik az álláskereső ügyfelek számára kiválasztani azokat az eszközöket, kialakítani azokat a célokat, melyek hatékonyan segíthetik elő az új munkahely megtalálását. 2011. folyamán a megyei kirendeltségek **36 ezer** álláskeresőt részesítettek egyéni vagy csoportos humánszolgáltatásban, az egy főre jutó szolgáltatási esetek száma 1,9 volt. Az időszak folyamán megvalósult 67,4 ezer szolgáltatási események leggyakoribb elemei a képzési, álláskeresési információk átadása, közvetítői beszélgetések voltak, de 4-5 ezer eset kötődik a munkatanácsadás, a mentori szolgáltatás, a FIT szolgáltatásainak igénybe vételéhez is. Közel másfél ezren vettek részt 5 napos álláskeresési technikák tréningen, s meghaladta az ezret a pálya-, a rehabilitációs tanácsadásokon és a fejlesztő csoportos foglalkozásokon résztvevők száma is.

I.4. OKTATÁS (KÖZNEVELÉS, SZAKKÉPZÉS)

A rendszerváltás óta eltelt időszak az ipari létesítmények egy jelentős részének a megszűnésével, továbbá a gazdaság szerkezetének átalakulásával nem kedvezett a megyében élő, kevésbé képzett -, ennek kapcsán pedig kiszolgáltatott – munkavállalóknak. Sok felnőtt vált munkanélkülivé, amely családi körülmény **jelentősen befolyásolta** a tanulók iskolai teljesítményét. Felnőtt egy olyan generáció, akik nem látták szüleiket dolgozni, ezért ennek a társadalmi csoportnak lényegében **nincs motivációja arra, hogy tanuljon**, illetve később dolgozzon. Képzettség¹⁰ nélkül számukra az egyetlen megélhetési forrás, a szociális ellátás.

A PISA¹¹ vizsgálatok Magyarországra nézve megdöbbentő oktatáspolitikai tanulságokkal szolgáltak: az európai országok közül **legkevésbé** a magyar közoktatás biztosít egyenlő

¹⁰ Humánpotenciál index: A humán fejlettségi index (HDI) (a születéskor várható élettartam, a térségi GDP és az iskolázottság (írni és olvasni tudás) mérésére, ill. egyetlen mérőszámban történő komprimálására alkalmas), így lehetőséget ad a komplexebb összehasonlításra

B-A-Z megye humánpotenciál indexe: 0,779 (2006-os adatok alapján.) Forrás: Észak-magyarországi Régió Szakképzés-fejlesztési Stratégiája 2008.

¹¹ PISA: Programme for International Student Assessment / Program a tanulók nemzetközi felmérésére Monitorozó jellegű felméréssorozat, amely három területen (matematika, természettudomány és szövegértés)

esélyeket a szegényebb családból származó, alacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyerekeinek. **Súlyos különbségek mutatkoznak** a szegény és a gazdag családból származó gyermekek iskolai eredményei között, az érettségihez jutás esélyeit tekintve például **ötvenszeres** a mutató.

Magyarország egyes társadalmi rétegeiben előforduló súlyos szegénység és munkanélküliség óriási problémát jelent. A hátrányos helyzetű, tanulásban lemaradt gyerekek iskolán belüli gondjainak orvoslása, leszakadásuk kompenzálása csak az oktatás tartalmának gyökeres megváltoztatásával, metodikájának átalakításával érhető el.

Nem kétséges, hogy a társadalmi problémák kezelésében **kitüntetett szerepe van a nevelésnek-oktatásnak**, melynek egyik döntő feladata, hogy hozzájáruljon a társadalmi esélyegyenlőtlenségek mérsékléséhez. A társadalom azon csoportjai számára, akik a rendszerváltás során a gazdasági átalakulás veszteseivé váltak, a felemelkedés útja szinte kizárólag a minőségi – társadalmi, gazdasági pozíciók betöltésére alkalmas és konvertálható – tudás megszerzésén keresztül vezet.

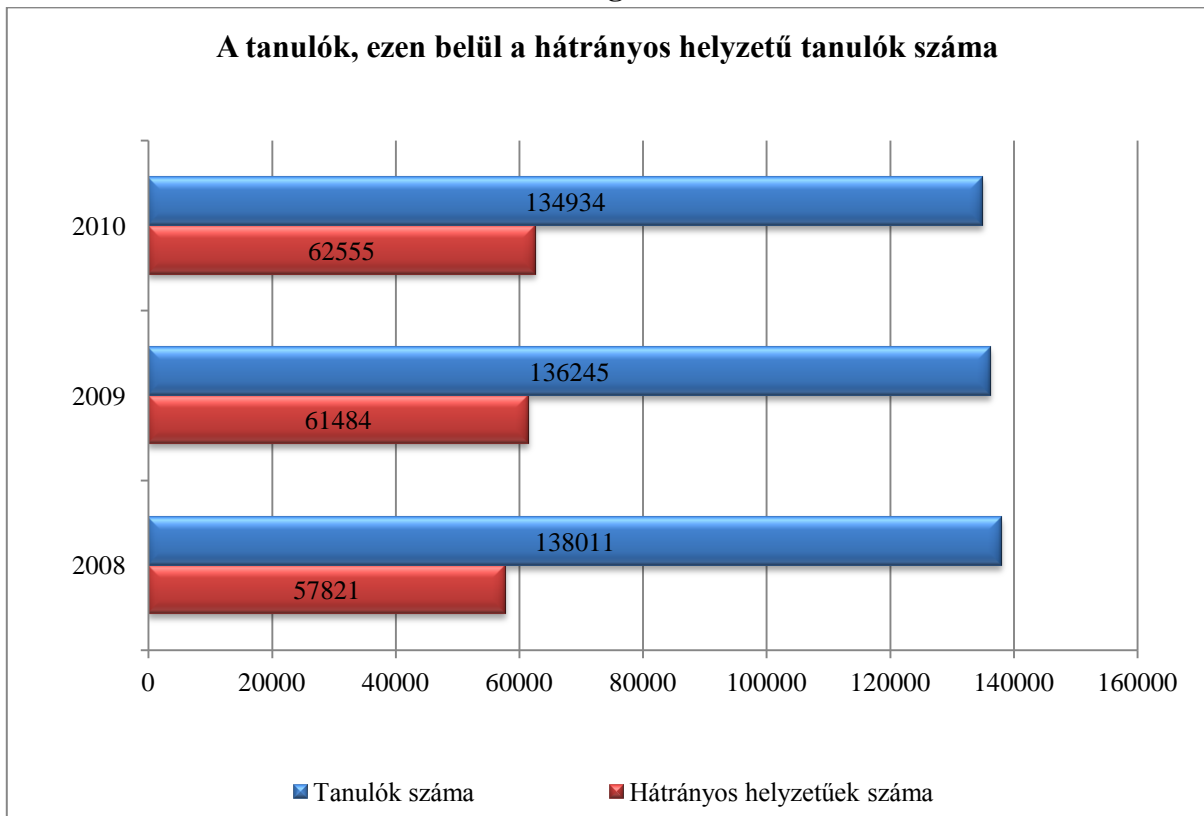
A közoktatásban tanulók száma a megye 15 kistérségében évről évre csökkent az utóbbi három évben. 2008-ban **138.041 fő**, 2009-ben **136.244 fő**, míg 2010-ben már csak **134.934 fő** járt közoktatási intézménybe. A **hátrányos helyzetűek**¹² száma viszont évről évre növekedett. Míg 2008-ban **57.821 fő**, 2009-ben **61.484 fő**, addig 2010-ben **62.555 főt** lehetett regisztrálni. A kistérségenkénti megoszlása igen változatos képet mutat. Általánosságban elmondható, hogy 2008-ról 2010-re **mindenhol nőtt** a hátrányos helyzetűek száma.

Az elmúlt időszakot mindamelllett az erkölcsi hanyatlás jellemezte, hiszen az oktatásközpontú pedagógiai gyakorlat során, kevés figyelem összpontosult a nevelésre.

vizsgálja a tizenöt éves tanulók képességét. A felmérés háromévenként zajlik az OECD-tagországok és a programhoz csatlakozó egyre növekvő számú partnerországok együttes irányításával.

¹² A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 121. §-a szerint: hátrányos helyzetű gyermek, tanuló az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította; e csoporton belül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek.

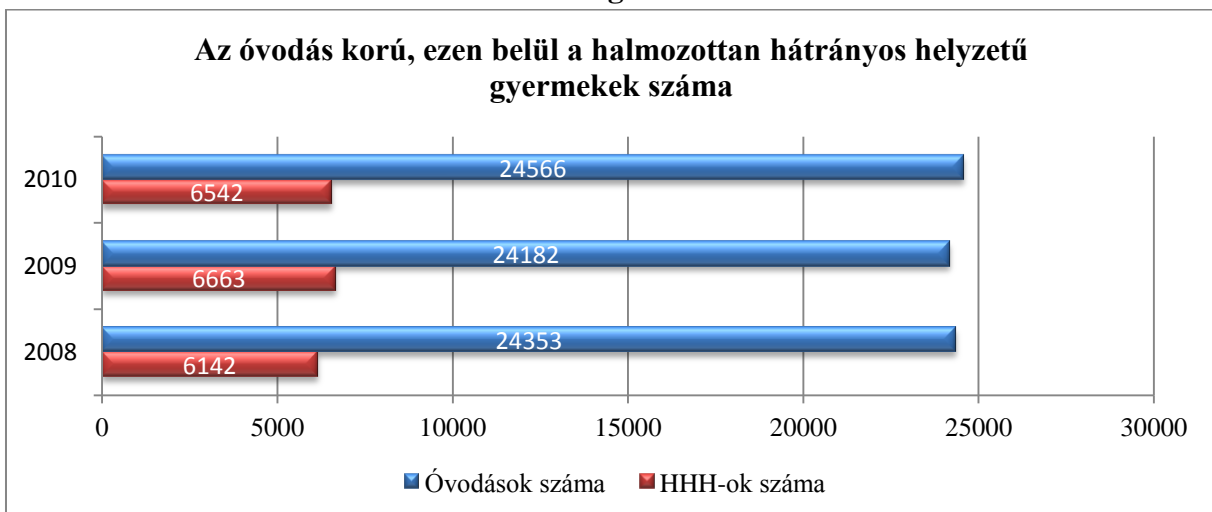
6. diagram

Forrás: KIR-adatbázis alapján, saját szerkesztés

Az óvodás gyerekek száma 2008-ban **24.353 fő**, 2009-ben **24.182 fő**, 2010-ben pedig **24.566 fő** volt. Ebből a halmozottan hátrányos helyzetűek száma 2008-ban **6.142 fő**, 2009-ben **6.663 fő**, míg 2010-ben **6.542 fő**.

7. diagram

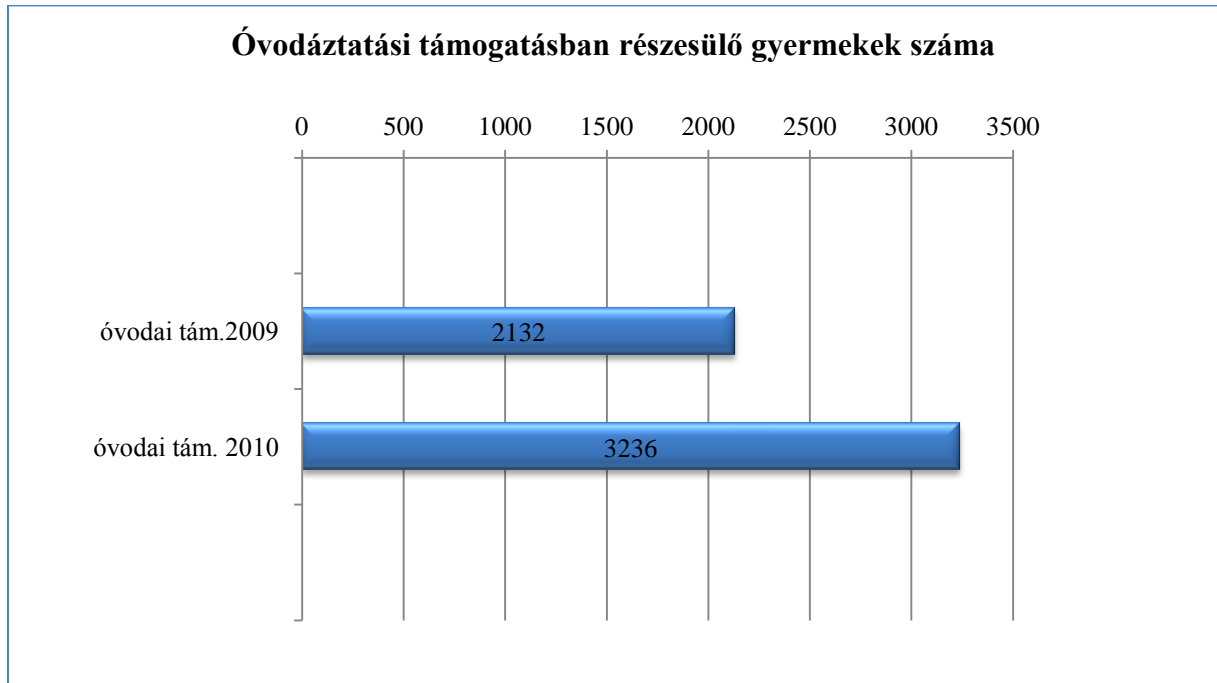

Forrás: KIR-adatbázis alapján, saját szerkesztés

A gyermekszám összességében megmutatkozó csökkenése ellenére, az óvodás korú gyerekek száma **növekedést mutat**. Ezen belül valószínűsíthető, hogy a halmozottan hátrányos

helyzetű gyermekek száma a bevezetett óvodáztatási támogatás¹³ hatására nőtt a vizsgált években.

8. diagram

Forrás: B-A-Z megye jegyzőitől bekért adatok alapján, saját szerkesztés

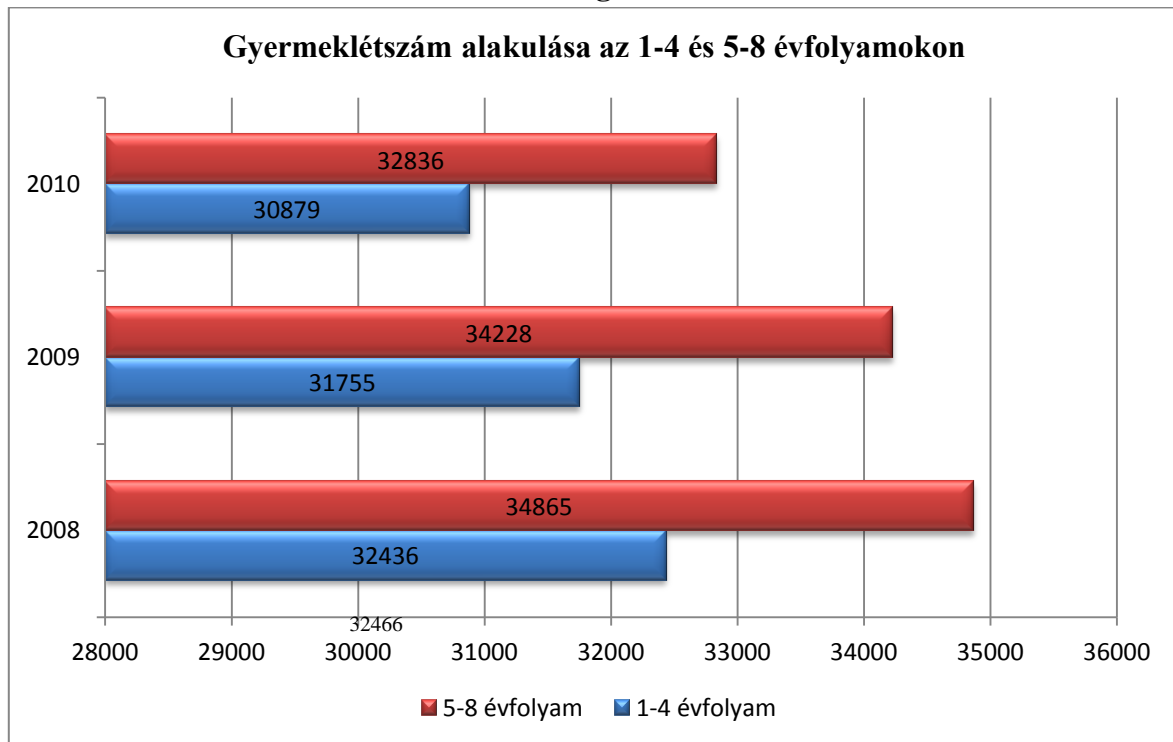
A megyében cigány kisebbségi oktatást folytató intézmények – összesen 159 – közül 62 lát el óvodai feladatot, 43 óvodai és általános iskolai feladatot.

Az általános iskolában tanulók száma **csökkenő tendenciát mutat**, ami korrelál a gyermekszám mérséklődésével.

A gyermeklétszám az általános iskola alsó tagozatán 2008-ban **32.466 fő**, 2009-ben **31.755 fő**, míg 2010-ben **30.879 fő** volt. 5-8 évfolyamon 2008-ban **34.865 főt**, 2009-ben **34.228 főt**, 2010-ben **32.836 főt** regisztráltak.

¹³ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról – 20/C §

9. diagram

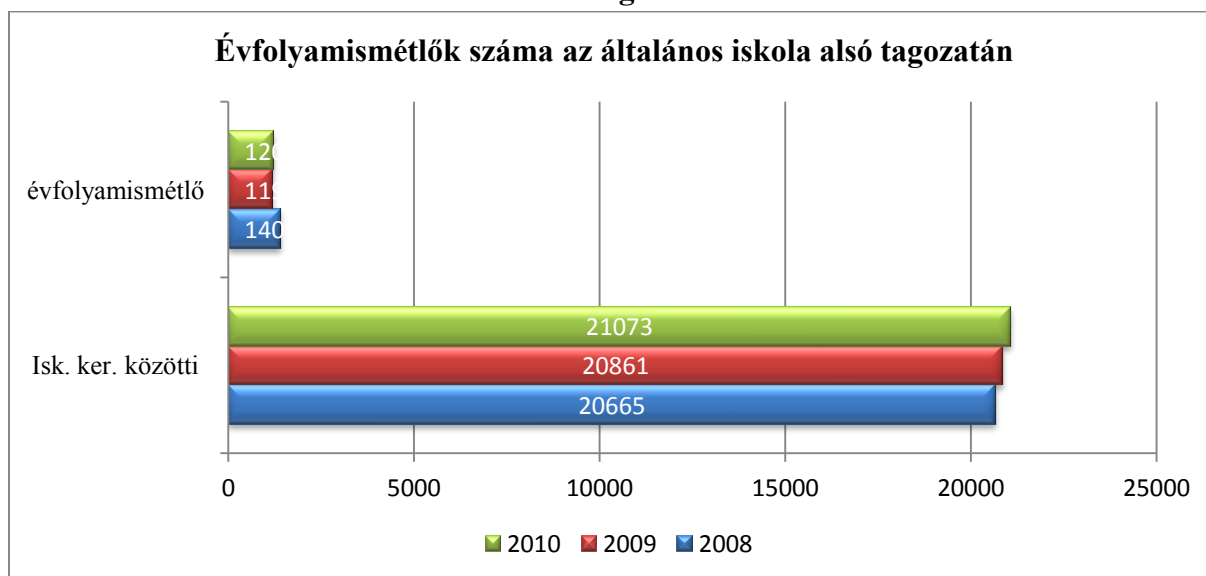

Forrás: KIR-adatbázis alapján, saját szerkesztés

Mindemellett 2009-ben alsó tagozaton **jelentősen megnövekedett a hátrányos helyzetű** - ezen belül a halmozottan hátrányos helyzetű - gyermekek száma, amely természetesen összefügg a gazdasági folyamatokkal is. További sajátos tendencia a magántanulók számának emelkedése, alsó tagozaton 2008-ban 154 fő, 2009-ben 167 fő, 2010-ben 193 fő. 5-8 évfolyamon 2008-ban 489 fő, 2009-ben 565 fő, 2010. évben 544 fő volt nyilvántartva.

A vizsgált években alsó tagozaton, az iskolai, **nem tanórai keretek között tanuló gyerekek száma növekedett**. 2008-ban az összes alsó tagozatos tanuló **63,7 %-a**, 2009-ben **65,7 %-a**, míg 2010-ben **68,2 %-a** vett részt ilyen szervezett tanulási formában. Ennek a hatására is, a bukások száma csökkent (2008-ban **1.404 fő**, 2009-ben **1.191 fő**, 2010-ben **1.204 fő**).

10. diagram

Forrás: KIR-adatbázis alapján, saját szerkesztés

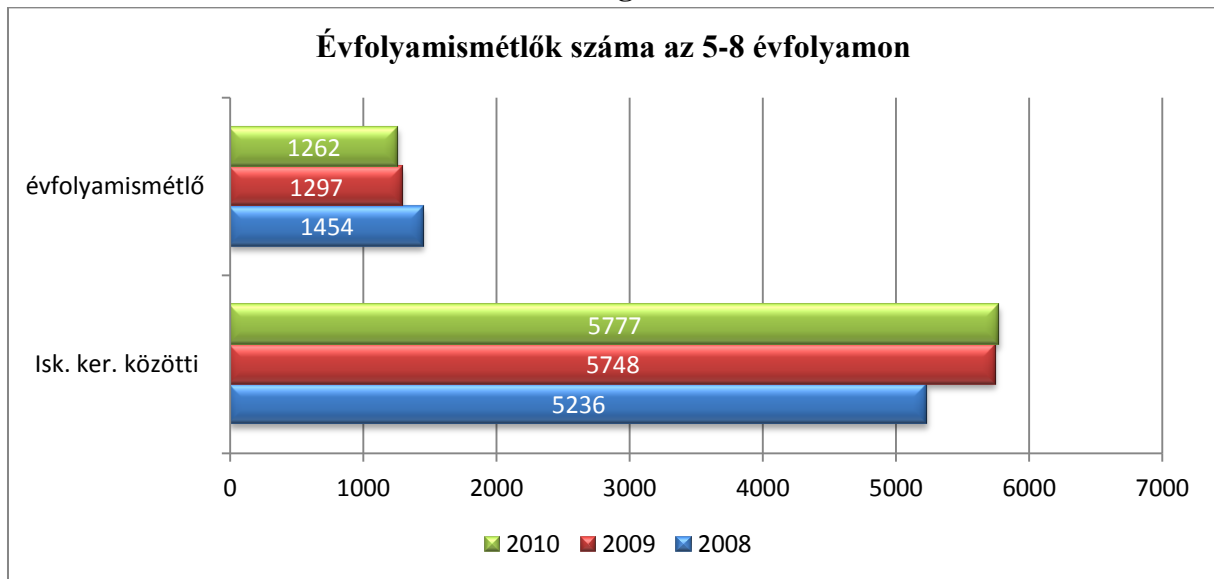
A vizsgált években a bukások jelentős száma alsó tagozaton azt feltételezi, hogy a tanulók **az igazolatlan hiányzások miatt nem tudták teljesíteni tanulmányi kötelezettségeiket.**¹⁴

A megyében az iskolai hiányzások miatt az iskoláztatási támogatás felfüggesztésére¹⁵, **1071** esetben került sor 2010. szeptember 1-jétől, az adatszolgáltatásban részt vevő 131 településen. Az 5-8 évfolyamon **jelentősen csökkent** a napközi otthonos és tanulószobás tanulók száma az alsó tagozatra járó iskolaotthonos, napközi otthonos és tanulószobás tanulók **számához képest**. A vizsgált években az **alsó tagozaton**, az iskolai, nem tanórai keretek között tanuló gyerekek **kevesebb, mint 28%-a**, míg az **5-8 évfolyamon** 2008-ban **25,3%-a**, 2009-ben **27,5%-a**, 2010-ben pedig **27,5%-a** vett részt. Az adatokból látható, hogy az **5-8 évfolyamon** inkább az önálló otthoni tanulás kerül előtérbe, ennek ellenére a vizsgált években az 5-8 évfolyamon a **napközi otthonba** járó, valamint a **tanulószobás gyerekek száma növekszik**. 2008-ban az összes 5-8 évfolyamon tanulók **15%-a**, 2009-ben **16,8%-a**, míg 2010-ben **17,6%-a** vett részt, ilyen szervezett tanulási formában. A **bukások száma** 2008-ban **1.454 fő**, 2009-ben **1.297 fő**, 2010-ben pedig **1.262 fő**. Az iskolai, nem tanórai keretek között tanuló gyermekek száma és a bukások száma korrelációt mutat.

¹⁴ A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet alapján, a tanuló az első-három évfolyamon abban az esetben ismételi évet, ha hiányzásai a **250 tanítási órát meghaladták**, illetve az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát.

¹⁵ A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. Kormányrendelet alapján

11. diagram

Forrás: KIR-adatbázis alapján, saját szerkesztés

A **szakiskolába járók** létszáma a vizsgált években az **országos** adatokat áttekintve a következőképpen alakult: 2008-ban **138.657 fő**, 2009-ben **145.285 fő**, 2010-ben **147.340 fő**. A **megyében** 2008-ban **10.693 fő**, 2009-ben **10.784 fő**, míg 2010-ben **10.755 fő**. A szakiskolába járók számának országos növekedése ellenére megyénkben 2009. és 2010. évek között csökkenés figyelhető meg.

2008. szeptember 1-jétől a hatályos jogszabályoknak megfelelően, a közoktatási intézmények fenntartói, a gyakorlati képzés szervezésében részt vevő gazdálkodó szervezetek, és a felsőoktatási intézmények, a közoktatási törvényben meghatározott szakképzéssel összefüggő feladatok végrehajtására **térségi integrált szakképző központokat** (a továbbiakban: TISZK) hozhattak létre. A szabályozás alapján a TISZK nem közoktatási intézmény, hanem a szakképzés feladatainak a jelenleginél hatékonyabb formában történő megszervezése. 2008. szeptember 1-jétől kizárólag a térségi integrált szakképző központban folyó gyakorlati oktatás tárgyi feltételeinek fejlesztésére adható fejlesztési támogatás.

A megye területén jelenleg **9 TISZK** működik, melynek összesen **54** megyei szakképzéssel foglalkozó közoktatási intézmény a tagja, amelyben valamennyi szakmacsoportban folyik képzés (lásd: melléklet 9. táblázat).

2011. évtől a TISZK a szakképzési feladatellátás olyan együttműködési rendszere, amelynek feladata az állami, önkormányzati közszolgálatban, a szakképzés térségi elemeinek összehangolása, a képzés és a forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, a szakképzés működésének optimalizálása, a párhuzamos képzések és fejlesztések kiküszöbölése, valamint a munkaerő-piaci igények iskolai rendszerű szakképzésben való érvényesítése.¹⁶

Az Észak-magyarországi régióban (jogszabály szerinti értelmezési szint) a vizsgált három évben gépi forgácsoló, hegesztő, kőműves, ács-állványozó, géplakatos szakképesítések, mint hiány-szakképesítések¹⁷ kerültek meghatározásra. **Megyénkben valamennyi hiány-**

¹⁶ 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről 5§ (6) bekezdés

¹⁷ **Hiány-szakképesítés** az a szakképesítés, amelyhez a nemzetgazdaság igényeinek megfelelő szakképzett munkaerő nehezen biztosítható. A hiány-szakképesítések régiónkénti jegyzékét a regionális fejlesztési és képzési

szakképesítésben folyik képzés. A képzésekben résztvevők száma a vizsgált években növekvő tendenciát mutatott. A 2010-ben a szakképzésben új elemként bevezették az ösztöndíjas szakmák¹⁸ körét, mely régióinkban a hiányszakmákat, valamint az alább felsorolt szakmákat jelenti: épületgépészeti csőhálózat és berendezés szerelő, villanszerelő, festő, díszítő, mázoló és tapétázó, mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó, szakács. A kőműves, a festő, díszítő, mázoló és tapétázó és a mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó szakképesítések kivételével az ösztöndíj bevezetése növelte a részvételi hajlandóságot a lenti táblázat szerint.

6. táblázat

Támogatott és hiány szakképesítésben résztvevők számának alakulása B-A-Z megyében 2008-2010.

Ösztöndíjjal támogatott szakképesítés megnevezése	Hiány-szakképesítés megnevezése	2008. évben a képzésen részt vevő tanulók száma	2009. évben a képzésen részt vevő tanulók száma	2010. évben a képzésen részt vevő tanulók száma	2010 évben ösztöndíjas tanulók száma	Nyilvántartott tanulószerveződések száma
Gépi forgácsoló	Gépi forgácsoló	59	91	105	80	63
Hegesztő	Hegesztő	184	201	231	172	79
Kőműves	Kőműves	175	228	227	187	179
Ács-állványozó	Ács-állványozó	15	22	29	9	37
Géplakatos	Géplakatos	139	122	176	117	65
Épületgépészeti csőhálózat és berendezés szerelő		120	105	123	102	2
Villanszerelő		166	173	201	153	123
Festő, díszítő, mázoló és tapétázó		166	163	155	116	94
Mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó		61	70	62	34	0
Szakács		253	301	353	299	358

Forrás: saját szerkesztés

bizottság (RFKB) javaslata alapján az Országos Képzési Jegyzékről szóló miniszteri rendelet (OKJ) mellékletében kell közzé tenni. A hiány-szakképesítések ismerete azért fontos, mert tanulószerveződések kötése esetén havonta a minimálbér húsz százalékának megfelelő mértékű kiegészítő pénzbeli juttatást is kapnak a hiány-szakképesítés megszerzésére irányuló szakképzésben részt vevő tanulók.

¹⁸ 2010. február 1-től - jövedelmi helyzettől függetlenül - ösztöndíjban részesülnek a közoktatási intézményben nappali rendszerű iskolai oktatásban szakképzési évfolyamon szakiskolai képzésben részt vevő, tanulói jogviszonyban lévő tanulók, ha a gazdaság által az adott régióban igényelt szakképesítés oktatásában vesznek részt (a továbbiakban: ösztöndíjas tanuló). A tanulószerveződés egy olyan gyakorlati képzést, gyakorlati képzőhelyet biztosító dokumentum, ami valamilyen gazdálkodó szervezet és a tanuló között jön létre. Tanulószerveződés köthető a teljes képzési időre, illetve annak egy részére is, a vonatkozó szabályokat pedig a szakképzési törvény határozza meg. A tanuló havonta pénzbeli juttatást (fizetést) kap, ami nem lehet kisebb, mint a minimálbér 20%-a.

A fent említett szakmákban a nyilvántartott tanulószereződések száma – a szakács szakképesítés kivételével – **kevés**.

Fontos megemlíteni, hogy ha a pályaválasztás során szempont az anyagi támogatás, akkor az ösztöndíjas szakma választása, - amennyiben az tanulószereződéssel párosul – **családfenntartóvá** teheti a tanulót.

2008-ban **271.351 fő**, 2009-ben **273.344 fő**, **2010-ben 241.872 fő** vett részt **szakközépiskolai képzési formában**. A megyében 2008-ban **19.880 fő**, 2009-ben **19.877 fő**, míg 2010-ben **19.508 fő** tanult szakközépiskolában a nappali oktatás munkarendje szerint. A képzésben résztvevők aránya országosan és a megyében is csökkenő tendenciát mutat, ami korrelál a gyermekszám csökkenésével.

A jelenlegi képzési rendszerben a szakközépiskolai oktatásban – a 9-13. évfolyamon – nem szakképzés folyik, hanem pályaaorientáció és szakmai alapozás.

2012. szeptember 1-jétől a szakközépiskolának szakmai érettségi végzettséget adó érettségire, szakirányú felsőfokú iskolai továbbtanulásra, szakirányú munkába állásra felkészítő, valamint általános műveltséget megalapozó négy középiskolai évfolyama van, ahol **szakmai elméleti és gyakorlati oktatás is folyik**.¹⁹

A szakközépiskolában az Országos Képzési Jegyzékről (a továbbiakban: OKJ) szóló kormányrendeletben meghatározott ágazatoknál tehető a munkakör betöltésére képesítő szakmai érettségi vizsga, továbbá az OKJ-ben meghatározott, a szakmai érettségi vizsga ágazatához tartozó szakképesítés szerezhető.

Gimnáziumi képzésben országosan 2008-ban **242.777 fő**, 2009-ben **239.992 fő**, **2010-ben 241.872 fő** vett részt. A megyei adatok a következők: 2008. évben **12.653 fő**, 2009-ben **12.467 fő**, 2010-ben **12.285 fő** a nappali oktatás munkarendje szerint. Mind az országos, mind a megyei adatokból kiderül, hogy a résztvevők számában csökkenés mutatkozik, ami összefüggést mutat a gyermeklétszám csökkenésével.

A vizsgált években a középfokú oktatási intézményekben tanulók száma nagy eltérést nem mutat, a hátrányos helyzetű gyermekek száma viszont jelentősen növekszik. Tendencia a középiskolában, hogy kevesen veszik igénybe a tanulószobás foglalkozásokat. 2008-ban az összes középiskolában tanulók 0,9%-a, 2009-ben 1 %-a, 2010-ben 0,8%-a vett részt napközi otthonos, illetve tanulószobás foglalkozásokon. A bukások száma a hasonló létszámú 5-8 évfolyamon tanulókhöz viszonyítva 2008-ban 124%-ra, 2009-ben 183%-ra, 2010-ben 187%-ra nőtt.

A megyében cigány kisebbségi oktatást folytató intézmények – összesen 159 – 1 óvodai, általános iskolai és speciális szakiskolai, 3 szakiskolai (ebből 1 emellett gimnáziumi feladatot is; 1 pedig szakközépiskolai feladatot is) 4 speciális szakiskolai feladatot lát el.

A vizsgált években kollégiumi, diákotthoni szolgáltatást igénybevevők számát és összetételét a következő táblázat mutatja. Látható, hogy a folyamatos gyermeklétszám csökkenés ellenére, a hátrányos, azon belül a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma jelentősen nő.

¹⁹ 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről 12. § (1) bekezdés

7. táblázat

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számának alakulása a kollégiumi, diákotthoni szolgáltatást igénybe vevő tanulók közül B-A-Z megyében 2008-2010.

Év	Tanuló összesen (fő)	Hátrányos helyzetű tanuló (fő)	Halmozottan hátrányos helyzetű tanuló (fő)
2008	3890	1351	420
2009	3699	1444	487
2010	3585	1492	527

Forrás: saját szerkesztés

A 13-16. évfolyamon tanulók száma a vizsgált években **folyamatos növekedést mutat**, párhuzamosan a hátrányos helyzetű, valamint a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számának emelkedésével. 2008-ban a végzettek **20,64%-a**, 2009-ben **21,8%-a**, míg 2010-ben **22,9%-a** vett részt érettségi utáni szakképzésben.

A magyar közoktatási értékelési rendszer egyik **legértékesebb és legkorszerűbb** új eleme, a 2001. óta rendszeresen lefolytatott, minden iskolára kiterjedő **Országos kompetenciamérés**. A mérésben szinte teljes körűen a 6.,8., és 10. osztályos tanulók vesznek részt. **A felmérés célja** a tanulók szövegértési képességének és matematikai eszköztudásának felmérése mellett, az iskolák és fenntartók számára a **helyi szintű értékeléshez szükséges adatok biztosítása**. Az eredmények arra adnak választ, hogy a tanulók milyen mértékben képesek matematikai eszköztudásukat és szövegértési képességeiket tanulmányaik során, továbbá a hétköznapi életben alkalmazni. A kompetenciamérés eredményeiről nyilvános jelentés készül fenntartói, iskolai és telephelyi összesítésben, de minden tanuló saját egyéni teljesítménye is lekérdezhető. Az adatállomány együttesen lehetővé teszi, hogy minden eddiginél árnyaltabb kép alakuljon ki az iskolákról.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye átlaga mind matematikából, mind szövegértésből a vizsgált évek mindhárom évfolyamán az **országos átlag alatt van**. Sajnos a kistérségenkénti áttekintések sem mutatnak más eredményt.

A **6. évfolyam** eredményeiben jobb eredményt rögzíthetünk – vetítési alapként az Észak-magyarországi régió átlagában – az adott időszak valamennyi mért területe kapcsán, a **mezőkövesdi, a Miskolci, a Sárospataki, a Sátoraljaújhelyi, a Tiszaújvárosi és a Tokaji kistérségben** rögzíthetünk. Kiemelkedő a **Miskolci kistérség**, amely mind a három évben szövegértésből és matematikából is **átlag felett teljesített**. A **Mezőkövesdi kistérség**, a 2009-es év matematika tesztjei kivételével, szintén hasonló eredményeket ért el. **Sátoraljaújhelyi kistérség** mindhárom évben az **országos átlagnál jobban szerepelt** matematikából és magyarból is 2008-ban és 2010-ben, de 2009-ben is a régiós átlag felett teljesítettek. A **tiszaujvárosiak** mindhárom évben, mindkét területen a régiós átlag felett vannak. A **tokajiaknál** a 2008-as év kiemelkedő volt, hiszen régiós átlag feletti teljesítményt nyújtottak. A **8. évfolyam** évenkénti eredményei tekintetében ugyanazoknál a kistérségeknél látható jobb eredmény. A **Kazinbarcikai** és a **Szerencsi kistérségnél** megfigyelhető, hogy a 2008. évi

szövegértésük **megegyezik a régiós átlaggal**. A **mezőkövesdi** tanulók mindhárom évben matematikából régiós átlag feletti eredményt produkáltak, szövegértésből pedig 2008-ban és 2010-ben. A **Miskolci kistérség** mindhárom évben, mind a két vizsgált területen régiós átlag feletti eredményt rögzített, sőt 2008-ban **matematikából** még országos átlag feletti teljesítményt produkált. A **sárospatakiak** 2008-ban értek el a régiósnál jobb eredményt. A **sátoraljaújhelyiek** mind a három évben a régiós átlagnál jobb tesztekert írtak, matematikából pedig még az országos teljesítményük is kedvezőbb. Hasonlóan szép eredményekkel büszkélkedhetnek a **tiszaújvárosi tanulók** is, akik 2010-ben matematikából, 2009-ben pedig magyarból még az országos átlagnál is jobbak voltak. A tokajiaknál a 2010. év hozott jó eredményeket.

A **10. évfolyam** eredményeit vizsgálva, az alábbi kistérségek eredményei jobbak az átlagnál: az **Abaúj - hegyközi** és a **Szikszoói kistérség**, 2010. évben matematikából mind a régiós, mind az országos átlag felett teljesített, a **szikszoói tanulók viszont szövegértésből is**. 2008-ban mindkét területen túlszárnyalták a régió átlagát. A **mezőcsátiak** a 2010. évben matematikából a régió átlagánál jobb tesztet írtak. A **Miskolci kistérség** iskoláiban mindhárom évben mindkét teszt eredményei az Észak-magyarországi átlag feletti, sőt 2008-ban még az országos átlagot is **megaladták**. Hasonlóan teljesítettek a **sárospataki 10. évfolyamos diákok** is, de szövegértésük az országos átlagnál is jobb, a vizsgált években. A **Szerencsi kistérség** 2009-ben és 2010-ben az országos teljesítmény feletti eredményt ért el, **matematikából**. A **tiszaújvárosiak** 2008-ban matematikából és szövegértésből is az országos átlag felett teljesítettek, de 2009-ben és 2010-ben már csak matematikából sikerült a régiós átlagnál jobb eredményt produkálni. Az évfolyamonkénti és kistérségenkénti eredményeket a melléklet tartalmazza.

I.4.1. FELZÁRKÓZÁST SEGÍTŐ OKTATÁSI ÉS EGYÉB PROGRAMOK

Tanoda program: A tanoda az általános iskola által szervezett, az ott dolgozó pedagógusok által felügyelt, az 5-8 évfolyamon tanulók számára délutáni tanulási lehetőséget, valamint előre tervezett délutáni programokat biztosító **oktatási forma**. A tanodai program fő célja az **iskolai lemorzsolódás csökkentése**, valamint a továbbtanulási utak megerősítése a halmozottan hátrányos helyzetű, cigány (roma), valamint a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló, és a migráns tanulók körében. Cél továbbá, hogy a tanodák a részt vevő tanulók személyes helyzetére szabott nevelést nyújtsanak, ahol lehetőség nyílik a tehetség szervezett kibontakoztatására, valamint hogy mind nagyobb számban fejezzék be az általános iskolát, érettségit adó középiskolában tanuljanak tovább, lehetőleg olyan eredménnyel, hogy a felsőfokú oktatásba is bekapcsolódhassanak.

Megyénkben a 2008-as esztendőhöz képest 2009-ben jelentősen lecsökkent a tanodába járók száma, majd erőteljes növekedés indult meg olyannyira, hogy **2010-ben elérte a 732 fős**

tanulói létszámot. Legtöbben – 325 fő – az Edelényi kistérségben működő tanodákba járnak²⁰.

A megyében lévő 15 kistérségből **13** a kedvezményezett, a további kategorizálás szerint pedig **10** a leghátrányosabb helyzetű kistérségek között szerepel. Ezek ellenére nem minden kistérségben működik a Tanoda program. A Bodrogi, a Mezőkövesdi, a Szerencsi, a Szikszói és a Tokaji kistérségben, a diákoknak nincs lehetősége a programban való részvételre.

A **Hátrányos Helyzetűek Oktatása (H2O) Program** olyan nevelési-oktatási módszer, amely **elősegíti** a különbözőképpen szocializált, eltérő kulturális háttérrel rendelkező gyermekek **együttműködési** készségének fejlődését. A program olyan **speciális kooperatív csoportmunkán és differenciált tanulásszervezésen alapuló** tanítási eljárás, amely lehetővé teszi a tanárok számára a teljes értékű pedagógiai munkát olyan osztályokban is, ahol a tanulók közötti különbségek (képesség, tudás stb.) tág határok között mozognak. Fontos elemei a differenciált, az egyes diákokhoz mért teljesítményfejlesztés, az eltérő tanulási stílus és tempó figyelembevétele, a sokoldalú szociális kontaktus fejlesztése, a tolerancia erősítése, továbbá a **mindennapi életben használható tudás kialakítása**. A módszer fontos részét képezi **az iskola és a szülők közötti szoros együttműködés**, mely tanórai párbeszédnek alkalmával valósul meg. A program célja a közoktatási intézményekben tanuló hátrányos helyzetű tanulók **osztálytermi státusz helyzetének javítása**, és az ezt célzó nevelő-oktató munka színvonalának emelése. Középpontjában az a kérdés áll, hogy milyen lehetőség teremthető a tanulásban leszakadt tanulók felzárkóztatására, tudásuk gyarapítására, státuszproblémájuk kezelésére. A hejőkeresztúri IV. Béla Körzeti Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda évek óta működtet a hátrányos helyzetű, leszakadó társadalmi rétegekhez tartozó gyerekek esélyegyenlőségének biztosítása érdekében egy speciális programot, amely ide sorolható. Az intézmény tanulólétszáma évek óta 200 fő felett van, aminek közel 65 %-a hátrányos helyzetű.²¹

A 2000-ben elindult **„Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja”** létrejöttének hátterében a következők állnak: az iskolának, mint a társadalmi mobilitás kitüntetett intézményének meghatározó szerepe van abban, hogy a társadalmi előrejutást minél inkább a **tanuló tehetsége, szorgalma**, ne pedig családja anyagi helyzete, szülei foglalkozása, vagy éppen lakhelye határozza meg. Ezért minden tanuló – függetlenül az adott település földrajzi és anyagi helyzetétől – a társadalmi felemelkedés esélyét biztosító képzést kell, hogy kapjon. A Programban kulcsszerepük van a kiemelkedő képzést nyújtó **középiskolák** mellett a **kollégiumoknak** is, hiszen a kistelepüléseken, vagy a kedvezőtlen körülmények között élő fiatalok számára, a kollégiumokon keresztül vezet az út a versenyképes tudás megszerzéséhez. A program célja, hogy egy középiskolai kollégiumok

²⁰ Bár a vizsgált időszakon kívül esik, mégis indokolt megemlíteni, hogy 2011. március 1-jén Kincses Sziget-Térségi Tanoda Hálózat elnevezéssel, 150 millió forint uniós támogatással **újabb tanodai programok indultak el** a megyében (Edelény, Szendrőlád, Szendrő, Perkupa és Bódvaszilás). Ezzel 869 főre emelkedett a bekapcsolódott tanulók létszáma.

²¹ 2011 szeptemberétől a bukkaranyosi Általános Iskola és Óvoda is alkalmazza a programot. Az intézmény 55 tanulója közül 50 hátrányos helyzetű, ebből 43 halmozottan hátrányos helyzetű.

által alkalmazható pedagógiai eszközrendszer segítségével biztosítani lehessen, hogy a jelenleginél lényegesen nagyobb arányban tanulhassanak, a legszegényebb, legképzetlenebb szülők gyermekei. A **„Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Program”** és a **„Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Program”** kiemelt céljai között szerepel, hogy a hátrányos helyzetű, tehetséges, szorgalmas tanulók **felkészültek legyenek felsőoktatási intézményben történő továbbtanulásra**; angol (vagy más idegen nyelvből) középfokú nyelvismeretük legyen, informatikából pedig szerezzék meg az ECDL-bizonyítványt, valamint, hogy a Program végére a tanulók, lehetőleg **gépjárművezetői engedéllyel** is rendelkezzenek. A program kiemelten kezeli azoknak a **szociális és pedagógiai** feladatoknak a megoldását, amelyekkel intézményesen segítik a tanulók hozott hátrányainak eredményes megszüntetését. A nevelési-oktatási intézmények közül két ózdi intézmény²², a Bolyai Farkas Szakképző Iskola (támogatott intézménytípus: középiskola), valamint a József Attila Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (támogatott intézménytípus: kollégium) vesz részt a Kollégiumi Programban. A Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programja 3 megyei intézménye az Árpád Vezér Gimnázium és Kollégium Sárospatakon, a Földes Ferenc Gimnázium, a Teleki Tehetséggondozó Kollégiummal Miskolcon.

A **Digitális Középiskola esélyegyenlőséget javító program**, a megyében 2003. évben indult informatikával támogatott esti tagozatos gimnáziumi képzés.

A program kísérleti szakasza – amely elsősorban hátrányos helyzetű roma közösséghez tartozó személyek részére szült -, az első **sikeresen érettségizett** évfolyam után, 2007-ben lezárult, azóta normatíva alapján finanszírozott, gimnáziumi képzésként működik a **Földes Ferenc Gimnáziumban**. Az előző tanévben már az 5. végzős évfolyam tett érettségi vizsgát, és szerzett érettségi bizonyítványt.

2007/2008. tanév: 67 jelentkezőből 47 fő bizonyítványt kapott, 20 fő törzslapkivonatot kapott.

2008/2009. tanév: 59 jelentkezőből 47 fő bizonyítványt kapott, 12 fő törzslapkivonatot kapott.

2009/2010. tanév: 79 jelentkezőből 54 fő bizonyítványt kapott, 19 fő törzslapkivonatot kapott, 6 fő pedig előrehozott érettségi vizsgát tett.

A Digitális Középiskola célja, a **hagyományos középiskolai képzésből kimaradók érettségi bizonyítványhoz juttatása**. Azok számára jött létre, akikben van fogadókészség és szándék arra, hogy leérettségizzenek, de hátrányos helyzetük, - anyagi vagy például közlekedési nehézségeik miatt - a hagyományos struktúrában erre nem volt, vagy nem lenne módjuk. A program négyéves, érettségivel zárul, az oktatás nagy része számítógéppel támogatott, online középiskolai képzés. A Digitális Középiskola minden hallgatója számára biztosítja a számítógépes hozzáférést lakóhelyén, vagy annak közelében. A tanulás feltételeit a Kistérségi Oktatási Központok biztosítják, ahol helyi tanárok is segítik a diákokat. A tanulók interneten tartják a kapcsolatot a tanárokkal, és modulonként három alkalommal konzultációs és vizsgaórákon vesznek részt a Kistérségi Oktatási Központokban²³.

²² fenntartója a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat volt, 2011. december 31-ig.

²³ A Kistérségi Oktatási Központok területi elhelyezkedése: Váci Mihály Gimnázium és Szakközépiskola, Encs, Világ Virága Oktatási Központ, Tiszaújváros; Földes Ferenc Gimnázium, Miskolc; Bocskai István Gimnázium

A „**Második esély iskolák**” **Uniós program** első kísérleti intézményei 1997-ben jöttek létre. A programban iskolai végbizonyítvánnyal, vagy szakképesítéssel nem rendelkező, az oktatási rendszerből kisodródott, vagy a kisodródás veszélyének közelében lévő 16-24 éves fiatalok számára kerestek olyan iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli rugalmas, személyre szóló **megoldásokat**, amelyek vagy visszavezették a képzésbe, vagy a sikeres munkavállalás irányába indították őket. A programban részt vevő fiatalok között megtalálhatóak a tanulási- és magatartási gondokkal küzdő, a sajátos nevelési igényű (továbbiakban: SNI), a kisebbségi csoportokhoz tartozó, a bevándorló és más, **a marginalizálódás veszélyével érintett személyek**. A „**második esély**” **célcsoportjába tartozó fiatalok mögött** kudarcokkal és megszakításokkal tarkított iskolai pályafutás áll, az ismereteik hiányosak a képzési lehetőségekről, a szakmacsoportokról, és nincs olyan hatékony hálózat, amely segítené őket a munkahely vagy a képzés keresésében. **Borsod-Abaúj-Zemplén megyében**, miskolci székhellyel – 26 telephellyel – a Második Esély Felnőttoktató Általános, Gimnázium, Szakképző Iskola, Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmény 2006 szeptemberétől, azaz már hatodik tanévet megkezdve működik. Segíti a különböző hátrányok miatt az első, - azaz az állam által ingyenesen biztosított - iskolázási lehetőségéből kimaradt embereket.

Az esélyteremtő intézkedések közé tartozik az „**Útravaló Ösztöndíjprogram**”, amely biztosítani kívánja a mélyszegénységben élő, tartós munkanélküli, gazdaságilag versenyképtelen társadalmi réteg gyermekei számára az oktatási rendszeren keresztül a társadalmi és gazdasági életben való **sikeres integrációt**. Az egyik legfontosabb feladat a társadalmi egyenlőtlenségek **újratermelődésének** megakadályozása, amelynek érdekében a hátrányos helyzetű tanulókat nagyobb mértékben kell támogatni. A Program három alprogrammal működik: Út a középiskolába, melynek célja, hogy a diákokat felkészítse érettségire adó intézményben történő továbbtanulásra (a 2010. évben összesen **102** megyei intézmény vett részt a programban **1073 tanuló** és **502 mentor** közreműködésével), Út az érettségihez, amelynek célja a részt vevő tanulók támogatása a középiskola sikeres befejezése céljából (a 2010. évben **39** megyei nevelési-oktatási intézmény kapcsolódott a programhoz **395 tanuló** és **253 mentor** közreműködésével) és Út a szakmához, mely a szakiskolai és szakközépiskolai szakképző évfolyamra járó diákok hiányszakmára való beiskolázást ösztönzi (a 2010. évben 12 iskola csatlakozott a programhoz **434 tanuló** és **162 mentor** közreműködésével.) A tanulók 6 kistérség iskoláiban tanulnak (Kazincbarcikai, Mezőkövesdi, Miskolci, Ózdi, Sárospataki, Sátoraljaújhelyi kistérség).

A **Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer** célja az esélyteremtés érdekében a hátrányos helyzetű, szociálisan rászoruló fiatalok **felsőoktatásban való részvételének** támogatása. Az elmúlt három évben a pályázathoz csatlakozott települések százalékos értéke az **országos átlag felett** van (országos 70 %, megyei: 80 %). 2008. évben

és Közgazdasági Szakközépiskola, Szerencs; Vay Miklós Szakképző Iskola, Sárospatak; Széchenyi István Szakképző Iskola, Mezőkövesd; Esélyteremtő Szolgáltató Központ, Oktatási Egyesület, Edelény; Alapítványi Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Diákotthon, Edelény; Alapítványi Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Diákotthon Tomori tagiskola

4498 db „A” típusú pályázat, **504 db** „B” típusú, 2009-ben **4429 db** „A” típusú, **603 db** „B” típusú, 2010. évben pedig **4210 db** „A” típusú és **558 db** „B” típusú pályázatot regisztráltak.

2011. márciusában a magyarországi történelmi egyházak egyezményt írtak alá a Kormánnyal, melynek értelmében létrejött a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat. A hálózat az idei tanévben négy nagy egyetemi városban létesített cigány szakkollégiumot: Budapesten a jezsuiták, Debrecenben a reformátusok, **Miskolcon a görög-katolikusok**, Nyíregyházán pedig az evangélikusok szervezik a szakkollégiumokat. Ennek a hálózatnak tagja a miskolci Bacsinszky András Görög-katolikus Roma Szakkollégium, mely az augusztus végi bevonó tábort követően, 12 hallgatóval kezdte meg működését. A Szakkollégium olyan hallgatók egyetemi tanulmányait segíti, akik nyitottak a fontos társadalmi kérdések iránt, fogékonyak a cigányságot érintő problémákra, és a jövőben felelős értelmiségiként készek tenni a cigányság felemelkedéséért, valamint a cigány-magyar együttélésért. Egyetemi tanulmányaik végzése mellett tehát arra is felkészülnek, hogy diplomás értelmiségiként tudásukat és szakképzettségüket a cigányság helyzetének javítására is használják. A felkészülés során a Szakkollégium tehetséggondozó és egyben hátránykompenzáló tevékenységet végez, szállást, ösztöndíjat és gazdag tanulmányi programot nyújt hallgatóinak.

I.5. GYERMEKVÉDELEM

A gyermekek védelmének rendszerét az *1997. évi XXXI. törvény*²⁴ (a továbbiakban: Gyvt.) határozza meg, mely részletesen kitér az alap- és szakellátásokra, a pénzbeli, természetbeni és intézményi ellátásokra.

Ehelyütt nincsen lehetőségünk valamennyi ellátás bemutatására, csupán a témánk szempontjából lényeges adatokat ismertetjük.

A Gyvt. által *meghatározott* alapellátások vonatkozásában elmondható, hogy a megyében 2010-ben összesen 354 településen 65 gyermekjóléti szolgáltató működött, melyből 3 gyermekjóléti központ. A Gyvt. kötelező jelleggel előírja a gyermekjóléti szolgáltatás biztosítását minden településen. Mindez garanciális biztosítékká vált az ellátásnak, mely eredményezte, hogy ma már nincs olyan település Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, amely gyermekjóléti szolgáltatás szempontjából ellátatlan lenne.

A **gyermekek napközbeni ellátása** keretében fontos, hogy a családban élő gyermek életkorának megfelelő nappali felügyelete, gondozása, nevelése, foglalkoztatása, étkeztetésének megszervezése a szülő munkarendjéhez igazodóan biztosítva legyen.

Formái:

- *Bölcsőde*: A megyében 2011-ben 39 bölcsőde biztosította a 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátását, szakszerű gondozását és nevelését.
- *Családi napközi*: Működési engedély szerint a megyében 42 családi napközi működik, amely a családban nevelkedő gyermek számára nyújt életkoruknak megfelelő nappali

²⁴ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.)

felügyeletet, gondozást, nevelést, étkeztetést és foglalkoztatást 20 hetestől 14 éves korig.

- *Családi gyermekfelügyelet:* A családban nevelkedő gyermekek számára az ellátást nyújtó saját otthonában biztosítható alapellátás. A gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletet, gondozást, nevelést, étkeztetést biztosít a 2-4 éves korosztályig. A megyében nincs ilyen napközbeni ellátási forma.
- *Házi gyermekfelügyelet:* A családban nevelkedő gyermekek számára a szülő vagy más törvényes képviselő otthonában biztosítható alapellátás. (Ha a gyermek állandó vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható vagy csak részben tudja a szülő megoldani pl. betegség miatt.) A megyében nincs ilyen napközbeni ellátási forma.
- *Gyermekek átmeneti gondozása:* a szülő kérelmére vagy beleegyezésével, ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy akadályoztatása miatt a gyermek nevelését családjában nem tudja megoldani.
- Családok átmeneti otthona: 6 db (Miskolc 3db, Ózd 1 db, Viss 1db, Szalonna 1 db, (2011.)
- Gyermekek átmeneti otthona: 2 db (Miskolc, Ózd),(2011.)
- Helyettes szülő: 1 db (Méra).
- *Nyári napközi otthon, óvoda, iskolai napközi,* mely alapellátások a közoktatásról szóló 1993. LXXIX. törvény hatálya alá tartoznak.(2011)

A gyermekvédelmi szakellátás célja az ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermekek otthont nyújtó ellátása, a fiatal felnőtt utógondozói ellátása, valamint a szakellátást más okból igénybe vevő gyermek teljes körű ellátásának biztosítása.

Otthont nyújtó ellátást biztosít a nevelőszülő, a gyermekotthon, lakásotthon, illetve a fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthona a gyermekvédelmi szakszolgáltatás támogatásával. A Szociális és Gyámhivatal által kiadott engedély birtokában 2010. évben a megyében működő gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézmények/ hálózatok száma összesen 42. Megyénkben 3 fenntartó működtet gyermekvédelmi szakellátás keretében otthont nyújtó ellátást. A megyében található fenntartók összesen 2.369 férőhely biztosításával látják el az otthont nyújtó és utógondozói ellátást 2011-ben.

A 2010. évben a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást végző intézmény nyilvántartása szerint **524 gyermek került ideiglenes hatállyal** a gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe. Az ideiglenes hatállyal gyermekvédelmi gondoskodásba elhelyezett gyermekek – majd később többségében nevelésben ott is maradók – bekerülésének okai általában iskolai hiányzás, otthoni problémák, szülői bántalmazás, csavargás, magatartási problémák, családi körülmény (anyagi okok miatt), prostitúció, koldulás. A korábbi évekhez hasonlóan a bekerülés okai rendkívül összetettek. Kiváltó tényező lehet a frusztrált családi környezet, az elhanyagoló, közömbös szülői attitűd, a deviáns szülői magatartás, a gyermek nem együttműködő, bűnelkövetésre hajlamos viselkedése is.

A Borsod–Abaúj–Zemplén Megyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság tájékoztatása szerint, jellemző az utóbbi időben a **szülő kérésére való beutalás is**. Szinte kivétel nélkül megelőzi az ilyen típusú problémát a szülők válása, az apa hiánya, vagy egy negatív példa. Általában az előzőleg nyújtott segítségi formák (pszichiátriai, pszichológiai, családgondozói segítség) nem bizonyultak hatásosnak.

A szolgáltatástól, a szolgáltatótól túl hamar elszakadnak, teljesen elmaradnak a segítségre szoruló gyermekek, szülők. Hasonló okokra vezethető vissza az iskolai hiányzások miatt, vagy magatartási problémák miatt beutalásra került gyermekek nagy száma is.

Az ideiglenesen elhelyezett gyermekek közül a Borsod–Abaúj–Zemplén Megyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság 2010. évben **49 főnek** szüntette meg a gyermekvédelmi gondoskodásban történő elhelyezését, míg **359 fő** nevelésbe került. A nevelésbe vett gyermekek elhelyezése:

8. táblázat
Ideiglenesen elhelyezett gyermekek száma B-A-Z megyében 2009.

Gyermekotthonban	24 fő
Lakásotthonban	87 fő
Nevelőszülői családban	244 fő
Gyermekotthon speciális csoportjában	4 fő

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve 2009.

A megyében 2010. végén **2.137 ellátottról** gondoskodtak a gyermekvédelmi szakellátás keretében, akik közül **262 fő**, mint utógondozói ellátott kapott szolgáltatást. Az ellátottak közel 77 %-a nevelőszülőnél részesült az otthont nyújtó ellátásban. A férőhelyek kihasználtsága a nevelőszülői gondozási helyek esetében 90%-os volt 2010. évben.

Amennyiben a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges ellátás a szülő beleegyezésével nem biztosítható és ez a gyermek fejlődését veszélyezteti, a települési önkormányzat jegyzője, illetve a gyámhivatal a veszélyeztetettség mértékétől függően intézkedni köteles. **A városi gyámhivatalok száma a megyében 22**, mely városi gyámhivatalok az illetékességi területükhöz tartozó települések tekintetében látják el jogszabály által meghatározott feladataikat. A védelemben vett gyermekek száma a megyében 2006. év óta mintegy 10%-os növekedést mutat, amelynek okai elsősorban magatartási problémákra, illetve anyagi okokra vezethetők vissza. Új elemként jelenik meg a gyermekvédelmi törvényben 2010. augusztus 30. napjától az iskoláztatási támogatás folyósításának felfüggesztése.

A Szociális- és Gyámhivatalnak - bűnmegelőzéssel kapcsolatos tevékenysége keretében - évente (minden év június 30-ig) jelentésben kell elemeznie - a megyére vonatkozóan - a gyermekkorú, illetve a fiatalok **bűnelkövetés helyzetét**, értékelni a bűnmegelőzési tevékenységet. A jelentés készítéséhez alkalmazott adatlap tehát alapvetően a bűnelkövetést és az áldozattá válást, illetve ezek okait és típusait kutatja, a 0-14 és 14-18 éves korcsoportok

szerinti megoszlásban. Ezen kívül taglalja a gyermek- és fiatalkorúak veszélyeztetettségi okait, és a családon belüli erőszakot. A vizsgált 233 településen –az adatszolgáltatás tanúsága szerint- 6.618 ellátott családban összesen **13.063 az ellátott gyermekek** száma. Ez azt jelenti, hogy átlagosan egy családból két gyermek került valamilyen formában kapcsolatba a gyermekvédelmi alap- és szakellátással, valamint a gyámhatósággal.

A tartós nevelt kiskorúak örökbefogadhatóak, az örökbefogadások száma változó, átlagosan évente megyénkből mintegy 68 gyermek talál új családra, válik annak teljes jogú tagjává.

I.6. SZOCIÁLIS ELLÁTÁS

A szociális ellátások rendszeréről az 1993. évi III. törvény²⁵ (a továbbiakban: Szt.) rendelkezik, mely nevesíti a különféle pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó ellátásokat.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2000. és 2009. között **rendszeres szociális segélyben** részesültek száma folyamatos emelkedést mutat: 2009-ben majd négyszer annyian részesültek ebben az ellátási formában, mint 2000-ben (az emelkedés 280%-os, míg 2000-ben 11.399-en, addig 2009-ben már 43.344-en vették igénybe az *rszs*²⁶-t, majd *ake*²⁷-t.) Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 11.466,- Ft, 2009-ben már 29.568,- Ft volt. Az ezer lakosra eső ellátottak aránya 2009-ben a rendszeres szociális segély tekintetében a legmagasabb a Bodrogi közti kistérségben (41,5 fő/1000 lakos), míg a legalacsonyabb a Mezőcsáti és Tiszaújvárosi kistérségben volt (9 fő/1000 lakos). Rendelkezésre állási támogatás tekintetében a legrosszabb helyzetben az Abaúj- Hegyközi kistérség áll (85fő/1000 lakos), míg a legkedvezőbb a Mezőkövesdi- és Tiszaújvárosi kistérség helyzete (középerőten 21fő/1000 lakos) **Időskorúak járadékában** részesültek száma évről évre tartós csökkenést mutat: 2000-ben még 708 személy, 2009-ben már csak 441 személy vette igénybe a járadékot, vagyis szűk egy évtizeden belül *38 %-kal* kevesebben. Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 14.723,- Ft volt, 2009-ben már 26.812,- Ft.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményről a 2006.-2009. közötti időtartamban rendelkezünk adatokkal. A hivatkozott időszakban 18,5%-os emelkedést tapasztalhatunk az ellátást igénybe vevők számában, 2006-ban 64.873, 2009-ben már 76.918 személy igényelt és kapott kedvezményt. **Kiegészítő gyermekvédelmi támogatásban** részesülők száma viszont csökkent 2006. és 2009. között: 213 fő (2006.) és 178 fő (2009.), a csökkenés mértéke 16,5%-os.

Kétszeresére emelkedett az **ápolási díjat** igénybe vevők száma: 2.024 fő (2000.) 4.172 fő (2009.), a növekedés 106%-os. Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 12.731,- Ft volt, 2009-ben már 28.221,- Ft. A megyében 2000. és 2009. között **lakásfenntartási támogatásban** részesültek száma folyamatos emelkedést mutat, 2009-ben több mint háromszor annyian részesültek ebben az ellátási formában, mint 2000-ben (az emelkedés 240%-os, míg 2000-ben 9.268-an, addig 2009-ben már 31.550-en vették igénybe a

²⁵ a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.)

²⁶ rendszeres szociális segély

²⁷ aktív korúak ellátása

támogatást.) Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 7.011,- Ft, 2009-ben már 59.762,- Ft. **Átmeneti segélyben** 2000-ben 50.664-en, 2009-ben már 25%-kal kevesebben, 37.802-en részesültek. Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 5.489,- Ft, 2009-ben 8.306,- Ft. A **rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban** részesülők aránya viszont több mint 50%-os csökkenést mutat, míg 2000-ben 20.999 személy, addig 2009-ben már csupán 9.567 fő részesült ellátásban. A támogatás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 5.336,- Ft, 2009-ben 7.145,- Ft. **Temetési segélyben** 2000-ben 6.425-en, 2009-ben 30%-kal kevesebben, 4.478-an részesültek. A segély egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 8.676,- Ft, 2009-ben 17.814,- Ft.

A megyében 2000. és 2009. között természetben nyújtott **lakásfenntartási támogatásban** részesültek száma emelkedést mutat, 2009-ben 30%-kal többen részesültek ebben az ellátási formában, mint 2000-ben (az emelkedés 29,7%-os, míg 2000-ben 11.209-en, addig 2009-ben 14.548-an vették igénybe a támogatást.) Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 21.051,- Ft, 2009-ben már 50.117,- Ft. **Átmeneti segélyben** 2000-ben 24.019-en, 2009-ben már 69%-kal kevesebben, 7.458-an részesültek. Az ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 3.907,- Ft, 2009-ben 5.443,- Ft. **Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban** részesülők aránya több mint 90%-os csökkenést mutat, míg 2000-ben 12.577 személy, addig 2009-ben már csupán 1.247 fő részesült ellátásban. A támogatás egy főre jutó havi átlagos összege 2000-ben 5.747,- Ft, 2009-ben 7.739,- Ft.

Közgyógyellátási igazolvánnyal a megyében 2000-ben **39.706 fő, 2009-ben 23%-kal kevesebb, 30.252 személy rendelkezett.** Ebből alanyi jogon, az Szt. 50. § (1) bekezdése szerint 2000-ben 16.354-en, 2009-ben 17.680-an részesültek ellátásban, az összes jogosultnak mintegy 58%-a. A súlyos mozgáskorlátozott személyek személygépkocsi szerzési támogatásra való jogosultságot 2000-ben 2.300, 2009-ben 41%-kal kevesebben, 1.358-an szereztek. Súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásra való jogosultságát 2000-ben 30.921, 2009-ben 37%-kal kevesebb, 19.539 személy részére állapítottak meg. 2011. július 3. napjával a jogosultság megállapítására és az utalványok kiosztására a Szociális és Gyámhivatal jogosult.

Megyénkben az állami/nem állami/egyházi fenntartók által biztosított szociális alapszolgáltatások száma közel **900**, melyből a legtöbb Szt.-ben meghatározott szolgáltatási formát az Edelényi, Miskolci, Sárospataki kistérség biztosítja. A szolgáltatások számát tekintve a legjobb helyzetben – a miskolci kistérség után - az Edelényi kistérség van, tekintve, hogy az ott élőknek mintegy 90 alapszolgáltatás biztosított.

A legnagyobb számban valamennyi térség tekintetében az Szt. szerint **kötelező alapszolgáltatások jelennek meg**, így étkeztetés, házi segítségnyújtás, a nappali ellátások vonatkozásában az idősek nappali ellátása, valamint a térség településszerkezetéből adódóan a falu és tanyagondnoki szolgáltatások, mely szolgáltatás tekintetében a lefedettség 100%-os.

Az alapszolgáltatásokban részesülők száma **jelentősen növekedett** az elmúlt időszakban, a megjelenő igényekre reagálva biztosított szolgáltatások köre bővült, így a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgáltatás, különböző közösségi ellátások, stb. vonatkozásában az igénybe vevők száma megnőtt.

Kiemelkedő növekedést mutatott a házi segítségnyújtást, valamint a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást igénybe vevők száma. A házi segítségnyújtást igénybe vevők emelkedése azt mutatja, hogy a rászorulóknak számának aránya a térségben nőtt. Ugyanakkor megfigyelhető az is, hogy a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást igénybe vevők száma vonatkozásában jelentős megoszlást tapasztalhatunk, tekintve, hogy a rendszer kiépítéséhez komoly infrastrukturális beruházás szükséges.

9. táblázat

Egyes ellátásokat igénybevevők számának alakulása B-A-Z megyében 2000-2010. között

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Étkeztetés					
Ellátott	11 039	12 201	12 373	13 158	14 822
Ebből: térítési díjat nem fizet	1 094	473	475	320	308
Házi segítségnyújtás					
Ellátott	3 611	4 298	4 278	6 237	8 051
Ebből: térítési díjat nem fizet	318	1 691	1 954	3 640	5 831
Teljes munkaidős gondozó	381	421	458	556	819
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás					
Ellátott	–	1 731	1 921	2 112	2 107
Családsegítés					
Ellátott települések száma	189	343	321	342	348
Szolgálatok száma	75	57	55	55	57
A szolgáltatást igénybe vevők száma	23 928	66 071	73 456	60 364	51 180
hozott problémái, eset	39 297	116 930	88 937	71 136	..
Falu- és tanyagondnoki szolgáltatás					
Ellátott települések száma	100	153	154	..	162
Falugondnokként foglalkoztatottak száma	99	138	141	146	146
Tanyagondnokként foglalkoztatottak száma	–	13	15	15	15

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve 2010.

A nappali ellátások közül a fogyatékosok, a hajléktalanok, a szenvedélybetegek és pszichiátriai betegek nappali intézményeit igénybe vevők száma az elmúlt években, országos viszonylatban ugrásszerűen megnőtt. A megyében a nappali ellátást nyújtó intézmények száma (idősek klubja, fogyatékosok nappali intézménye, szenvedélybetegek nappali intézménye, pszichiátriai betegek nappali intézménye) a 2011. év végére megnőtt. Férőhelyszám vonatkozásában valamennyi szolgáltatásnál **növekedést tapasztalhatunk**, jelentős férőhelyszám bővülés a fogyatékosok nappali ellátásánál jelenik meg. A pszichiátriai- és szenvedélybetegek nappali ellátása, illetve a szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása a megyében 7 kistérségben, 16 szolgáltató által biztosított.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén **23** szociális foglalkoztató rendelkezik hatályos foglalkoztatási engedéllyel, ebből 10 fejlesztő-felkészítő, 13 munka-rehabilitációs foglalkoztatásra jogosítja fel a foglalkoztatót. Intézményi foglalkoztatók száma 16, míg a külső foglalkoztatók száma 7.

A szociális foglalkoztatásban részt vevők lehetséges maximális száma a szociális foglalkoztatási engedélyek alapján fejlesztő felkészítő formában **472 fő**, míg munka-rehabilitációs formában **334 fő**. A szociális foglalkoztatással érintett szociális intézmények közül 13 állami és 10 nem állami fenntartású. Egyházi fenntartókhoz a foglalkoztatás nem köthető.

10. táblázat
Nappali ellátás helyzete B-A-Z megyében 2000-2010. között

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Nappali ellátást nyújtó intézmények					
Intézmények száma összesen	144	132	136	135	139
Ebből:					
Időseket (is) ellátó	138	125	121	122	122
Fogyatékosokat (is) ellátó	4	6	9	12	16
Pszichiátriai betegeket (is) ellátó	–	2	2	2	2
Szenvedélybetegeket (is) ellátó	2	4	4	4	4
Férőhelyek száma összesen	3 923	4 093	4 230	4 514	4 778
Ebből:					
Idősek nappali ellátásában	3 724	3 731	3 759	3 937	4 092
Fogyatékosok nappali ellátásában	103	170	254	355	464
Pszichiátriai betegek nappali ellátásában	–	91	101	101	101
Szenvedélybetegek nappali ellátásában	96	101	116	121	121
Ellátottak száma összesen	3 980	3 888	3 892	4 197	4 456
Ebből:					
Idősek nappali ellátásában részesülő	3 807	3 540	3 453	3 646	3 809
Fogyatékosok nappali ellátásában részesülő	82	155	224	337	426
Pszichiátriai betegek nappali ellátásában részesülő	–	101	105	102	101
Szenvedélybetegek nappali ellátásában részesülő	91	92	110	112	120

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve 2010.

A *hajléktalanok nappali ellátása* tekintetében ugyancsak viszonylagos stagnálást állapíthatunk meg mind a szolgáltatások számában, mind pedig a férőhelyszámok vonatkozásában, azonban szembevetve, hogy a vizsgált időszakban a napi átlagos forgalom **a befogadóképességet meghaladja**, melyre egyrészt lehetőséget ad a jogszabályi környezet, másrészt arra hívja fel a figyelmet, hogy a szolgáltatás számának bővítése elengedhetetlen, figyelemmel a térség gazdasági, szociális helyzetére, valamint az ebből adódóan megnövekedett igényre.

11. táblázat

Hajléktalanok ellátásának helyzete B-A-Z megyében 2000-2010. között

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Hajléktalanok nappali ellátása					
Népkonyhák					
száma	4	3	4	3	3
befogadóképessége	560	450	520	450	450
napi átlagos forgalma	490	449	467	450	450
Nappali melegedők					
száma	4	6	6	6	6
befogadóképessége	200	300	300	300	300
napi átlagos forgalma	227	358	365	390	409

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve 2010.

Hajléktalan ellátás valamilyen formáját (népkonyha, nappali melegedő, utcai gondozószolgálat) az Encsi térség nem biztosít. A szolgáltatások biztosítása a lakosság szám alakulása miatt a városokban történik.

A megyében a szakosított ellátások **53 %-át önkormányzatok tartják fenn**, valamint jelentős az ellátási szerződés keretében, vagy anélkül működtetett egyházak és civil szervezetek által fenntartott intézmények száma is. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a fenntartók megoszlása a szerint alakul, hogy a szociális szolgáltatások jogszabályi változásai, valamint a kapcsolódó finanszírozás milyen irányban változik.

Az adatok alapján megállapítható, hogy az ellátások területi egyenlőtlenséget mutatnak, a Kazincbarcikai, valamint a Tiszaújvárosi térség mindhárom ellátotti kör részére nyújt valamilyen típusú bentlakásos elhelyezést, míg az Encsi térség a fogyatékosok, a Miskolci térség fogyatékos és szenvedélybeteg, valamint a Sárospataki térségben a fogyatékosok és pszichiátriai betegek részére nyújtanak elhelyezést. Megjegyzendő, hogy a pszichiátriai, valamint a szenvedélybetegek ellátása tekintetében az alapszolgáltatások száma igen alacsony a megyében. Pszichiátriai betegek részére a Miskolci, a Kazincbarcikai- és a Sárospataki térség, valamint szenvedélybetegek részére Tiszaújvárosi, Mezőcsáti, és a Mezőkövesdi térség **nem biztosít alapszolgáltatást sem**. A közösségi ellátások mindkét ellátotti csoport tekintetében a lakókörnyezetben biztosíthatnák az ellátást, azonban arról nincs adat, hogy amennyiben ezen két ellátotti kör vonatkozásában az alapszolgáltatások köre bővülne, a

bentlakásos intézmények férőhelyszáma milyen arányú csökkenést mutatna, vagyis hány ellátott helyzetét oldaná meg a napközbeni elhelyezés biztosítása.

I.7. BŰNÖZÉS

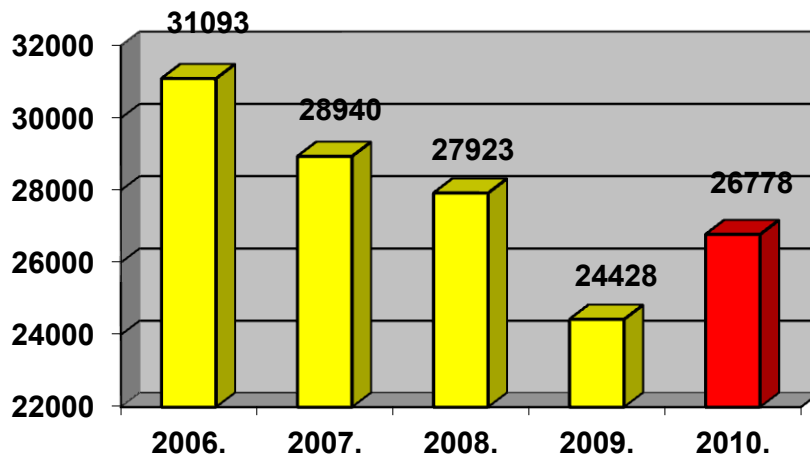
A bűnelkövetés alakulása szempontjából komoly problémát okoz-(okozhat) a megye lakosságát illetően a megélhetéshez szükséges anyagi javak korlátozottsága, vagy hiánya. Ez megnyilvánul az alapvető szükségletek kielégítésében, illetve az életszínvonal adott szinten tartásában. A bűncselekmények nagy részét (80-85%-át) **anyagi haszonszerzés motiválja**.

I.7.1. AZ ISMERTTÉ VÁLT BŰNCSELEKMÉNYEK SZÁMA

Az ismertté vált bűncselekmények száma megyénkben a vizsgált időszakban 2009-ig folyamatosan csökkent, majd 2010. évben 9,6%-kal növekedett.

12. diagram

Az ismertté vált bűncselekmények évenkénti alakulása B-A-Z megyében 2006-2010.

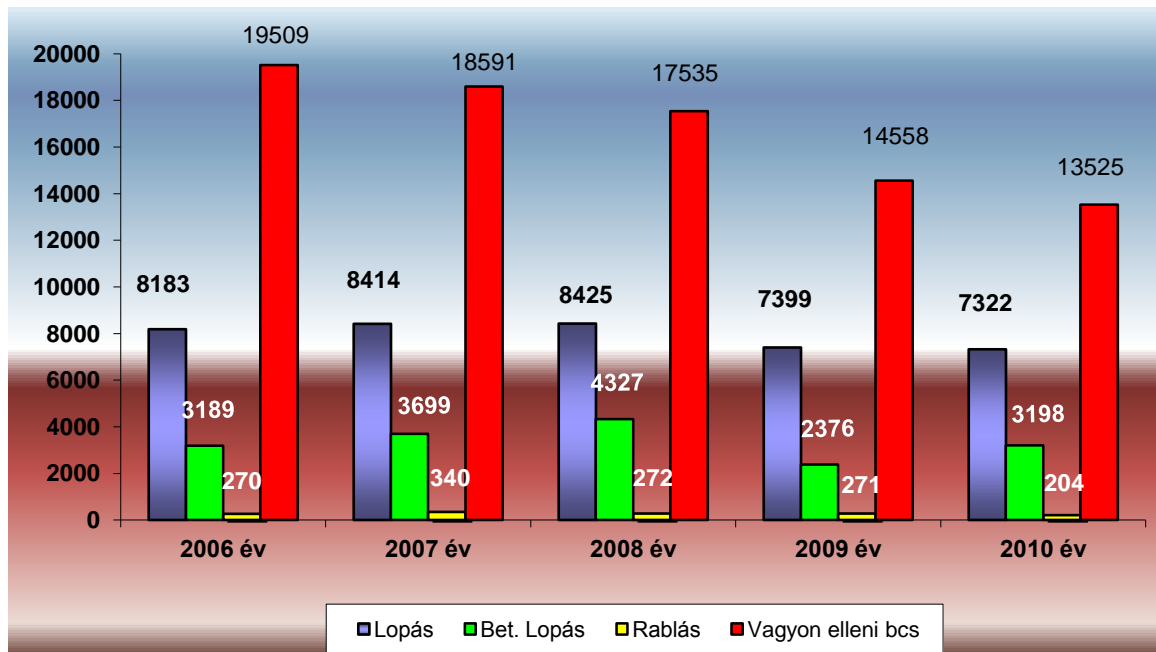
Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

A bűnözés szerkezetében évek óta nem történik jelentős változás, továbbra is a kisebb súlyú jogsértések a jellemzők.

Az ismertté vált bűncselekmények nagy részét (50,5 %) a vagyon elleni elkövetések képezték, melyek száma azonban az elmúlt 5 év során folyamatosan csökkent, tavalý **7 %-kal**.

13. diagram

A vagyon elleni és e főcsoporton belül legjellemzőbb bűncselekmények évenkénti alakulása B-A-Z megyében 2006-2010.

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika

A bűnözés alakulásában helyi sajátosságok mutathatók ki, melyeket a következő meghatározó tényezőkkel jellemezhetünk:

A vagyon elleni törvénysértések alakulásában, illetve magas arányában szerepet játszik a megye hátrányos helyzete, mivel a leszakadó társadalmi rétegek tekintetében **lényegesen nagyobb kriminalitási aktivitás tapasztalható**.

A munkanélküliséggel sújtott területeken gyakoribbá váltak az erdei fa-, a mezei-, a termény-, a háziállat- és a kerékpár-, valamint a színesfém-lopások. Ezt bizonyítja a tulajdon elleni szabálysértések magas száma.

Megyénkben különféle kábítószeres, illetve kábító hatású anyagok megjelenése, majd nagyarányú terjedése a rendszerváltozás időszakára, illetve a közvetlenül ezt követő évekre tehető. Jelenleg **a szintetikus kábítószeres** -extasy tabletták, speed por- valamint a cannabis származékú drogok iránt van élénk kereslet. A depresszáns kábítószeresek közül a **heroin** az, aminek a leggyakoribb az előfordulása. Az említett kábítószer terjesztése és fogyasztása kisebb, zárt közösségekben **konspiráltan** történik. Az amfetamin "kedvelői" több száz nagyságrendre becsülhetők, azon személyek száma pedig, akik már kipróbálták az említett drogfajta különböző származékait, valószínűleg ennek többszöröse lehet. 2010. évben megyénkben is megjelent és – részben a tiltólistára kerülés elhúzódnása miatt legális beszerezhetősége miatt – a korábbi ún. diszkó drogokat használó fiatalok körében gyorsan népszerűvé vált a 4-MMC (4-metilmetkatinon, 4-metilefedron, mefedron), az *utcán* „Kati

vagy Zsuzsi” néven is ismert szer (2011. január 1-től kábítószernek minősül). Megyénket 2010-ben, **elkerülték** a kábítószer túladagolás miatt bekövetkezett halálesetek.

A gyermek- és fiatalok bűnözése társadalmi és pszichológiai okokra vezethető vissza. A fiatalok bűnözésének hátterében személyiségük fejlődési irányát meghatározó okok állnak, melyek leggyakrabban a szülők munkanélkülisége, alkoholizmusa, bűnöző életmódja, eltartási problémák, a helytelen és következtelen nevelés, valamint az érintett rossz baráti környezete illetve alacsony műveltségi színvonala.

Kutatások azt bizonyítják, hogy a fiatalok **egyre korábban** kerülnek deviáns szubkultúrákba. A szülői felügyelet hiánya, a felügyelet nélküli céltalan szabadidő eltöltés jelentős szerepet játszik abban, hogy a fiatalok bűncselekmények elkövetőivé válnak. A fiatalkorúak kikerülve a szülői ellenőrzés alól – különösen, amikor a családtól távol, kollégiumban kapnak elhelyezést – könnyebben követnek el megdöntetlen cselekményeket, és sokszor akaratlanul is, egymást bátorítva bűnelkövetővé válnak. A kiskorúak által elkövetett bűncselekményeknél **egyre jobban kimutatható a média hatása**, mivel nem az életkori sajátosságuknak megfelelő műsorokat tekintenek meg.

A napjainkban jellemző divatirányzatok között beszélünk kell a **„pláza jelenségről”**. Az iskolai órák után, hétvégén, tanítási szünetekben a tanulók nagy számban jelennek meg a nagyvárosokban felépülő szórakoztatóközpontokban. A plázák napjainkra csoportképző helyekké váltak. Hozzá tartozik mindennapjaikhoz ez a tevékenység, melyet akár céltalan szabadidő eltöltésnek is nevezhetnénk. Jellegéből fakadóan sokakat csábít megdöntetlen cselekedetre, mely sokszor különböző bűncselekmények elkövetésébe torkollik. A plázák szórakoztató részlegeiben található játéktermek, videó játékok csábítják a fiatalokat.

A gyermekkorú bűnelkövetők számában évek óta hullámzó tendencia érvényesül, ami feltehetően a korosztály demográfiai változásaival is összefügg. Az összes ismertté vált bűnelkövetőhöz viszonyított arányuk 3,4% (2010. évben az ismertté vált bűnelkövetők száma: 11.221 fő, gyermekkorú bűnelkövetők száma: 379 fő).

12. táblázat

A gyermekkorú bűnelkövetők számának alakulása B-A-Z megyében 2008-2010. között

Év	2006	2007	2008	2009	2010	Tendencia
Gyermekkorú bűnelkövetők száma	435	440	454	359	379	+5,6%

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

A gyermekkorú jogsértők túlnyomó hányada továbbra is a vagyon elleni bűncselekmények kategóriájába tartozó **lopások**, kisebb körök a közbiztonságra veszélyt jelentő **személy elleni** bűncselekmények elkövetésében vett részt. Ezek a gyerekek az általuk elkövetett cselekmények súlyával sokszor nincsenek tisztában, azokat gondolkodás nélkül, ösztönszerűen követik el.

A fiatalkorú bűnelkövetőknek az összes bűnelkövetőhöz viszonyított aránya **11%** (ismertté vált bűnelkövetők száma: 11.221 fő, fiatalkorú bűnelkövetők száma: 1.230 fő).

13. táblázat**A fiatalkorú bűnelkövetők számának alakulása B-A-Z megyében 2006-2010. között**

Év	2006	2007	2008	2009	2010	Tendencia
Fiatalkorú bűnelkövetők száma	1328	1535	1409	1128	1230	+9,0%

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

Megyénkben a 684 793 lakosból az elmúlt évben több fiatalkorú került szembe a törvénnyel, mint Budapesten 1,733 millióból!

A **felnőtt korú bűnelkövetők** számának alakulásában is érvényesült a hullámzó tendencia.

14. táblázat**A felnőtt korú bűnelkövetők számának alakulása B-A-Z megyében 2006-2010. között**

Év	2006	2007	2008	2009	2010	Tendencia
Felnőttkorú bűnelkövetők száma	9396	9079	9602	9264	9991	+7,8%

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

Borsod-Abaúj-Zemplén megye, a térséget kiemelten sújtó gazdasági nehézségek, a munkanélküliek magas aránya, a lakosság összetétele ellenére a biztonságosabb, bűnözés szempontjából a **közepesen fertőzött megyék közé tartozik.**

I.7.2 FELZÁRKÓZÁST SEGÍTŐ RENDÉSZETI PROGRAMOK

„**Beccaria**” néven a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálat (a továbbiakban: MPI) segítségével, 2005. évben **bűnmegelőzési nevelési-oktatási programot** fejlesztett ki.

A program önálló, más tantervcsaládhoz nem tartozó módszertani anyag, amely tartalmazza az adott életkor fejlődépszichológiai és pedagógiai pszichológiai elemeit, a biztonság kérdéskörét, a helyes erkölcsi ítéletek kialakítását, a bűncselekmények egyes típusait, a szankció mértékét, a szenvedélybetegségek és a kábítószer-fogyasztás szervezetre gyakorolt hatásait. A program a felnövekvő nemzedék egészséges, drogmentes, törvénytisztelő állampolgárrá való nevelését célozza meg.

Kiemelten kezeli az 1-8 osztályos általános iskolai tanulók erkölcsi fejlődését, a pozitív irányú érték- és a normarendszer kialakítását, az írott és íratlan szabályok tiszteletben tartását, a médianevelést, a személyiségfejlesztést, az áldozatvédelmet, a jogkövető életmód kialakítását és szenvedélybetegség-mentes életvitel kialakítását.

A középiskolai blokk tartalmi elemeit a fiatalkori bűnözés jellemzői, a bűncselekmény elkövetésének büntetőjogi következményei, a szenvedélybetegségek és a kábítószer-fogyasztás megjelenési formái, függőségkialakító hatásai, az ezzel összefüggő elkövetési magatartások büntetőjogi következményei és a gyógyító intézményi hátterei adják. A programban exponált a családon belüli erőszak problematikája, továbbá a média befolyásoló szerepe, mindamelllett alternatívákat ad – a teljesség igénye nélkül - a helyes szabadidős tevékenységek eltöltési formáira is.

Fő cél, hogy a kialakított jártasságok, készségek és képességek segítségével, szemlélet és attitűdváltás következzen be a fiatalok körében, amely döntően meghatározza majd jövőbeni **életvitelük** alakítását.

A „Beccaria” középiskolai bűnmegelőzési nevelési-oktatási programban részt vettek a rendőrség bűnmegelőzési szakemberei, az MPI munkatársai, a közoktatási ellátási körzetek szakreferensei, szaktanácsadói, munkaközösség-vezetői, a megye általános és középiskolai tanintézményeinek pedagógusai és külső szakemberek.

Az ismeretek elsősorban az **osztályfőnöki órakeretben** jelennek meg, évi minimum 4 órára tervezve. A programban megyénk szinte valamennyi oktatási intézménye részt vett, amely közel **72.000** gyermek és fiatal bűnmegelőzési nevelését szolgálta.

A „**Nehéz út**” településbiztonsági program Borsod–Abaúj-Zemplén megye területén a bűnözés visszaszorítására tett olyan kísérlet, amely a lakosság biztonságérzetét erősen befolyásoló szabálysértések, bűncselekmények megelőzéséhez, illetve bekövetkezett negatív kriminológiai elemeket hordozó társadalmi jelenségek kezeléséhez nyújt lehetőségeket.

Kiemelt célterülete a **társadalom perifériáján élő**, hátrányos helyzetű lakosság speciális, prevenciós jellegű felvilágosítása, valamint gazdálkodási és életvezetési ismeretekből történő felkészítése.

A program kiadványai (2009-2011 év):

- Uzsora elleni naptár (50.000 pld.).
- DVD film az uzsora és az ún. „szocpol” lakásokkal való visszaélések (1.000 pld.).
- Uzsora ellenes plakát és kártyanaptár (12.000 pld.).
- Közfeladatot ellátó személyek elleni erőszak visszaszorítása, matrica elkészítése (4.000 pld.).
- Módszertani útmutató a halmozottan hátrányos helyzetűek felkészítésére, szociális szakembereknek. Gazdálkodás – Életvitel - Háztartás.

A program moduljainak kialakítása, szervezése valamint az előírt tevékenység összetevők végrehajtása, a célcsoportok és problémakörük különbözősége miatt ma már **komplex társadalmi feladat**, amely érinti az önkormányzati rendszert, a szakmai szolgáltató intézményeket és a civil szervezeteket. Így alakult ki az a bűnmegelőzési szociális program,

ami a problémakörök együttes kezelésével egyszerre **terelné el** az érintetteket a bűnözéstől, és mutatna utat a munka világába.

A felkészítés, a szükséges szakmai anyag összeállítása és a tematika kidolgozása, valamint az oktatás alapjainak megszervezése képezi a felvázolt program alapját. A program része a szakemberek felkészítése az alapvető legfontosabb ismeretekre, továbbá a munka világában való eligazodásra.

A **módszertani útmutatót** könyv formájában megyénk valamennyi családsegítő szolgálata, gyermekvédelmi intézménye megkapta. Széleskörű terjesztése pedig digitálisan történt, a Büntmegelőzési Osztály által működtetett Elektronikus Lakossági Büntmegelőzési Információs Rendszerének (ELBIR) segítségével.

I.8. PÁRTFOGÓI FELÜGYELET

A Pártfogó Felügyelői Szolgálat (a továbbiakban: Szolgálat) feladata a büntető ügyekben az igazságszolgáltatási szervek (bíróság, ügyészség) által elrendelt, a hatályos Büntető Törvénykönyvben rögzített, **a szankciórendszer részét képező** pártfogó felügyelet ellátása. Ennek célja általánosságban az, hogy a pártfogás alatt álló terheltek (gyanúsítottak, vádlottak, elítéltek) figyelemmel kísérése, a velük történő kapcsolattartás és segítségük révén megakadályozza az újabb bűncselekmények elkövetését, a bűnismétlés kockázatát a minimálisra csökkentve, illetve segítse az elkövető társadalomba történő visszailleszkedését. A pártfogó felügyelői tevékenység legfőbb jellemzője a kontroll, és a támogató funkció egyidejű gyakorlása. Mindkét elem a bűnismétlés kockázatának **csökkentését**, és ez által a közösség védelmét szolgálja.

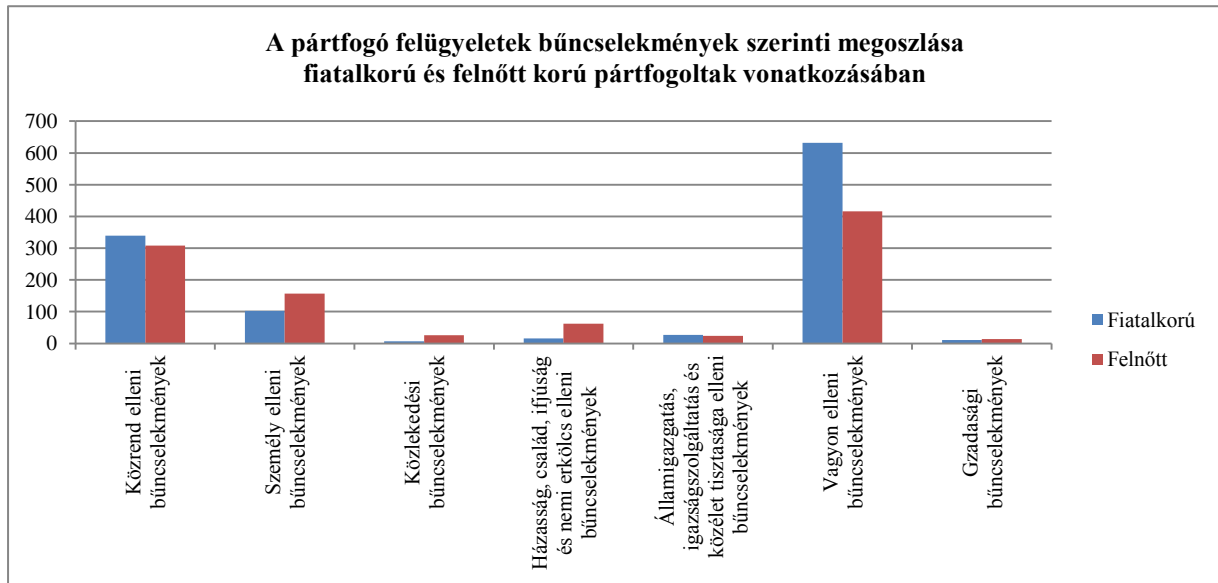
E feladatok végrehajtása mellé rendelve jöttek létre a komplex bűnmegelőzési feladatkörrel rendelkező háttérintézmények, - ún. közösségi foglalkoztatók- melyek fő feladata az egyedi magatartási szabályok kialakítása. Ilyen jellegű intézmény idáig kizárólag a fővárosban, és **Miskolcon** létesült. A Miskolci „Zöld- Ház” Közösségi Foglalkoztató 2006. óta működik. Szolgáltatásai kiterjednek az addiktológiai szolgáltatásokra, pszichológiai és mentálhigiénés tevékenységekre, csoportfoglalkozásokra (AVP és ART agresszióhelyettesítő tréningek, szociális készségfejlesztő, munkaerő-piaci csoportok) és a helyi közösség kiengesztelése érdekében szervezett jóvátételi programokra. Mindemellett szocializációs terükben strukturált szabadidős programokon keresztül nagy hangsúly kerül **a közösségformálásra**.

A 2011. 09. 01. és 2011. 09. 30. közötti időszakban a Szolgálatnál **2577** ügy volt folyamatban, **1267** esetben felnőtt korú, **1310** esetben pedig fiatalkorú elkövetővel. A fiatalkorú elkövetőknél meg kell említeni azt a sajátosságot, hogy bár a cselekmény ténylegesen a 14. és 18. életév között történik, ám gyakran mire a büntetőeljárás befejeződik vagy a pártfogó felügyelet tartama letelik, a terhelt **már betölti 18. életévét**. Ilyen esetekben statisztikai szempontból fiatalkorú elkövetővel számolunk, ám a pártfogó felügyelet során más módszerek, beavatkozási pontok kerülnek előtérbe, mint a 18 év alatti pártfogoltak esetében.

Az elkövetői körre jellemző, hogy a férfiak az országos statisztikáknak megfelelően **nagyobb számban** vannak jelen, ám az elmúlt években megfigyelhető, hogy fiatalkorú elkövetők esetében a lányok aránya emelkedik, elkövetői magatartásuk egyre agresszívabbá válik.

A felnőtt korú elkövetőkről elmondható, hogy körükben a visszaesők (visszaeső, különös visszaeső, többszörös visszaeső) aránya **28%**, ami a pártfogó felügyelet sikeres végrehajtása és a bűnisméltés szempontjából fokozott kockázatot jelent.

14. diagram

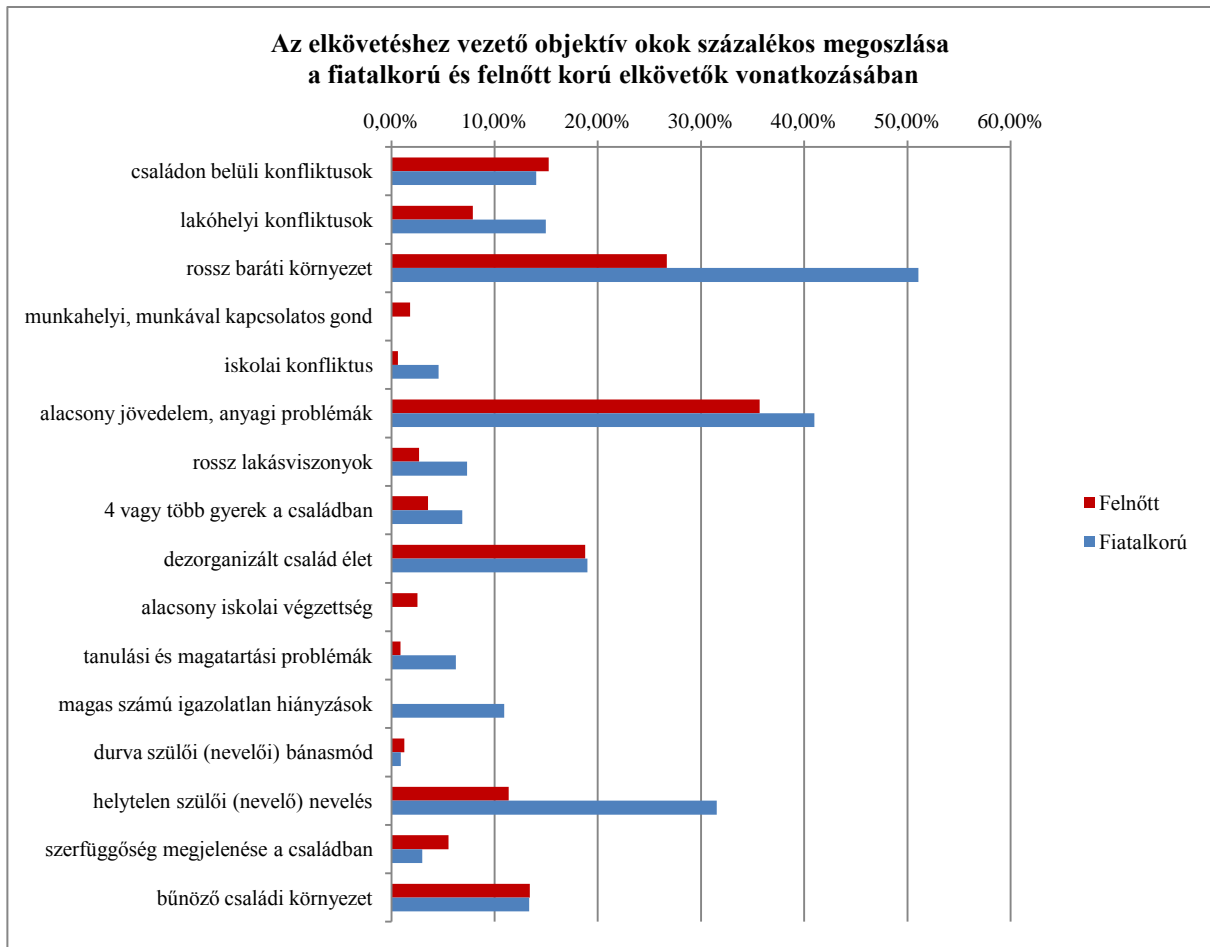

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

Általános tendencia, hogy az agresszió is egyre inkább megjelenik az elkövetéseknél, sőt a bűncselekmények **intenzitása** növekszik, ezáltal a cselekmények minősítése, és a büntetések súlyossága is változik. A fiatalkorúaknál azért jelennek meg magasabb számban a vagyon elleni bűncselekmények, mert az ő korosztályuknál (különösen a hátrányos helyzetben lévőkénél) ez egyfajta „**belépő bűncselekményként**” jelenik meg, kvázi a „bűnözői karrier” elindításaként.

Az elkövetéshez vezető objektív okok az alábbi diagram szerint oszlanak meg, a **fiatalkorúak** és a **felnőttkorúak** körében.

15. diagram

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika

Megállapítható, hogy a családi környezet nagymértékben hozzájárul a bűncselekmények elkövetésének valószínűségéhez az egyes egyéneknél.

A fiatalok esetében a **kortárs kapcsolatok minősége**, döntően befolyásolja a társadalmi beilleszkedést. A másodlagos szocializációs közeg az utóbbi évek értékvesztett, rohanó társadalmában egyre nagyobb teret nyer, főleg az alacsony szociokulturális közegben, szegregált, telepszerű lakókörnyezetben, ahol a család nem tud **megfelelő mintát állítani** a fiatalok elé, az oktatási rendszer pedig nincs felkészülve a hátrányos helyzetűek integrációjának elősegítésére. A fiatalok a negatív mintát követve válnak felnőtté. Az alapvetően rossz érvényesülési technikájuk következtében felnőttkorban a rossz baráti környezet második helyen áll, a kriminogén tényezők vizsgálatánál.

Második helyen áll – a felnőtt korú elkövetők esetében első helyen – a kriminalizáló tényezők közül az **„alacsony jövedelem, az anyagi problémák”**. Ez jelzi, hogy a hátrányos helyzetben lévő fiatalok és felnőttek veszélyeztetettebbek a bűnelkövetés szempontjából, mivel rossz anyagi helyzetük miatt legálisan nem tudnak hozzájutni a társadalom által preferált fogyasztási javakhoz, ezért azokat illegális úton igyekeznek megszerezni.

Az ezután következő kriminalizáló tényezők a család, mint társadalmi rendszer működésével kapcsolatosak, egyrészt az inadekvát nevelés – ami még a felnőtt korú elkövetők esetében is

magas -, illetve a családi kapcsolatok sérülése, a család diszfunkcionális működése. Elmondható, hogy a pártfogoltak jelentős részének családi élete **dezorganizált**, nem teljes családban nevelkednek az elkövetők. Ha mégis teljes a családmodell, akkor jellemzően nem megfelelő nevelési módszereket alkalmaznak a szülők, sokszor nincsenek is megfelelő eszközeik a gyerekek neveléshez, nem állítanak megfelelő modellt, sok esetben sérült, torz normarendszert adnak át gyermekeiknek (ahogy annak idején nekik is a szüleik), ezzel **újratermelve** a problémát.

I.9. ÖSSZEGZETT SWOT ELEMZÉS²⁸

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> - Kidolgozott és legitim stratégiai (koncepcionális) dokumentumok megléte - Sokféle, a felzárkóztatást, illetve a hátránykompenzációt támogató – jelenleg is működő – program - Kiemelkedő uniós és magyar pályázati forráslehetőségek - Az egyes intézmények aktivitási/innovációs hajlandósága - A centralizáció által kínált új lehetőségek szervezetséget és gyors reagáló képességet indukálnak - Szakmailag felkészült szakember-gárda - Elemzések, háttér tanulmányok és hatástanulmányok készítésére alkalmas kutatói szaktudás. - Meglévő differenciált intézményrendszer és megyei lefedettség az egyes ágazatokban - Széleskörű együttműködés az önkormányzatok, az állami, egyházi és civil szervezetek között - A megye főbb ipari centrumai (Miskolc, Tiszaújváros, Kazincbarcika, Ózd) jelentős gazdasági és gazdaság-szervezési potenciállal rendelkeznek - Korszerű vonalas infrastruktúra a fő- és középszintű közlekedési útvonalakon - A megye vezető ipari ágazatainak (gépipar, vegyipar, elektronikai ipar) termelése, foglalkoztatottaik létszáma folyamatosan bővül - Kiemelkedő természeti, kulturális adottságok (Tokaj-Hegyalja, Aggteleki karszt, gyógyvizek, végvárok, Bükk Nemzeti Park) - Jelentős eredmények a szakképzés és a termelő szervezetek együttműködésében 	<ul style="list-style-type: none"> - A megye gazdasági elmaradottsága, halmozottan hátrányos helyzete - A lakosság egészségi állapotát alapvetően meghatározza és befolyásolja a munkanélküliek magas száma, a szegények nagy száma és a cigány lakosság hátrányos helyzetű csoportjainak nagy arányú jelenléte - Negatív demográfiai trendek - Szétaprózódott település-szerkezet - Átfogó és legitimált ágazati stratégiák közötti kapcsolódási pontok hiánya - Az egyes programok hatékonyságának, eredményességének mérése nem megoldott - Ágazatok közötti együttműködés hiánya - Koordinálatlan fejlesztések - Önkormányzati forráshiány - A megye kistérségeinek egy része periférikus helyzetű, a kistérségi szintű közlekedési kapcsolataik elégtelenek, nincs közvetlen autópálya kapcsolatuk - A hátrányos helyzetű területeken a foglalkoztatást csak a másodlagos munkaerőpiac (közfoglalkoztatás) biztosítja, számos településen egyedüli foglalkoztató az önkormányzat - A tartós munkanélküliség segélyezésre berendezkedett életvitel, többgenerációs munkanélküliség kialakulásához vezetett a hátrányos helyzetű réteghez tartozók, különösen a romák, és a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élők körében - Növekvő az illegális (fekete) munkavégzés – a felgyülemlett tartozásaik miatt egyre többen nem akarnak legálisan munkát vállalni - Hiányos pedagógiai-módszertani kultúra az oktatás területén

²⁸ Megjegyzés: Az egyes szakterületek által összeállított analízisek rendszerezett, összehangolt és szerkesztett anyaga

<ul style="list-style-type: none"> - Nagy létszámú közép- és felsőfokú szakképesítéssel, korszerű szakmai kompetenciákkal rendelkező munkavállaló - Kontroll funkció megléte bizonyos területeken, melyek a hatékony munkát segítik (pl. párfogói felügyelet) 	<ul style="list-style-type: none"> - Alulszocializáltság a lakosság körében - A szociális és gyermekvédelem területén nagy férőhelyszámú intézmények túlsúlya, kevés rehabilitációs intézmény, a prevenciók tevékenység hiánya - Növekvő létszámú szakképzetlen és/vagy elavult szakképesítéssel rendelkező munkanélküli - Növekvő azoknak a szakterületeknek a száma, ahol nincs helyben/a megyében kellő számú, megfelelő végzettséggel, képességekkel rendelkező munkavállaló - A „mindenáron integráció”- elvének érvényesülése - A közoktatásban tanulók országos átlag alatti tanulmányi teljesítménye - Előítéletes viselkedés a szakemberek körében a hátrányos helyzetű rétegek irányában - Közigazgatási szintek közötti szerepzavar és formális kötelezettségek - Túlszabályozottság, bürokratikuság - A támogató funkció háttérbe szorulása, az ellenőrző előtérbe kerülése - Túlterhelt szakembergárda - Fejlesztési jellegű pályázatok viszonylag alacsony támogatási intenzitása. - alacsony színvonalú lakás körülmények
<p>LEHETŐSÉGEK</p>	<p>VESZÉLYEK (KOCKÁZATOK)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Uniós és nemzeti elvárás a probléma tompítására/megoldására - Egységes szemlélet – egységes cselekvés - Megalapozott fejlesztési stratégiák megléte - Célzott forrásbevonás, a támogatási rendszer átalakítása - Az egyes területek tartalmi megújítása - Új rendszer-specifikus szinergiák beépítése - Új formák és keretek létrehozása, modell-kísérletek bevezetése - Civil szféra bevonása és egyházi szervezetek bevonása, közös fellépés, együttműködés növelése - A helyi szükségletekhez igazodó, a helyi társadalmat bevonó programok - Legjobb gyakorlatok (best practice), 	<ul style="list-style-type: none"> - Előítéletek - Negatív társadalmi reakciók - Forráshiány - Növekszik a megye gazdaságának jövedelemtermelő és foglalkoztatási képességében mutatkozó elmaradás - A megyén belüli fejlettségi különbségeket nem sikerül mérsékelni - „Átmeneti” sikerek - Érdekellentétek - Inkoherens szakpolitikák, következetlen végrehajtás - A jelenlegi jogi szabályozás, mint korlát/mint ellentmondás - Nem fenntartható programok a pályázati finanszírozás után

<p>megosztása az érintett területeken a média bevonásával is</p> <ul style="list-style-type: none"> - Folyamatos visszacsatolás a stratégia sikeres végrehajtása érdekében - A szakembergárda konfliktus-kezelő és olyan szakmai képességének növelése, amely segíti a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokkal való hatékonyabb munkát - A stratégia megvalósításában résztvevő szakmai ágazatok módszertani felkészültségének javítása - Egységes nyilvántartó rendszer kialakítása és elérhetősége - Minőségbiztosítási rendszerek kidolgozása az egyes ágazatoknál - Határmenti együttműködések számának növekedése, mely a térség gazdasági fejlesztésének egyik eszköze lehet - A szakképző intézmények és a termelő szervezetek közvetlen együttműködési lehetőségeinek növelésével javítható a helyi munkaerő foglalkoztathatósága, a szakképzés és a munkaerőpiac összhangja - A helyi természeti és kulturális adottságok, hagyományok turisztikai vonzerejének növelése hozzájárulhat a leghátrányosabb helyzetű térségekben lévő munkahelyeik számának, a térségek népességmegtartó erejének növekedéséhez - A munkaerő-piaci szabályozók alkalmazhatnak preferenciákat a foglalkoztatás növelésére, kiemelten a leghátrányosabb helyzetű térségekben és a kkv szektor fejlesztésére - célzott és jelentős számú munkahely-teremtésre - A még oktatási szakaszban lévő nemzedék képzésben tartása, a lemorzsolódás megakadályozása - A pályaválasztás, pályaorientáció szerepének növelése, erősítése – az ebben érintett szervezetek hatékonyabb együttműködése - Barna mezős, rozsdá területek, ipari tájsebek rehabilitációja révén a foglalkoztatás bővítése – koordinált térségi – települési rehabilitációs programok indítása - A közlekedési és közmű infrastruktúra-fejlesztések erőteljes, koordinált indítása a 	<ul style="list-style-type: none"> - A recesszió elhúzódása tovább csökkenti a befektetési hajlandóságot, ami fékezi a munkahelyteremtést a megyében is - Nem lesz elegendő és megfelelő hazai és uniós forrás, ösztönzők az aktív munkaerő-piaci eszközök igény szerinti működtetésére, a másodlagos munkaerőpiac fenntartására - Nem sikerül fékezni a képzett, mobil, fiatal munkavállalói rétegek megyéből történő elvándorlását - A közsféra foglalkoztatási szerepvállalása a jövőben jelentősen csökken, ami elsősorban a nők és az idősebb korosztályokban növelheti a munkanélküliséget - A növekvő és tartós munkanélküliség szociális következményeinek hatékony kezelése nélkül tovább romlanak a lakosság életkörülményei, növekednek az ebből származó feszültségek, gyengül a térség tőkevonzó képessége, növekszik a kriminalizálódás veszélye, mindez tovább erodálja az aktív népesség munkamotivációját - Az egészségi állapotban fennálló egyenlőtlenségek növekedése - Olyan intézkedések (pld. bűnözés megelőzése terén), amelyek népszerűtlenségük miatt megnehezítik a társadalmi elfogadottságot - Kiegészítés és elszigetelődés veszélye a munkatársak körében (növekvő munkaterhek, a problémák eszkalálódása, eszköztelenség miatt, stb.) - Az egyes ágazatok, rendszerek átalakításának elhúzódása, ennek nehézségei - A szociális és gyermekvédelmi intézményekbe (szakellátás) bekerült gyerekek hazagondozásának hiánya
---	---

<p>hátrányos helyzetű térségekben</p> <ul style="list-style-type: none">- A társadalmilag leszakadt/leszakadó rétegek számára komplex, a lakás-, foglalkoztatási-, egészségügyi és képzési helyzetüket javító programok indítása- A lakhatási feltételek minőségi javítása	
---	--

I.10. A STRATÉGIA ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ, ELSŐDLEGES MEGÁLLAPÍTÁSOK

I.10.1 DEMOGRÁFIA, A LAKOSSÁG EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA, KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HELYZET

I.10.1.1 Demográfia

- Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakónépessége 2011. január 1-jén 684 793 fő volt, **10%-kal kevesebb**, mint az ezredfordulón.
- A népességcsökkenés oka a természetes fogyás és az elvándorlás.
- Az elvándorlás már nemcsak a magasan kvalifikált réteget jelenti;
- A megye korfája a csökkenő népességet tükrözi és a lakosság elöregedését jelzi.
- A férfiak lélekszáma magasabb korai halandóságuk következtében nagyobb arányban csökkent, mint a nőké.
- A megyében az elveszületések aránya a hazai átlagot **minden évben meghaladta**.
- A halálozási arány értékei, az országos átlagtól jóval kedvezőtlenebbül alakulnak.
- A csecsemőhalandóság aránya megyénkben meghaladja a hazai átlagot.
- A megye északi területein született gyermekek körében az alacsony súllyal születés kockázata közel másfélszerese az országos átlagnak, a csecsemőhalandóság kockázata több mint 1,4-szerese a hazai átlagnak.
- A megyében egyszerre kell az országos átlagnál magasabb születésszámmal és a lakosság elöregedésével járó problémákat kezelni.
- A korosztályok létszámának és etnikai megoszlásának ismeretében a 0-14 éves népességre kiemelt figyelmet indokolt fordítani (célzott aktivitások).

I.10.1.2 A lakosság egészségi állapota

- A halálozások **közel felét** a keringési rendszer, egynegyedét a daganatos, 5-10% közötti részét az emésztőrendszer, illetve a légzőrendszer betegségei okozta halálozások teszik ki.
- Az összes halálozáson belül kiemelt figyelmet érdemelnek a **korai**, más néven idő előtt bekövetkezett (65 év alatt) halálesetek.
- A korai halálozás haláloki struktúrája alapján a keringési rendszer és a daganatos betegségek közel azonos súllyal járulnak hozzá az összhalálozáshoz. A korai halálozási mutatók alapján két terület kivételével (Encsi, Tiszaújvárosi) valamennyi kistérségben az országos átlaghoz mérten kedvezőtlenebb az arány.
- A **daganatos megbetegedési arányokat** tekintve a férfiak körében jellemzően a hazai átlagot meghaladó eredményeket láthatunk, kivételt képeznek ez alól az Abaúj-hegyközi, Mezőcsáti, Mezőkövesdi és a Sárospataki kistérségek. A nők körében viszont többnyire, hazai átlagot közelítő eredményeket kaptunk.
- A **magasvérnyomás betegség** gyakorisága az országos átlaghoz hasonlóan, a **szélütés** hazai átlagot meghaladó gyakoriságú.

- A keringési és daganatos halálozás csökkentése jelentős mértékben **nem** az egészségügyi ellátó rendszer feladata (**az életmód-szocio-ökonómiai státusz, a fő befolyásoló tényező**);
- Indokolt az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés és igénybevétel javítása, ezen belül az előítéletesség csökkentése, a compliance elősegítése, a célzott szűrési - gondozási tevékenység kialakítása, valamint a folyamatosságának fenntartása.
- **Jelentős különbségek** tapasztalhatóak a halálozási és megbetegedési mutatókban, a kistérségek szociális-gazdasági fejlettsége függvényében.
- A statisztikai mutatókban való szignifikáns javulás elérése, a 0-14 éves korosztály szociális-társadalmi felemelése révén érhető el, amely hosszú távú folyamat.
- Magas kockázatú egyénekre irányuló preventív stratégia alkalmazása az alapellátásban.
- Érdekeltség, motiváció kialakítása és anyagi támogatás
- Fontos helyi szintű közösségi programok szervezése, melyek elősegítik a romák körében az egészségi önismeret fejlesztését, az egyes betegségek megelőzhetőségét, és hozzájárulnak az egészségügyi beavatkozások, a szűrések és az együttműködés iránti bizalom erősítéséhez.
- Az **egészségtelen táplálkozásnak** kiemelkedő szerepe van a szív- és érrendszeri betegségek, a magas vérnyomás, a cukorbetegség, továbbá a daganatos betegségek kialakulásában.
- A **közétkeztetés** sem minőségében, sem mennyiségében nem felel meg az egészséges táplálkozás irányelveinek.

KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HELYZET

I.10.1.3 Környezet-egészségügy

- A vezetékes **ivóvizek minősége** számos településen, nem felel meg az európai előírásoknak.
- A legveszélyeztetettebbek azon lakosok, akik alacsony higiénés kultúrával rendelkeznek, és a közkifolyók lehetőségét is alig veszik igénybe.
- Az országos átlaghoz viszonyítva alacsony volt a **csatornázottság** (kistelepüléseken jellemzően 0-30% közötti, a nagyobb városokban 80-90%-os a csatornával való ellátottság).
- Visszatérő probléma az **illegális hulladéklerakók elterjedése**, melyet a szemétszállítási díjak emelkedése generált elsősorban.
- A **lakó- és lakáskörülmények** tekintetében a **megye helyzete, az országos átlag alatt van.**

I.10.1.4 Járványügy

- A megye járványügyi helyzete az ország járványügyi helyzetéhez hasonlóan **jónak mondható**.
- Igen kedvezőtlen jelenség a **TBC-s megbetegedések** előfordulásának emelkedése, több kistérségben.
- A nem megfelelő higiénés, közegészségügyi körülmények növelik a **fertőző megbetegedések**, továbbá a **tetvesség** terjedésének kockázatát is.

I.10.2 GAZDASÁG, MUNKAERŐPIAC

- A megye munkaerőpiacán együttesen **időben van jelen** a globális, és a strukturális munkanélküliség;
- **alacsony** a foglalkoztatási szint (2010-ben: 42% - ország: 49,2%) és a gazdasági aktivitás (2010-ben: 50,8% - ország: 55,4%); magas a munkanélküliségi ráta (2010-ben 17,3% - ország: 11,2%);
- magas az álláskeresők száma, az ország nagyjából minden ötödik-hatodik álláskeresője Észak-Magyarországon, minden nyolcadik Borsod-Abaúj-Zemplén megyében él;
- a kistérségek gazdasági, társadalmi és munkaerő-piaci jellemzői, **jelentős eltéréseket mutatnak**;
- alacsony a munkaerő-kereslet, **kevés a munkahely**, ezek száma nagymértékben elmarad a munkaerő-kínálattól,
- a bejelentett álláshelyek növekvő részaránya (2010-ben: 80%) támogatással társuló állásbejelentés (döntően közfoglalkoztatás);
- az álláskeresők szakképzettség szerinti összetétele kedvezőtlen, kiemelkedően nagy a szakképzetlenek és az alacsony iskolai végzettségűek száma és aránya (2010. végén: 46%, ill. 48%)
- jelentős az **egy éven túl**, folyamatosan nyilvántartott álláskeresők száma és aránya (2010. végén: 25 ezer fő, 36%)
- nagy a munkanélküliség a **fiatalok körében is**, az országban nyilvántartott pályakezdő álláskeresők közül minden hetedik Borsod-Abaúj-Zemplén megyében keresett állást (2010. végén: 7,3 ezer fő).
- a tartós munkanélküliség, az alacsony iskolai végzettség, a szakképzettség hiánya, vagy szakmai ismeretek elértéktelenedése gyakran párosul alacsony szintű munkavállalási motivációval. Ezeket az álláskeresőket nehezen, vagy egyáltalán nem fogadja be a munkaerőpiac;
- az álláskeresők közül egyre többen szorulnak ki az álláskeresői ellátásból, s kerülnek be a szociális segélyezettek közé; növekvő a pénzbeli ellátásra nem jogosultak hányada is (2010. végén 33%).

I.10.3 OKTATÁS (KÖZNEVELÉS, SZAKKÉPZÉS)

- Tévhit, hogy a hátrányos/halmazottan hátrányos helyzet csak a cigány (roma) kisebbséggel hozható összefüggésbe.
- Az összlétszám folyamatos csökkenése mellett **nőtt** a hátrányos, illetve halmazottan hátrányos helyzetben lévő gyermekek száma, az **oktatásügy teljes vertikumában**.
- Az oktatás, mint közszolgálat forráshiányos (működési).
- Az oktatásügy jelentős feltételrendszeri **különbségek** mellett működik.
- A tanulmányi teljesítmények az országos átlag alatt vannak.
- A hátrányos és a halmazottan hátrányos helyzetű tanulók között, **magas az évfolyamismétlők száma**.
- A magántanulói státusz **aránya emelkedett**.
- **Súlyos különbségek** mutatkoznak a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű családból származó gyermekek iskolai eredményei között (Országos kompetenciamérés).
- A települések méretének csökkenésével párhuzamosan nő a veszélyeztetettség (a 3000 fő alatti községekben a legmagasabb, míg az 50 ezres lélekszámot meghaladó városokban a legalacsonyabb a mutató értéke).
- Az általános iskolából kikerülő 15 éves korosztály tekintetében kiugróan magas a **gyakorlatilag funkcionális analfabéták száma** (PISA 2009 → 18%).
- A középfokú nevelési-oktatási intézmények vonatkozásában észlelhető egyfajta szegregációs jelenség, ami az egyes intézmények tanulóinál teljesítményben is megmutatkozik.
- Szakadék regisztrált a nevelési-oktatási intézmények – ezen belül hangsúlyosan a középfokon – releváns mutatóiban.
- A középfokú oktatásban – ezen belül a szakiskolában - nő a „lemorzsolódás”.
- A megye nevelési-oktatási intézményei ugyan sokféle, az esélyegyenlőtlenségeket csökkentő programokkal dolgoznak, **azonban nincs jelen az elvárható koordináció**.
- Az egyes nevelési-oktatási intézmények – ezen belül az intézménytípusok – beiskolázásában jelentős **arányeltolódás rögzíthető**.
- A pályaaorientációs és pályaválasztási tevékenység kevésbé szolgálja az átfogó célokat.

I.10.4 SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELEM

- A gyermekvédelmi alapellátás, és a szociális alapszolgáltatás a megyében **lefedettséget biztosít**.
- A jogszabályoknak megfelelő működés jellemzi a megye szociális- és gyermekvédelmi intézményeit valamint szolgáltatóit.
- A gyermekvédelmi szakellátás intézményeinek/hálózatainak száma **elégséges** a gyermekek teljes körű ellátásának biztosítására.
- Forráshiány és alulfinanszírozottság a jellemző az intézményeknél és szolgáltatóknál.

- A szakellátás rendszerébe bekerült gyermekek **kevesebb, mint 10 %-a** kerül vissza családjába nevelésébe, gondozásába.
- A szociális- és gyermekvédelmi intézmények állagromlása, illetve a tárgyi eszközök hiánya **jelentős**.
- A gyermekjóléti szolgálatok prevenciós tevékenységét erősíteni kell.
- A gyermekvédelmi jelzőrendszer hatékonyabb együttműködése elengedhetetlen.
- A települési önkormányzatoknak a hatósági ügyintézés során az arra rászorulóknak esetében **nagyobb segítséget kell nyújtaniuk**.
- A rehabilitációs intézmények száma nem elégséges.
- Szociális területen szükséges az ellátási szerződések megkötése.
- A települések méretének csökkenésével párhuzamosan, **nő a veszélyeztetettség**.

I.10.5 BŰNÖZÉS

- Az ismertté vált bűncselekmények alakulásának alaptendenciáját 2009-ig egy erőteljes csökkenés jellemezte, majd 2010. évben 9,6%-os **növekedést regisztráltunk**.
- A bűnözés szerkezetét a **vagyon elleni bűncselekmények** kimagasló, 50 százalékos nagyságrendje jellemzi.
- Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények arányának folyamatos emelkedése jelzi, hogy jelentős feszültségek tapasztalhatók a társadalomban.
- A visszaélés kábítószerrel bűncselekmények aránya az összes ismertté vált bűncselekményhez képest „csupán” 1 % körüli, ezzel együtt számuk 2010-ben közel a **duplájára emelkedett**.
- A bűnözés **szerkezetében** évek óta nem történik jelentős változás, továbbra is a kisebb súlyú jogsértések a jellemzők.
- A jobb szociális adottságú területek a bűncselekmények elkövetésének kedveznek, a legrosszabbak pedig „bűnkibocsátókká” válnak.
- A bűnözés terheinek nagy részét **a városok viselik**.
- Az áldozattá válás szempontjából kiemelt kockázati csoportba tartoznak az időskorúak, valamint a gyermek- és fiatalkorúak.
- A lakosság negatív biztonságérzetét nem csupán a bűnözés alakulása, hanem emellett a köznyugalmat sértő szabálysértések, a közlekedés viszonyainak rendezetlensége, a közmorál állapota, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a nyílt utcai prostitúció elterjedtsége, de még a köztisztaság hiányosságai is **befolyásolják**.
- Megyénk a térséget kiemelten sújtó gazdasági nehézségek, a munkanélküliek magas aránya, a lakosság összetétele ellenére a biztonságosabb, bűnözés szempontjából a **közepesen fertőzött** megyék közé tartozik.

I.10.6 PÁRTFOGÓI FELÜGYELET

- Az ügyfelek több mint **50 %-a** csak általános, vagy ennél is alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik.
- Az ügyfelek érdekérvényesítő képessége gyenge, folyamatosan szükségük van a tanácsadásra, külső motivációra.
- Az ügyfelek **alapvető szociális készségei** fejlesztésre szorulnak.
- Az ügyfelek nagy része más szociális intézménnyel (családsegítő és gyermekjóléti szolgálat, munkaügyi központ) is kapcsolatban áll.
- Az ügyfelek kb. 75 % fiatalkorú vagy fiatal felnőtt, vagyis fogékonyabbak a változásra, motiváltabbak a fejlődésre, személyiségük pozitív irányú fejlődésére könnyebb hatást gyakorolni.
- Megfigyelhető (különösen fiatalkorú elkövetőknél), hogy **nő az erőszakos bűncselekmények aránya**, az elkövetők agressziószintje egyre magasabb, szükséges olyan programok szervezése, ami elősegíti a helyes indulatkontroll és konfliktuskezelés kialakulását.
- Az elkövetéshez vezető okok között markánsan jelenik meg a **kortárs csoport**, mint befolyásoló tényező.
- Az ügyfelek jelentős része, **nem rendelkezik rendszeres napi elfoglaltsággal**, magántanulók, vagy munkanélküliek. (A szabadidő eltöltésének strukturálódása hozzájárul a bűnismétlési kockázat csökkentéséhez.)
- A hátrányos helyzetben élők körében felülreprezentált a társadalmi normák **be nem tartása**, ez a terület mindenképpen fokozott figyelmet érdemel.
- A pártfogó felügyelők leterheltsége miatt az egyéni esetkezelés háttérbe szorul, kevesebb lehetőség van rá, nő az igény a csoportos esetkezelésekre.

II. STRATÉGIA

II.1. A STRATÉGIA FOGALMI MEGKÖZELÍTÉSEI, INDOKOLTSÁGA, CÉLKITŰZÉSEI

A stratégia alapját egyrészt a helyzetelemzés konkrétumai, másrészt az elkészített SWOT analízis megállapításai jelentik.

Hátrányos helyzetűnek tekintjük alapvetően, az alábbi társadalmi csoportokat:

- alacsony iskolázottságúak,
- munkanélküliek (álláskereső),
- időskorú (50 év felett) munkanélküliek,
- női munkanélküliek,
- szociális konfliktusokkal terhelt családok,
- leépített ipari övezetben élők,
- megváltozott munkaképességűek, egészségkárosodottak, fogyatékkal élők,
- tartós vagy átmeneti nevelésbe vett gyermekek,
- volt elítéltek,
- társadalmi beilleszkedési zavarokkal küzdők,
- nagycsaládosok, gyermeküket egyedül nevelők.

A **felzárkózás**, mint fogalom alatt, az érintett személyek és csoportok iskolázottsági szintjének, mentális képességeinek, munkakultúrájának megerősítését, az önellátásra, öngondoskodásra, és önálló képviselőre való képesség kialakítása érdekében nyújtott támogatást, a szocializációs deficit leküzdését, az erre irányuló fejlesztési - és támogatási politikát, illetve annak eszközrendszerét értjük. A **mobilitást**, „az egyén vagy a család társadalmi helyzetének pozitív irányú megváltozása” jelentéssel használjuk.

A stratégia elsősorban az erősségekre épít – melyek a megye sajátos helyzete kapcsán jól artikuláltak – de reálisan számol a nehézségekkel. A kidolgozás során, kormányhivatali szinten „releváns ágazatok” munkaanyagai kerültek beépítésre oly módon, hogy teljesíteni lehessen a **koherenciára**, valamint a **szinergiákra** vonatkozó követelményeket.

II.1.1. A STRATÉGIA INDOKOLTSÁGA

A megyében kialakult helyzet súlyossága, valamint a negatív folyamatok megállításának szándéka szükségessé teszi a kérdés elemzésére és megoldására hivatott átfogó stratégiai dokumentum (a továbbiakban: megyei stratégia) kidolgozását, valamint az abban foglaltak megvalósítását. A Borsod –Abaúj–Zemplén megyében élő lakosság egyik legsúlyosabb gondja a szegénységben élők - közöttük a roma népesség -, helyzetének fokozatos romlása. Ez azt jelenti, hogy jelentős létszámú társadalmi csoportok (hangsúlyosan a roma népesség) peremhelyzetben, a többséghez képest halmozottan hátrányos körülmények között él. **Alapvető érdek annak elkerülése**, hogy egy társadalmi csoport tartósan leszakadjon a többségtől. A leszakadás különösen veszélyessé válik akkor, ha a leszakadók halmozottan hátrányos helyzete, összekapcsolódik az etnikai különbözőséggel.

Bár az elmúlt években valamennyi megyei kistérség elkészítette saját fejlesztési koncepcióját, továbbá megyei és regionális szinten is különböző tervdokumentumok születtek, jelen munka szükségességét az alábbiak támasztják alá:

- A különböző anyagokban megfogalmazott célrendszer nem egyenlő mélységben és struktúrában jeleníti meg a feladatokat. Esetenként tapasztalhatóak a területi, illetve az ágazati szemléletből adódó eltérések is.
- Az eddig elkészült dokumentumok keletkezési ideje széles időskálát ölel át, ennek következtében összehangolásuk nehezen realizálható.
- Megjelent a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia²⁹ (a továbbiakban: Felzárkózási stratégia) amelynek megvalósításához – véleményünk szerint – elengedhetetlen a megyei szintű tervezés és kivitelezés aláépítése.
- Elfogadásra került az „Összeurópai Roma Stratégia”, amely lényeges támpontokat ad a megyei feladatok megfogalmazásához.³⁰

Fentiek tehát egyértelműen indokolják, a társadalmi felzárkóztatás és mobilitás megyei stratégiai programjának elkészítését úgy, hogy az egyrészt **megfeleljen** az Európai Unió programozási gyakorlatának, másrészt legyen **egységes szerkezetű**, amelyben azonos

²⁹ Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák – (2011-2020), KIM Társadalmi Felzárkóztatásért Felelős Államtitkárság, 2011. november

³⁰ Összeurópai Roma Stratégia. Készítette: Furmanné Pankucsi Márta, Szabó-Tóth Kinga. Miskolci Egyetem BTK 2011. május

részletességű elemek kerüljenek beemelésre. Fontos továbbá, hogy a megyei stratégia **vegye figyelembe** a különböző szakterületek fejlesztési koncepcióit, teremtse meg azok összhangját és egymásra épülését, mindemellett pedig biztosítsa, hogy az elkészült dokumentum ne kistérségi szinten jelenítse meg a fejlesztési elképzeléseket, hanem **erősen kötődjön** az országos és európai beavatkozási trendekhez. A megyei stratégia elkészítésének **alapelve** volt, hogy csak a több problématerületre (oktatási, foglalkoztatási, szociális és gyermekvédelmi, egészségügyi, bűnüldözési és igazságügyi terület) egyszerre koncentráló, lehetőleg átfogó problémakezelési megoldások, illetve **komplex programok vezethetnek eredményre**.

A megyei stratégia kapcsolódása, a Felzárkózási stratégiához

A megyei stratégia **illeszkedik**, a feladatokat országosan kijelölő, kormányzati szintű programokhoz. A tíz évre előrettekintő, célkitűzéseinek megvalósítását erre az időhorizontra tervező Felzárkózási stratégia - az alapos helyzetértékelést követően- 5 beavatkozási területen fogalmazza meg cselekvési tervét. Ez az elképzelés egyszerre céloz meg **minden** szegénységben élő, de külön nevesíti azokat a módszereket és intézkedéseket, melyek biztosítják a romák valóságos bevonását is.

A Felzárkózási stratégiához kapcsolódik a 2012-2014. évekre vonatkozó **kormányzati intézkedési terv**, amely a gyermekek jól-léte, az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy, a lakhatás, valamint az érintettek bevonása, szemléletformálás és diszkrimináció elleni küzdelem területein határozza meg a konkrét feladatokat, a felelősöket és a határidőket.

Abból az alapfeltevésből kiindulva, hogy csak a tartalmilag, időben, eszközrendszerben és erőforrásokban összhangolt, egymást kiegészítő fejlesztési programok együttesétől várható a hátrányos helyzetű csoportok, települések és térségek felzárkóztatása, a megyei stratégiában **célszerűnek tűnik**, az országos stratégiai célkitűzések, beavatkozási területek, eszközök és prioritások, **kiinduló pontként kezelése**. Ugyanakkor a feladatok **megyei szintű** megfogalmazásánál figyelembe kell venni, **a térség speciális helyzetéből eredő összetevőket is**.

II.1.2. A STRATÉGIA CÉLKITŰZÉSEI

A megyei stratégia átfogó céljai – a Felzárkózási stratégia szegénység csökkentési céljaival szinkronban – a következők:

1. A szegénységben és társadalmi kizáródásban élők **arányának csökkentése**, különös tekintettel a roma népességre.

2. A szegénység, szociális kizáródás **újratermelődésének megakadályozása**.
3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő **egyenlő esélyű hozzáférés javítása**, a társadalmi összetartozás erősítése.
4. A hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi **lemaradásának csökkentése**, a szegénység **átörökítési tendenciáinak gyengítése**.
5. A roma és nem roma népesség közötti társadalmi **különbségek csökkentése**.
6. A területi hátrányok és a szegregációs jelenségek **mérséklése**.

II.2. A STRATÉGIA ÖSSZETEVŐI

II. 2.1. A PRIORITÁSOK SZERINTI BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK

II. 2.1.1. Foglalkoztatás

Általános célok:

A Felzárkózási stratégia a foglalkoztatás területén **a roma és a munkaerő-piaci szempontból halmozottan hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatási rátájának növelését, és munkaerő-piaci integrációjuk elősegítését** tűzi ki célul. Az ezt szolgáló feladatok között prioritásokat állít fel, miszerint **a tevékenységek fókuszát a tartósan munkanélküliekre, a több munkanélküliből álló családokra, a romákra, a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élőkre, illetve az alacsony iskolai végzettségűekre kell helyezni**. A romák társadalmi felzárkóztatásának segítését - horizontális célként – valamennyi támogatási programban kiemelt szempontként kezeli, s erre alapozva a foglalkoztatásba és képzésbe bevont romák számával kapcsolatban, célszámokat is meghatároz. Kijelöli továbbá azokat a tevékenységi területeket (a magas élők munkai igényű ágazatok, a szociális gazdaság, társítva az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásával), ahol prioritást kell biztosítani a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatásának.

A megyei stratégia tartalmazza a Felzárkózási stratégiában előírt, a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű társadalmi csoportok **foglalkoztatásának növelését célzó szakpolitikai célokat és feladatokat**, melyek a teljesítményelvhez is kapcsolódnak.

A megyében élők helyzetének sokoldalú vizsgálata rámutatott arra, hogy a hátrányos helyzet kialakulása és annak fennmaradása döntően a foglalkoztatási lehetőségekben mutatkozó elégtelenségekre vezethető vissza. Ez jelenti egyrészt a megfelelő számú és összetételű munkahelyek hiányát, másrészt azoknak a feltételeknek a korlátozottságát, amelyek a munkavállalási képességekkel hozhatók összefüggésbe. A hátrányos helyzetben élők

számának csökkentését célul kitűző cselekvési program, a jelölt feltételek javítását kiemelten kezeli.

A munkalehetőségek számának növekedése a gazdasági tevékenység bővülésétől függ, amely kiegészülhet olyan munkahelyek létesítésével és fenntartásával, melyek az elsődleges munkaerőpiacra bejutni nem tudó hátrányos helyzetű munkavállalók **átmeneti, időleges foglalkoztatását teszi lehetővé**. Az államilag támogatott foglalkoztatás – amellet, hogy társadalmilag elismert, értékteremtő tevékenységet kínál - csak abban az esetben lehet hatékony, ha kiegészül a későbbi támogatás nélküli foglalkoztatást lehetővé tevő, egyéni képességek és ismeretek fejlesztésével is. Az állástalanság a szociális helyzet általános romlása mellett számos egyéb, generációkra kivetülő hátrány okozója, melyet az oktatási, a szociális, az egészségügyi és egyéb intézmények, civil segítő szervezetek összehangolt cselekvése enyhíthet. Ezért minden település szintjén létre kell hozni, majd erősíteni azokat a feltételeket, melyek támogatják ezen szervezetek **közös munkáját**.

A települések foglalkoztatás-szervező munkájának elsődleges partnere a megyei munkaügyi szervezet és kirendeltségi hálózata, mely a kormány foglalkoztatáspolitikai irányelvei alapján végzi tevékenységét. Szakmai feladatai között az elmúlt évben is prioritása volt a hátrányos helyzetből fakadó munkaerő-piaci egyenlőtlenségek mérséklését célzó tevékenységeknek. Borsod-Abaúj-Zemplén megye hátrányos munkaerő-piaci helyzetére tekintettel hosszú távon számolni kell ennek a foglalkoztatáspolitikai célnak a középpontba állításával, melyet az alábbi területeken kell első sorban realizálni:

- A munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű álláskeresők számára indított közfoglalkoztatási programok hatékony megvalósítása, társadalmi elismertetése;
- Az uniós források hatékony felhasználásával a hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók elhelyezkedésének, társadalmi beilleszkedésének elősegítése.

A foglalkoztatás növelésével kapcsolatos stratégiai célkitűzések teljesítése részint a jogi szabályozástól, részint a gazdasági feltételek alakulásától függ. További fontos feltétel, hogy a hátrányos helyzetűek felzárkóztatását célzó intézkedések, eszközök, források **a társadalmi partnerek által ismertek, elfogadottak legyenek**, ösztönözzék megvalósításukban való széleskörű együttműködést, az egymást segítő, kiegészítő, összehangolt tevékenységét. Ezért a foglalkoztatás növelését szolgáló feladatok teljesítése terén szoros együttműködésre van

szükség mindazon megyei és helyi szervezetek, továbbá civil szerveződések között, melyek hatással vannak/lehetnek

- a munkahelyek számának alakulására,
- az alap- és szakképzés alakítására,
- az oktatási, a szociális és az egészségügyi ellátó rendszerek működtetésére, valamint
- a közbiztonságot érintő tevékenységek ellátására.

A foglalkoztatási helyzet javítása terén a megyei munkaügyi szervezet, mint elsődleges partnerekkel együttműködik

- a nyílt munkaerő-piaci elhelyezések számának növelése érdekében a megye területén tevékenykedő munkaadókkal, ezek érdekképviseleti és szakmai szervezeteivel,
- a másodlagos, vagyis a közfoglalkoztatás területén a települési és nemzetiségi önkormányzatokkal, ezek társulásaival, civil szervezetekkel, egyházakkal,
- a felnőttképzés támogatása területén az előbbieken túl a felnőttképzési feladatok meghatározásában és ellátásában közreműködő megyei és helyi társszervekkel.

II.2.1.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés)

A Felzárkózási stratégia az oktatás-képzés területén a befogadó iskolai környezet biztosítását, az oktatás hátránykompenzációs képességének erősítését, valamint a hátrányos helyzetű, köztük roma fiatalok közép- és felsőfokú oktatásba való eljutásának és bennmaradásának elősegítését tűzi ki elsődleges célul. A dokumentum emellett kiemelt célként kezeli a közművelődési, kulturális és sport szolgáltatások fejlesztését. A feladatok megvalósítása során prioritásokat fogalmaz meg, melyek közül kiemelendő a lemorzsolódás megakadályozása és a lemorzsolódott tanulók oktatási rendszerbe való visszavezetése. Ennek érdekében az iskolai és iskolán kívüli támogató szolgáltatások megerősítését szorgalmazza, azok hatékony területi koordinációja mellett. További prioritásként kezeli a hátrányos helyzetű, köztük roma fiatalok iskolai sikerességét előmozdító ösztöndíj-programok működtetését, a felzárkóztatást segítő pedagógiai programok támogatását, az egész napos iskolát, az általános iskolai kollégiumok fejlesztését illetve működtetését, valamint a segítő szakemberek alkalmazását.

A megyei stratégia az egységes cselekvés szükségességét hangsúlyozza, a köznevelés valamennyi területén. A hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének érdekében olyan az **egyenlő bánásmód elvén alapuló, az esélyegyenlőséget biztosító pedagógiai, és támogató programok működése kívánatos az oktatás minden szintjén, amelyek segítik a diákok tanórai felkészülését, csökkentik a szegénységből vagy egyéb okokból eredő szociokulturális hátrányaikat, és elősegítik tehetségük kibontakozását.** Mindezen programok együttes hatása támogatja a tanulók előmenetelét az óvodától egészen az érettségi, a szakma vagy a felsőfokú diploma megszerzéséig.

A folyamat állomásai:

- Az esélyegyenlőség biztosítása:** passzív cselekedet, amely valamit kinyit, lehetővé tesz az adott védett csoport számára.
- Az esélyegyenlőség előmozdítása:** aktív cselekedet, amelynek eredménye, hogy a védett csoport tagjai valóban élni tudnak a számukra is nyitott lehetőségekkel.
- Az esélyegyenlőség érvényesülése:** erről csak akkor beszélhetünk, ha mindkét cél egyszerre teljesül, az adott védett csoport tényleges résztvevővé válik.

Ennek érdekében különös figyelmet kell fordítani minden infrastrukturális és szakmai fejlesztésben:

- a halmozottan hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű (a továbbiakban: SNI) gyermekek esélyegyenlőségének biztosítására,
- a minőségi neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés javítására,
- a nevelési-oktatási eredményesség előmozdítására,
- a diszkrimináció és szegregációmentesség érvényesítésére,
- hátránycsökkentő és esélyteremtő tevékenységek tervszerű megvalósítására.

Általános célok:

- Az oktatás teljes vertikumában az esélyegyenlőség biztosítása.
- A tanulmányi teljesítmények javítása az országos átlagnak megfelelően.
- Az évismétlők számának csökkentése a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók között.
- A hátrányos és a nem hátrányos helyzetű családból származó gyermekek iskolai eredményei közötti különbségek csökkentése.

- A nem SNI miatti magántanulói státusz arányának csökkentése.
- Az általános iskolából kikerülő, gyakorlatilag funkcionális analfabéták számának csökkentése.
- A tanulói teljesítményben is megmutatkozó szegregáció felszámolása.
- Az iskolai „lemorzsolódás” csökkentése.
- A megye nevelési-oktatási intézményeiben működő esélyegyenlőtlenségeket csökkentő programok koordinációja.
- Az egyes köznevelési intézmények – ezen belül az intézménytípusok – beiskolázásában megfigyelhető arányeltolódás visszaszorítása.
- A munkaerő-piaci igényekre épülő, hatékony felnőttképzési és átképzési rendszer kialakítása.
- Az erkölcsi fejlődést elősegítő programok, metodikák és a „jó gyakorlatok” segítése, elterjesztésének koordinálása.

II.2.1.3. Egészségügy, életkörülmények

A Felzárkózási stratégia az egészségügy területén az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlőtlenségeinek csökkentését, az egészségfejlesztés, egészségvédelem céljainak a megvalósítását, valamint a csecsemő-, gyermek- és ifjúság egészségügyi fejlesztését tűzi ki célul. A célkitűzések megvalósítását szolgáló feladatok közül **prioritást élvez az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés javítása**, melynek eléréséhez ösztönző, támogató programokkal csökkenteni kívánják a tartósan betöltetlen háziorvosi, házi gyermekorvosi és védőnői körzetek számát, különösen a hátrányos helyzetű térségekben és településeken. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok egészségvédelme érdekében a dokumentum célzott megelőzési, és szűrőprogramokat, tájékoztató kampányok biztosítását szorgalmazza. **Prioritásként kezeli** továbbá a romák szervezett lakossági szűrővizsgálatokon való részvételét, valamint az egészséges életvitelhez szükséges folyamatos tanácsadásban részesítését, a roma fiatalok számára sportprogramok indítását, ezen túlmenően szorgalmazza a hátrányos helyzetű gyerekek – köztük romák – egészséges életmódra, rendszeres testmozgásra, egészséges táplálkozásra való nevelésének feltételeinek javítását, ideértve a dohányzással, a túlzott mértékű alkoholfogyasztással kapcsolatos megelőzést és drogprevenciót, kiemelt figyelemmel a legnehezebb helyzetű térségekre és településekre.

A megyei stratégia, illetve a népegészségügyi feladatok, célok megvalósulásához vezető gyakorlati (statisztikai, matematikai mutatókkal is mérhető) eredménnyel kecsegtető út a helyzetelemzés ténymegállapításaira támaszkodva a köznevelés (nevelési- oktatási intézményeken belül és kívül), a foglalkoztatás-politika, valamint a bűnmegelőzés területéhez kapcsolódó programokban, projektekben való részvétel.

Mindezek alapján, a főbb cselekvési mezők meghatározása során a **csecsemő- és gyermekkorúak**, valamint a **fiatal felnőttek** csoportját kell kiemelten kezelni.

Általános célok:

- Az elvándorlás - ezen belül a magasan kvalifikált réteg elvándorlásának - megállítása.
- Az országos átlagnál magasabb születésszámmal és a lakosság elöregedésével járó problémák együttes kezelése.
- Az egészségügyi alap- és szakellátáshoz való hozzáférés és esélyegyenlőség biztosítása.
- Az egészségügyi ellátórendszer szereplői között a kooperáció javítása.
- Az egészség, mint érték szemlélet megjelenítése mind egyéni, mind közösségi szinten.
- Az egyéni felelősségvállalás tudatosítása.
- Az életkornak megfelelő minőségi és mennyiségi táplálkozás biztosítása.
- Kistérségi és/vagy települési egészségtervek megvalósítása, eredményeik kiterjesztése.
- A motiváció és az érdekeltség kialakítása, nem feltétlenül anyagi támogatással.
- A lakó- és lakáskörülmények minőségének javítása.

II.2.1.4. Szociális és gyermekvédelem

A Felzárkózási stratégia gyermek-jól-lét prioritásai között **megjelenik** a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű kisgyerekek esetében a minőségi szolgáltatásokhoz való **hozzáférés növelése**, a **családok támogatása**, a problémák **korai** felismerése, az ingyenes iskolai étkezés **kiterjesztése** (rászoruló!), továbbá a szakemberek célzott képzése/továbbképzése (pl. szülők bevonása).

Általános célok:

- Fontos a leghátrányosabb településeken élő emberek szociális alapellátáshoz, szociális szakellátásához való hozzáférésének elősegítése. A hátrányos helyzetű személyeket minél szélesebb körben **be kell vonni** a Szociális törvény (a továbbiakban: Szt.) által a

településeknek kötelezően ellátandó feladatok igénybe vételére (étkeztetés, házi segítségnyújtás, falugondnoki szolgálat, családsegítés, idősök nappali ellátása).

- A 2.000 fő feletti települések (ha a települések társulásban vesznek részt, akkor a társulás) szociális **szolgáltatástervezési koncepciót** készítenek, melynek tartalmát két évente felülvizsgálni és aktualizálni szükséges. A Szociális- és Gyámhivatal feladatai közé tartozik az anyag elkészítésének, végrehajtásának és évenkénti felülvizsgálatának figyelemmel kísérése.
- Az önkormányzatoknál esélyegyenlőségi munkatárs, illetve szociális munkások alkalmazása indokolt, akik az idősök és a szociálisan rászorulóknak életvitelét segíthetik.
- A településeken található közintézmények akadálymentesítése nélkülözhetetlen az esélyegyenlőség megvalósítása érdekében.
- Az önkormányzati tulajdonban lévő, üresen álló ingatlanok hasznosítása kívánatos, a szolgáltatási kör bővítése érdekében.
- A gyermekjóléti alapellátás- és szakellátás erősítése, egymáshoz való közelítése olyan terület, amelyben a Szociális- és Gyámhivatal aktív, folyamatos segítséget nyújthat, az **évenkénti szakmaközi megbeszélések** keretében.
- A gyermekvédelmi szakellátásba bekerült gyermekek nevelőszülőkhöz történő elhelyezése érdekében, szükséges a **nevelőszülői hálózat bővítése**. Nem kétséges, hogy a gyermekek otthon közeli környezetben történő nevelkedése a jövő távlatát tekintve sokkal eredményesebb, mint a gyermekvédelmi intézményben felnőtt gyermekeké.
- Elengedhetetlenül fontos a 18. életévüket betöltött fiatal felnőttek „**utánkövetése**”, az otthonteremtési támogatást igénybe vevő fiatalok **munkához való segítése**, de nem csak akkor, ha a fiatal felnőtt utógondozói ellátást vesz igénybe.
- A gyermekvédelmi intézményekben a szakmai programot úgy indokolt átdolgozni, hogy **intézkedési terv készüljön** az adott évben megvalósítani kívánt elképzelésekről, és a program felülvizsgálata, továbbá megvalósulásának értékelése, **minden évben kötelező legyen**.
- Döntő elem a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek folyamatos képzése, valamint az intézményen belüli belső továbbképzések figyelemmel kísérése.
- A szakmai közvélemény ez irányú megosztottsága ellenére fontos lehet, a speciális szükségletű gyermekek **önálló intézményben** történő elhelyezése.

II.2.1.5. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem

A Felzárkózási stratégia a bevonás, szemléletformálás, diszkriminációs jelenségek elleni küzdelem területén, négy problémakört érintve fogalmaz meg célokat:

- Civil szervezetek, érintettek bevonása
- Kétirányú szemléletformálás
- Kommunikáció
- Közösségi konfliktusok – közbiztonsági problémák.

A dokumentum a feladatok sikeres megvalósításához prioritásokat határoz meg, melyek az alábbiak: A roma civil társadalom szerepének megerősítése, a romák civil és politikai szerepvállalásának ösztönzése, a roma közösségek képviselőivel folytatott intézményesített párbeszéd kereteinek megteremtése, a roma kisebbségi önkormányzatok számára képzések biztosítása a felzárkózási programokban való sikeres és eredményes részvétel érdekében. Kiemelt célterület továbbá, hogy a szociális, egészségügyi, közigazgatási, igazságszolgáltatási, valamint rendfenntartási területeken dolgozók számára biztosítani kell olyan programokon, képzéseken való részvételt, melyek elősegítik a megkülönböztetéstől mentes gyakorlatok alkalmazását. A dokumentum szorgalmazza, hogy a kampányokon túlmenően lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű emberek, - különösen a romák- médiában történő ábrázolása elősegítse az előítéletek leépítését, a társadalmi befogadást.

Általános célok:

(A megyei stratégiai beavatkozási területei)

- Az emberi erőforrás menedzsment területén, a munkaerő-felvételi stratégiák révén, biztosítani kell a roma közösségek megfelelő képviseletét az állami intézményekben, és különösen a rendőrségen, ahol a népességhez viszonyított arányukat tekintve hagyományosan alulreprezentáltak.
- A hátrányos helyzetű társadalmi rétegek állami intézményekben történő elhelyezkedését elősegítő, úgynevezett pozitív intézkedések alkalmazási lehetőségének vizsgálata.
- Egységes felvilágosító kampány kidolgozása, a cigányságot leginkább sújtó bűnözéssel kapcsolatos előítéletek és az áldozattá válás visszaszorítására.
- A halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi rétegekkel kapcsolatos, képzési minimumokat tartalmazó curriculum kidolgozása.
- A rendőr-roma konfliktushelyzet esetén a megfelelő kommunikációs gyakorlatok

kidolgozása.

- Roma-rendvédelmi együttműködés alapjainak kiszélesítése, alapvető standard-ek kidolgozása. Ennek keretén belül a kialakuló konfliktusok, esetek tanulmányozása, megelőzésükre vonatkozó ajánlásrendszer készítése.
- A hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok szociális integrációjának erősítésére, a szegregáció elkerülésére olyan képzési, átképzési, foglalkoztatási és szabadidős programok bevezetése, amelyek hozzájárulnak a bűnelkövetővé, vagy áldozattá válás szempontjából veszélyeztetett csoportok felzárkóztatásához.
- Strukturált szabadidős programokon keresztül nagy hangsúlyt kell fektetni a közösségformálásra, az alapvető szociális készségek, közösségben való érvényesülési technikák elsajátítására, fejlesztésére, a szabadidő hasznos és biztonságos eltöltésére.
- A joghoz való hozzáférés a jogállamiság érvényesülésének egyik legfontosabb garanciális eleme, amelyet azonban nem elegendő alkotmányos szinten biztosítani. Azok számára, akik nem rendelkeznek megfelelő anyagi forrással - az eredményes jogérvényesítéshez szükséges - szakmai segítő igénybe vételéhez, az államnak kell segítséget nyújtania. A jogi segítségnyújtási feladatok sikeres végrehajtásának feltétele, hogy az ügyfél, a jogi problémájának rendezéséhez teljes körű, komplex segítséget kapjon a szolgáltatások elérése szempontjából, azonos esélyekkel rendelkezzen. Ennek alapja egy olyan összehangolt, kiépített kapcsolatrendszer, magas szintű összefogás, amely hatékony, gyors és széles körű segítséget jelent a rászorulóknak részére. A jogi segítségnyújtási és az áldozatsegítő feladatok sikeres végrehajtásának, a kitűzött célok elérésének azonban egyik legfontosabb feltétele a szolgáltatások elérhetőségének garantálása.

II.2.2. KONKRÉT NEVESÍTETT JAVASLATOK, AKCIÓK

II.2.2.1. Foglalkoztatás

A hátrányos helyzetű álláskeresőknél elsődleges munkaerőpiacra való belépési esélyének növelése, a foglalkoztatás bővítésének ösztönzése

- *A foglalkoztatáspolitikát által alkalmazható eszközök közül a - foglalkoztatásban kiemelkedő szerepet betöltő - mikro-, kis- és középvállalkozások munkahely-teremtő képességének támogatására a Nemzeti*

Foglalkoztatási Alapból elkülönített forrás központi pályázati rendszer keretében érhető el, az ezzel kapcsolatos tájékoztatás, a pályázaton való részvétel ösztönzése a munkaügyi szervezet kiemelt feladata^{x31/a}

- *A munkaügyi szervezet közreműködik minden olyan pályázati – kiemelten az Új Széchenyi Terv operatív programjaihoz kapcsolódó - vagy egyéb forrásszerzési lehetőségről szóló információk munkaadók felé történő eljuttatásában, melyek a megyében tevékenykedő munkaadók foglalkoztatási kapacitásának, az álláskereső munkahelyhez jutásának, képzettségi szintjük emelésének esélyét növelhetik^x*
- *A nyílt munkaerőpiacra való belépési nehézséggel küzdő álláskereső támogatására a „Hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítása (Decentralizált programok a konvergencia régiókban)” című kiemelt program – TÁMOP-1.1.2-11/1 megvalósítói a munkaügyi központok és kirendeltségei^{xx31/b}*
- *A program 6 célcsoportját az alábbi hátrányos helyzetű álláskereső alkotják, elhelyezkedési esélyeit az alábbi támogatások, szolgáltatások alkalmazásával kívánják javítani.*
 1. *célcsoport: alapfokú iskolai végzettségűek esetében a legfőbb akadály a szakmai ismeretek hiánya, valamint a tanulással és a munkavállalással kapcsolatos motivációk alacsony szintje. Ezért a program az alapvető ismeretek megerősítésén, pótlásán, tanulási és kommunikációs készségek fejlesztésén át az egyszerűbb, betanító jellegű szakismeretek elsajátítására koncentrál, s a sikeres képzést követően bérköltség-támogatással kínál lehetőséget a munkavállalásra.^{xx}*
 2. *célcsoport: a 25 évesnél fiatalabb álláskereső, ha közép-, illetve felsőfokú végzettséggel rendelkeznek is, a keresletkorlátos munkaerőpiacon gyakran jelentős hátrányt szenvednek a munkatapasztalatokkal már rendelkező, nem pályakezdő munkavállalókkal szemben. Emellett gyakori gond, hogy a*

Jelmagyarázat:^{31/a}

^x:Többletforrások nélkül megvalósítható aktivitások (dőlt betűvel jelölve)

^{31/b}

^{xx}: Célzott források felhasználásával realizálható cselekvések (dőlt, félkövér betűvel jelölve)

munkáltatók szakemberigénye eltér attól a szakképzettségtől, mellyel a frissen végzett fiatalok rendelkeznek. Ezeknek a hátrányoknak a korrigálására, illetve kompenzálására e célcsoport körében is célravezető lehet a helyi munkáltatói igényekhez igazodó és/vagy kiegészítő szakismeretek elsajátításának biztosításával, valamint a munkatapasztalat szerzésének időszakára nyújtott bérjellegű támogatás alkalmazásával^{xx}

3. *célcsoport: az 50 éves, vagy annál idősebb álláskereső csoportjába tartozók esetében az elavult szakismeretek, mobilitási készségek csökkenése, egészségügyi problémák szaporodása jelent elsősorban gátat a munkaerőpiacon, amely a sorozatos kudarcokon, tartós munkanélküliségen át a képzési és munkavállalási aktivitás jelentős romlásához vezet. Ezek ellensúlyozását ismeretfelújító képzésekkel és motivációt erősítő szolgáltatásokkal (újrorientáló-motivációs tréninggel, konfliktuskezeléssel, mentori háttér biztosításával), valamint elhelyezkedésük bérjellegű támogatásával kívánja szolgálni a megyei program^{xx}*
4. *célcsoport: GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérők munkaerő-piaci reintegrálását a munkáltatók idegenkedésén túl a gyermekek nappali ellátására szakosodott intézmények, férőhelyek hiánya, magas finanszírozási igénye mellett, a munkavállaláshoz szükséges szakismeretek hiánya egyaránt nehezítheti. A program keretei között az érintettek a képzésük és foglalkoztatásuk támogatása mellett gyermekük (ápolásra szoruló hozzátartozójuk) felügyeletének finanszírozásához is hozzájuthatnak^{xx}*
5. *célcsoport: a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra (korábban bérpótló támogatásra) jogosult tartósan munkanélküliek legtöbbször a sikeres munkavállalást többszörösen is akadályozó hátrányokkal rendelkeznek, ezért számukra is kiemelt szerepet szán a program a különféle egyénre szabott szolgáltatások alkalmazása mellett a iskolázottsági, képzettségi hátrányok mérséklésére és a támogatott foglalkoztatás lehetőségének megteremtésére^{xx}*
6. *célcsoport: a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek csoportja olyan összefoglaló elnevezés, mely magába foglalja azokat, akik legalább 6 hónapja állástalanok. Közülük kiemelt figyelmet szán azokra az álláskeresőkre, akik gyermeküket egyedül nevelik, akik családján belül több*

az állástalan személy, s azokat, akik elavult szakképesítéssel rendelkeznek. A célcsoport esetében kiemelt cél a mielőbbi munkához segítség, melynek eszközei hasonlóak a korábban felsorolt célcsoportok esetében alkalmazott eszközökhöz^{xx}

A 2011. május – 2015. április között végrehajtandó programban a munkaügyi központ mintegy 10 ezer álláskereső támogatására kap lehetőséget, akik közül minden második részt vehet munkaerő-piaci képzésben, 70%-uk esetében pedig támogatott foglalkoztatásra nyílik lehetőség. Valamennyi résztvevő különféle humánszolgáltatásokat vehet igénybe ahhoz, hogy egyéni programját sikeresen befejezze.

A program végrehajtása során kiemelt (horizontális) cél a romák, a nők, a megváltozott munkaképességűek, valamint a fogyatékkal élők munkaerő-piaci esélyeinek javítása, így a programba vont álláskeresők várhatóan 40%-a nő, 20%-a roma származású lesz. Ezek érvényesítését biztosítja, hogy a munkaügyi szervezet szoros munkakapcsolatot épít ki a cigány kisebbségi önkormányzatokkal, kisebbségi érdekvédelmi és civil szervezetekkel, valamint a többi említett társadalmi csoportot képviselő szervezetekkel, hogy a program kínálta lehetőségekről minél többen értesüljenek, s élni tudjanak vele.

A másodlagos munkaerőpiac, a közfoglalkoztatás szélesítése, eszközeinek bővítése

A másodlagos munkaerőpiac működtetésére szolgáló eszközök és források felhasználására vonatkozó szabályokat jogszabályok állapítják meg, a megyei felhasználás szervezése, koordinálása a munkaügyi központ feladata. Ezeknek a programoknak a révén a megyében 2012-ben mintegy 27 - 30 ezer hátrányos helyzetű, főként foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult álláskereső juthat átlagosan 6 hónap időtartamra, napi 6-8 órás munkaidővel szerzett munkajövedelemhez.

2012-től az alábbi közfoglalkoztatási típusokban való részvétel lehetőségeit lehet alkalmazni a foglalkoztatás növelése érdekében:

- **országos közfoglalkoztatási program**

melyet az esetleges „vis maior” helyzetek kezelésére, vagy több ágazatot átfogóan érintő feladat ellátására határoz meg a kormány (pl. ár-, és belvízvédelem, a közutak, vasutak, az erdőterületek, megújuló energiaforrások területén). A feladatvégzésben, a források felhasználásában költségvetési szervek (pl. vízügyi igazgatóságok, rendészeti, katasztrófavédelmi szervek), az állami tulajdon kezelésével és fenntartásával megbízott, vagy erre a célra az állam által létrehozott gazdálkodó szervezetek (pl. közútkezelő társaságok, nemzeti parkok, vízi társulatok, erdőgazdálkodók) vehetnek részt^{xx}

- **hagyományos közfoglalkoztatás**

működtetői a helyi és nemzetiségi önkormányzatok, társulásaik, feladataikat átvállaló civil szervezetek, egyházak, melynek keretében a település érdekében felmerülő értékteremtő, szakképzettséget is igénylő munkák végzésére, valamint ún. szociális földprogram indítására kerülhet sor. A programok elsősorban a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személyeknek, illetve álláskeresőknél nyújtanak munkát^{xx}

- **kistérségi közfoglalkoztatási mintaprogramok**

A kísérleti mintaprogramok sikere nyomán a megye valamennyi (13) hátrányos helyzetű kistérségében lehetőség nyílik kistérségi mintaprogramok indítására az alábbi tevékenységek körében^{xx}

- mezőgazdasági projektek: élelmiszer, takarmánynövény-termelés, kisállattenyésztés, melyek biztosíthatják akár a helyi önkormányzati intézmények ellátását, illetve ezek keretében szakképzés szervezhető, s alapjai lehetnek szociális szövetkezetek létrehozásának is; az így megszerzett ismeretek elősegíthetik a hátrányos helyzetű családok önellátását is;
- mezőgazdasági földutak rendbetétele: a mezőgazdasági telepek bekötése a közúthálózatba;
- belvíz-elvezetési programok: a településeket és a mezőgazdasági területeket fenyegető belvizek kialakulásának megelőzése a belvíz-elvezető árkok karbantartásával;

- illegális hulladék-lerakó helyek felszámolása: a települések és külterületeik megtisztítása, rehabilitációja, a környezetbiztonság hosszú távú fenntartásának biztosítása;
 - bio- és megújuló energiatermelés: az egyre dráguló gáz kiváltása a helyi adottságok felhasználásával kialakított alternatív energiatermelés megteremtése, a fűtőanyag helyi biztosítása, erre alkalmas kazánok rendszerbe állítása;
 - közúthálózat javítása: az önkormányzati kezelésű utak karbantartása, környezetének rendben tartása, balesetmegelőzés, kerékpárutak építése;
 - téli és egyéb közfoglalkoztatási programok: közösségi érdekű feladatok végzésével a folyamatos foglalkoztatás, a biztos megélhetés fenntartása az arra rászorulóknak körében.
- ***vállalkozások részére foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás***
a legfeljebb 8 hónapon át tartó, teljes munkaidős foglalkoztatáshoz. A támogatott munkavállalót a támogatott foglalkoztatási időszakot követően, annak felét kitevő időtartamban foglalkoztatási kötelezettség terheli.^{xx}
 - ***közfoglalkoztatás mobilitását szolgáló támogatás***
olyan közhasznú munkaerő-kölcsönző szervezet részére nyújtható, amely 2-12 hónapon át foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő személyt közfoglalkoztatás keretében foglalkoztat^{xx}

II.2.2.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés)

- *Egységes fogalomrendszer létrehozása, használata. A köznevelésben definiált a halmozottan hátrányos helyzet és a hátrányos helyzet, a gyermekvédelem a „veszélyeztetettség” fogalmat használja^x*
- *Kormányhivatali szinten egységes adatbázis kialakítása^x*
- *Adatbázis készítése a felzárkóztatás területén tevékenységet folytató intézményekről, szervezetekről, programokról^x*
- *A meglévő óvodák kapacitás-vizsgálata^x*

- ***Komplex óvoda előkészítő programok szervezése (szociális, köznevelés, népegészségügy)^{xx}***
- ***Minél korábban, minél több időt biztosítani a gyermekek szociokulturális fejlesztésének a köznevelési intézményekben, illetve egyéb, a felzárkózást segítő intézményekben^{32 33xx}***
- ***A „Hetes Óvoda”, mint modell kísérlet elindítása^{xx}***
- ***Az egész napos iskola – mint új működési forma-mielőbbi bevezetése iskolakísérletként, majd fokozatos elterjesztése^{xx}***
- ***Célzott felnőttképzés a köznevelési intézményekre alapozva a munkaügy, valamint az oktatásügy kooperálásában^{xx} (hiányszakmák, mezőgazdasági szaktudás, tradicionális roma foglalkozások)***
- ***A családok bevonása, felkészítése és fizikai jelenlétének biztosítása a projektekben. (szociális, oktatás, népegészségügy)^x***
- ***Komplex mentorálás megszervezése (összes ágazat)^{xx}***
- ***Az együttműködésben résztvevők módszertani felkészítése^{xx}***
- ***A Nemzeti Tehetség Programhoz csatlakozás (közoktatás, szociális területeken)^x***
- ***Célzott programok indítása az iskolai lemorzsolódás csökkentésére^{xx}***
- ***Az oktatási, a szociális és az egészségügyi területek egymással párhuzamosan futó programjainak összehangolása^x***
- ***A támogatott programok áttekintése, az eredményeket felmutató programok folytatása (Tanoda programok, HEFOP, TÁMOP, TIOP, ROP)^{xx}***
- ***A párhuzamos intézményfejlesztési és finanszírozási formák racionalizálása^x***
- ***A „Második esély” iskolák működésének felülvizsgálata, az eredményeket felmutató iskolák további támogatása^{xx}***

³² A gyermek 3 éves korától óvodáztatás (2014. szeptember 1-jétől kötelező. A jegyző – az egyházi és magán fenntartású intézmények esetében a fenntartó – a szülő kérelmére és az óvodavezető, valamint a védőnő egyetértésével, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja. Forrás: 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről

³³ Egész napos iskola. Általános iskolában a nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások legalább tizenhat óráig tartsanak, továbbá tizenhét óráig – vagy addig, amíg a tanulók jogszerűen tartózkodnak az intézményben – gondoskodni kell a tanulók felügyeletéről. Az általános iskola e törvény rendelkezéseinek megfelelően egész napos iskolaként is működhet (hatályos: 2013. szeptember 1-től) Forrás: 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről

- *Az Integrációs Pedagógiai Rendszer (IPR) kiterjesztése^{xx}*
- *Pedagógus módszertani továbbképzések keretében a tananyagok fejlesztése^{xx}*
- *Az ösztöndíj programok hatékonyságának vizsgálata, az eredményes projektek támogatása^{xx}*
- *Az ösztöndíjprogramok, az IPR, és az uniós fejlesztések összehangolása^x*
- *Főállású, szakképzett iskolai szociális munkások alkalmazása a köznevelési intézményekben^{xx}*
- *Roma származású pedagógusok alkalmazása^{xx}*
- *A Tanoda program exponálása^{xx}*
- *A Bűnmegelőzés érdekében beléptető rendszerek kiépítése az intézményekben^{xx}*

II.2.2.3. Egészségügy, életkörülmények

Csecsemő, gyermek-és ifjúságegészségügy

- *A csecsemőhalandóság arányának a hazai átlaghoz való közelítése, annak elérése^{xx}*
- *A megye különböző területein született gyermekek körében az alacsony súllyal születés kockázatának csökkentése, a legkisebb kockázatú terület értékének megfelelően^{xx}*
- *A 0-7 éves korosztály koragyerekkori fejlődésének elősegítéséhez állapotfelmérés, a kialakítás alatt álló TÁMOP programban a védőnői hálózat bevonásával^{xx}*
- *A hátrányos helyzetű csoportok körében célzott program a korai (18 év alatti) gyermekvállalás veszélyeiről, ennek megelőzéséről, a tudatos családtervezésről, a pedagógusok, a védőnők, a házi orvosok, a civil szervezetek, és a kisebbségi önkormányzatok képviselőinek bevonásával^x*
- *A hátrányos helyzetű családok körében tapasztalható, az átlagnál nagyobb arányú művi terhesség-megszakítások számának visszaszorítása, a pedagógusok, a védőnők, a házi orvosok, a civil szervezetek, és a kisebbségi önkormányzatok képviselőinek bevonásával^x*
- **Egységes, korszerű ismeretek és módszerek kidolgozása és átadása a gyermek-egészségügyi alapellátás szakemberei (védőnő, házi-, és gyermekorvos) számára, munkájuk hatékonyságának növelése érdekében. A gyermek fejlődésével,**

gondozásával, nevelésével kapcsolatos szülői tudatosságok és kompetenciák növelése.

- ***A közétkeztetés minőségének, mennyiségének közelítése és elérése az egészséges táplálkozás irányelveiben foglalt értékek és szempontok vonatkozásában^{xx}***
 - *ehhez az elméleti ismereteket már az óvodai és kisiskolai nevelés során - elsősorban a kistelepüléseken – gyakorlati ismeretekkel ki kell egészíteni (pl. óvodai és iskolai konyhakertek)^x*
 - ***a településen és környékén megtermelt friss alapanyagok felhasználása^{xx}***
 - *fentiek biztosításához gazdasági és pénzügyi támogató jogszabályi környezet kialakítása^x*
 - *szakmai segítségnyújtás kormányhivatali szakigazgatási szervek (pl. állategészségügy, földművelésügy, növényvédelem) bevonásával a helyi pedagógus, települési önkormányzat, civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok képviselőivel együttműködve^x*
- *Komplex iskolai egészségfejlesztési programok bevezetése (a dohányzás-megelőzés, rák-prevenció, egészséges táplálkozás, rendszeres testmozgás, biztonságos szexuális élet, valamint környezet-egészségügyi és további, az egészséges életmóddal kapcsolatos témákban^x*
 - ***Egészségügyi, higiénés és megelőzést szolgáló oktatóprogramok megtervezése és bevezetése, a társadalomból kirekesztett lakossági csoportok részére^{xx}***
 - *A higiénés és közegészségügyi körülmények javítása a higiénés szemléletre neveléssel, a pedagógusok, a védőnők, a házi orvosok, a civil szervezetek, és a nemzetiségi önkormányzatok képviselőinek bevonásával (igényesség, tudatosság)^x*
 - *A meglévő rendőrségi bűnmegelőzési programok folytatása a fiatalkorúak körében, és kiterjesztése a gyermekkorúakra^x*

Felnőtt lakosság

- *Helyi szintű közösségi programok szervezése, melyek elősegítik a hátrányos helyzetű családok körében az egészségi önismeret fejlesztését, az egyes betegségek*

megelőzhetőségét, és hozzájárulnak az egészségügyi beavatkozások, és a szűrővizsgálatok során az együttműködés erősítéséhez^x

- A daganatos betegségek korai felismerése és kezelése céljából szervezett lakossági szűrővizsgálatok megjelenési arányának javítása,
 - *a településre kihelyezett nőgyógyászati szűrővizsgálatok - különösen az erre kiképzett védőnők által végzett citológiai kenetvétel – révén az átszűrtség emelése a zajló TÁMOP program keretében^{xx}*
- *A tüdőszűrésen való részvétel növelését a romló megbetegedési viszonyokkal jellemezhető kistérségekben a Térségi Diagnosztikai Szűrőközpont Mozgó Ernyőkép Szolgálat szűrőbuszainak segítségével lehet elérni^{xx}*
- *Az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés és igénybevétel javítása, ezen belül az előítéletesség csökkentése, a compliance elősegítése, a célzott szűrési - gondozási tevékenység kialakítása és folyamatosságának fenntartása^{xx}*
- *az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 146. § és 146/A. § szerinti térségi egészségfejlesztési program kialakításkor a fentiek figyelembevételére kell törekedni, az elkészítéséért felelős államigazgatási szerv felé a szükséges jelzéseket meg kell tenni^x*
- *mozgó szakorvosi szolgálatok működtetése a hátrányos helyzetű településeken, illetve a telepszerű körülmények között élők részére a meglévő járóbeteg szakellátási kapacitások igénybevételével, és a logisztikai feltételek biztosítása finanszírozási háttérének megteremtésével (egészségbiztosítási alap, illetve civil támogatások)^{xx}*
- *a magas kockázatú egyénekre irányuló, preventív stratégia alkalmazása az alapellátásban. Ösztönözni szükséges a helyi, területi és szolgáltatói együttműködés elmélyítését a praxisközösségek, kistérségi alapellátási központok kialakítása, illetve a védőnői hálózat, valamint az otthoni szakápolást, hospice ellátást és szociális gondozást végző önkormányzati, civil és egyházi szervezetek munkájának szorosabb integrációja irányában^x*
- *a hátrányos helyzetűek - ezen belül a romák - bevonása az őket célzó egészségügyi programok tervezésébe és megvalósításába. Az egészségügyi szak- és felsőoktatási képzésben résztvevő romák számának növelése, továbbá a roma szakemberek – védőnő, ápoló, orvos, szociális munkás stb. – egészségügyi intézményekben való foglalkoztatásának ösztönzése, a megyében működő egészségügyi szak- és felsőfokú képzést nyújtó intézményekkel együttműködés^x*

- *a lakó-és lakáskörülményekben bekövetkező változások nyomonkövetése és segítése^x*

II.2.2.4. Gyermekvédelem

- *A gyermekjóléti alapellátás- és szakellátás erősítése, egymáshoz való közelítése, amelyben a Szociális és Gyámhivatal segítséget nyújthat az évenkénti szakmaközi megbeszélések keretében^x*
- *A gyermekvédelmi szakellátásba bekerült gyermekek nevelőszülőhöz történő elhelyezése, ennek keretében szükséges a nevelőszülői hálózat bővítése. A gyermekek otthonközeli környezetben történő nevelkedése a jövő távlatát tekintve sokkal eredményesebb, mint a gyermekvédelmi intézményben felnőtt gyermeké^{xx}*
- *A 18. életévüket betöltött fiatal felnőttek „utánkövetési” rendszerének kialakítása, az otthonteremtési támogatást igénybe vevő fiatalok munkához való segítése, ne csak akkor, ha a fiatal felnőtt utógondozói ellátást vesz igénybe^{xx}*
- *A gyermekvédelmi intézményekben élő gyermekek esetében az otthonok szakmai programjának átdolgozása. Intézkedési terv készítése az adott évben megvalósítani kívánt elképzelésekről, illetve a program felülvizsgálata és megvalósulásának értékelése minden évben kötelező. Az otthonokban lévő fejlesztőpedagógus, nevelő, pszichológus alkalmas a gyermekek egyéni képességeinek fejlesztésére, szocializációs felzárkóztatására (norma, életvezetés, kommunikáció, pályaorientáció)^{xx}*
- *A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek folyamatos, a képzési szükségleteknek megfelelő képzése, az intézményen belüli belső továbbképzések figyelemmel kísérése^{xx}*
- *Jelenleg az országban több olyan gyermekvédelmi intézmény is működik, mely a normál-, és a speciális szükségletű gyermekek együttes nevelkedéséről gondoskodik. Fontos lenne a speciális szükségletű gyermekek teljesen önálló intézményben történő elhelyezése^{xx}*
- *Amennyiben a Rendőrségnek kiskorú által elkövetett szabálysértés/bűncselekmény jut a tudomására és eljárás indul, nem minden esetben történik meg a kiskorú lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat felé a jelzés. Az azonnali jelzés elmulasztása hátráltatja a családsegítő munkáját, nem képes a kiskorú környezetének mielőbbi feltérképezésére és az esetlegesen szükséges gyermekvédelmi intézkedés megtételére.*

Fontos lenne azonban a Gyermekjóléti Szolgálatoknak is értesíteni a Rendőrséget, hogy a kiskorú veszélyeztettségének megszüntetése/elkerülése érdekében milyen intézkedések foganatosítása történt meg^x

- *Egyes oktatási intézmények nincsenek tisztában a gyermekjóléti szolgálatok tevékenységeivel, feladataival. Az oktatási intézményekben lévő szociális munkások, ifjúságvédelmi felelősök tájékoztatására mindenképp szükség lenne, hogy mi a teendőjük akkor, amikor egy gyermek esetében probléma merül fel, illetve azt észlelik, hogy családi környezete veszélyezteti a gyermek testi, értelmi, érzelmi fejlődését. Az iskolában tartott fegyelmi tárgyalásokra célszerű lenne meghívni az illetékes gyermekjóléti szolgálat szakemberét is, aki szükség szerint kezdeményezheti a gyermekkel kapcsolatos gyermekvédelmi intézkedés megtételét is^x*

II.2.2.5 Szociális ellátás

- *A leghátrányosabb településeken élő emberek szociális alapellátáshoz, szociális szakellátáshoz való hozzáféréseinek elősegítése. A hátrányos helyzetű személyeket minél szélesebb körben be kell vonni a Szociális törvény által a településeknek kötelezően ellátandó feladatok igénybevételére (étkeztetés, házi segítségnyújtás, falugondnoki szolgálat, családsegítés, idősek nappali ellátása). A fogyatékkal élőkhez és idős emberekhez nem minden esetben jut el a szolgáltatás, mint lehetőség^x*
- *Az önkormányzatoknál esélyegyenlőségi munkatárs, illetve szociális munkások alkalmazása szükséges, akik az idősek és a szociálisan rászorulóknak életvitelét segítenék, és ösztönöznék őket a társadalmi életre, a szociális szolgáltatások igénybevételére. Munkavégzésük eredményességének érdekében olyan szakemberekre van szükség, akik ténylegesen segítséget tudnak nyújtani az arra rászorulóknak^{xx}*
- *Az önkormányzati tulajdonban lévő üresen álló ingatlanok hasznosítása a köz érdekében (szociális-, gyermekvédelmi szolgáltatók/intézmények, roma gyermekek tanodája stb.)^{xx}*
- *A leghátrányosabb települések önkormányzatai részére olyan célzott pályázati lehetőségek biztosítása, melyekben 100%-os a támogatási intenzitás^{xx}*
- *A 2.000 fő feletti települések (ha a települések társulásban vesznek részt, akkor a társulás) szociális szolgáltatástervezési koncepciót készítenek, melynek tartalmát két évente felülvizsgálni és aktualizálni szükséges. A Szociális és Gyámhivatal feladatai*

közé tartozik a szolgáltatástervezési koncepció elkészítésének és végrehajtásának figyelemmel kísérése, amely koncepció évenkénti felülvizsgálatát hivatalunk igyekszik majd figyelemmel kísérni. Ez a hátrányos helyzetű embereknek szakmai segítséget nyújthat, mely lehetőség szerint esélyegyenlőségi elképzeléseket is tartalmazna^x

- ***A településeken található közintézmények akadálymentesítése mindenképp indokolt az esélyegyenlőség megvalósítása érdekében^{xx}***
- *A munkaügyi központ és a települési önkormányzatok együttműködése már most is realitás, az aktív korúak ellátásának megállapítása/megszüntetése tekintetében, az egységes nyilvántartó rendszer segítségével. Szükséges azonban az egymás közötti kommunikáció a nyilvántartás naprakészsége érdekében, ugyanis a munkaügyi szervezet adatrögzítése később történik meg, mint ahogy a nyilvántartásban szereplő személy elveszíti az aktív korúak ellátására való jogosultságot^x*
- *A megye többcélú kistérségi társulásai megállapodásaikban az együttműködés kereteit felállították, azonban annak szakmai tartalommal való kitöltése nem minden esetben megfelelő. Indokolt az egyes települések tekintetében probléma-térkép felállítása, és azok társulási ülésen való egyeztetése, hogy mely településen kívánatos a szociális-, és gyermekvédelmi háló megerősítése. A szolgáltatástervezési koncepció elkészítése és felülvizsgálata a helyi igényeknek és a helyi sajátosságoknak megfelelően történjen, a települési mutatók figyelembe vételével^x*

II.2.2.4. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem

- ***Speciális képzések kidolgozása és alkalmazása a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a rendészeti területen dolgozók számára. (Rendészeti osztályfőnöki órák a középiskolákban, D.A.D.A., a Rendőrség Biztonságra Nevelő Iskolai Programja, „Ellen-Szer” rendőrségi program, Az iskola rendőre program)^{xx}***
- *Rendészeti képzés és szakmai fejlődés keretében a roma közösségekkel kapcsolatos témaköröknek szerepelnie kell mind a rendészeti alapképzésben, mind a rendszeres szolgálati továbbképzésekben^x*
- *Bűnmegelőzési módszertani útmutató kidolgozásával olyan kockázatközpontú prevenciós programok bevezetése, illetve elfogadtatása, amely településszinten ad megoldást a lét- és vagyonbiztonságot erősítve az elkövetővé válás visszaszorítására.*

- „Nehéz út” településbiztonsági program megvalósítása a halmozottan hátrányos helyzetűek bűnelkövetővé, szenvedélybeteggé, áldozattá válásának elkerülésére, visszaszorítására.
- „Szocionord” program, szakemberek felkészítése a hátrányos helyzetűek munka világába történő befogadásának javítása érdekében.

A felsorolt programoknak az országos-, vagy hosszabb időtartamú közfoglalkoztatási munkaprogramon belüli együttes megvalósítása lehet a cél a közmunka részeként beépített oktatás formájában, melyet a felkészített szociális és oktatási szakembergárda településszinten is képes megoldani^{xx}

- *Hátrányos helyzetű fiatalok integrációjának elősegítése a kisközösségi, családi, iskolai, valamint hatósági kontroll erősítése a kallódó fiatalok körében, az „Ifjúságvédelmi őrző” akciósorozat hosszú távú működtetésével. A csavargás, áruházakban, közterületeken történő bandázás olyan viselkedési formák, amelyek magukban hordozzák a kriminalizálódás veszélyét. Az iskolakerülő magatartás rendszeressé válása súlyosan veszélyezteti a gyermek értelmi, érzelmi fejlődését, így a probléma kezelése mindenképp szükséges^x*
- *A roma származású fiatalok részére a rendőri pályaválasztás ösztönzésére szolgáló támogatási rendszer fenntartása, esetleges bővítése. Különösen eredményesen hívható fel a figyelem a rendőrségi karrierlehetőségekre, a rendészeti képzést folytató oktatási intézményekben^{xx}*
- *A romák támogatása, hogy rendészeti szervezetekben vállaljanak munkát, ezzel is elősegítve a tolerancia és sokszínűség hosszú távú fenntartását (hivatásos szolgálati feladatok ellátása, fegyveres biztonsági őrség, stb.)^{xx}*
- *Jó gyakorlatok széleskörű elterjesztése a rendőrség, illetve a romák közötti bizalom és kölcsönös megértés kialakítására. (rendőr-roma fórum, iskolai nyílt napok, közös sportrendezvények)^x*
- *Az országos és megyei szintű roma összekötő tiszti hálózat fejlesztése^{xx}*
- *A szociális, egészségügyi, közigazgatási, igazságszolgáltatási, valamint rendfenntartási területeken dolgozók számára biztosítani kell olyan programokon, képzéseken való részvételt, melyek elősegítik a megkülönböztetéstől mentes gyakorlatok alkalmazását^{xx}*
- *A miskolci „Zöld-Ház” Közösségi Foglalkoztató továbbműködtetésével elősegíteni a hátrányos helyzetben élő csoportok társadalmi érvényesülését. Jelen helyzetben a*

foglalkoztató jellemzően pártfogó felügyelet alatt álló fiatalok és fiatal felnőttek számára szolgáltat. Mivel a hátrányos helyzetben élő felnőttek körében is felülreprezentált a kriminális veszélyeztetettség, ezért fontos a foglalkoztató szolgáltatási területét erre a célcsoportra is kiterjeszteni^{xx}

- *Hatékonyabbá kell tenni a hátrányos helyzetben élők problémáinak megoldását azáltal, hogy egy esetgazda kezében összpontosulnak a pártfogolttal kapcsolatos feladatok, aki egyeztet a különböző intézményekkel és kontrollt tud gyakorolni az ügyfél felett is. Ehhez szükség van a társszervekkel való folyamatos kommunikációra és a kompetencia-határookra vonatkozó megfelelő protokollok kidolgozására.*
- *Kihelyezett ügyfélszolgálatok^{xx}*
A szociálisan hátrányos helyzetben lévők utazási költség ráfordítása nélkül, lakóhelyükhöz közel igénybe tudják venni a jogi segítségnyújtási és áldozatsegítési támogatások körét.
- *Mobil Információs Szolgáltatás^{xx}*
Hátrányos helyzetben élő jogkereső állampolgárok tájékoztatása az elérhető jogi szolgáltatásokról, különösen annak pontosítása és tudatosítása az állampolgárok körében, hogy a Szolgálatok miben, kinek tudnak segíteni és melyek a támogatás feltételei. Lényeges a tájékoztatás a szolgáltatások igénybevételének lehetőségeiről, az elérhetőségekről, az ügyfélfogadási időről, a szükséges igazolásokról, a bemutatandó okmányokról.
- *Önkéntesek szervezése^{xx}*
Sok esetben az ügyfelek a közigazgatási eljárás keretében nehezen motiválhatóak és a pénzügyi támogatáson kívül más típusú, esetleg hosszú távú, közreműködésüket igénylő (pl. pszichológia segítségnyújtás) formák igénybevételét elutasítják. Ennek kiküszöbölésének egyik eszköze lehet az önkéntesek bevonása. A KIMISZ irányításával jelenleg folyamatban lévő TÁMOP 5.6.2. kiemelt projekt „áldozatsegítő szolgáltatások fejlesztése” alprojekt keretében megvalósításra kerülő önkéntes rendszer kiépítése újabb segítséget jelenthet a hátrányos helyzetben lévők számára, mivel az önkéntesnek lehetősége van arra, hogy az áldozatot felkeresve, körülményeit megismerve találja meg a leghatékonyabb támogatási formát és személyre szabottan nyújthat segítséget.

II.2.3. A KOOPERÁCIÓ RÉSZTVEVŐI

II.2.3.1. Általánosan

Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálat
Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja
Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve
Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztálya
Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatala
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Intézményfenntartó Központ
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Fogyasztóvédelmi Felügyelősége
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Módszertani Központ
Borsod-Abaúj-Zemplén megyében működő köznevelési intézmények
Borsod-Abaúj-Zemplén megye települési önkormányzatai
Családsegítő- és gyermekjóléti intézmények
Egyházak
Észak-Magyarországi Regionális Bűnmegelőzési Oktatási Központ
Miskolci Drogambulancia Alapítvány
Miskolci Családsegítő Szolgálat Regionális Módszertani Központ és Gyermekjóléti Szolgálat
Miskolci Egyetem
Nemzetiségi önkormányzatok
Roma társadalmi szervezetek
Többcélú kistérségi társulások

II.2.3.2. Téma specifikusan

Egyéb megyei szakigazgatási szervek
Egyes társadalmi csoportok (pl. klf. fogyatékkal élők, romák, kisgyermekes anyák, munkanélküliek stb.) érdekképviselői, érdekvédelmi szervezetei
Egyházak
Gyermekjóléti- és családsegítő intézmények
Képző, továbbképző és átképző intézmények, szervezetek
Köznevelési intézmények
Munkaadói érdekképviselőek, kamarák

Non-profit szervezetek

Pártfogó felügyelet, büntetés-végrehajtási intézetek

Települési és nemzetiségi önkormányzatok

II.3. A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELRENDSZERE

II.3.1.FORRÁSOK

“A Felzárkózási stratégia rövid távú, 2014-ig szóló finanszírozási forrásait az Új Széchenyi Terv érintett operatív programjai adják. A középtávú, 2020-ig szóló pénzügyi keretek megteremtéséhez megfelelő alapot ad az, hogy a megyei stratégia közvetlenül szolgálja az „Európa 2020 stratégiához” tett magyar vállalások teljesítését, amit a 2014-2020 közötti uniós tervezési időszakban elérhető támogatások felhasználásának, keretszabályai is preferálnak.”³⁴

II.3.1.1. Foglalkoztatás

A megyében élő hátrányos helyzetű álláskereső foglalkoztatási esélyének javítása céljából alkalmazható támogatási formák felhasználási módját jogszabályok tartalmazzák,³⁵ rendezik az adott foglalkoztatáspolitikai támogatások működtetésére biztosított **forrásokat** is:

³⁴ Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2011. november, 10. oldal

³⁵ 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról;

2011. évi CVI. törvény a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról;

6/1996. (VII.6.) MüM rendelet a foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a munkaerő-piaci alapból foglalkoztatás válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásokról;

30/2000. (IX.15.) GM rendelet a munkaerő-piaci szolgáltatásokról, valamint az azokhoz kapcsolódóan nyújtható támogatásokról;

375/2010. (XII.31.) Korm. rendelet a közfoglalkoztatáshoz nyújtható támogatásokról;

263/2010. (XII.31.) Korm. rendelet a Nemzeti Földalapba tartozó földrészelek szociális földprogram megvalósítása céljából az önkormányzatok számára történő ingyenes tulajdonba vagy vagyonkezelésbe adásának szabályairól;

169/2011. (VIII.24.) Korm. rendelet a Foglalkoztatási és Közfoglalkoztatási Adatbázisról,

170/2011. (VIII.24.) Korm. rendelet a közfoglalkoztatási bér és a közfoglalkoztatási garantált bér megállapításáról;

- a munkahelyteremtéssel, valamint a közfoglalkoztatással kapcsolatos kiadások forrása a Nemzeti Foglalkoztatási Alap, valamint a TÁMOP 2.1.6 „Újra tanulók” program, és a TÁMOP 1.1.2 programban a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők képzésére és a vállalkozásoknál megvalósuló foglalkoztatására biztosított források,
- a TÁMOP 1.1. intézkedések egyéb célcsoportjai tekintetében szervezett programok végrehajtására az Új Széchenyi Terv keretében az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával rendelkezésre álló pénzügyi keretek szolgálnak.

II.3.1.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés)

Pályázati források:

- A Felzárkózási stratégia végrehajtásáról szóló jogszabályban^{36/a} nevesített források
- Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatások, TÁMOP 5.2.1. TÁMOP 5.2.3.
- Tanoda, Második esély program, TÁMOP 3.3.9.
- Bölcsőde, kisgyermek napközbeni ellátása, Óvodai férőhelyek Regionális Operatív Programok
- Iskolai szociális munka, TÁMOP 5.4.1

A Kormány 1507/2011. (XII.29.) Korm. határozata a közfoglalkoztatás középtávú (2012-2014) koncepciójának végrehajtásával kapcsolatos feladatokról;

A Kormány 1453/2011. (XII.22.) Korm. határozata a Társadalmi megújulás Operatív Program 2011-2013. évekre szóló akciótervének és a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program 2011-2013. évekre szóló akciótervének módosításáról.

A Kormány 1430/2011.(XII.13.) Korm. határozata a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012-2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről.

^{36ab} A Kormány 1430/2011.(XII.13.) Korm. határozata a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012-2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről.

- Az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítésben résztvevő pedagógusok kiegészítő illetményének biztosítása, költségvetési törvény IPR
- Ösztöndíj programok, költségvetési törvény, Útravaló ösztöndíj program
- Tananyagfejlesztés, TÁMOP-3.4.1.
- Óvodai férőhelybővítés, a szolgáltatás elérhetőségének javítása, EMOP 4.3.1/A-11-Nevelési intézmények fejlesztése

II.3.1.3. Egészségügy, életkörülmények

A Felzárkózási stratégia végrehajtásáról szóló jogszabályban^{36/b} foglaltak a megyei teljesítéséhez segítséget nyújthatnak és a megvalósításhoz forrást rendelhetnek.

Pályázati források:

- Egészségre nevelő és szemléletformáló életmód programok - lokális szintek című pályázat, TÁMOP-6.1.2/11/1
- A lakosság egészségfejlesztését szolgáló fizikai aktivitás szakmai támogatása és a szabadidő-sportolói közösségek bővítése című pályázat, TÁMOP-6.1.2/11/2
- Egészségre nevelő és szemléletformáló életmódprogramok a kistérségekben című pályázat, TÁMOP-6.1.2/11/3
- Egészségre nevelő és szemléletformáló életmódprogramok a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben című pályázat, TÁMOP-6.1.2/LHH/11/A
- Pilot jellegű szűrőprogramok (védőnői méhnyakszűrési, illetve vastagbéliszűrési programok) országos kiterjesztésének támogatása, TÁMOP-6.1.3./A
- 0-7 éves korosztály koragyermekkorai fejlődésének elősegítése kiemelt projekt TÁMOP 6.1.4.
- Népegészségügyi és egészségfejlesztési kampányok támogatása, TÁMOP- 6.1.3./B
- A Norvég Finanszírozási Mechanizmus Népegészségügyi kezdeményezések programterületen belül a NEFMI Szociális, Család- és Ifjúságügyért felelős Államtitkársága – együttműködésben az Egészségügyért felelős Államtitkársággal – tervezi a fogyatékkal élők egészségügyi szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáféréseinek elősegítését, ezen belül a népegészségügyi szűrővizsgálatokon történő részvétel támogatását. Az előbbiekhöz kapcsolódóan az emlő- és méhnyakszűrő vizsgálati helyek akadálymentesítettsége felmérésre került megyénkben.

- A Marcia Presky Női Egészségmegőrző Program két nemzetközi civil szervezet, az American Jewish JOINT Distribution Committee (JDC) és a Susan G. Komen for the Cure közös programja, amely Magyarországon 2006. óta működik. Az “Egyenlő eséllyel a rák ellen” program célja, hogy a leghátrányosabb helyzetű kistépüléseken élő nők emlőszűrését és felvilágosítását segítse elő helyi egészségnapok szervezésével. A hátrányos helyzetű lakosság bevonásával egyéb más egészségügyi szűrésekre is sor kerül. A Program nagymértékben támaszkodik a kulturális szokásokra, a települések erősségeire, specialitásaira, erőforrásaira. A Program a cselekvőképességükben korlátozott nők szűrését is szeretné elősegíteni, így külön figyelmet fordít az értelmi fogyatékosággal élő, illetve a halmozottan sérült, bentlakásos intézményekben élő nők helyi szűrésére is.

II.3.1.4. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem

Szociális terület, gyermekvédelem, bűnmegelőzés, áldozatsegítés

A szociális és gyermekvédelem területén felvázolt szinergiák többletforrások nélkül is megvalósíthatók. Az egyes hatóságok, intézmények együttműködésének keretei jelenleg is fennállnak, azonban egy hatékonyabb kommunikációval, egymás soron kívüli tájékoztatásával még eredményesebbé lehet tenni az ágazatok tevékenységét. Elengedhetetlen a hátrányos helyzetben élőkkel kapcsolatban lévő személyek, társintézmények közötti intenzív kapcsolatrendszer kiépítése a tényleges segítség megvalósítása érdekében.

A hátrányos helyzetben élők részére minden településen elérhetőek a Családsegítő-, és Gyermekjóléti Szolgálatok, mely intézmények ügyfélfogadási időben segítséget nyújtanak az arra rászorulóknak.

Pályázati források:

- Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztése (DAOP-4.1.3/A,B-11; DDOP-3.1.3/D-11; ÉAOP-4.1.3/A,B-11; ÉMOP-4.2.1/A,B-11; KMOP-4.5.2-11, NYDOP-5.1.1/B-11)
- Roma emberek képzésbe ágyazott foglalkoztatása a szociális és gyermekjóléti ellátórendszerben (TÁMOP-5.3.1-B-1-11/1)
- 2012. évi pályázat az állami és nem állami fenntartású ápolás-gondozást nyújtó bentlakásos intézmények tárgyi feltételeinek javítását szolgáló állami támogatásra (Nemzeti Erőforrás Miniszter felhatalmazása alapján a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal pályázati kiírása)

- Bentlakásos intézmények kiváltása című pályázati felhívás „A” szociális komponense (TIOP-3.4.1.A-10/1, TIOP-3.4.1.A-11/1)
- Bentlakásos intézmények kiváltása című pályázati felhívás „B” gyermekvédelmi komponense (TIOP-3.4.1.B-10/1, TIOP-3.4.1.B-11/1)
- Bentlakásos intézmények kiváltása, új kapacitások létesítése című pályázati felhívás „B” gyermekvédelmi komponense (TIOP-3.4.1-10/1)
- Önkormányzati, állami, egyházi, nonprofit fenntartású bentlakásos intézmények korszerűsítése (TIOP 3.4.2-11/1)
- TÁMOP 5.2.1.(Gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai módszertani megalapozása és a program kísérése)
- TÁMOP 5.2.3 (a TÁMOP 5.2.1. pályázat előkészítését, megvalósítását és a program szakmai módszertani támogatását biztosítja)
- TÁMOP 5.3.1B, TÁMOP 5.4.9.: a családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatások megerősítésével
- TÁMOP 5.4.1-12/1: A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és területi stratégiai tervezési kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása
- A bűnmegelőzés szempontjából kiemelten fontos, bűnelkövető vagy bűnelkövetés szempontjából veszélyeztetett gyermek- és fiatalok segítése, TÁMOP-5.6.1/B

II.4. AKCIÓTERV

SIKERESSÉGI INDIKÁTOROK, MEGVALÓSÍTÁSI IDŐSÁV, KÖZREMŰKÖDŐK, FELELŐS

A stratégia időtartama: 2012. április 15. -2022. április 30.

Az akcióterv időtartama: 2012. április 15. – 2015. április 30.

II.4.1. Foglalkoztatás

- ***A „Hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítása”^{xx}(Decentralizált programok a konvergencia régiókban)” c. kiemelt program – TÁMOP-1.1.2-11/1***
Idősáv: 2011. május - 2015. április
Indikátor:
 A programba bevont álláskeresők száma: 12 ezer fő
 Ebből: roma származásúak aránya: 20%
 nők aránya: 40%
 képzésben résztvevők aránya – a cél 50%
 A programot sikeresen befejezők aránya: 80%
 A program befejezését követő 180. napon foglalkoztatottak száma, aránya – 28%
Közreműködők: a munkaszervezet, képző szervezetek, munkáltatók, önkormányzatok, érdekképviseltek, civil szervezetek
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***A közfoglalkoztatás szervezése, megvalósítása”^{xx}***
Idősáv: 2012. január - 2012. december
Indikátor:
 Közfoglalkoztatásba bevont álláskeresők száma: 26-28 ezer fő
 Ebből: kistérségi Start mintaprogramokban: 11 ezer fő
Közreműködők: a munkaszervezet, munkáltatók, önkormányzatok, érdekképviseltek, civil szervezetek
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***„Újra tanulok!” c. kiemelt program (TÁMOP-2.1.6-12/1) keretében a közfoglalkoztatásban résztvevő szakképzetlen álláskeresők képzése”^{xx}***
Idősáv: 2012. április - 2015. február
Indikátor:
 Képzésbe bevont közfoglalkoztatottak száma: 2600 fő
Közreműködők: a munkaszervezet, képző szervezetek, munkáltatók, önkormányzatok, érdekképviseltek, civil szervezetek
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***A foglalkoztatás növelése a megyében”^{xx}***
Idősáv: 2012. január - 2012. december
Indikátor:
 Foglalkoztatottá vált álláskeresők száma: 50 ezer fő
 Foglalkoztatottá vált álláskeresők aránya: 40%
Közreműködők: a munkaszervezet, munkáltatók, önkormányzatok, érdekképviseltek, civil szervezetek
Felelős: munkaszervezet vezetője

- **Folyamatos tájékoztatás a foglalkoztatás növelését, a képzettségi szint emelését segítő támogatásokról^{xx}**

Idősáv: 2012. január - 2012. december

Indikátor:

Pályaválasztási Kiállítás megrendezése: 1 megyei szintű rendezvény

Tájékoztató fórumok a foglalkoztatáspolitikai aktualitásairól (jogszabályok, támogatások, pályázatok): kistérségenként legalább 2, összesen 30

Közreműködők: a munkaszervezet, munkáltatók, önkormányzatok, érdekképviselők, civil szervezetek, köznevelési-felsőoktatási intézmények

Felelős: munkaszervezet vezetője

II.4.2. Oktatás (köznevelés, szakképzés)

- **Egységes fogalomrendszer létrehozása, használata^{xx}**

Idősáv: 2012. március 30. - 2012. július 30.

Indikátor: 1db fogalomtár

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

A köznevelésben³⁷ definiált halmozottan hátrányos helyzet és hátrányos helyzet, nem egyenértékű a gyermekvédelem³⁸ területén használt „veszélyeztetettség” fogalommal.

³⁷ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 121. § (1) 14. *hátrányos helyzetű gyermek, tanuló:* az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította; e csoporton belül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállásának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek.

2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről 4. § 12. b) pontja alapján 2013. szeptember 1-jétől egységes hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló fogalom használat lesz a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény alapján. (Jelenleg még nem ismert ez a definíció).

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 5. § *n)* *veszélyeztetettség:* olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

- *Kormányhivatali szinten egységes adatbázis kialakítása*^x

Idősáv: 2012. április 15. - 2012. június 30.

Indikátor: 1db komplex adatbázis

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- Adatbázis készítése a felzárkóztatás területén tevékenységet folytató intézményekről, szervezetekről, programokról.
- A meglévő óvodák kapacitás-vizsgálata.

- *Komplex óvoda-előkészítő programok szervezése (szociális, köznevelés, népegészségügy)*^{xx}

Idősáv: 2012. szeptember 10. - folyamatos

Indikátor: források függvényében évente 10 %, a működő intézményi körből

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Minél korábban, minél több időt biztosítani a gyermekek szociokulturális fejlesztésének a köznevelési, illetve egyéb, a felzárkóztatást segítő intézményekben.*^{39 40xx}

Idősáv: források függvényében

Indikátor: minden évben a működő intézmények 10%-nál indítás

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A „Hetes Óvoda”, mint modell kísérlet elindítása*^{xx}

Idősáv: források függvényében

Indikátor: minden évben a működő leghátrányosabb helyzetű települések 5%-nál

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

³⁹ A gyermek 3 éves korától óvodáztatás (2014. szeptember 1-jétől kötelező. A jegyző – az egyházi és magán fenntartású intézmények esetében a fenntartó – a szülő kérelmére és az óvodavezető, valamint a védőnő egyetértésével, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja.

⁴⁰ Egésznapos iskola. Általános iskolában a nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások legalább tizenhat óráig tartsanak, továbbá tizenhét óráig – vagy addig, amíg a tanulók jogszerűen tartózkodnak az intézményben – gondoskodni kell a tanulók felügyeletéről. Az általános iskola e törvény rendelkezéseinek megfelelően egész napos iskolaként is működhet (hatályos: 2013. szeptember 1-től)

- ***Az egészsznapos iskola –mint új működési forma-mielőbbi bevezetése iskolakísérletként, majd fokozatos elterjesztése^{xx}***

Idősáv: források függvényében, de legkésőbb 2013.szeptember 01. - folyamatos

Indikátor: az összes működő intézményből évente 10 %

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Célzott felnőttképzés a köznevelési intézményekre alapozva a munkaügy, valamint az oktatásügy kooperálásában^{xx}***

Idősáv: 2012. szeptember 01. - folyamatos

Indikátor: hiányszakmák felszámolása a záróév végére

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***A családok bevonása, felkészítése és fizikai jelenlétének biztosítása a projektekben (szociális, oktatás, népegészségügy)^x***

Idősáv: a programok/projektek forrásigényének függvényében folyamatos

Indikátor: a programokhoz kapcsolódó intézmények esetében, a szülők 50 %-os bevonása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Komplex mentorálás megszervezése (összes ágazat)^{xx}***

Idősáv: a programok/projektek forrásigényének függvényében folyamatos

Indikátor: 1 db komplex program kidolgozása és a programokhoz/projektekhez kapcsolódó indítása.

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Az együttműködésben résztvevők módszertani felkészítése^{xx}***

Idősáv: 2012. szeptember 01. - folyamatos

Indikátor: szakmailag kompetens együttműködők

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***A Nemzeti Tehetség Programhoz csatlakozás (közoktatás, szociális területeken)^x***

Idősáv: folyamatos

Indikátor: a benyújtott pályázatok 50%-a sikeres

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Célzott programok indítása az iskolai lemorzsolódás csökkentésére^{xx}***

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: a leghátrányosabb helyzetben működő intézmények 5% évente

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Az oktatási, a szociális és az egészségügyi területek egymással párhuzamosan futó programjainak összehangolása^x***

Idősáv: folyamatos

Indikátor: komplex programok/projekt indítása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***A támogatott programok áttekintése, az eredményeket felmutató programok folytatása (Tanoda programok, HEFOP, TÁMOP, TIOP, ROP)^{xx}***

Idősáv: 2012. április 10. - 2012. június 15.

Indikátor: 1 db összesítő komplex táblázat

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***A párhuzamos intézményfejlesztési és finanszírozási formák racionalizálása^x***

Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos

Indikátor: fenntartható intézményhálózat kialakítása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***A Második esély iskolák működésének felülvizsgálata, az eredményeket felmutató iskolák további támogatása^{xx}***

Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos

Indikátor: források függvényében évente 5 program/projekt támogatása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Az Integrációs Pedagógiai Rendszer (IPR) kiterjesztése^{xx}***

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: évente 2-5 program/projekt elindítása, befejezése

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- ***Pedagógus módszertani továbbképzések keretében a tananyagok fejlesztése^{xx}***
Idősáv: források függvényében folyamatos
Indikátor: 4 éven belül, minden működő intézményben 1 db képzés
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***Az ösztöndíj programok hatékonyságának vizsgálata, az eredményes projektek támogatása^{xx}***
Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos
Indikátor: 1 db hatástanulmány
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***Az ösztöndíjprogramok, az IPR, és az uniós fejlesztések összehangolása^x***
Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos
Indikátor: teljes körű programok/projektek
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***Főállású, szakképzett iskolai szociális munkások alkalmazása a köznevelési intézményekben^{xx}***
Idősáv: források függvényében folyamatos
Indikátor: 5 éven belül, minden működő köznevelési intézményben
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***Roma származású pedagógusok alkalmazása^{xx}***
Idősáv: források függvényében folyamatos
Indikátor: a pályázók 70 %-ának munkába állítása a tervidőszak végére
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***A Tanoda program kiterjesztése^{xx}***
Idősáv: azonnal - 2012. június 15.
Indikátor: teljes körű információnyújtás valamennyi működő köznevelési intézményben
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- ***A Bűnmegelőzés érdekében beléptető rendszerek kiépítése az intézményekben^{xx}***
Idősáv: források függvényében 2012. szeptember 01. - folyamatos
Indikátor: a tervidőszak végére valamennyi köznevelési intézményben (kivéve óvodák)
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője

II.4.3. Egészségügy, életkörülmények

- **Komplex iskolai egészségfejlesztési programok dohányzás megelőzés, rákprevenció, egészséges táplálkozás, rendszeres testmozgás, biztonságos szexuális élet, valamint környezet-egészségügyi és további, az egészséges életmóddal kapcsolatos témákban^{xx}**

Bizonyítottan hatékony, országos szakmai intézetek által meghirdetett egészségfejlesztési programok, jó gyakorlatok megyei szintű elterjesztése (pl.: Óvodai, Iskolai Dohányzás-megelőzési Program)

Idősáv: forrás függvényében, folyamatos

Indikátor⁴¹: témánként a programokhoz csatlakozott intézmények száma, legalább 50 %

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, társhatóságok, nevelési és oktatási intézmények (óvoda, általános iskola, szakmunkásképző, gimnázium, egyéb), önkormányzatok, civil szervezetek, rendőrség

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **Egészségügyi, higiénés és megelőzést szolgáló oktatóprogramok megtervezése és bevezetése a társadalomból kirekesztett lakossági csoportok részére, továbbá egészségfejlesztési témájú helyi kommunikációs tevékenységek megvalósítása ezen belül^{xx}**

- tájékoztató anyagok, hírlevelek, a nyelvi, megértési nehézséggel küzdő, szociálisan hátrányos helyzetű lakosok számára is könnyen érthető (pl. ábrákat, rajzokat tartalmazó) kiadványok készítése,
- közérthető, írásos és grafikus tájékoztató anyagok,
- a helyi médiában rendszeresen megjelenő egészségfejlesztési témájú programok, tartalmak, a helyi média érzékenyítése;

Idősáv: forrás függvényében folyamatos, illetve a TÁMOP 6.1.4. Koragyermekkori (0-7 év) kiemelt projekt, Népegészségügyi és egészségfejlesztési kampányok támogatása
TÁMOP- 6.1.3./B

⁴¹ Kapcsolódó hatásindikátor:

- a csecsemőhalandóság arányának csökkenése 5.3 ezrelék alá
- alacsony súllyal születés arányának csökkenése az összes születés 10 %-a alá
- fiatalkori terhességek arányának csökkenése
- abortuszok számának csökkenése 3000/év alá
- a közétkeztetés minőségi mutatói javulnak(kevesebb zsír-, állati zsír-, koleszterin-, sótartalom); mindennap zöldség-és gyümölcs felhasználás
- túlsúlyos gyerekek aránya csökken

Indikátor⁴²:

- a hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak szervezett célzott kampányok –ezen belül a kidolgozott oktató programok és tájékoztató anyagok összeállítása- az előző évhez képest 20%-al nő.
- a kistérségek, illetve a települések legalább 80%-a egyeztetett egészségterv birtokában végzi fejlesztési tevékenységét

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, társhatóságok, nevelési és oktatási intézmények (óvoda, általános iskola, szakmunkásképző, gimnázium, egyéb), önkormányzatok (kisebbségi önkormányzat), civil szervezetek, média.

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A higiénés, közegészségügyi körülmények javítása megfelelő higiénés szemléletre neveléssel, elsősorban az igényesség és tudatosság kialakításával, a különböző színtereken a célcsoportok közvetett, multiplikátorokon keresztül való elérésével (iskola pedagógusok, védőnők, házi orvosok, civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok képviselőinek bevonásával)^{xx}*

Idősáv: forrás függvényében folyamatos, illetve a TÁMOP 6.1.4. Koragyermekkor (0-7 év) kiemelt projekt keretében

Indikátor⁴³:

- multiplikátor képzésen résztvevők száma 20%-al meghaladja a 2011. évi adatot.
- a hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak szervezett célzott kampányok közösségi programok és színterek száma az előző évhez képest legalább 15%-al nő
- a köznevelési intézmények legalább 50 %-ában folyik érdemi, integrált egészségfejlesztési tevékenység

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, társhatóságok, nevelési és oktatási intézmények (óvoda, általános iskola, szakmunkásképző, gimnázium, egyéb), önkormányzatok (kisebbségi önkormányzat), civil szervezetek.

Felelős: munkaszervezet vezetője

⁴² Kapcsolódó hatásindikátor:

- a csecsemőhalandóság arányának csökkenése 5.3 ezrelék alá
- alacsony súllyal születés arányának csökkenése az összes születés 10 %-a alá
- fiatalkori terhességek arányának csökkenése
- abortuszok számának csökkenése 3000/év alá

⁴³ Kapcsolódó hatásindikátor:

- a csecsemőhalandóság arányának csökkenése 5.3 ezrelék alá
- alacsony súllyal születés arányának csökkenése az összes születés 10 %-a alá
- fiatalkori terhességek arányának csökkenése
- abortuszok számának csökkenése 3000/év alá

- **Helyi szintű közösségi programok szervezése, melyek elősegítik a hátrányos helyzetű családok körében az egészségi önismeret fejlesztését, az egyes betegségek megelőzhetőségét, és hozzájárulnak az egészségügyi beavatkozások és a szűrővizsgálatok során az együttműködés erősítéséhez. A daganatos betegségek korai felismerése és kezelése céljából szervezett lakossági szűrővizsgálatok megjelenési arányának javítása.**^{xx}

Idősáv: A Szűrőprogramok Országos Kommunikációja című projekt folytatása, a kiírástól függően

Indikátor⁴⁴:

- a hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak szervezett célzott kampányok száma nő, a civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok részvételével
- nő a helyi szintű közösségi programok, közösségi szintek száma

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, Országos Tisztifőorvosi Hivatal, a programban résztvevő laikusok

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **A településre kihelyezett nőgyógyászati szűrővizsgálatok - különösen az erre kiképzett védőnők által végzett citológiai kenetvételek – révén az átszűrtség emelése a TÁMOP program keretében**^{xx}

Idősáv: TÁMOP 6.1.3./A pályázatból biztosított forrásból megvalósítási időszak: 2014. márciusig.

Indikátor⁴⁵:

- A releváns programok száma 20%-al növekszik (2011., mint bázisév)
- nő a helyi szintű közösségi programok, közösségi szintek száma

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, Országos Tisztifőorvosi Hivatal, a programban résztvevő védőnők, oktató nőgyógyászok, érintett települési önkormányzatok, helyi véleményformálók

Felelős: munkaszervezet vezetője

⁴⁴ Kapcsolódó hatásindikátor:

- a szűrővizsgálatokon a megjelenési arány legalább 15%-al emelkedik
- emlőszűrés esetében 55-60%-ra, majd az időszak végére 70 %-ra
- méhnyakszűrés esetében 20%-ra, majd az időszak végére 70 %-ra

⁴⁵ Kapcsolódó hatásindikátor:

- graduális és posztgraduális képzésben a területi védőnők 90%-a részt vett
- a szűrővizsgálatok megjelenési aránya emelkedik, az időszak végére 20 %-ra

- *A tüdőszűrésen való részvétel növelése a romló megbetegedési viszonyokkal jellemezhető kistérségekben a Térségi Diagnosztikai Szűrőközpont Mozgó Ernyőkép Szolgálat szűrőbuszainak segítségével.^{xx}*

Idősáv: folyamatos

Indikátor⁴⁶:

- a hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak szervezett célzott kampányok száma nő, a civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok részvételével
- nő a helyi szintű közösségi programok, közösségi színterek száma

Közreműködők, együttműködők: munkaszervezet, tüdőszűrést végző egészségügyi szolgáltatók, érintett települési önkormányzatok, helyi véleményformálók

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés és igénybevétel javítása, ezen belül az előítéletesség csökkentése, a compliance elősegítése, a célzott szűrési - gondozási tevékenység kialakítása és folyamatosságának fenntartása. Mozgó szakorvosi szolgálatok működtetése a hátrányos helyzetű településeken, illetve a telepszerű körülmények között élők részére a meglévő járóbeteg szakellátási kapacitások igénybevételével, és a logisztikai feltételek biztosítása finanszírozási hátterének megteremtésével (egészségbiztosítási alap, illetve civil támogatások).^{xx}*

Idősáv: forrás függvényében folyamatos

Indikátor: működjenek mozgó szakorvosi szolgálatok, a hátrányos helyzetű településeken

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, GYEMSZI Térségi

Egészség szervezési Központ, Országos Egészségbiztosítási Pénztár, érintett települési önkormányzatok

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A helyi, területi és szolgáltatói együttműködés elmélyítése, a praxisközösségek, kistérségi alapellátási központok kialakítása, illetve a védőnői hálózat, valamint az otthoni szakápolást, hospice ellátást és szociális gondozást végző önkormányzati, civil és egyházi szervezetek munkájának szorosabb integrációja.^{xx}*

Idősáv: forrás függvényében folyamatos

Indikátor:

- működjenek praxisközösségek, kistérségi alapellátási központok, a hátrányos helyzetű településeken
- Minimum 20%-al nő az együttműködési megállapodások száma, a bázisévhez képest

⁴⁶ Kapcsolódó hatásindikátor:

- a szűrővizsgálatok megjelenési aránya emelkedik, az időszak végére 70%-ra

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, GYEMSZI Térségi Egészség szervezési Központ, Országos Egészségbiztosítási Pénztár, érintett települési önkormányzatok, civil szervezetek, egészségügyi szakmai szervezetek, egyházak

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A hátrányos helyzetűek, ezen belül a romák bevonása az őket célzó egészségügyi programok tervezésébe és megvalósításába^{xx}*

Idősáv: forrás függvényében folyamatos

Partnerségi munkacsoport működtetése az intézmények, szervezetek, szolgáltatók, döntéshozók bevonásával, az egészségfejlesztési tevékenységet végző szervezetek helyi együttműködésének előmozdítása (horizontális kapcsolatok kiépítése);

Indikátor:

- partnerségi csoportok száma, a 2011-es évhez képest 15%-al nő
- a köznevelési intézmények legalább 50 %-ában folyik érdemi, integrált egészségfejlesztési tevékenység

Partnerek: a szintér intézményei, szervezetei, szolgáltatói, döntéshozók, egészségfejlesztési tevékenységet végző szervezetek

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Az egészségügyi szak- és felsőoktatási képzésben résztvevő roma tanulók/hallgatók számának növelése, továbbá a roma szakemberek (védőnő, ápoló, orvos, szociális munkás stb.) egészségügyi intézményekben való foglalkoztatásának ösztönzése, a megyében működő egészségügyi szak- és felsőfokú képzést nyújtó intézményekkel történő együttműködés keretében^{xx}*

Idősáv: forrás függvényében folyamatos

Indikátorok:

- hátrányos helyzetű, ezen belül roma hallgatók számának minimum 10%-os növekedése
- egészségügyi intézményekben foglalkoztatott roma szakemberek számának legalább 7%-os emelkedése

Közreműködők, együttműködők: a munkaszervezet, Miskolci Egyetem, egészségügyi szolgáltatók, érintett települési önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek

Felelős: munkaszervezet vezetője

II.4.4 Gyermekvédelem

- *A gyermekjóléti alapellátás- és szakellátás erősítése, egymáshoz való közelítése, amelyben a Szociális és Gyámhivatal segítséget nyújthat az évenkénti szakmaközi megbeszélések keretében^x*

Idősáv: 2012. március 30. - folyamatos

Indikátor: évente egy alkalommal

Közreműködők: Szociális és Gyámhivatal, illetve a feladatban relevanciát mutató szervezetek vezetői

Felelős: munkaszervezet

- *A gyermekvédelmi szakellátásba bekerült gyermekek nevelőszülőhöz történő elhelyezése, ehhez szükséges a nevelőszülői hálózat bővítése. A gyermekek otthonközeli környezetben történő nevelkedése a jövő távlatát tekintve sokkal eredményesebb, mint a gyermekvédelmi intézményben felnőtt gyermeké^{xx}*

Idősáv: források függvényében, fenntartók nevelőszülői hálózatának bővítése esetén

Indikátor: a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek legalább 80 %-ának nevelőszülőnél történő ellátása

Közreműködők: a feladatban relevanciát mutató szervezetek vezetői

Felelős: munkaszervezet

- *A gyermekvédelmi szakellátás rendszeréből kikerült 18. életévüket betöltött fiatal felnőttek „utánkövetési” rendszerének kialakítása, az otthonteremtési támogatást igénybe vevő fiatalok munkához való segítése, ne csak akkor történjen, ha a fiatal felnőtt utógondozói ellátást vesz igénybe^{xx}*

Idősáv: források függvényében

Indikátor: az „utánkövetési ” rendszer kialakítása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A gyermekvédelmi intézményekben élő gyermekek esetében az otthonok szakmai programjának átdolgozása. Intézkedési terv készítése az adott évben megvalósítani kívánt elképzelésekről. A program felülvizsgálata és megvalósulásának értékelése minden évben kötelező.^x*

Idősáv: 2012. június 01. - folyamatos

Indikátor: az éves felülvizsgálatok 100%-os elvégzése

Közreműködők: a munkaszervezet, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Intézményfenntartó Központ, Miskolci Gyermekvédelmi Központ, országos szakmai módszertanok

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek folyamatos, a képzési szükségleteknek megfelelő képzése, az intézményen belüli belső továbbképzések figyelemmel kísérése.^{xx}*

Idősáv: 2012. május 01.- folyamatos

Indikátor: tervezett továbbképzések lebonyolítása

Közreműködők: a munkaszervezet, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Intézményfenntartó Központ, Miskolci Gyermekvédelmi Központ, a feladatban relevanciát mutató szervezetek vezetői

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **Jelenleg az országban több olyan gyermekvédelmi intézmény is működik, mely a normál-, és a speciális szükségletű gyermekek együttes nevelkedéséről gondoskodik. Fontos lenne a speciális szükségletű gyermekek önálló intézményben történő elhelyezése^{xx}**

Idősáv: 2012. szeptember 01.- folyamatos

Indikátor: A normál- és speciális szükségletű gyermekek önálló intézményben történő elhelyezésének feltételrendszeri vizsgálata

Közreműködők: a munkaszervezet, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Intézményfenntartó Központ, a feladatban relevanciát mutató szervezetek vezetői

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **A Rendőrség és a Gyermekjóléti Szolgálat közötti jelzőrendszer hatékonyságának növelése^x**

Idősáv: 2012. március 30. - folyamatos

Indikátor: kiskorúak bűncselekmény/szabálysértés elkövetése esetén azonnali gyermekvédelmi intézkedés megtétele

Közreműködők: a munkaszervezet, rendőrség

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **Az oktatási intézményekben lévő ifjúságvédelmi felelősök tájékoztatása a gyermekvédelem aktuális feladatairól^x**

Idősáv: 2012. április 02. - 2012. december 31.

Indikátor: valamennyi köznevelési intézményben a gyermekvédelmi rendszer ismeretanyagának alkalmazása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

II.4.5. Szociális ellátás

- **A leghátrányosabb településeken élő emberek szociális alapellátáshoz, szociális szakellátásához való hozzáféréseinek elősegítése^x**

Idősáv: 2012. március 30. - 2013. június 30.

Indikátor: a településeken élő idős, hátrányos helyzetű emberek legalább 50 %-ának bevonása a szociális alapellátások rendszerébe

Közreműködők: a munkaszervezet, Szociális és Gyámhivatal, a feladatban relevanciát mutató szervezetek vezetői

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Az önkormányzatoknál esélyegyenlőségi szakképzettséggel rendelkező munkatárs, illetve szociális munkások alkalmazása^{xx}*
Idősáv: források függvényében
Indikátor: Csak félkészült munkatársak alkalmazása
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- *Az önkormányzati tulajdonban lévő üresen álló ingatlanok hasznosítása^{xx}*
Idősáv: források függvényében
Indikátor: üres ingatlanok közérdekből történő hasznosításnak kezdeményezése az érintett önkormányzatok felé
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- *A leghátrányosabb települések önkormányzatai részére önköltség nélküli pályázati források biztosítása^{xx}*
Idősáv: források függvényében, illetve folyamatos
Indikátor: a pályázati források 100 %-os kihasználása
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- *A szolgáltatástervezési koncepció elkészítése, végrehajtásának figyelemmel kísérése, valamint évenkénti felülvizsgálata^x*
Idősáv: 2012. április 02. – 2013. december 31.
Indikátor: a település szerkezetének, adottságainak megfelelő szociális szolgáltatástervezési koncepciók megléte
Közreműködők: a munkaszervezet
Felelős: munkaszervezet vezetője
- *A településeken található közintézmények akadálymentesítése^{xx}*
Idősáv: források függvényében
Indikátor: az esélyegyenlőség teljes megvalósítása
Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A munkaügyi szervezet gyűjtse össze az önkormányzatok szakképzésre vonatkozó igényeit^x*

Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos

Indikátor: a helyi munkaerő-piaci igénynek megfelelő szakképesítések megszerzése

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

II.4.6. Bevonás, szemléletformálás, diszkrimináció elleni küzdelem

- *Speciális képzések kidolgozása és alkalmazása a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a rendészeti területen dolgozók számára. (Rendészeti osztályfőnöki órák a középiskolákban, D.A.D.A., a Rendőrség Biztonságra Nevelő Iskolai Programja, „Ellen-Szer” rendőrségi program, Az iskola rendőre program).^{xx}*

Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos

Indikátor: a programok valamelyikének minden megyei oktatási intézményben történő alkalmazása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Rendészeti képzés és szakmai fejlődés keretében a roma közösségekkel kapcsolatos témaköröknek szerepelnie kell mind a rendészeti alapképzésben, mind a rendszeres szolgálati továbbképzésekben.^x*

Idősáv: 2012. április 02. - folyamatos

Indikátor: a hivatásos rendőri állomány évenként egyszeri képzése

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Bűnmegelőzési módszertani útmutató kidolgozásával kockázatközpontú prevenció programok bevezetése^{xx}*

Idősáv: források függvényében

Indikátor: minden évben a működő leghátrányosabb helyzetű települések 5%-nál

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Hátrányos helyzetű fiatalok integrációjának elősegítése a kisközösségi, családi, iskolai, valamint hatósági kontroll erősítése a kallódó fiatalok körében, az „Ifjúságvédelmi őrző” akciósorozat hosszú távú működtetésével^x*

Idősáv: 2012. április 02. -folyamatos

Indikátor: havi rendszerességgel történő végrehajtás

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A roma származású fiatalok részére a rendőri pályaválasztás ösztönzésére szolgáló támogatási rendszer fenntartása, esetleges bővítése^{xx}*

Idősáv: 2012. április 02. -folyamatos

Indikátor: évente pályázati felhívás közzététele

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A romák támogatása, hogy rendészeti szervezetekben vállaljanak munkát, ezzel is elősegítve a tolerancia és sokszínűség hosszú távú fenntartását (hivatásos szolgálati feladatok ellátása, fegyveres biztonsági őrseg, stb.)^{xx}*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: évente pályázati felhívás közzététele

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Jó gyakorlatok széleskörű elterjesztése a rendőrség, illetve a romák közötti bizalom és kölcsönös megértés kialakítására. (rendőr-roma fórum, iskolai nyílt napok, közös sportrendezvények)^x*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: 1 db komplex értékelés elkészítése, kiajánlása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Az országos és megyei szintű roma összekötő tiszti hálózat fejlesztése.^{xx}*

Idősáv: 2012. április 02. -folyamatos

Indikátor: kapitányságonkénti 1 fő roma összekötő tiszt

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A szociális, egészségügyi, közigazgatási, igazságszolgáltatási, valamint rendfenntartási területeken dolgozók számára biztosítani kell olyan programokon, képzéseken való részvételt, melyek elősegítik a megkülönböztetéstől mentes gyakorlatok alkalmazását^{xx}*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: negyedévente szervezett egy képzés

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *A miskolci „Zöld-Ház” Közösségi Foglalkoztató továbbműködtetésével elősegíteni a hátrányos helyzetben élő csoportok társadalmi érvényesülését. Jelen helyzetben a foglalkoztató jellemzően pártfogó felügyelet alatt álló fiatalok és fiatal felnőttek számára szolgáltat. Mivel a hátrányos helyzetben élő felnőttek körében is felülreprezentált a kriminális veszélyeztetettség, ezért fontos a foglalkoztató szolgáltatási területét erre a célcsoportra is kiterjeszteni^{xx}*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: havi szinten a Foglalkoztató felnőtt, hátrányos helyzetben élő ügyfeleinek a száma 10%kkal növekedjen

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Hatékonyabbá kell tenni a hátrányos helyzetben élők problémáinak megoldását azáltal, hogy egy esetgazda kezében összpontosulnak a pártfogóval kapcsolatos feladatok, aki egyeztet a különböző intézményekkel, és kontrollt tud gyakorolni az ügyfél felett is. Ehhez szükség van a társszervekkel való folyamatos kommunikációra és a kompetencia-határookra vonatkozó megfelelő protokollok kidolgozására^{xx}*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: havi esetmegbeszélés szervezése, protokollok kialakítása

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- *Kihelyezett ügyfélszolgálatok^{xx}*

- *A szociálisan hátrányos helyzetben lévők utazási költség ráfordítása nélkül, lakóhelyükhöz közel igénybe tudják venni a jogi segítségnyújtási és áldozatsegítési támogatások körét.*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: Heti 1 alkalommal ügyfélfogadás biztosítása a járásokban.

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **Mobil Információs Szolgáltatás^{xx}**
- Hátrányos helyzetben élő jogkereső állampolgárok tájékoztatása az elérhető jogi szolgáltatásokról, különösen annak pontosítása és tudatosítása az állampolgárok körében, hogy **a Szolgálatok miben, kinek tudnak segíteni és melyek a támogatás feltételei.** Lényeges a tájékoztatás a **szolgáltatások igénybevételének lehetőségeiről, az elérhetőségekről, az ügyfélfogadási időről, a szükséges igazolásokról, a bemutatandó okmányokról.**

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: a Megyei Rendőrkapitányság „Police mobil”, illetve a TKKI Omnibusz programjához való csatlakozás

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

- **Önkéntesek szervezése^{xx}**
 - *Sok esetben az ügyfelek a közigazgatási eljárás keretében nehezen motiválhatóak és a pénzügyi támogatáson kívül más típusú, esetleg hosszú távú, közreműködésüket igénylő (pl. pszichológia segítségnyújtás) formák igénybevételét elutasítják. Ennek kiküszöbölésének egyik eszköze lehet az önkéntesek bevonása. A KIMISZ irányításával jelenleg folyamatban lévő TÁMOP 5.6.2. kiemelt projekt „Áldozatsegítő szolgáltatások fejlesztése” alprojekt keretében megvalósításra kerülő önkéntes rendszer kiépítése újabb segítséget jelenthet a hátrányos helyzetben lévők számára, mivel az önkéntesnek lehetősége van arra, hogy az áldozatot felkeresve, körülményeit megismerve találja meg a leghatékonyabb támogatási formát és személyre szabottan nyújthat segítséget.*

Idősáv: források függvényében folyamatos

Indikátor: Járásonként 2 önkéntes segítse a jogkereső állampolgárokat

Közreműködők: a munkaszervezet

Felelős: munkaszervezet vezetője

II.5. MONITORING

A megyei stratégia akcióterve **tartalmazza** a kitűzött célok megvalósítását szolgáló feladatokat és akciókat, a sikeresség konkrét indikátorait, valamint a cselekvési időszávot. Az eredmények nyomon követése érdekében, indokolt a kedvezményezett **munkaszervezet nevesíteni**.

A monitoring feladatelemeket **6 havonta** át kell tekinteni és a teljesületről monitoring jelentést szükséges összeállítani.

A monitoring jelentést első körben a MÁK Szakbizottság véleményezi, melyet követően **Kormány megbízott Úr részére, összegzés készül.**

Egyes forrástípusok kapcsán (pl. TÁMOP 1.1.), a teljesülés már a támogatási szerződésben rögzített előrehaladási jelentésben (PEJ vagy SZEJ) **megjelenik**, amit változtatás nélkül át lehet emelni.

A bemutatott folyamat realizálásával a monitoring elemek tényszerűen és folyamatosan rögzíthetőek.

II.6. A STRATÉGIA KIDOLGOZÁSÁNAK ÉS ELFOGADÁSÁNAK FOLYAMATA

- A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium döntése „A hátrányos helyzetben élők Társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő Szakbizottság” megalakításáról
- A szakbizottság alakuló ülése (feladat-meghatározás, munkamegosztás, határidők)
- Helyzetelemzési rész elkészítése
- Helyzetelemzési rész véleményeztetése
- A helyzetelemzési rész szakbizottsági elfogadása
- A stratégiai rész kidolgozása
- A stratégiai rész társadalmi egyeztetése
- A végleges szakbizottsági anyag elkészítése és elfogadása
- A Borsod-Abaúj-Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiájának elfogadása –Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium

ÖSSZEGZÉS HELYETT

Minden, egy adott helyzetet megváltoztatni kívánó koncepcionális dokumentum pontosan annyit tud használni, amennyit **tartalmából realizálni** lehet. Úgy gondoljuk, hogy a megyei stratégiában foglaltak végrehajtásának **két jelentős garancia-összetevője** van. Egyrészt a releváns „ágazatok” egy szervezeti egységen belül - a Kormányhivatal- működnek, másrészt a Megyei Államigazgatási Kollégium lényegében lefedi, az állami típusú feladatrendszer.

Mindemellett igen fontos, az egyházak és civil szervezetek felajánlott együttműködési szándéka is.

A megvalósítás egyes elemeinek feltételrendszerét áttekintve, az alábbiak rögzítése indokolt.

1. A humán erőforrások tekintetében jelenleg a Szakbizottságon kívül intézményesített forma nincs, azonban a bizottság mandátuma a megyei stratégia kidolgozására szól.
2. Az akciók egy része külön forrásbevonás nélkül is teljesíthető, viszont a döntő szakmai cselekvésekhez célzott finanszírozás (pályázatok) szükséges.

Álláspontunk szerint akkor lehet komoly esélye a megyei stratégia akciótervében foglaltak teljesítésének, ha kormányhivatali szinten megalakul egy olyan munkaszervezet, amely a kooperációban szereplő „ágazatok” képviselőiből áll.

Amennyiben a forrásoldal ezt lehetővé teszi, javasolt **egy fő felzárkózási referens** munkakör létesítése. Ebben az esetben biztosítható leginkább a folyamatos működés és rendezhető a felelősség kérdésköre is.

Ha ez objektív okok miatt nem lehetséges, akkor a munkaszervezet tagjai közül, féléves rotációs rendszerben indokolt vezetőt megnevezni.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Államigazgatási Kollégium Hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő Szakbizottságát - a megyei stratégia elfogadását követően- **monitoring illetve konzultatív testületként javasolt továbbműködtetni.**

MELLÉKLETEK

I. számú melléklet

Borsod-Abaúj-Zemplén megye társadalmi, gazdasági helyzetének áttekintése kistérségi nézőpontból

Miskolc, 2011.

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Kormány megbízotti Kabinet szakmai anyaga

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
I. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeiről általában	3
II. Borsod-Abaúj-Zemplén megye területfejlesztési-statisztikai kistérségeinek településjegyzéke.....	5
III. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségek társadalmi, gazdasági helyzete.....	11
III. 1. Mutatók	11
III.2 Mutatók	18
III.3 Mutatók	30
IV. Borsod-Abaúj-Zemplén megye idegenforgalmi nevezetességei, és látnivalói	43
Felhasznált szakanyagok, irodalom, adatbázis	45

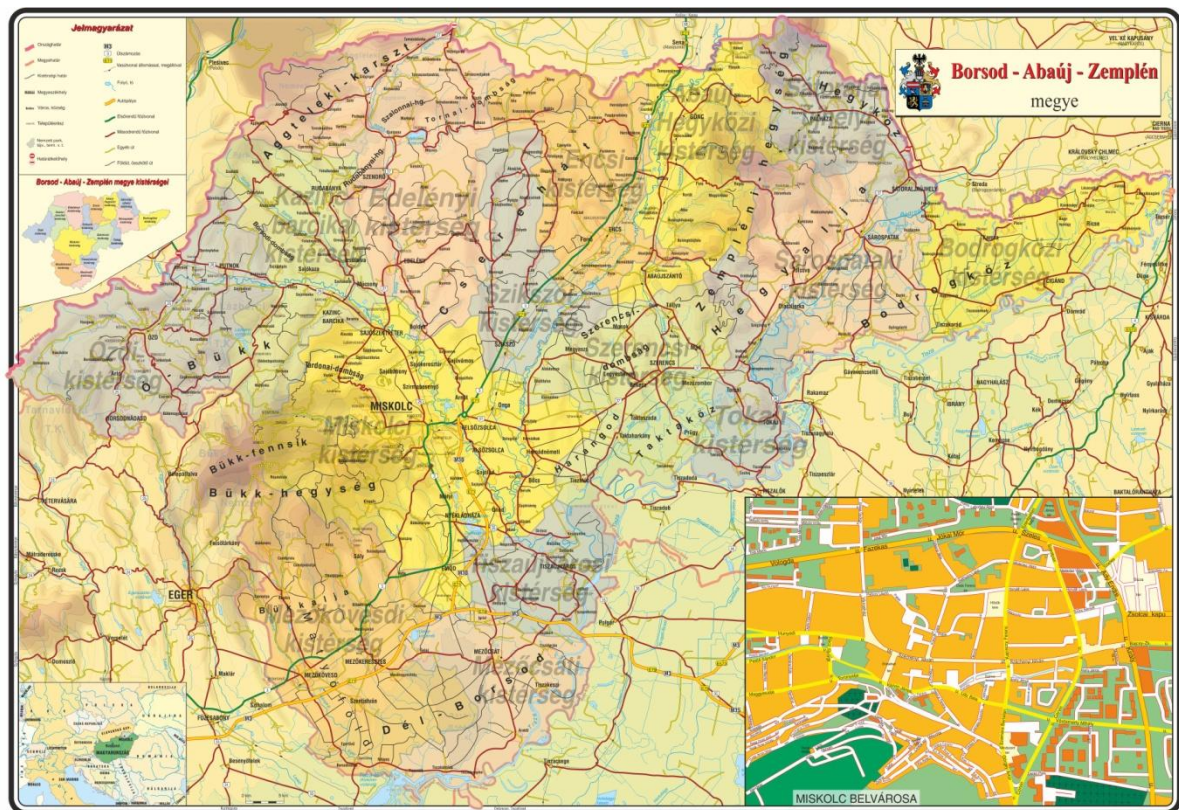
I. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeiről általában

Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén **15 kistérség** található, melyek méretei jelentősen eltérnek, hiszen az egyes centrumokhoz nagyobb népességű vonzáskörzet tartozik. A településszerkezeti jellemzőkből adódóan, az aprófalvas vidékeken egyes központokhoz lényegesen több település kapcsolódik, mint például az alföldi térségekben.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Kistérségei

Kistérség	Székhely	Terület (km ²)	Lélekszám	Település
Abaúj–Hegyközi kistérség	Gönc	440,48	15 123	24
Bodrogközi kistérség	Cigánd	400,53	17 804	17
Edelényi kistérség	Edelény	783,21	36 155	44
Encsi kistérség	Encs	449,44	24 241	35
Kazincbarcikai kistérség	Kazincbarcika	459,99	62 181	33
Mezőcsáti kistérség	Mezőcsát	378,56	14 788	9
Mezőkövesdi kistérség	Mezőkövesd	679,66	43 664	21
Miskolci kistérség	Miskolc	1006,44	271 220	40
Ózdi kistérség	Ózd	550,13	72 266	27
Sárospataki kistérség	Sárospatak	477,81	26 385	16
Sátoraljaújhelyi kistérség	Sátoraljaújhely	311,10	23 879	19
Szerencsi kistérség	Szerencs	498,95	44 337	18
Sziksói kistérség	Sziksó	299,91	19 338	22
Tiszaújvárosi kistérség	Tiszaújváros	256,25	33 348	16
Tokaji kistérség	Tokaj	255,82	14 222	9

Borsod-Abaúj-Zemplén megye előnyös földrajzi feltételekkel, történelmi és idegenforgalmi nevezetességekkel, látnivalókkal, továbbá komoly kulturális hagyományokkal rendelkezik.

II. Borsod-Abaúj-Zemplén megye területfejlesztési-statisztikai kistérségeinek településjegyzéke

1. Miskolci kistérség (40 település)

Központja: Miskolc

1. Alacska	15. Kistokaj	29. Sajóhidvég
2. Alsózsolca	16. Kondó	30. Sajókápolna
3. Arnót	17. Köröm	31. Sajókeresztúr
4. Berzék	18. Mályi	32. Sajólád
5. Böcs	19. Miskolc	33. Sajólászlófalva
6. Bükkaranyos	20. Muhi	34. Sajópálfala
7. Bükkszentkereszt	21. Nyékládháza	35. Sajópetri
8. Emőd	22. Onga	36. Sajósenye
9. Felsőzsolca	23. Ónod	37. Sajószentpéter
10. Gesztely	24. Parasznya	38. Sajóvámos
11. Harsány	25. Radostyán	39. Szirmabeseny
12. Hernádkak	26. Répáshuta	40. Varbóc
13. Hernádnémeti	27. Sajóbáony	
14. Kisgyőr	28. Sajóecseg	

2. Edelényi kistérség (44 település)

Központja: Edelény

1. Abod	16. Irota	31. Szinpetri
2. Balajt	17. Jósmafő	32. Szögliget
3. Becskeháza	18. Komjáti	33. Szőlósardó
4. Bódvalenke	19. Ládbesenyő	34. Szuhogy
5. Bódvarákó	20. Lak	35. Teresztenye
6. Bódvaszilás	21. Martonyi	36. Tomor
7. Boldva	22. Meszes	37. Tornabarakony
8. Borsodszirák	23. Nyomár	38. Tornakápolna
9. Damak	24. Perkupa	39. Tornanádaska
10. Debréte	25. Rakaca	40. Tornaszentandrás
11. Edelény	26. Rakacaszend	41. Tornaszentjakab

12. Égerszög	27. Szakácsi	42. Varbóc
13. Galvács	28. Szalonna	43. Viszló
14. Hangács	29. Szendrő	44. Zilíz
15. Hegymeg	30. Szendrőlád	

3. Encsi kistérség (35 település)

Központja: Encs

1. Abaújalpár	14. Forró	27. Méra
2. Abaújkér	15. Fulókércs	28. Novajdrány
3. Alsógagy	16. Gagyapáti	29. Pamlény
4. Baktakék	17. Garadna	30. Pere
5. Beret	18. Hernádbúd	31. Percse
6. Büttös	19. Hernádpetri	32. Pusztaradvány
7. Csenyéte	20. Hernádszentandrás	33. Szalaszend
8. Csobád	21. Hernádvécse	34. Szászfá
9. Detek	22. Ináncs	35. Szemere
10. Encs	23. Kány	
11. Fáj	24. Keresztéte	
12. Fancsal	25. Krasznokvajda	
13. Felsőgagy	26. Litka	

4. Kazincbarcikai kistérség (33 település.)

Központja: Kazincbarcika

1. Aggtelek	12. Izsófalva	23. Rudolftelep
2. Alsószuha	13. Jákfalva	24. Sajógalgóc
3. Alsótelekes	14. Kánó	25. Sajóivánka
4. Bánhorváti	15. Kazincbarcika	26. Sajókaza
5. Berente	16. Kurityán	27. Szuhafő
6. Dédestapolcsány	17. Mályinka	28. Szuhakálló
7. Dövény	18. Múcsony	29. Tardona
8. Felsőkelecsény	19. Nagybarca	30. Trizs
9. Felsőnyárad	20. Ormosbánya	31. Vadna
10. Felsőtelekes	21. Ragály	32. Zádorfalva

11. Imola

22. Rudabánya

33. Zubogy

5. Mezőkövesdi kistérség (22 település)**Központja: Mezőkövesd**

1. Bogács

9. Egerlövő

18. Szentistván

2. Borsodgeszt

10. Kács

19. Szomolya

3. Borsodivánka

12. Mezőkeresztes

20. Tard

4. Bükkábrány

13. Mezőkövesd

21. Tibolddaróc

5. Bükkzsérc

14. Mezőnagymihály

22. Vatta

6. Cserépfalu

15. Mezőnyárad

7. Cserépváralja

16. Négyes

8. Csincse

17. Sály

6. Ózdi kistérség (27 település)**Központja: Ózd**

1. Arló

10. Dubicsány

19. Nekézseny

2. Bánréve

11. Farkaslyuk

20. Ózd

3. Borsodbóta

12. Gömörszőlős

21. Putnok

4. Borsodnádasd

13. Hangony

22. Sajómercse

5. Borsodszentgyörgy

14. Hét

23. Sajónémeti

6. Bükkmogyorósd

15. Járdánháza

24. Sajópüspöki

7. Csernely

16. Kelemér

25. Sajóvelezd

8. Csokvaomány

17. Királd

26. Sata

9. Domaháza

18. Kissikátor

27. Serényfalva

7. Sárospataki kistérség (16 település)**Központja: Sárospatak**

1. Bodrogolaszi

7. Komlóska

13. Vajdácska

2. Erdőhorváti

8. Makkoshotyka

14. Vámosújfalú

3. Györgytarló

9. Olaszliszka

15. Viss

4. Háromhuta

10. Sározsadány

16. Zalkod

5. Hercegkút

11. Sárospatak

6. Kenézlő

12. Tolcsva

8. Sátoraljaújhelyi kistérség (19 település)

Központja: Sátoraljaújhely

1. Alsóregmec	8. Füzérradvány	15. Pálháza
2. Bózsva	9. Hollóháza	16. Pusztafalu
3. Felsőregmec	10. Kishuta	17. Sátoraljaújhely
4. Filkeháza	11. Kovácsvágás	18. Vágáshuta
5. Füzér	12. Mikóháza	19. Vilyvitány
6. Füzérkajata	13. Nagyhuta	
7. Füzérkomlós	14. Nyíri	

9. Szerencsi kistérség (18 település)

Központja: Szerencs

1. Alsódobsza	9. Prügy	17. Tiszalúc
2. Bekecs	10. Rátka	18. Újcsanános
3. Golop	11. Sóstófalva	
4. Legyesbénye	12. Szerencs	
5. Mád	13. Taktaharkány	
6. Megyaszó	14. Taktakenéz	
7. Mezőzombor	15. Taktaszada	
8. Monok	16. Tállya	

10. Szikszói kistérség (22 település)

Központja: Szikszó

1. Abaújlak	9. Gagyvendégi	17. Monaj
2. Abaújszolnok	10. Halmaj	18. Nagykinizs
3. Alsóvadász	11. Hernádkércs	19. Nyésta
4. Aszaló	12. Homrogd	20. Rásonysápberencs
5. Felsődobsza	13. Kázmárk	21. Selyeb
6. Felsővadász	14. Kiskinizs	22. Szentistvánbaksa
7. Gadna	15. Kupa	
8. Gagybátor	16. Léh	

11. Tiszaújvárosi kistérség (16 település)**Központja: Tiszaújváros**

1. Girincs	7. Kesznyéten	13. Sajószöged
2. Hejőbába	8. Kiscséc	14. Szakáld
3. Hejőkeresztúr	9. Nagycséc	15. Tiszapalkonya
4. Hejőkürt	10. Nemesbikk	16. Tiszaújváros
5. Hejőpapi	11. Oszlár	
6. Hejőszalonta	12. Sajóörös	

12. Abaúj-Hegyközi kistérség (24. település)**Központja: Gönc**

1. Abaújszántó	9. Göncruszka	17. Pányok
2. Abaújvár	10. Hejce	18. Regéc
3. Arka	11. Hernádcéce	19. Sima
4. Baskó	12. Hernádszurdok	20. Telkibánya
5. Boldogkőújfalu	13. Hidasnémeti	21. Tornyosnémeti
6. Boldogkőváralja	14. Kéked	22. Vilmány
7. Fony	15. Korlát	23. Vizsoly
8. Gönc	16. Mogyoróska	24. Zsujta

13. Bodrogközi kistérség (17 település)**Központja: Cigánd**

1. Alsóberecki	7. Karos	13. Ricse
2. Bodroghalom	8. Kisrozvagy	14. Semjén
3. Cigánd	9. Lácacséke	15. Tiszacsermely
4. Dámóc	10. Nagyrozvagy	16. Tiszakarád
5. Felsőberecki	11. Pácin	17. Zemplénagárd
6. Karcsa	12. Révleányvár	

14. Mezőcsáti kistérség (9 település)

Központja: Mezőcsát

1. Ároktő	4.Mezőcsát	7.Tiszakeszi
2. Gelej	5.Tiszabábolna	8.Tiszatarján
3. Igrici	6.Tiszadorogma	9.Tiszavalk

15. Tokaji kistérség (9 település)

Központja: Tokaj

1. Bodrogkeresztúr
2. Bodrogkiszfalud
3. Csobaj
4. Erdőbénye
5. Szegi
6. Szegilong
7. Taktabáj
8. Tarcál
9. Tiszaladány

III. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségek társadalmi, gazdasági helyzete¹

III. 1. Mutatók

A kistérségek településszerkezete és népessége

Az Észak-magyarországi régióban az ország 168 kistérségéből 28 található, ebből **Borsod- Abaúj-Zemplén megyében 15** került lehatárolásra. Mindegyik a természetes vonzásközpontjukat jelentő városok köré szerveződött. A városi rangú körzetközpontokon kívül a Miskolci kistérségben még 4, az Ózdiban 2, míg az Edelényi kistérségben további 1 város található.

A kistérségek településszáma jelentősen eltérő: a két szélső értéket a Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartozó Edelényi valamint a Mezőcsáti képviseli **46**; illetve **9** településsel. A kistérségek közül a Miskolc köré lehatárolt térség a legnagyobb és legnépesebb. Az 1006 km²-es területen 2005. év elején 274840 ember élt és itt a legnagyobb a népsűrűség is, 273 fő/km², Népességszáma alapján egyben a vidéki nagyvárosok térségei közül is a legnagyobb, megelőzve a Szegedi és a Debreceni kistérséget is. A többi kistérség területe 256-751 km²: népessége 14-79 ezerfő; népsűrűsége 35-184 fő/km² között szóródott.

A térségek fejlettsége többnyire népesség-koncentrációval jár együtt, a kevésbé fejletteknél alacsonyabb a népsűrűség. ~ Magasabb (104-273 fő/km²) népsűrűség jellemzi a **"fejlődő"** Tiszaújvárosi kistérséget, valamint a **„felzárkózó"** térségek közé sorolt Miskolci és Kazincbarcikai térséget. Kivétel ez alól a szintén magas népsűrűségű Ózdi kistérség, amely a **"stagnáló"** besorolású.

A **"lemaradó"** típusba tartozó Abaúj-Hegyközi, Bodrogközi, Edelényi, Mezőcsáti és az Encsi kistérség, melyek népsűrűsége 35-54 fő/km² között szóródott.

A régió településszerkezetét az apró- és törpefalvak jellemzik. A 2005. év eleji területi beosztás szerint a települések 55%-a 1000 főnél kevesebb lakosú, ahol a népesség 12,6%-a élt. Az apró falvak több mint felénél a lélekszám nem érte el az 500 főt. A törpefalvakban a régió népességének 3,6%-a lakott. **A legtöbb törpefalvas kistérség Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi, észak-keleti részén található**, ezek közül pl. az Encsi

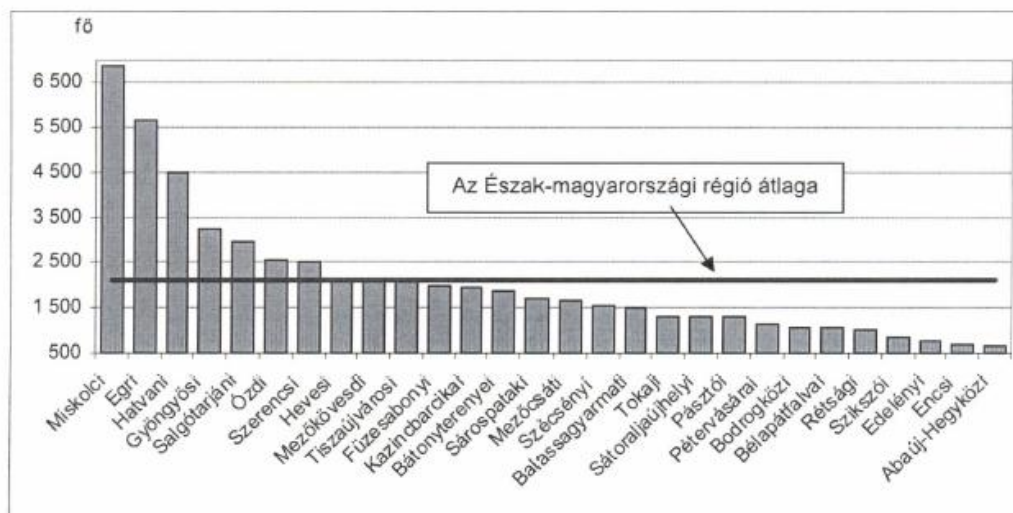
¹ Megjegyzés: a bemutatott indikátorok aktualizálása folyamatban van.

kistérségben a települések 69%-a, a Sátoraljaújhelyiben 68%-a, az Edelényiben 63%-a, az Abaúj-Hegyköziben 58%-a 500 fő alatti.

Az utóbbi években a várossá nyilvánítások nagy számban érintették a kisebb lélekszámú településeket, ami azt eredményezte, hogy míg 2001-ben a régió városainak 40%-a, 2005. év elején már 54%-a tartozott a 10 000 lakosnál kisebb városok közé. A növekedéshez a várossá nyilvánítás mellett az is hozzájárult, hogy a népesség-csökkenés következtében a korábban is városi rangú Szerencs ebbe a népesség- kategóriába került. A Miskolci kistérségben él a megye népességének 38%-a.

Az Észak-magyarországi régióban a települések átlag népessége - a 2005. január 1-jei lakónépesség alapján - 2101 fő. Az egy településre jutó lélekszám 9 kistérségben a régió átlagánál több, 18-ban kevesebb, egy kistérségben (Tiszaújvárosi) megegyezett azzal.

A települések átlagos népességszáma kistérségenként, 2005. január 1.

Népesség, népmozgalom

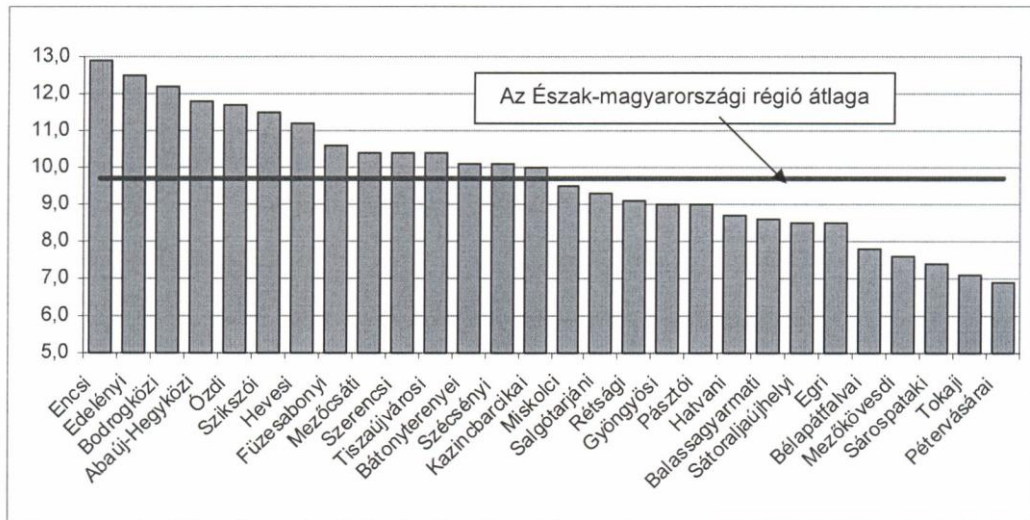
A kistérségek közül a legnagyobb növekedést az Encsiben regisztráltak (1,1%). A népességfogyás mértéke jelentősebb (4,2-4,9%) volt a Sátoraljaújhelyi, a Sárospataki, az Abaúj-Hegyközi, és a Kazincbarcikai kistérségben. Észak-Magyarországon 2005. év elején 603721 férfi és 667390 nő élt. A népességszámot alakító tényezők közül a térségek többségében a természetes fogyás a meghatározó, a vándorlás kisebb szerepet játszott. 2000 és 2004. között a természetes fogyásból ezer lakosra vetítve évi átlagban 3,7 fős csökkenés adódott, míg a migrációból 2,2 fős.

Az élveszületési arányszám kapcsán a legmagasabb születési ráta (13,1 ezrelék) az Encsi kistérséget jellemezte, továbbá a régió átlagát jóval meghaladó az Abaúj-Hegyközi, a Bodrogközi (12,7-12,7 ezrelék), az Edelényi (12,6 ezrelék) és az Ózdi kistérségben (12,2

ezrelék). Velük szemben legkisebb (7,9 ezrelék) a születési arányszám a Tokaji kistérségben, de a mutató értéke a régió átlagától 14 kistérségben elmaradt.

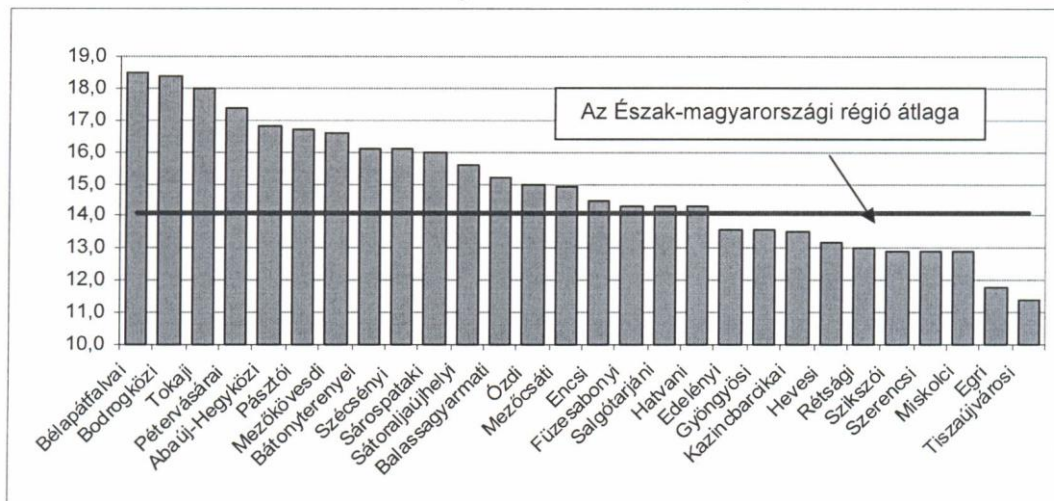
Az ezer lakosra jutó élveszületések száma 2004-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye 15 kistérsége közül 10-ben nagyobb a régiós átlagnál (9,7 ezrelék)

Az 1000 lakosra jutó élveszületések száma, 2004

A természetes népmozgalom másik összetevője a **halandóság**. A **legkedvezőbb** halandósági viszonyok a Tiszaújvárosi jellemezték, az arányszám 11,1. A mortalitás alakulásában e településcsoportokban az átlagosnál fiatalabb korösszetétel emelhető ki. A halálozási ráta a Tokaji (16,8 ezre lék) kistérségben bizonyult **a legkedvezőtlenebbnek**. A magas halandóságot befolyásolta, hogy az időskorúak (65 évesek és idősebbek) népességben belüli hányada a három településkörben jelentős.

Az 1000 lakosra jutó halálozások száma, 2004

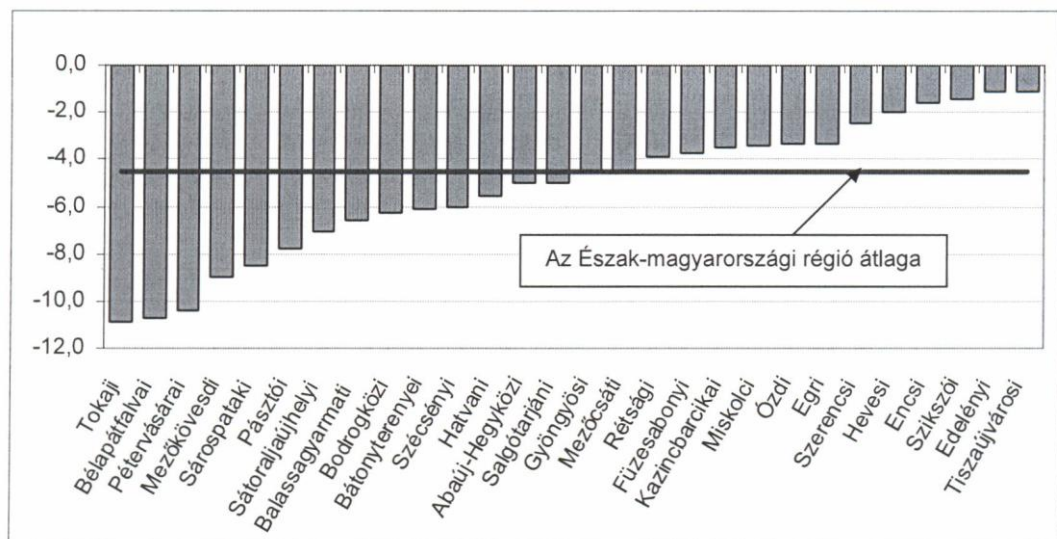

Az ezer lakosra jutó halálozások száma 2004-ben a régiót alkotó mindhárom megyében a kistérségek többségében nagyobb, mint a régió átlaga. Az egyes kistérségek magas halandóságának részben az előnytelen korstruktúra lehet a magyarázata, ám az okok (az életkörülményektől az életmódon át az egészségügyi ellátás színvonaláig) ennél jóval szélesebb skálán mozognak.

A **természetes fogyás** minden kistérségre jellemző. A 2000-2004. években leginkább a Sárospataki térségben romlott a helyzet, ahol a természetes népmozgalomból adódóan 2000-ben 3,7 fővel, négy évvel később viszont már 8,5 fővel csökkent a lélekszám ezer lakosra vetítve. A veszteség emelkedése említést érdemel továbbá a Tokaji (4,4 ezrelékpont) és a Mezőcsáti kistérségben (4,1 ezrelékpont).

Az ezer lakosra jutó természetes fogyás 2004-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 15 kistérség közül 8-ban, a régió átlagától kisebb.

Az 1000 lakosra jutó természetes fogyás, 2004

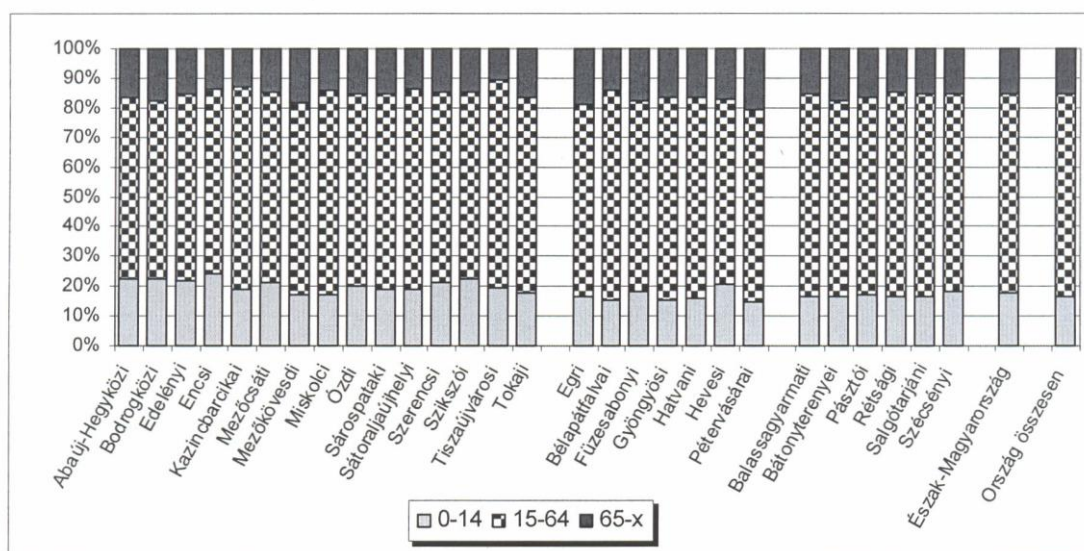
A természetes népmozgalom mellett a népességszámot a **vándorlások** is befolyásolják. A legszámottevőbb veszteséget (évi átlagban 7,4 fő) az Abaúj-Hegyközi kistérségben regisztrálták, ezenkívül jelentősebb a Kazincbarcikai (6,4 fő), a Sátoraljaiújshelyi (6,3 fő) és az Ózdi kistérségben (5,8 fő). A térségbe költözők száma meghaladta az elköltözőkét Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az Encsi, a Mezőkővesdi, valamint a Szikszói térségben.

Az ezer lakosra jutó belföldi vándorlási veszteség 2004-ben nagyobb volt a régió átlagánál a megye 9 kistérségében.

A legutóbbi népszámlálás időpontjában, a kistérségek közül 2005. január elején az Encsi kistérségben volt a **legmagasabb** (a régió átlagánál 6,1 százalékponttal nagyobb), 22,9% a gyermekkorúak aránya, ami a **jelentős élveszületés eredménye**.

Az eltartott népesség rátája (a gyermek- és idős népesség a 15-64 éves népesség százalékában) a 7 tervezési-statisztikai régió közül Észak-magyarországon a legmagasabb: 2005. január 1-jén száz 15-64 évesre 48,7 gyermek és időskorú személy jutott, míg országosan 45,5. A magasabb ráta értékét alapvetően befolyásolta, hogy a 15-64 évesek hányada a régiók közül a legkisebb. Az eltartott népesség rátája: a régió átlagától (48,7%) jóval nagyobb az Abaúj-Hegyközi (63,2%) és a Bodrogi (62,9%), kisebb és a Tiszaújvárosi (42,2%) kistérségben.

A népesség kor megoszlása, 2005. január 1.

A korösszetétel módosulása befolyásolja az aktív korú népességre háruló eltartottsági terheket, mind a gyermek, mind az idős népesség esetében. A kistérségek közül a szélső értéket 2005. év elején az Encsi (36,1%) kistérség képviselte. A 2001. évi népszámlálás időpontjában a ráta értéke szintén az Encsi térségben volt a legnagyobb (39,1 %). A kistérségek közül 2005. év elején a ráta a Tiszaújvárosiban a legkisebb (16,6%), pozíciója nem változott a legutóbbi népszámlálás óta.

A korösszetétel változását jól szemlélteti az **öregedési index**.

A kistérségek között e mutató alapján jelentős különbségeket figyelhetünk meg:

- a gyermekkorúakra jutó időskorúak száma, legkisebb az Encsiben (60).

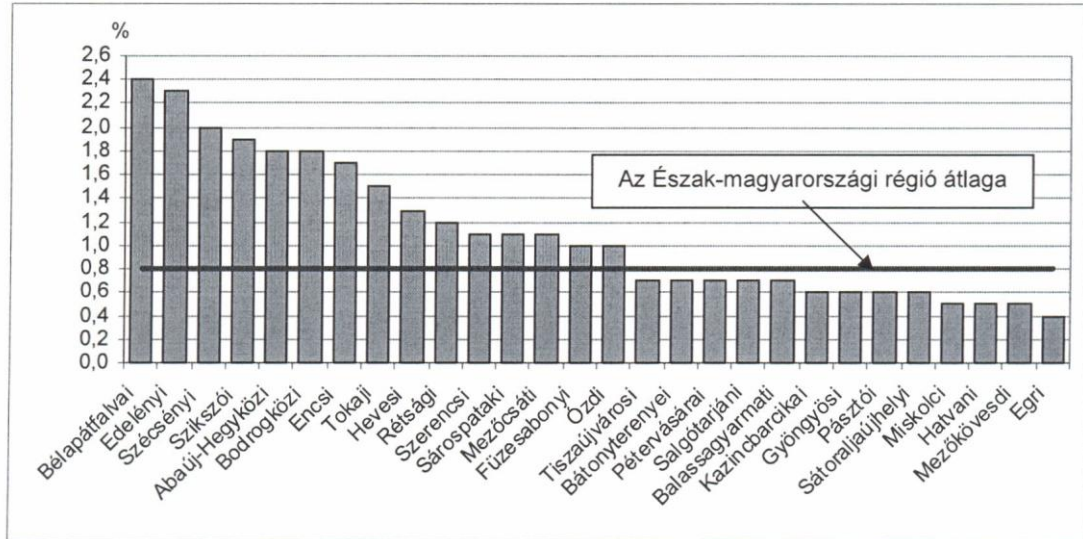
A régió átlagát meghaladta továbbá:

- Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a Mezőkövesdi és a Tokaji térség;

A munkavállalási korú népesség (15-59 éves nők és 15-61 éves férfiak) hányada a "lemaradó" **Abaúj-Hegyközben** (57,3%) a legkisebb.

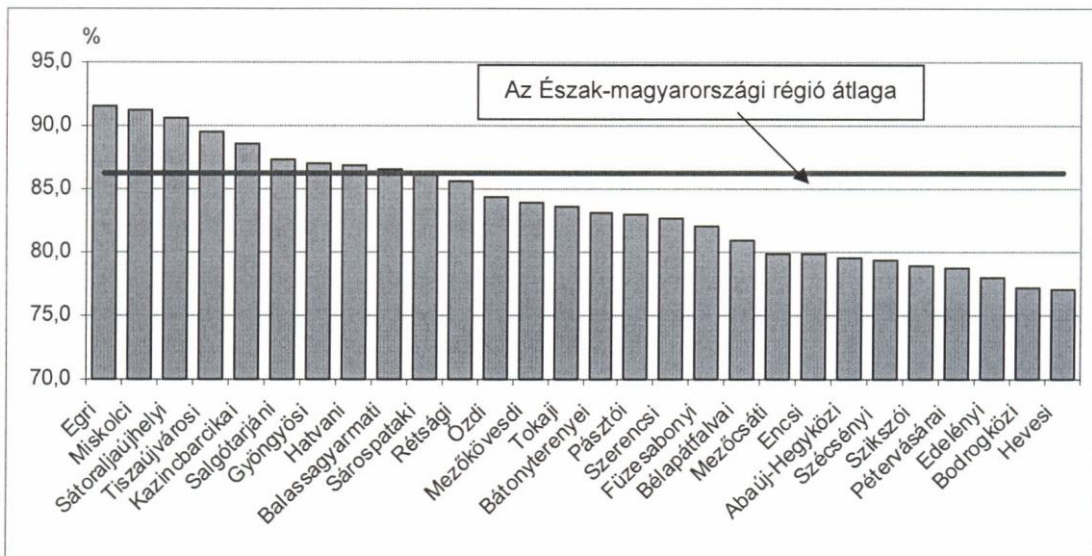
Képzettségi szint

A 10 éves és idősebb népességből a 0 osztályt végzettek aránya, 2001. február 1.

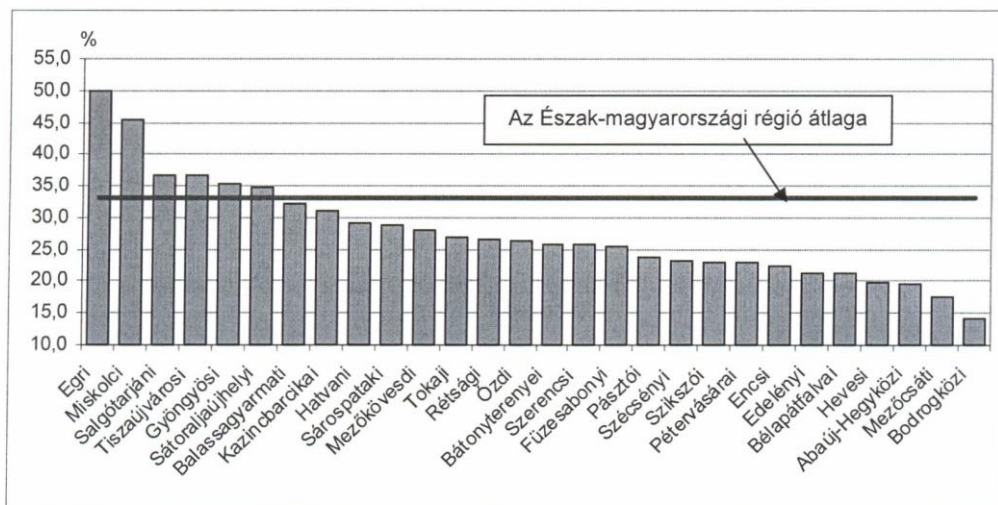

Régiós szinten a 15 éves és idősebb népesség 86,2%-a elvégezte az általános iskola 8. évfolyamát, ez alacsonyabb, mint országosan (88,8%). Ez az arány a kistérségek 32%-ában a régiós átlagot meghaladó, ezen belül is legnagyobb a részesedésük: a Miskolci (91,2%). Ez a végzettség a férfiak körében minden kistérség esetében arányaiban nagyobb, mint a nőknél.

A 15 éves és idősebb népességből az általános iskola 8. évfolyamát végzettek aránya 2001. február 1.

**A 18 éves és idősebb népességből legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya
2001. február 1.**

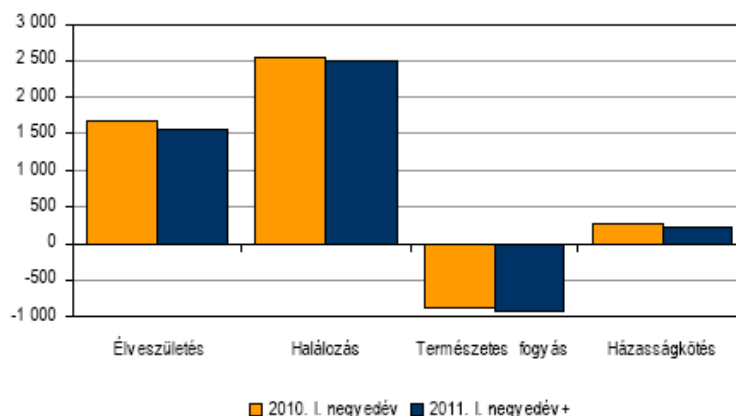

A diplomával rendelkezők hányada kiemelkedő, ezt követően a Miskolci (13,8%) kistérség, továbbá a Tiszaújvárosi, a Sátoraljaújhelyi és a Sárospataki kistérségben haladta meg a régiós átlagot.

Előzetes adatok alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az adott év első három hónapjában 1565 gyermek jött a világra és 2500 személy hunyt el. A születések száma 6,4; a halálozásoké 2,4%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest. A megyében a természetes fogyásból adódó 935 fős népességcsökkenés 5,1%-kal meghaladta a 2010. I. negyedévit.

A megyében ötödével kevesebb házasságkötés történt. További kedvezőtlen változás a csecsemőhalálozások terén következett be, mely 2,2-szeresére emelkedett a vizsgált időszakban. Országosan a főbb népmozgalmi események – a házasságkötések kivételével – a megyeinél kedvezőtlenebbül alakultak, egytizeddel kevesebben születtek és 3,9%-kal többen haltak meg.

Fontosabb népmozgalmi események

III.2 Mutatók

Gazdasági fejlettség^{2,3}

A gazdaság növekedésének egyik fontos mutatója a GDP, a bruttó hazai termék. Ez a mutató nemzetközi összehasonlításra, egyes régiók, **megyék** fejlettségének, gazdasági teljesítményének össze mérésére alkalmas.

A GDP alakulása 1998-2003 között

Megnevezés	GDP piaci beszerzési áron, millió Ft, 2003	Részesezés az országosból, %			Egy főre jutó GDP az országos %-ában		
		1998	2000	2003	1998	2000	2003
Borsod-Abaúj-Zemplén	845 579	5,0	4,7	4,6	68,2	64,1	62,8
Heves	432 501	2,3	2,3	2,3	72,9	71,0	73,4
Nógrád	215 009	1,2	1,2	1,2	56,3	54,1	54,1
Észak-Magyarország	1 493 089	8,6	8,2	8,1	67,3	64,1	64,0
ORSZÁGOSAN	18 408 815	100,0	100,0	100,0	997 ^{a)}	1 312 ^{a)}	1 817 ^{a)}

a) Egy főre jutó GDP ezer forintban.

Az egy főre jutó érték tekintetében jelentősek a különbségek, Borsod-Abaúj-Zemplén 20%-kal maradt el a megyék átlagától. A vizsgált időszakban a megye elmaradása fokozódott.

A bruttó hozzáadott érték összetétele gazdasági áganként, 2003

Megnevezés	(százalék)					
	Borsod-Abaúj-Zemplén	Heves	Nógrád	Észak-Magyarország	Ország összesen	Megyék összesen
Mezőgazdaság	3,6	5,5	3,4	4,1	3,3	4,9
Ipar	31,9	33,4	26,9	31,6	25,5	30,4
Építőipar	5,1	5,4	6,4	5,4	4,9	5,6
Szolgáltatások	59,4	55,7	63,3	58,9	66,3	59,1
ÖSSZESEN	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

² Megjegyzés: a bemutatott indikátorok aktualizálása folyamatban van

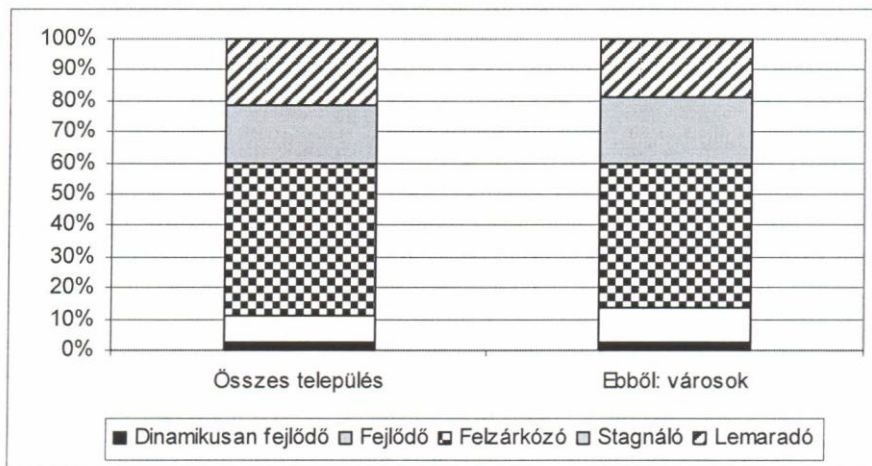
³ Megjegyzés: a táblázatokban Heves-és Nógrád megye, az összehasonlíthatóság miatt szerepelnek

A kistérségek társadalmi-gazdasági helyzete

Az új kistérségi rendszer 2004. január 1-jén lépett hatályba, mely szükségessé tette a kistérségek fejlettségi típusainak ismételt meghatározását, hiszen megváltozott az a tér, amelyben a kistérségek helyzetét mérni szükséges. A kistérségek fejlettségi típusainak meghatározásához - a 2000. évi vizsgálatokhoz hasonlóan - a gazdasági-társadalmi helyzetüket és fejlődésüket jól jellemző kilenc mutató alkalmazott a KSH. Törekedtek arra, hogy a változók azonosak legyenek a korábban végzett hasonló vizsgálatokhoz. Ezekkel a mutatókkal lehetett mérni a térségi munkavállalók munkaerő-piaci és jövedelmi helyzetét, a jövedelmi pozícióik változását, a gazdasági fejlődést leginkább befolyásoló külföldi működő tőke jelenlétét, s a vállalkozói szféra aktivitását, alkalmazkodási készségét.

Ennek alapján a kistérségekből, egy került a "fejlődő" (Tiszaújvárosi), hat a "felzárkózó" (Miskolci, Kazincbarcikai, Mezőkövesdi, Sárospataki, Sátoraljaújhelyi, Tokaji), három a "stagnáló" (Ózdi, Szerencsi, Szikszói) és öt a "leamaradó" (Edelényi, Encsi, Abaúj-Hegyközi, Bodroghégyi, Mezőcsáti) kategóriába.

A települések megoszlása a kistérségek fejlettségi típusai szerint

A kistérségek gazdaságának jellemzői

Gazdasági szervezetek

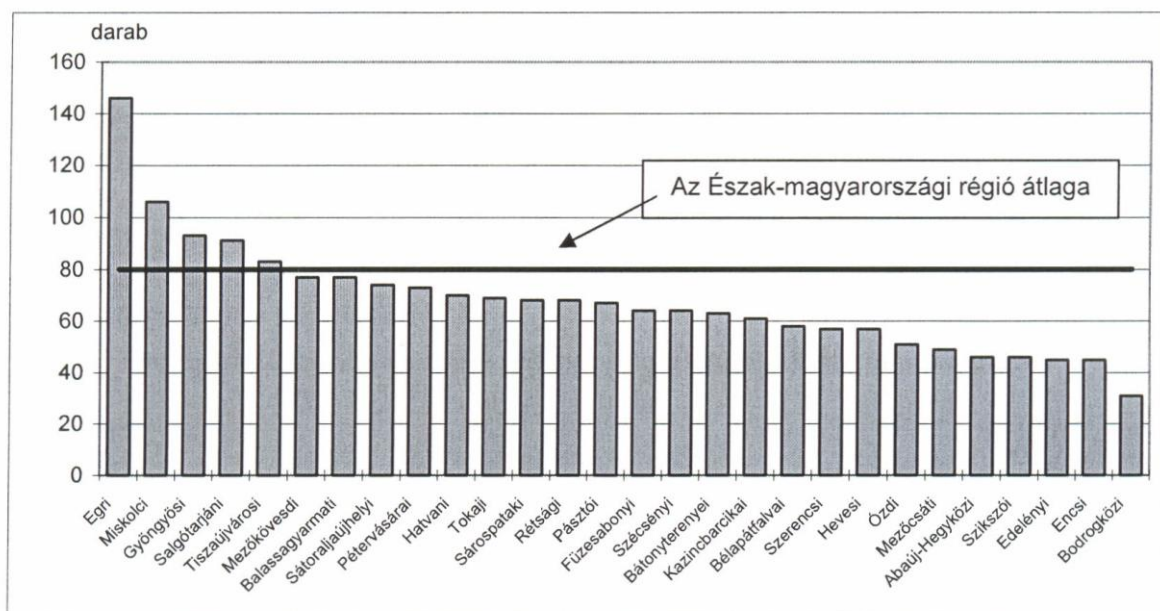
A kistérségek fejlettsége és a vállalkozás-sűrűség, illetve a vállalkozói aktivitás mértéke között szoros összefüggés figyelhető meg. Észak-magyarországon mindkettő gyengébb az országos átlagnál. Országosan a 2005. év végén 1 km²-re 13 vállalkozás jutott, a régióban csak 8. Közel azonos lemaradást mutat a lakosság számához mért mutató is: ezer főre a régióban 80 regisztrált vállalkozást számoltak, ami kétharmada az országosnak (120).

A legtöbb vállalkozás - a városok nagyságával összefüggésben – a **Miskolci** és az Egri kistérségben található (29 205), míg a legkevesebb a Bodroglóköziben (566).

A vállalkozások száma az előző évhez képest, a legnagyobb mértékben a Sátoraljaújhelyiben 3,1 % növekedett, míg az Abaúj- Hegyköziben (3%-kal).

A vállalkozások ezer lakosra jutó száma. A "fejlődő" kistérségek közül a Tiszaújvárosi (83), a felzárkózók" közül a Miskolci (91) követte. A „lemaradó" kistérségekben, a Bodroglóköziben, az Edelényiben, az Encsiben az Abaúj-Hegyköziben és a Mezőcsátiban, valamint a "stagnáló" Szikszóiban a legalacsonyabb, **31-49** között alakult.

1000 lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma, 2005. december 31.

A **társas vállalkozások aránya** a Miskolci kistérségben a legmagasabb, 42,2%, míg a Mezőkövesdiben a legalacsonyabb, ahol mindössze 20,8%. A legnagyobb számú vállalkozással rendelkező Miskolciban a **főfoglalkozásúak hányada a legkisebb, 38,7%**,

míg a lemaradó" térségek mindegyikében átlagot meghaladó volt, különösen a Bodrogi közisben (61,6%).

A vállalkozások ágazati összetétele kistérségenként jelentős különbségeket mutat. A **mezőgazdasági vállalkozások aránya** a "lemaradó" térségekben, az Abaúj-Hegyközisben és a Bodrogi közisben 20% körüli, a Mezőcsátiban, az Edelényiben és az Encsiben 11-13%. Ezekon kívül a Tokaji (12%); gazdaságában mondható jelentősnek a **mezőgazdaság szerepe**. A Miskolci kistérségben mindössze **1,6%** a mezőgazdasági vállalkozások hányada.

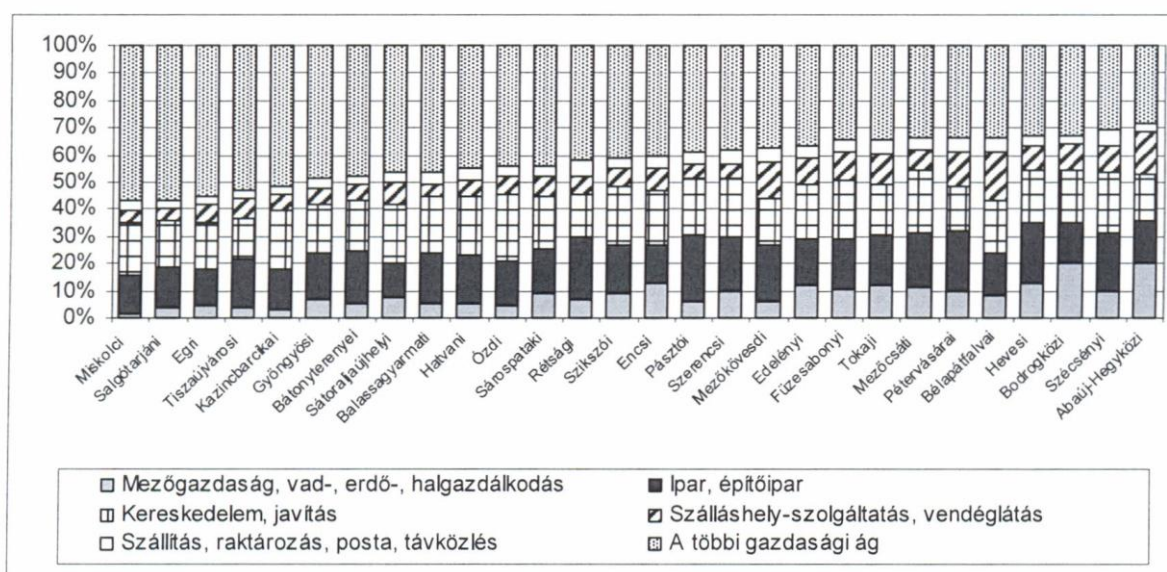
A **kereskedelem, javítás ágba** sorolt vállalkozások hányada az Ózdi és a Mezőcsáti kistérségben a **legmagasabb** (24,6; illetve 23%), míg a Tiszaújvárosiban a legalacsonyabb (15,4%).

A **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás** szerepét, jelentőségét befolyásolják a turisztikai lehetőségek. E vállalkozások aránya kiemelkedő az Abaúj-Hegyközi (15,4%), valamint a Mezőkövesdi kistérségben (13,3%).

A **szállítás, raktározás, posta, távközlés** ágba sorolt vállalkozások arányában kistérségenként jelentős eltérések nem figyelhetők meg.

Az előzőeken kívül a többi gazdasági ágba (oktatás, egészségügy, közigazgatás stb.) tartozó vállalkozások részaránya - összefüggésben a megyeszékhely funkcióval - legmagasabb a Miskolci kistérségben.

A regisztrált vállalkozások megoszlása gazdasági ágak szerint
2005. december 31.

A társas vállalkozások körében a **legelterjedtebb vállalkozási forma a betéti társaság**, ezt a korlátolt felelősségű társaság követi. A kistérségek többségében is ez a jellemző. A korlátolt felelősségű társaságok részaránya a társas vállalkozások körében a Sátoraljaújhelyiben 29,6%. A betéti társaságok aránya a Szikszói kistérségben a legtöbb, 60,4%.

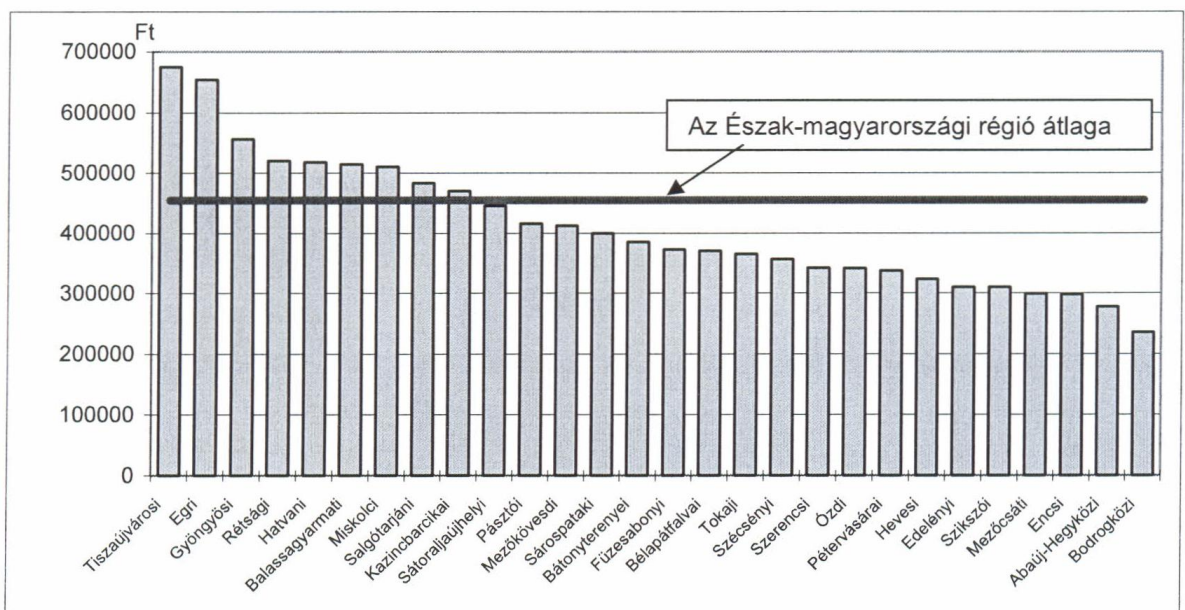
A regisztrált egyéni vállalkozások legnagyobb hányada a régióban az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban található, ezt a kereskedelem, javítás, majd az ipar, építőipar követte. A kistérségek döntő többségét is ez a szerkezet jellemezte, **jelentősebb eltérés** az Abaúj-Hegyközi, valamint a Bodrogközi kistérségben volt, ahol a mezőgazdaság, illetve a kereskedelem, javítás ágba tartozó vállalkozások száma a legmagasabb.

A regisztrált vállalkozások legnagyobb hányada, 71,3%-a 1-9 fő közötti létszámú volt, közöttük a legtöbb vállalkozással rendelkező Miskolci (68,8%). A jelentősebb létszámú - 250 fős, és azt meghaladó szervezetek aránya a régióban, a Sátoraljaújhelyiben (0,3%), míg a Tiszaújvárosiban (0,2%).

Jövedelmek

Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal 2004 évi adatai szerint a régióban az egy állandó lakosra jutó jövedelemadó-alap legmagasabb a Tiszaújvárosi kistérségben. A legalacsonyabb jövedelemhez - 300 ezer forintnál kevesebb összeghez - a Bodrogközi, az Abaúj-Hegyközi, az Encsi, valamint a Mezőcsáti kistérségben élők jutottak.

Egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem, 2004

A személyi jövedelemadó fizetők aránya a népességben a kistérségek közül a Bodrogi, az Abaúj-Hegyközi, a Szikszói és az Edelényi térségekben mindössze 27-30% közötti. A legtöbbet a Tiszaújváros térségében élők (342 ezer forintot), a legkevesebbet pedig a Bodrogi kistérség adózói (103 ezer forintot) fizettek.

A népesség gazdasági aktivitása

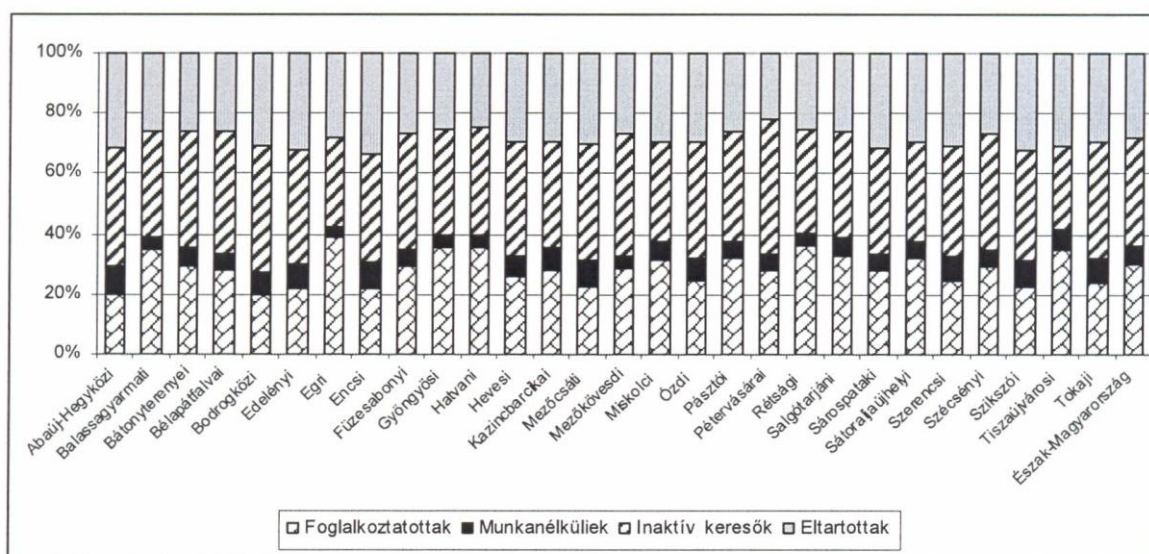
Azokban a kistérségekben, ahol több lábon áll a gazdaság, illetve jelentős ipari üzemek, kereskedelmi vagy szolgáltató vállalkozások működnek, a **foglalkoztatottak** részaránya magasabb a régiós átlagnál a Tiszaújvárosi kistérségben a 35%-os foglalkoztatási arány elsősorban a városban működő jelentős ipari üzemeknek (TVK Rt., AES Tisza Erőmű Kft., Jabil Circuit Magyarország Kft. Columbian Tiszai Carbon Ltd., stb.) köszönhető, a Sátorajújhelyi (32%) és a Miskolci (31,7%) kistérség, ahol a foglalkoztatottak aránya néhány százalékponttal meghaladta a régió átlagát.

A legalacsonyabb foglalkoztatottság (20-23%) a "leamaradó" kistérségeket (Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Mezőcsáti) jellemezte, de a Szikszóiban, a Tokajban, az Óziban és a Szerencsiben sem érte el a 25%-ot.

Már hosszú ideje az egyik legmagasabb **munkanélküliséget** Borsod-Abaúj-Zemplén megyében mérik, amit a kistérségek adatai is tükröznek. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistérségeiben a Mezőkövesdi (4,4%) és a Sátorajújhelyi (5,5%) kivételével magasabb volt a munkanélküliek aránya a régiós átlagnál.

Az inaktív keresők és az eltartottak arányában is tapasztalható szóródás, de nincs olyan számottevő különbség a kistérségek között, mint a foglalkoztatottak és a munkanélküliek esetében. Az inaktív keresők hányada a Tiszaújvárosi kistérségben volt a legkisebb (27,6%). Ez összefüggésbe hozható azzal, hogy az inaktív keresők jelentős részét alkotó kistérségben 16,8%-ot tett ki. Az eltartottak zömét a 18 éven aluli tanulók jelentik. Mivel az Encsi kistérségben ez az érték (28,9%), nem meglepő, hogy az eltartottak aránya is itt tért el legjobban az Észak-magyarországi átlagtól (28,3%).

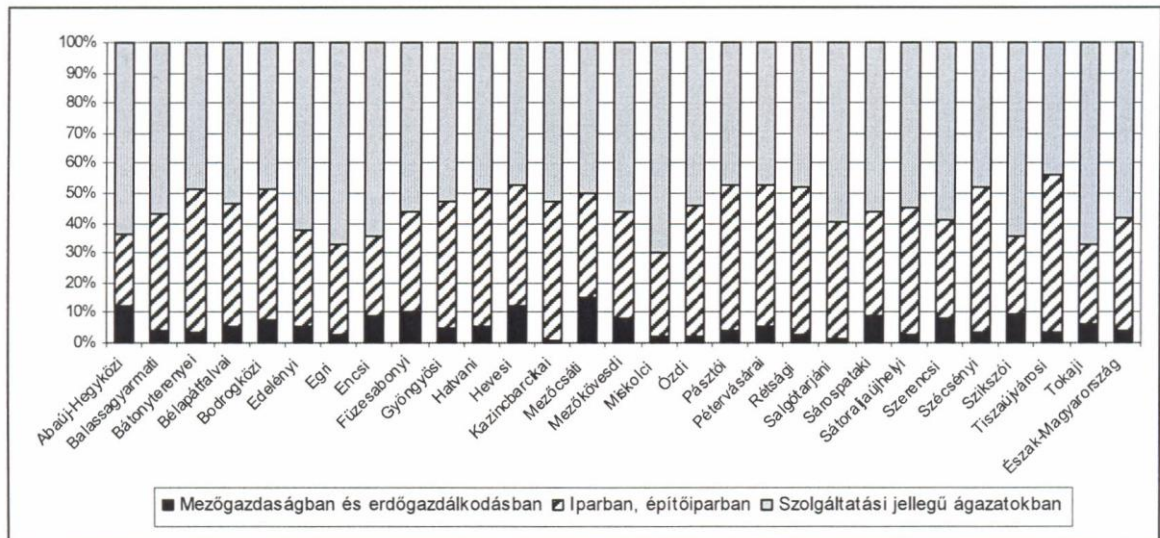
A lakónépesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2001. február 1.

Az elmúlt évtizedekben a munkaerőpiacon az egyik **legmarkánsabb változás** a foglalkoztatottak nemzetgazdasági ág szerinti összetételében történt. A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a kistérségek között természetesen mutatkoztak különbségek a foglalkoztatottak nemzetgazdasági ágankénti megoszlásában:

- A hagyományosan **mezőgazdasággal** foglalkozó kistérségekben - mint a Mezőkövesdi, a Szerencsi, az Encsi, a Sárospataki, a Szikszoói, az Abaúj-Hegyközi és a Mezőcsáti - a mezőgazdaságban foglalkoztatottak hányada 8-14,8% között változott, ezen kívül a Bodrogi, az Edelényi, a Tokaji kistérségekben is meghaladta a régió átlagát.
- **Az iparban, építőiparban** foglalkoztatottak részaránya kiemelkedően magas a Tiszaújvárosi kistérségben (52,9%), ezen kívül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a Bodrogi, a Kazincbarcikai, az Ózdi és a Sátoraljaújhelyi kivételével valamennyi kistérség nagyobb arányt képvisel a foglalkoztatásban ez a két ágazat, mint a régió egészében.
- **A szolgáltatásoknak** elsősorban a megyeszékhelyeken és környékén van jelentősebb szerepe a foglalkoztatásban, de meg kell említeni a Tokaji, a Szikszoói, az Encsi, az Abaúj-Hegyközi, az Edelényi és a Szerencsi kistérségeket is, ahol 66,9-59,1% között szóródott az arány és magasabb volt a régió átlagánál is.

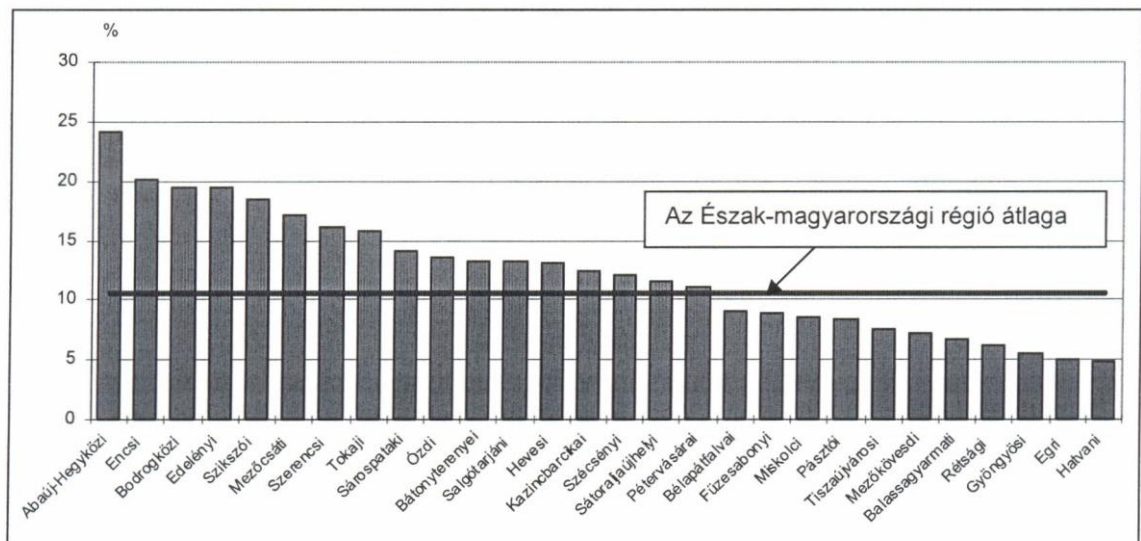
A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2001. február 1.

A regisztrált munkanélküliek (álláskereső) jellemzői

A regisztrált alapú **munkanélküliségi ráta legmagasabb** Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, ahol a regisztrált munkanélkülieknek a munkavállalási korú állandó népességhez viszonyított aránya 2004, év végén 15 kistérségből 12-ben meghaladta a régiós átlagot.

A regisztrált munkanélküliek aránya a munkavállalási korú állandó népességből, 2004. december 20.

A pályakezdő munkanélküliek hányada, a Mezőkövesdi, a Szerencsi, a Szikszói, az Edelényi és az Encsi kistérségekben a legmagasabb, ahol az érték 11,8-12,9% között változott.

A diplomás munkanélküliek részaránya elsősorban azokban a kistérségekben nagyobb az átlagosnál, amelyekben, illetve amelyek közelében felsőoktatási intézmények működnek, nevezetesen a Mezőkövesdiben 4,4%, a Miskolciban pedig 4,3% volt az arányuk 2004. év végén.

A főbb gazdasági ágak jellemzői;

Ipar

A gazdaságban meghatározó szerepe van az iparnak. A termelési érték legnagyobb hányada, **29%-a** a Tiszaújvárosi kistérségben keletkezett, ezt a Miskolci és a Kazincbarcikai követte 15; illetve 12%-ot képviselve.

Az iparban régióon belül **a legnagyobb külpiaci értékesítést** a vegyiparral rendelkező Tiszaújvárosi és Kazincbarcikai kistérség érte el. Az értékesítési árbevételből az export részaránya 2004-ben a jelentősebb ipari háttérrel rendelkező kistérségek közül a Kazincbarcikaiban 65; a Miskolciban 37% volt.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye legjelentősebb ipari vállalkozásai, nettó árbevétel alapján (2004)

TISZAI VEGYI KOMBINÁT RT ITVK RT/, Tiszaújváros

JABIL CIRCUIT MAGYARORSZÁG SZERZŐDÉSES GYÁRTÓ KFT., Tiszaújváros

BORSODCHEM RT, Kazincbarcika

ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI ÁRAMSZOLGÁLTATÓ RT /ÉMÁSZ RT/, Miskolc

BORSODI SÖRGYÁR RT, Bőcs

AES-Tisza Erőmű Kft., Tiszaújváros

SANMINA MAGYARORSZÁG ELEKTROTECHNIKAI RÉSZEGYSÉGGYÁRTÓ Kft., Alsózsolca

SAIA-BURGESS ÓZD ELEKTROMECHANIKAI TERMÉKEK Kft., Ózd

AES BORSODI ENERGETIKAI TERMELŐ ÉS SZOLGÁLTATÓ Kft., Berente

MODINE HUNGARIA GEPJARMURECHNIKAI Kft., Mezőkövesd

CONITINENTAL DOHÁNYIPARI ZRT., Sátoraljaújhely

ROBERT BOSCH POWER TOOL ELEKTROMOS SZERSZÁMGYÁRTÓ Kft., Miskolc

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye legjelentősebb ipari vállalkozásai, foglalkoztatási létszám alapján, 2004

JABIL CIRCUIT MAGYARORSZÁG SZERZŐDÉSES GYÁRTÓ KFT., Tiszaújváros
BORSODCHEM RT, Kazincbarcika
TISZAI VEGYI KOMBINÁT RT fTVK Rt.!, Tiszaújváros
ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI ÁRAMSZOLGÁLTATÓ RT /ÉMÁSZ Rt., Miskolc
DAM 2004 ACÉL-ÉS HENGERMŰ KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTAT
KFT.,Miskolc
PREC-CAST ÖNTÖDEI Kft., Sátoraljaújhely
ÉRV. ÉSZAKMAGYARORSZÁGI REGIONÁLIS VIZMŰVEK Rt., Kazincbarcika
REMY AUTOMOTIVE HUNGARY Autóvillamossági Felszereléseket Gyártó
Kft.,Mezőkövesd
SHINWA MAGYARORSZÁG PRECIZI6s Kft.,Miskolc
SAIA-BURGESS 6ZD ELEKTROMECHANIKAI TERMÉKEK Kft.,Ózd
ROBERT BOSCH ENERGY AND BODY SYSTEMS
GÉPJÁRMŰELEKTROMOSSÁGI ALKATRÉSZ GYÁRTÓ ÉS FORGALMAZÓ
Kft.,Miskolc
BORSODI SÖRGYÁR RT, Bócs
6AM 6ZDI ACÉLMŰVEK Kft., Ózd

Ipari parkok, vállalozási övezetek

Az ipari parkok létrehozásának elsődleges célja, hogy elősegítsék új vállalkozások betelepülését a térségbe, valamint a meglévő ipari és közlekedési infrastruktúrák hasznosításával, fejlesztésével új, korszerű, környezetbarát technológiákat honosítsanak meg. Ez elősegíti az iparszerkezet átalakítását, a munka-nélküliség csökkenését, az ipari termelés növekedését, a vállalkozások közötti kapcsolatok erősödését, a regionális fejlesztési stratégiák megvalósulását, az adott térségben élők életszínvonalának emelkedését.

Borsod-Abaúj-Zemplénben 14 ipari park működik. Kiemelkedően magas a számuk a Miskolci kistérségben (5), de a Kazincbarcikaiban, és 2 ipari park helyezkedik el.

Ipari parkok Észak-Magyarországon

Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye
BorsodChem Ipari Park (Kazincbarcika)	Abasári Ipari Park (Abasár)	Salgótarjáni Ipari Park (Salgótarján)
Diósgyőri (DIGÉP) Ipari Park (Miskolc)	Bélapátfalvi Ipari Park (Bélapátfalva)	Bátonyterenyei Ipari Park (Bátonyterenye)
Encsi Ipari park (Encs)	Egri Ipari Park (Eger)	Rétsági Ipari Park (Rétság)
Kazincbarcikai Ipari Park (Kazincbarcika)	Gyöngyös Ipari Park (Gyöngyös)	Balassagyarmati Ipari Park (Balassagyarmat)
Mezőkövesdi Ipari Park (Mezőkövesd)	Hatvani Ipari Park (Hatvan)	
Miskolc-Alsózsolca Ipari Park (Alsózsolca)	Hevesi Ipari Park (Heves)	
Ózdi Ipari park (Ózd)	Petőfibányai Ipari Park (Petőfibánya)	
Sajóbábonyi Vegyipari Park (Sajóbábony)		
Sátoraljaújhelyi Ipari Park (Sátoraljaújhely)		
Szerencsi Ipari Park (Szerencs)		
Sziksói Ipari park (Sziksó)		
Tiszaújvárosi Ipari Park (Tiszaújváros)		
Felsőzsolcai Ipari Zóna (Felsőzsolca)		
Miskolci Ipari Park (Miskolc)		

A vállalkozások ösztönzése, a területfejlesztési célok megvalósítása érdekében Észak-Magyarországon három vállalkozási övezetet hoztak létre, segítve az ipari szerkezetátalakítást, illetve a kijelölt térségekben a vállalkozások számának gyarapodását.

Az Ózd- Putnok-Észak-Hevesi vállalkozási övezet 62 településsel, valamint a Zempléni vállalkozási övezet 52 településsel jött létre.

Kereskedelem, vendéglátás

A kereskedelmi üzletek és a vendéglátóhelyek száma

Megnevezés	Kiskereskedelmi üzletek száma	Ebből: egyéni vállalkozás által üzemeltetett	Vendéglátóhelyek száma	Ebből: egyéni vállalkozás által üzemeltetett
2003				
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	10 072	4 827	3 673	2 041
Heves megye	5 100	2 763	1 830	1 158
Nógrád megye	3 065	1 626	1 107	679
Észak-Magyarország	18 237	9 216	6 610	3 878
2004				
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	10 126	4 719	3 650	1 984
Heves megye	5 154	2 718	1 881	1 143
Nógrád megye	3 020	1 545	1 088	649
Észak-Magyarország	18 300	8 982	6 619	3 776

A **kiskereskedelmi üzletek** jelentős része egyéni vállalkozás keretében működött. Arányuk a bolti kiskereskedelemben a Mezőcsáti kistérségben meghaladta az 58%-ot; a vendéglátásban pedig a Mezőcsáti (81,2%), valamint a Bodrogi (77,4%), kistérségekben volt a legmagasabb. Az egyéni vállalkozás által üzemeltetett egységek hányada mind a kiskereskedelmi üzletek, mind a vendéglátóhelyek esetében Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legalacsonyabb (46,6; illetve 54,4%), a régió átlaga alatt maradt.

A **bolthálózatból** Borsod-Abaúj-Zemplén megye aránya a legnagyobb, 55,3%. A kistérségek közül a Miskolci rendelkezett ezer feletti üzletszámmal.

Az **üzlethálózat sűrűségét** tekintve 1 km²-re változó értékű kiskereskedelmi üzlet jutott. A Miskolci (4,00), a Tiszaújvárosi (1,87), a Kazincbarcikai (1,85), az Ózdi (1,67), valamint a Sátorlajújhelyi (1,48). Ugyanakkor az Abaúj-Hegyközi (0,38), a Bodrogi (0,41) és a Mezőcsáti (0,45) a **legritkábban** ellátott kistérségek közé tartozott.

Az **élelmiszer jellegű üzletek és áruházak aránya** átlagosan 24,7%, ennél jóval magasabb a Bodrogi (55,2%), az Edelényi (45,5%), valamint az Abaúj-Hegyközi (41,4%) kistérségben, míg a Miskolciban (17,2%) a legalacsonyabb. Ennek oka lehet az is, hogy a kereskedelemben lezajlott privatizációt követően egyre inkább a nagy áruházláncok terjeszkedtek. A főváros mellett a megyeszékhelyeken, illetve a vidéki városokban is létesítettek egységeket, mellyel csökkent a kisebb kereskedelmi üzletek száma.

A **ruházati szaküzletek** részaránya a régió átlagát (11,3%) meghaladta, illetve azzal megegyező volt a Tiszaújvárosi (15%), a Mezőkövesdi (14,4%), a Miskolci (14,3%), a

valamint a Sátoraljaújhelyi (11,3%) kistérségekben. A helyi igények kielégítése mellett az idegenforgalom szempontjából is jelentős szerepet tölt be a **vendéglátás**. A vendéglátó egységek legtöbbször a Miskolci kistérségben üzemelt. A Tokaji kistérségben azonban 9 vendéglátóhely jutott ezer lakosra, de a Mezőkövesdi, a Sátoraljaújhelyi, kistérség is jelentős értéket (egyenként 7) képviselt.

III.3 Mutatók

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségek intézményrendszere, és infrastruktúrája

Egészségügy, szociális ellátás - intézményközpontok

A megyeszékhelyen - melyek egyúttal kistérségi központ is - működik **megyei kórház**. Miskolcon, a megyein kívül még egy egészségügyi intézmény van a Miskolci Semmelweis Ignác Egészségügyi Nonprofit Kft. , amely két kórház összevonásával alakult. A megyei kórház területén működik a Gyermekegészségügyi Központ (GYEK), amely csontvelőtranszplantációs tevékenység évei tett szert nemzetközi hírnévre. A kistérségi központok közül Sátoraljaújhelyen, Kazincbarcikán, Ózdon, egy-egy általános kórház fogadja a betegeket. Szikszón a Megyei Kórházhoz tartozó általános kórház működik.

Szakirányú egészségügyi intézmény több kistérségben is található. A Mezőkövesdi kistérség központjában - szintén a megyei kórház intézményeként - reumakórház, az Edelényi kistérség központjában főként tüdőbetegeket ellátó megyei szintű intézmény működik.

A Kazincbarcikai kistérséghez tartozó Izsófalván Pszichiátria Szakkórház – és Betegotthon látja el a rászorulókat, amely szintén megyei kórház részeként működik. 2010. május 1-től az egészségügyi intézmények átszervezésre kerültek. A megyei kórházhoz került a Szent Ferenc Kórház, a II. Rákóczi Ferenc Kórház Szikszó, a Mezőkövesdi Reumakórház, és az Izsófalvai Pszichiátria Szakkórház. A Diósgyőri Kórház a MISEK Nonprofit Kft-be került 2009. március 1-től.

A kistérségi központok közül egyedül Miskolcon üzemel bentlakásos ápolási otthon és idősek otthona. a Máltai Gondoskodás Kht.

A kistérségekben a kórházak mellett több olyan tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény működik, amely nagyobb körzetet lát el és több megyéből fogad betegeket. Fogyatékosok otthona az Edelényi, az Ózdi (Putnokon), a Tokaji, az Abaúj-Hegyközi (Boldogkőváralján), a Sárospataki, a Miskolci (Miskolcon és Sajósenyén),

pszichiátriai otthon, a Bodroghközi (Ricsén), továbbá a Tiszaújvárosi (Hejőbábán) kistérségekben működik. Pszichiátriai, fogyatékos és szenvedélybetegeket kezelő rehabilitációs intézet Nógrád megyében, Szécsényi kistérségben (Ludányhalásziiban) található.

Felsőfokú oktatás

Felsőoktatási intézmények a megyeszékhelyen Sárospatakon működik. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2004-ben 14 ezren, tanultak felsőoktatási intézményekben.

A régióban működő **legnagyobb felsőoktatási** intézmény a Miskolci Egyetem, ahol a hallgatók a műszaki karokon kívül a gazdaságtudományi, az állam- és jogtudományi, valamint a bölcsészettudományi karokon végezhetik tanulmányaikat. Az integráció révén a Miskolci Egyetem részévé vált a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola, ahol a hallgatók tanítói- és óvodapedagógusi szakok közül választhatnak. A Miskolci Egyetem a felsőfokú zenetanári képzésre is lehetőséget nyújt a Bartók Béla Zeneművészeti Intézet keretében.

A fent említetteken kívül számos felsőoktatási intézmény várja a továbbtanulókat a megyében. A Sárospataki Református Teológiai Akadémián, Miskolcon a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Karán, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karán van lehetőség a továbbtanulásra.

Közművelődés/közösségi művelődés

A mozgalmas múlttól számos **múzeum** tanúskodik. A megyei múzeum, mellett meghatározó szerepük van a várakban, kastélyokban található múzeumoknak, kiállításoknak.

Miskolcon működik: az ország első magyar nyelvű kőszínháza, a Miskolci Nemzeti Színház, valamint a Csodamalom Bábszínház. 2004-ben a régióban 481 települési könyvtárat tartottak nyilván, a látogatók száma pedig meghaladta a 185 ezret. Jelentős szerepük van a munkahelyhez, illetve felsőoktatási intézményekhez kapcsolódó könyvtáraknak is, melyeket 2004-ben közel 26 ezren vettek igénybe.

Egészségügyi alapellátás, szociális gondoskodás - intézményrendszer

A kistérségek valamennyi városában működnek járóbeteg-szakrendelők, amelyek a környező községek lakóinak is ellátást nyújtanak. A járóbeteg-szakellátásban teljesített orvosi munkaórák 54,2%-a a megyeszékhely kistérsége (Miskolci 36,4%), másik része a többi térség között oszlik meg.

A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások körébe az alap- és nappali ellátás, a tartós bentlakásos, illetve átmeneti elhelyezést nyújtó gondoskodás tartozik. Az alapellátás - szociális étkeztetés, valamint házi segítségnyújtás - biztosítását valamennyi önkormányzat részére törvény írja elő. Nappali ellátást biztosítanak az idősek klubjai, a fogyatékosok és szenvedélybetegek intézményei. Idősek klubját a 2000 fő feletti, az egyéb feladatokat ellátó szervezeteket 20 ezer fő feletti lélekszámú települések önkormányzatainak kell létrehozni.

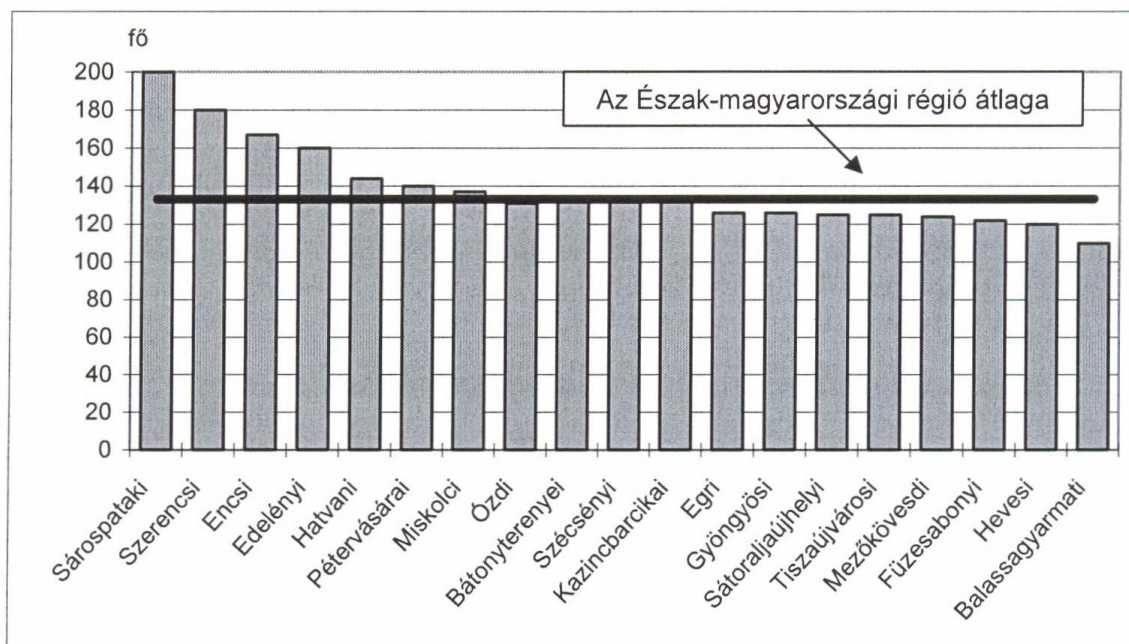
Az időskorúak otthonaiban (közkeletű elnevezésén: szociális otthonok) a legjobban ellátott a Tokaji (79), valamint az Encsi (33) kistérség volt, míg a legkevesebb férőhely a Szikszói (7) és a Mezőcsáti (8) kistérségben jutott az említett korosztály ezer tagjára.

A vizsgált időpontban a kistérségekben nappali ellátást biztosító idősek **klubja** (közhasználatú nevén: öregek napközi otthona) tekintetében a legjobban ellátottak a Bodrogi (120), az Abaúj-Hegyközi (89), a Sátoraljaújhegyi (70) és az Encsi (62) kistérségek. **A Mezőcsáti kistérségben egyáltalán nincs idősek napközije,** míg a Szikszói és a Mezőkövesdiben egyaránt 11-11 férőhely jutott ezer 60 éves és idősebb lakosra.

Közgyógyellátásra jogosító igazolvány tekintetében a legmagasabb a mutató a Mezőcsáti (103), a Bodrogi (94), a Szikszói (92) és az Abaúj-Hegyközi (91) kistérségben. Azokon a területeken jogosultak sokan közgyógyellátásra, amelyek fejletlensége miatt a lakosság is az átlagosnál jóval szerényebben kényszerül élni.

A szociális ellátás intézményei közül a bölcsődék száma 1990 óta jelentősen csökkent. A száz bölcsődei férőhelyre beírt gyermekek száma legmagasabb a Sárospataki (200), a Szerencsi (180), és az Encsi (167) kistérségben volt, de valamennyiben meghaladta a mutató értéke a százat, tehát a még fennmaradt bölcsődék meglehetősen zsúfoltak.

100 bölcsődei férőhelyre jutó beírt gyermekek száma, 2004

Közoktatás

Egy ország társadalmi-gazdasági fejlettségét nagymértékben meghatározza az oktatás, iskolázottság szintje. Az ismeretek folyamatos megszerzése, frissítése mellett a változó igényekhez alkalmazkodó, rugalmas munkaerőpiac jöhet létre. Az alacsony iskolázottsági szint problémájának kezelése alapvető fontosságú feladat a felzárkózás elősegítése érdekében, hiszen a 2001. évi népszámlálási adatok is azt mutatják, hogy **a lakosság iskolázottsága elmarad az országostól.**

A kistérségekben - a Bodrogi kivételével - működik középiskola, illetve középfokú képzés. A legtöbb iskola a nagyobb városokban, elsősorban a megyeszékhelyen található. Az ezer lakosra jutó középiskolás nappali tagozatos tanulók száma 2004-ben jóval az átlag feletti volt a Tokaji (75), a Sátoraljaújhegyi (71), a Miskolci (65), kistérségben. Ezzel szemben az Abaúj-Hegyköziben (8) lényegesen az átlag alatt maradt.

2004-ben a nappali tagozatos középiskolások 62%-a tanult *szakközépiskolában* és 38%-a *gimnáziumban*. A pedagógusok, valamint az osztálytermek leterheltsége meghaladta az általános iskolai átlagot, egy pedagógusra 13, egy osztályteremre 32 tanuló jutott.

Az óvodák férőhelyeinek kihasználtsága 95%-os volt. A legsúfoltabbak az Encsi kistérség óvodái, ahol 112 beírt gyermek jutott száz férőhelyre.

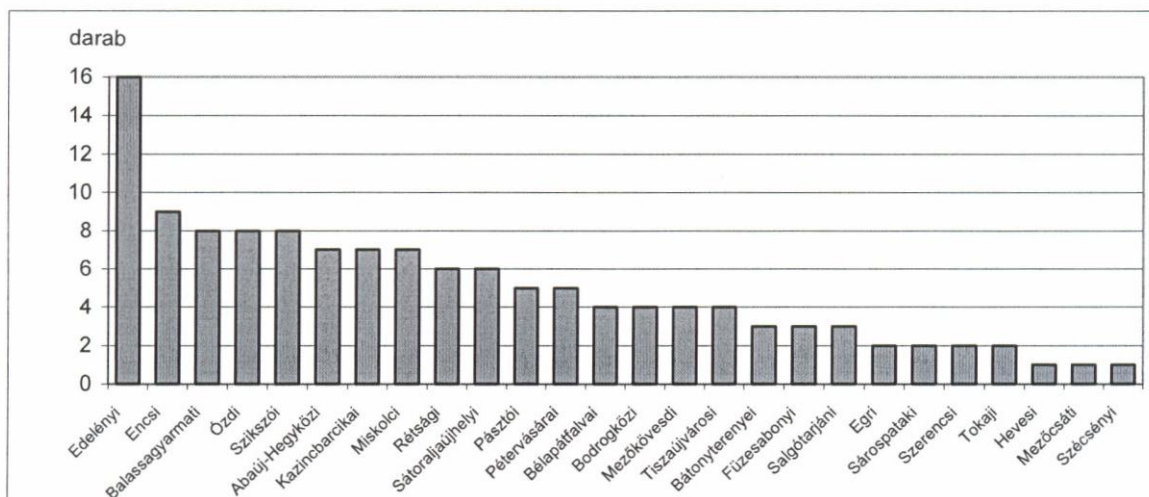
Körjegyzőségek, okmányirodák

Az okmányirodák kijelöléséről és illetékességi területéről a 256/2000. (XII.26. sz.) Kormányrendelet határoz. Ennek értelmében hozták létre illetékességi körökkel megjelölve az okmányirodákat. A rendelet végrehajtása eredményeként mindegyik iroda városban található, de közülük Borsod-Abaúj-Zemplénben 5 iroda nem kistérségi központban van.

Az önkormányzati törvény alapján az 1000 főnél kisebb lélekszámú falvak körjegyzőség útján látják el szakigazgatási feladataikat. A megyében - a településszerkezet sajátosságaiból eredően - viszonylag magas a körjegyzőségek, illetve a jegyzői feladatokat ebben a formában ellátó települések száma. A legtöbb körjegyzőséget az északi, apró falvas vidékeken találjuk, az Edelényi kistérségben 16 és az Encsiben 9, az Ózdiban 8 látja el szakigazgatási feladatát.

A tapasztalatok szerint általában 2-3 település alkot egy körjegyzőséget, de van rá példa (a Sátorajáújhelyi kistérségben Pálházán), ahol 6 község tartozik egy körjegyző hatáskörébe. A körjegyzőségek száma növekvő tendenciát mutat. Ennek oka többek között a települések szűkös költségvetése.

Körjegyzőségek száma a kistérségekben, 2005. január 1.

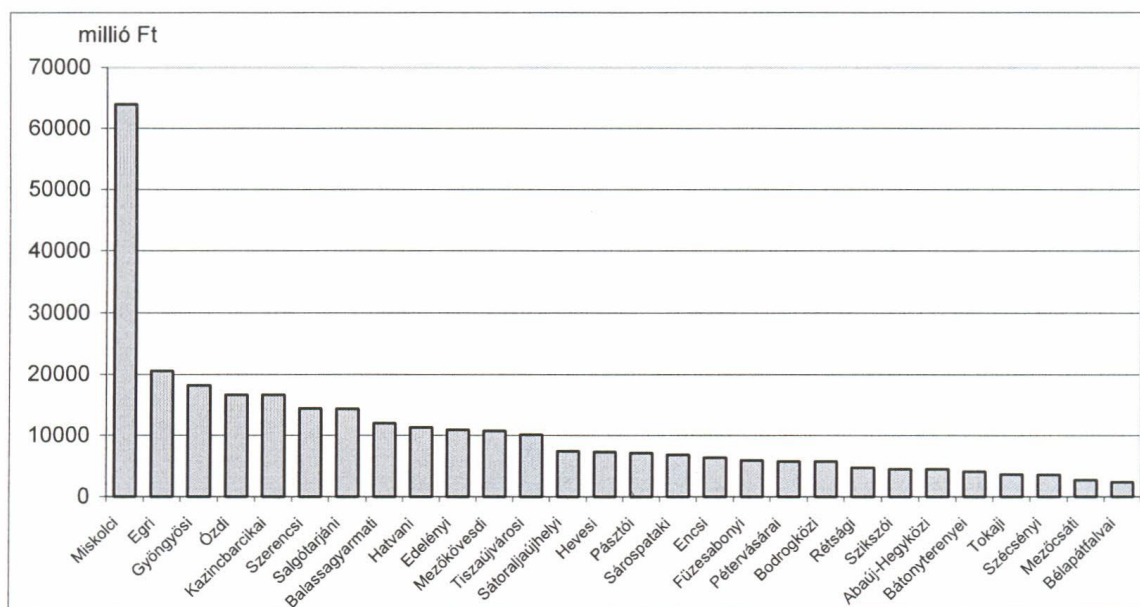

Önkormányzati gazdálkodás

A települési önkormányzatok tekintetében 2004. évi összes bevételéből a legtöbb bevétel - a megyei önkormányzatok adatai nélkül - a Miskolci, az Ózdi, valamint a Kazincbarcikai önkormányzatokhoz folyt be. Kiemelkedően magas volt az egy állandó lakosra jutó érték a **Szerencsi kistérségben**.

A bevételek nagy részét az állami hozzájárulások és támogatások, valamint a központi költségvetés által az önkormányzatok részére átengedett személyi jövedelemadó összege képezi.

A települési önkormányzatok 2004. évi bevételei

Az Ózdi, a Sátoraljaújhegyi, valamint a Tokaji kistérségek települési önkormányzatainak kiadásai **meghaladták a bevételek összegét**.

Kistérségi társulások

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. tv. 41.§ (1) bekezdése lehetővé tette az önkormányzatok önkéntes társulását. A települések többsége felismerte az összefogás előnyeit, és kisebb-nagyobb társulások alakultak. Az 1996. évi területfejlesztési törvény tovább növelte az önkormányzatok szerveződésének jelentőségét azáltal, hogy megteremtette a lehetőséget számukra - sokszor kistérségeken, de megyén is átnyúló - önkéntes területfejlesztési társulások létrehozását. E társulások közül néhány még ma is működik, de a társulások rendszerét alapvetően átalakította a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi évi. törvény 1.§ (1) bekezdése. Ez alapján az önkormányzatok a kistérségi együttműködés hosszú távú biztosítására megállapodást kötöttek, és jogelőd nélkül létrejöttek a többcélú kistérségi társulások. Gyakorlatilag minden kistérség egy többcélú kistérségi társulást hozhat létre, mely lefedi a kistérség egészét.

A társulásokban résztvevő önkormányzatok képviselő-testületei a következő főbb feladatokat látják el:

- kistérségi fejlesztési feladatok;
- szociális és gyermekjóléti alapellátás;
- egészségügyi alapellátás;
- közoktatási feladatok;
- belső ellenőrzés.

A fenti feladatokon kívül a társulások meghatározott jogszabályok alapján még további feladatokat vállalhatnak fel.

A kistérségi társulás területfejlesztési feladatkörében a társulás összehangolja a kistérség területén működő gazdasági szervezetek térségi hatású fejlesztési elképzeléseit, elősegíti a kistérség tervezési munkáit és az elfogadott tervek megvalósítását; kidolgozza és elfogadja a kistérség területfejlesztési koncepcióját, programját, ehhez pénzügyi tervet készít, ellenőrzi a programok megvalósítását; forrásokat gyűjthet a tanács működéséhez és a fejlesztési programok megvalósulásához; pályázatot nyújthat be a kistérség fejlesztési programok forrás-igényléséhez; képviseli a kistérséget területfejlesztési-ügyekben; megállapítja a költségvetést, gondoskodik annak végrehajtásáról.

A társulási tanács feladatainak végrehajtását és döntésének előkészítését a társulás munkaszervezete látja el. A munkaszervezet feladata többek között: a társulási tanács üléseinek, döntéseinek előkészítése, kapcsolattartás a megyei területfejlesztési tanács munkaszervezeteivel, közigazgatási szervekkel, kistérségi megbízottakkal, pályázatok kidolgozása, a társulás költségvetésének végrehajtása.

A többcélú kistérségi társulások 2004 elejétől kezdődően jöttek létre.

Alapfokú települési infrastruktúra

Lakáshelyzet, lakásépítés

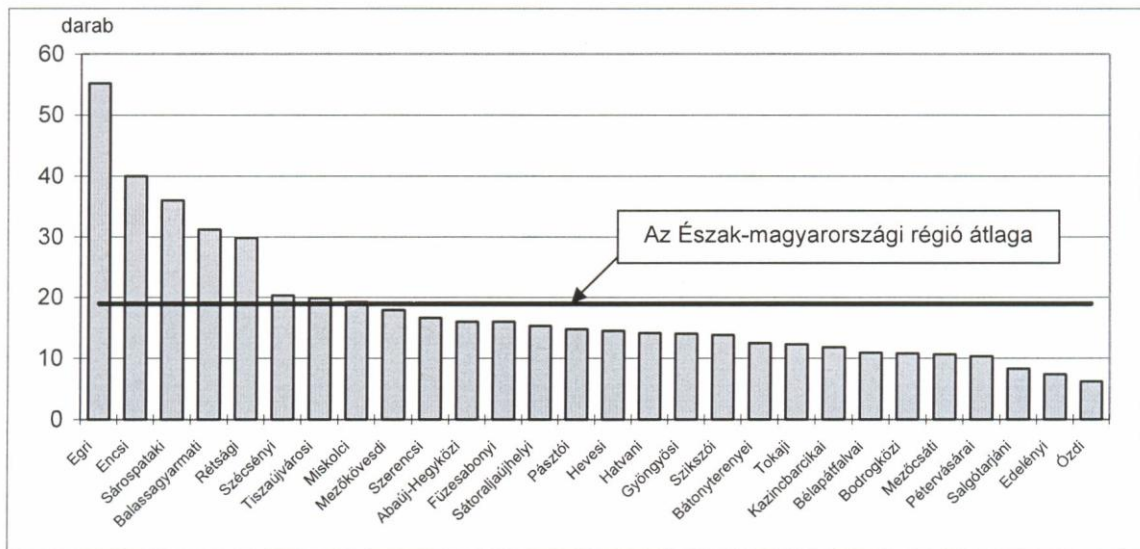
A **lakásépítések** folyamata hűen tükrözi a társadalmi-gazdasági életben bekövetkezett változásokat. Az 1990-es évek elején a lakásépítések száma drasztikusan visszaesett, az 1991-1995. évek átlagában elkészült lakások száma kevesebb, mint fele volt az 1990. évinek. Az 1995-1997 közötti időszakot jellemző növekedés után az építkezések csökkenő intenzitással folytatódtak. A mélypontot 2000. év jelentette.

A lakáspolitikai változások kedvező hatása az ezredfordulót követően is érzékelhető volt. Bár a 15 Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérség közül 9-ben csökkent a lakásépítések száma. Ez utóbbiak leginkább a "lemaradó" és a "stagnáló" kategóriába tartoznak, de negatív tendencia jellemzi a "felzárkózó" Tokaji, Sátoraljaújhelyi és Mezőkövesdi

kistérségeket is. Legtöbb lakást 2004. évben a Miskolci (530) és legkevesebb lakás a Mezőcsát (16) kistérségbe adták át.

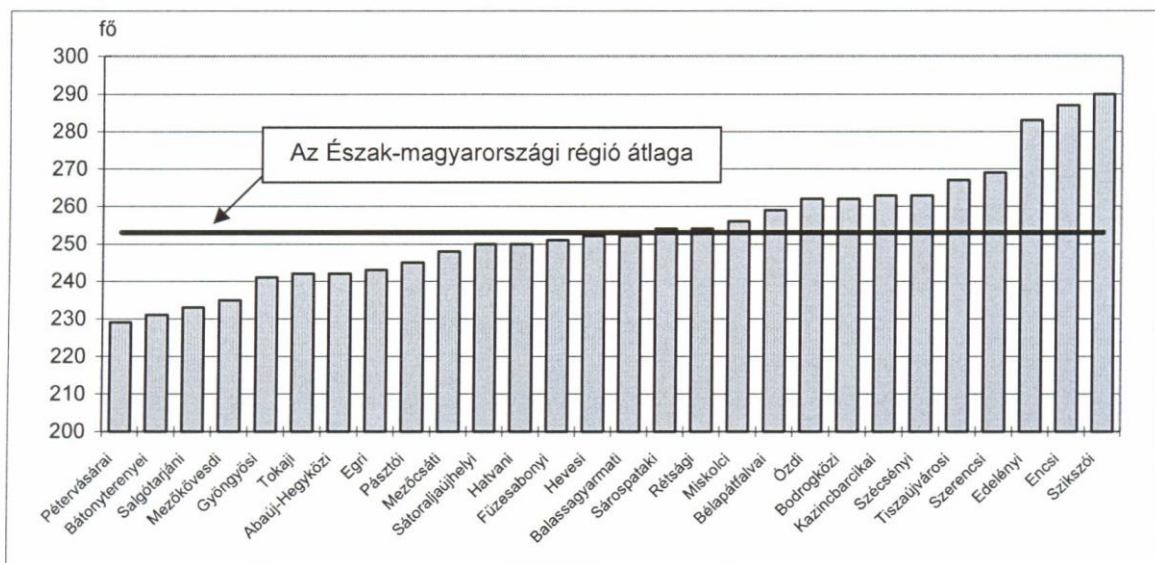
Az előzőekben vázolt folyamatok többé-kevésbé nyomon követhetőek a **lakásépítések intenzitási mutatójának** alakulásában is.

Az épített lakások 10000 lakosra jutó száma, 2004

A lakásállomány gyarapodása a népesség csökkenése mellett valósult meg, mindez a **laksűrűség** kedvező alakulásához vezetett. Ez a megye szempontjából sajnos nem eredményezett javulást, hiszen a 15 kistérségből 10-ben kedvezőtlenebb érték volt regisztrálható.

A 100 lakásra jutó lakosok száma, 2004

A gazdasági átalakulás markáns változást hozott a lakások építetők szerinti összetételében. A vállalkozói lakásépítés megélénkült, ami az értékesítési céllal készült lakások aránynövekedését eredményezte. Mindez országosan szembeötlő, Észak-Magyarországon ugyanakkor napjainkban is a természetes személyek szerepvállalása a meghatározó. Lakásnagyság vonatkozásában két Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérség képviseli a szélső értékeket: Mezőcsáton és körzetében a 2004-ben átadott lakások elenyésző hányadában (6%-ában) található 4 vagy annál több szoba, míg Tiszaújvárosban és környékén részesedésük meghaladja a héttizedet.

A lakásállomány **komfortosság** szerinti összetételének vizsgálatára a népszámlálások adatai nyújtanak lehetőséget. A régióban található lakások komfortossága az utóbbi népszámlálások között eltelt időszak alatt sokat javult, azonban több vonatkozásban még mindig kedvezőtlenebb képet mutat.

A régió **összkomfortos** lakásainak több mint hattizede (134 ezer lakás) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, ahol a lakásállományon belüli részesedésük különösen 3 kistérségben (a Tiszaújvárosiban 68,1; a Miskolciban 59,8; és a Kazincbarcikaiban 57,5%) kimagasló. Ez elsősorban azzal kapcsolatos, hogy 3 város lakásainak nagy része a "panelkorszakban" épült, valamint, hogy többségük távfűtéssel ellátott.

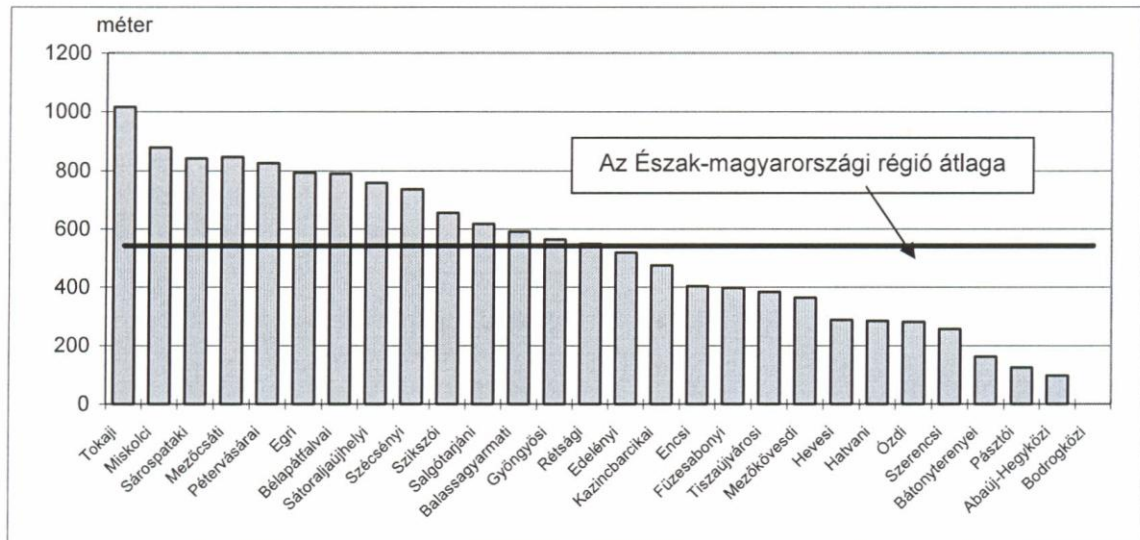
Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy 4 Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségben (az Abaúj-Hegyköziben 37,2; az Edelényiben 36,2; a Bodroghöziben és a Szikszóiban egyaránt 34,2%) a komfort nélküli lakások aránya kétszerese a régiós átlagnak.

Közműellátás

Az utóbbi évtized nagy **közműfejlesztési** programjai - különösen a csatorna- és gázvezeték építések - nyomán jelentősen javult a lakások minősége, ami a térségben elsősorban a községi lakásokat érintette. A közműberuházások élénkülése kedvezően befolyásolta a lakásállományának ellátottságát, melynek eredményeképpen némileg enyhült az országos átlagtól való elmaradás.

Az aránytalan közműfejlesztések hatása **a közmű-arányossági mutató** alakulásában érzékelhető. Fenti indikátor a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségek **hattizedében alacsonyabb a régiós átlagnál**. A két szélsőértéket képviselő kistérség (Abaúj-Hegyközi 98 m és Tokaji 1017 m) mutatója között 10-szeres a különbség.

Az egy kilométer közüzemi vízvezeték-hálózatra jutó szennyvízcsatorna-hálózat hossza, 2004

A közmű beruházások közül leglátványosabb változás a vezetékesgáz építése terén mutatkozik. Dinamikus változás különösen a 90-es évek második felét jellemezte, majd az ezredfordulót követően a növekedés üteme lassult. "Fehér foltok" leginkább a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségekben találhatóak. Ellátottságbeli hiányok ebben a megyében különösen a 2004-ben alakult kistérségekben figyelhetők meg, de a többi kistérségben is (3 kivétellel) a vezetékes gázt fogyasztó háztartások lakásállományon belüli aránya **lényegesen alacsonyabb** a régiós átlagnál.

Közlekedési kapcsolatok

Az M3 autópálya továbbépülésének eredményeképpen – már Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 71 km jó minőségű autópálya épült.

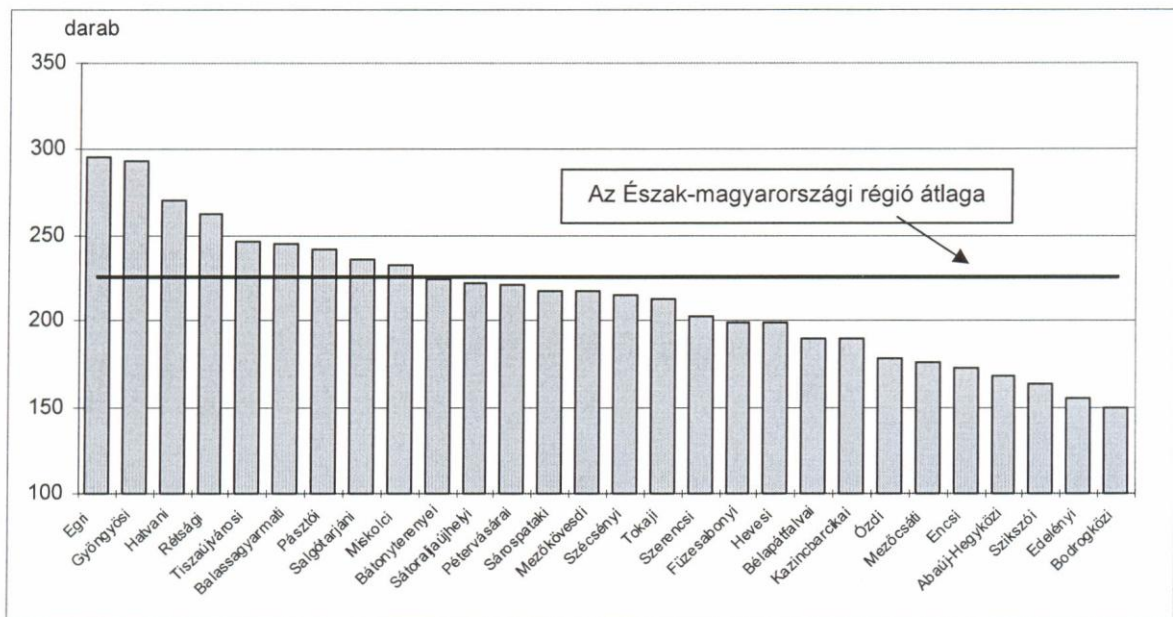
A régió úthálózatának alakulása

Megnevezés	Autópálya és autótűt	Elsőrendű főút	Másodrendű főút	Egyéb országos közút	Országos közút összesen	Útsűrűség, km/100 km ²
	kilométer					
1999						
Borsod-Abaúj-Zemplén	-	113	243	2 102	2 458	33,9
Heves	87	94	189	861	1 231	33,8
Nógrád	-	88	84	769	941	37,0
Észak-Magyarország	87	295	516	3 732	4 630	34,5
Ország összesen	505	2 171	4 323	23 268	30 267	32,5
2004						
Borsod-Abaúj-Zemplén	71	114	249	2 145	2 579	36,6
Heves	81	92	189	909	1 270	34,9
Nógrád	-	84	86	773	943	37,0
Észak-Magyarország	152	290	524	3 827	4 792	35,7
Ország összesen	686	2165	4 346	23 441	30 638	32,9

Az Észak-magyarországi régió vasúti közlekedése a főbb vonalakat tekintve jónak mondható, Miskolcot és Egert InterCity járatok kötik össze a fővárossal, **több villamosított pályaszakasz** található Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Színfoltot jelentenek a keskeny nyomtávú vasútvonalak, ezek elsősorban idegenforgalmi célokat szolgálnak.

A települések zöme kizárólag közúton érhető el, ezért kiemelt szerepe van, a megye- és benne a kistérségek- személygépkocsival való ellátásának. Észak-Magyarországon 2004-ben a személygépkocsik száma meghaladta a 287 ezret, több mint 63 ezerrel nagyobb az öt évvel korábbi állománynál. Az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma tekintetében Borsod-Abaúj-Zemplén Megye értéke 208.

Az 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma, 2004

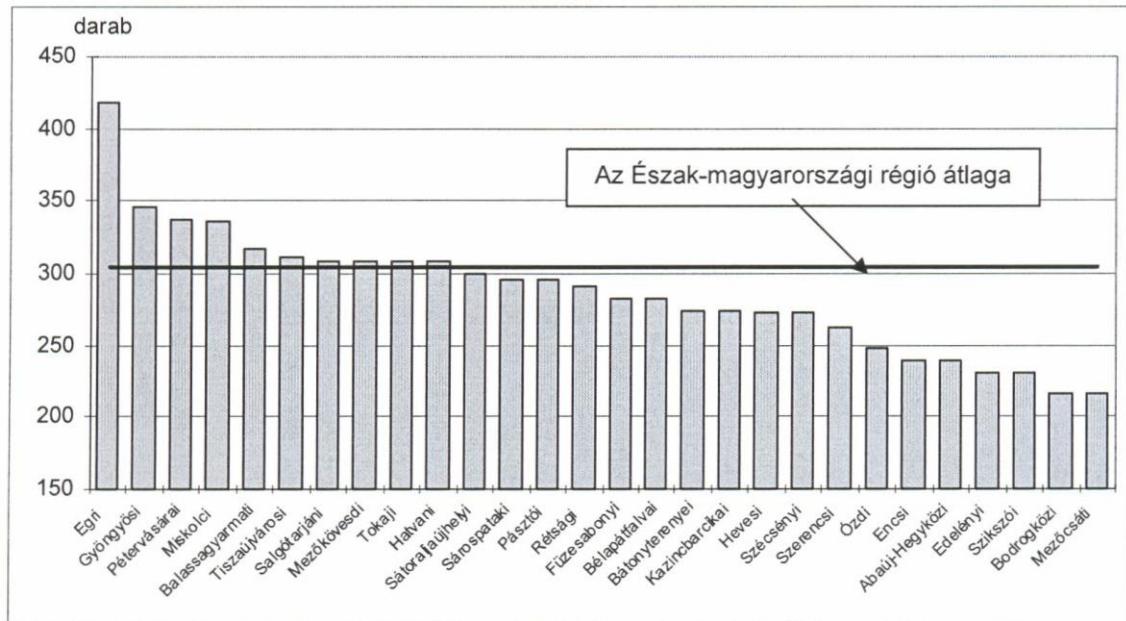
Kedvezőtlen a helyzet a "lemaradó" térségekben. A Bodrogközben 149, az Edelényben 155, az Abaúj-Hegyközben 168, az Encsiben 173, a Mezőcsátiban 176 személygépkocsi jutott ezer lakosra. A "stagnáló" kistérségek között már összetettebb a kép, tehát nem lehet automatikusan párhuzamot vonni a fejlettség és a személygépkocsival való ellátottság mutatója között.

A személygépkocsik átlagéletkora annak ellenére, hogy az utóbbi években érzékelhetően csökkent, még 2004-ben is mindhárom megyében meghaladta a 11 évet.

Távközlés, kábeltelevízió

A kommunikációnak a gazdasági életben és az emberek magánéletében egyformán kiemelt jelentősége van. A mobiltelefonok rohamos terjedésével a távbeszélő-fővonalak és a kistérségek fejlettsége között már nem mutatható ki olyan egyértelmű összefüggés, mint a személygépkocsival való ellátottság esetében, de még mindig szoros a kapcsolat. Az ezer lakosra jutó távbeszélő-fővonalak száma Borsod-Abaúj-Zemplénben 292 volt, 2004-ben.

Az 1000 lakosra jutó távbeszélő fővonalak száma, 2004

A rangsor végén a "lemaradó" kistérségek állnak, körükben a legalacsonyabb (217-240 közötti) az ezer lakosra jutó távbeszélő-fővonalak száma.

A kábeltelevíziós hálózatba való bekapcsolódás néhány éve még csak a nagyobb városok lakosságának a lehetősége volt. A kábeltévét az életminőség javításának egy sajátos eszköze, hogy csak egy pár előnyét említsük: közelebb hozza a világot, segít a nyelvtanulásban, megteremti a gyorsabb internetezés lehetőségét. A kábeltelevíziós hálózat kiépítése az utóbbi években ugrásszerű fejlődésnek indult, legtöbbször a kistérségnél kisebb szintű, települések közötti összefogás, a források közös megteremtése előzi meg.

Vitathatatlan Borsod-Abaúj-Zemplén megye előnye a csatlakozott kábeltelevíziós hálózat mutatóinál, ahol a lakások több mint felében, 55%-ában található kábeltelevízió.

IV. Borsod-Abaúj-Zemplén megye idegenforgalmi nevezetességei, és látnivalói

Az Aggteleki Nemzeti Parkban lévő 262 barlangból 20 fokozottan védett, ezek közül a legkülönlegesebb a **Baradla-barlang**, mely Közép-Európa legnagyobb barlangrendszere, 25 km hosszából 5,6 km nyúlik át Szlovákiába. A Baradla-Domica-barlangrendszer nemcsak a térségnek, de hazánkban is legjelentősebb barlangtani értéke. A barlang legrégebben kutatott, a leghosszabb, legismertebb, a képződményekben a leggazdagabb, valamint aktivitása, hossza és cseppkődísszerűsége alapján a mérsékelt égöv legértékesebb barlangjának tekinthető. A kazincbarcikai kistérségben elhelyezkedő világhírű barlangot a külföldiek is szívesen keresik fel, nemcsak csodálatos szépségükért, hanem gyógyító klímájukért is. Az UNESCO az Aggteleki és a Szlovákiai karszt barlangvilágát 1995-ben a világörökség részévé nyilvánította.

A **Bükk Nemzeti Park** már 35 éve biztosítja a Bükk-hegység természetes növény- és állatvilágának földtani tájképi és kultúrtörténeti értékeinek fennmaradását. A Bükk változatos felszíne, mikroklímája gazdag növény és állatvilágnak ad otthont. A közel 900 ismert barlangból a Szent István cseppkő és az Anna mésztufa barlangok látogathatók, a Szeleta, az Istállóskői, a Subalyuk, és a Ballabarlang az ősember lakóhelyeül szolgált. A Szeleta Barlang a magyarországi tudományos régészet és őslénytankutatás szülőhelye.

Az ország 8 világörökség helyszínre lehet büszke, melyek közül 2 az Aggteleki karszt, és a Tokaj-hegyaljai borvidék a megyéhez tartozik.

A **Tokaj-hegyaljai borvidék** 3 jellegzetes hegy a sátoraljaújhelyi és az abaújszántói Sátor illetve a tokaji Kopasz-hegy által bezárt háromszögben található. A vulkanikus eredetű talaj a különleges mikroklíma a szőlőfajták, a borkészítés, és a borérlés évszázados hagyományai együtt hozták létre a világhírű borkülönlegességeket. Igazi hírnevét XVI.-XVIII. Században szerezte a Tokaji bor, amikor kialakult az aszúkészítés egységes gyakorlata.

Az Észak-magyarországi régió központjában a Bükk-hegység lábánál a miskolci kistérségben található az Európában egyedülálló **Miskolc-Tapolcai Termál-Barlangfürdő**. A fürdőtelep, mintegy 6 hektáros védett parkon fekszik. A természet által fedett uszodában a hegy mélyéből fakadó, kellemes hőmérsékletű termálvíz, és a páradús barlangi klíma garantálja a gyógyhatást. A napjainkban is folyamatosan bővülő, megújuló fürdő pihenés, a gyógyulás mellett kellemes időtöltést is biztosít látogatói számára.

A 11 hektáron elterülő Zsóry vizét az Egészségügyi Minisztérium 1968-ban gyógyvízzé, 1983-ban a mezőkövesdi gyógy- és strandfürdőt országos jelentőségű gyógyfürdőjévé nyilvánította. A mezőkövesdi kistérségi központ szomszédságában sokan keresik fel Bogács kénes, ásványi sókat is tartalmazó 70 C fokos termálvizét.

A sárospataki kistérség központjában üzemelő **Végar dói strandfürdő** 48 C fokos termálvizét a hazai vendégek mellett szomszédos Szlovákiából is sokan látogatják.

Az edelényi kistérséghez tartozó Jósvafőn található különleges gyöngyszeméről a **Béke-barlangról**, melyben 1968-tól működik a gyógyszolgáltatás, az asztmatikus, felsőlégúti betegségben szenvedők részére. A Béke-barlang igazi vonzereje a gyógyhatású levegőjében, mikroklímájában rejlik.

Edelényben a **L’Huillier-Coburg kastély** a Bódva-völgye korabarokk és rokokó stílusban épült legszebb, legértékesebb építészeti remeke. Az edelényi kistérségi Tornanádaskán a középkori eredetű barokk Hadik kastély érdemel említést, melyben gyógypedagógiai nevelőintézet működik. 7 hektáros parkja, kertművészeti értéket képvisel, természetvédelmi terület, az Aggteleki Nemzeti Park része. A Melczer család kastélya Kékeden, az Abaúj-Hegyközi kistérségben épült, napjainkban kereskedelmi szálláshelyként üzemel. A 2 hektáros park védett természeti érték, nagy részét az eredeti növénytakasulás borítja.

A kastélyok mellett e táj történelmi múltjának leglátványosabb emlékei a várak. Magyarországi műemlékei között rangos hely illeti meg a **Diósgyőri várat**, melynek magasba törő romjai a Szinva patak völgyéből kiemelkedő szikladombon állnak. Rondellájában vártörténeti kiállítás látható, délkeleti tornya a legszebb panorámával csábítja a turistákat. A tágas belső udvar színvonalas kulturális rendezvényeknek, koncerteknek, színi előadásoknak, fesztiváloknak ad otthont.

A **Sárospataki vár** a legrégebbi, és leginkább épen maradt váraink egyike; rangos kulturális események, rendezvények, konferenciák helyszíne. A Pünkösdi kosztümös felvonulás, a Zempléni Művészeti Napok, a Reneszánsz vacsorák, a pataki Nyár rendezvényei, mind-mind olyan látványosság, mely vonzza az érdeklődőket.

A sátoraljaújhelyi kistérségi Füzéren található várrom, a legkorábbi Árpádkori váraink egyike, ő idézi fel leginkább a középkori lovagvárak képét. Boldogkővára magas sziklabércen álló a legjobb állapotban megmaradt középkori várunk. Gyönyörű földrajzi környezetben, egy vulkáni eredetű hegy tetején épült a Regéci vár, mely a hegyi várak közé tartozik. Ez utóbbi kettő az Abaúj-Hegyközi kistérségben kereshető.

Felhasznált szakanyagok, irodalom, adatbázis

1. Kistérségek társadalmi, gazdasági helyzete (Észak-Magyarország) - KSH
2. TEIR adatbázis
3. KSH adatbázis

**KIEGÉSZÍTŐ
ÁBRÁK, GRAFIKONOK, DIAGRAMOK, TÁBLÁZATOK**

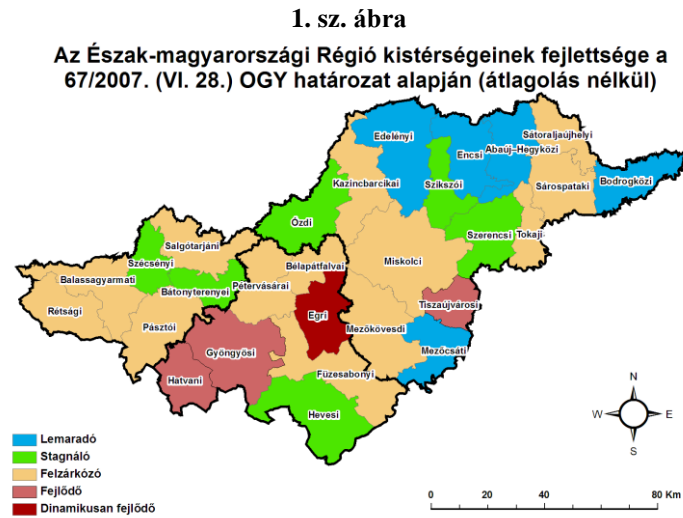
Kiegészítő ábrák, grafikonok, diagramok, táblázatok jegyzéke

1. sz. melléklet: Borsod-Abaúj-Zemplén megye társadalmi, gazdasági helyzetének áttekintése kistérségi nézőpontból
 1. ábra: Az Észak-magyarországi régió kistérségeinek fejlettsége a 67/2007. (VI.28.) OGY határozat alapján (átlagolás nélkül)
 2. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye településszerkezete
 3. ábra: Hátrányos helyzetű és romák által magas arányban lakott kistérségek
 1. grafikon: Élveszületési arányszám idősoros alakulása
 2. grafikon: Halálozási arányszám idősoros alakulása
 1. diagram: Természetes szaporodás, fogyás (-) területi alakulása
 3. grafikon: Belföldi vándorlási különbözet arányszámainak idősoros alakulása
 2. diagram: Tényleges szaporodás, fogyás (-) idősoros alakulása
 1. táblázat: Csecsemőhalandóság és a kis súlyú újszülöttek számának alakulása
 3. diagram: Rosszindulatú daganatos megbetegedések okozta kiemelt halálokok súlya a 0-X éves Borsod-Abaúj-Zemplén megyei férfiak és nők daganatos halálozásában
 4. diagram: A keringési rendszer betegségei okozta kiemelt halálokok súlya a 0-X éves Borsod-Abaúj-Zemplén megyei férfiak és nők keringési rendszer betegségei miatti halálozásában
 4. grafikon: A keringési rendszer betegségei okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.
 5. grafikon: A rosszindulatú daganatok okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.
 6. grafikon: Az emésztőrendszer betegségei okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.
 7. grafikon: A légzőrendszer betegségei okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.
 2. táblázat: Elkerülhető halálesetek
 5. diagram: A háziorvoshoz bejelentkezett 18 éves és idősebbek tízezer lakosra jutó megbetegedései, (eset) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében
 8. grafikon: Hipertonia éves átlagincidenciája 15-x éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
 9. grafikon: Hipertonia éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
 10. grafikon: Heveny szívizominfarktus éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
 11. grafikon: Heveny szívizominfarktus éves átlagincidenciája 15-x éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)

12. grafikon: Szélütés éves átlagincidenciája 15-x éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
13. grafikon: Szélütés éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
14. grafikon: A légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája 15-x éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
15. grafikon: A légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
16. –grafikon: A női emlő rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
17. grafikon: A méhnyak rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
18. grafikon: Cukorbetegség éves átlagincidenciája 15-x éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
19. grafikon: Cukorbetegség éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
20. grafikon: Májzsugor éves átlagincidenciája 15-x éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
21. grafikon: Májzsugor éves átlagincidenciája 15-x éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma/1000 fő)
3. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye, %, 2009. KSH
4. táblázat: Betöltetlen háziiorvosi praxisok Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2011. 08. 31.
5. táblázat: Alapellátás helyzete, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 2010.08.31.
6. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye Járóbeteg-Szakellátás 2011.
7. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye ágyszámai intézményekre lebontva, 2011. május 01. OTH
8. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakónépességének alakulása, 2001 – 2011
- 6 diagram: A foglalkoztatottak és a munkanélküliek iskolai végzettség szerinti összetétele az Észak-magyarországi régióban, 2000, 2010
- 7 diagram: A foglalkoztatási és a munkanélküliségi ráta alakulása főbb korcsoportok szerint az Észak-magyarországi régióban, 2000, 2010
- 8 diagram: Az álláskeresők összetétele állománycsoportok szerint, 2010. december
- 9 diagram: Az álláskeresők számának változása állománycsoport szerint (2010. december/2008. december)
- 10 diagram: Az álláskeresők számának változása iskolai végzettség szerint (2010. december/2008. december)
- 11 diagram: Az álláskeresők iskolai végzettség szerinti összetétele (2010. december)
- 12 diagram: Az álláskeresők pénzbeli ellátásra való jogosultság szerinti megoszlása (2010. december)

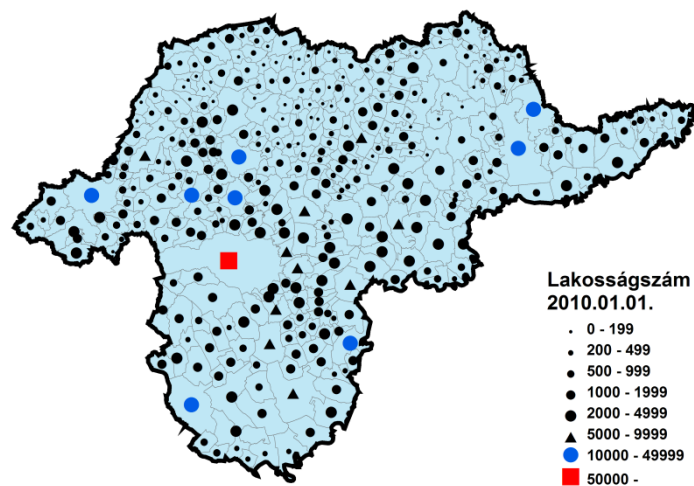
- 13 diagram: Az álláskereső megoszlása a folyamatos nyilvántartás időtartama szerint (2010. december)
- 14 diagram: A megváltozott munkaképességűek és a pályakezdők részarányának alakulása az álláskereső között
9. táblázat: Térségi Integrált Szakképző Központok Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén szakmacsoport jelöléssel
- 15 diagram: OKM eredmények: 6. évfolyam, szövegértés
- 16 diagram: OKM eredmények: 6. évfolyam, matematika
- 17 diagram: OKM eredmények: 8. évfolyam, szövegértés
- 18 diagram: OKM eredmények: 8. évfolyam, matematika
- 19 diagram: OKM eredmények: 10. évfolyam, szövegértés
- 20 diagram: OKM eredmények: 10. évfolyam, matematika
10. táblázat: Gyámügyi tevékenység
11. táblázat: Gyermekotthonok és nevelőszülői hálózatok
12. táblázat: A szociális szolgáltatások megszervezésének kötelezettsége
13. táblázat: Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények fenntartó szerint, 2009
- 21 diagram: A pártfogó felügyelet alatt állók nemek és büntetőjogi életkor szerinti megoszlása
- 22 diagram: A pártfogó felügyelet megoszlása a bűncselekmények típusa szerint
- 23 diagram: A pártfogó felügyelet bűncselekmények szerinti megoszlása fiatalkorú és felnőtt korú pártfogoltak vonatkozásában
- 24 diagram: A pártfogó felügyelet megoszlása a kiszabott büntetés/intézkedés szerint
- 25 diagram: Az elkövetéshez vezető objektív okok megoszlása
- 26 diagram: Az elkövetéshez vezető objektív okok százalékos megoszlása a fiatalkorú és felnőtt korú elkövetők vonatkozásában
- 27 diagram: Az üzycsoportok megoszlása B-A-Z megye területi egységei szerint
14. táblázat: B-AZ megye kommunális ellátása kistérségek szerint 2010.
15. táblázat: B-AZ megye kommunális ellátása a települések népességnagysága szerint 2010.
16. táblázat: B-AZ megye lakás helyzete a települések népességnagysága szerint 2010.
17. táblázat: B-AZ megye lakás helyzete kistérség szerint 2010.
18. táblázat: B-A-Z megye kommunális ellátása, 2010
19. táblázat: Lakásállomány, épített és megszünt lakás, üdülőépítés 1996-2010 között
20. táblázat: Épített lakások építési forma és építető szerint, 2010
21. táblázat: Az önkormányzatok ingatlankezelési tevékenysége, 2000-2010 között

1. sz. ábra; 2. sz. ábra

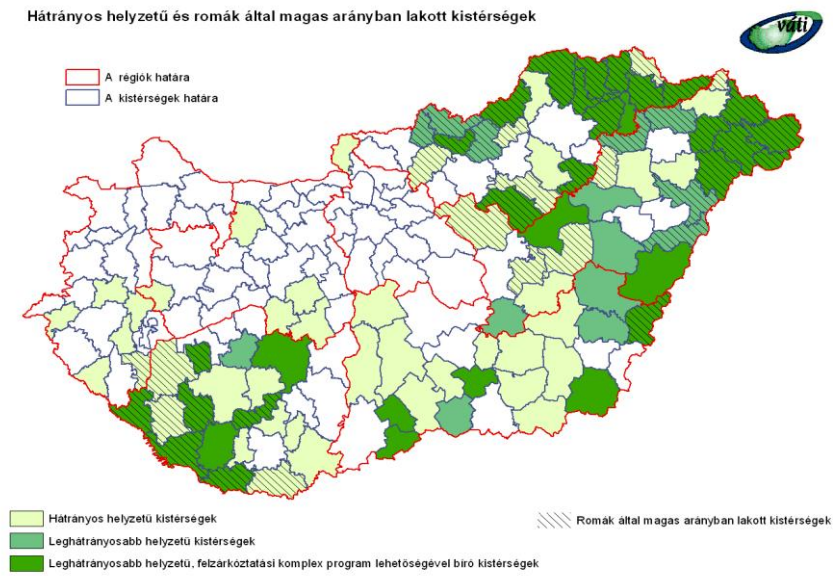
Forrás: KSH, 2006., saját szerkesztés

2. sz. ábra
Borsod-Abaúj-Zemplén megye településszerkezete

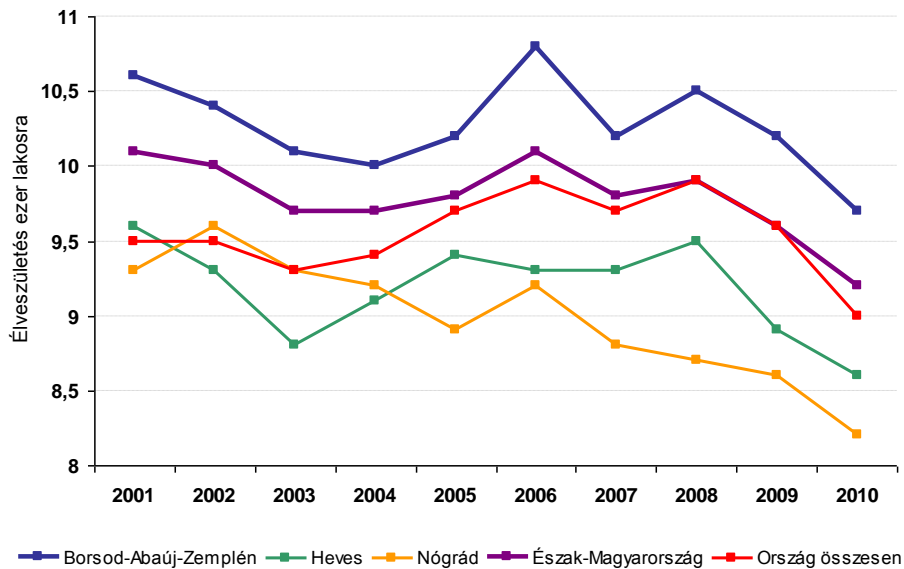
Forrás: OKI, település szintű népesség adatai, saját szerkesztés

3. sz. ábra

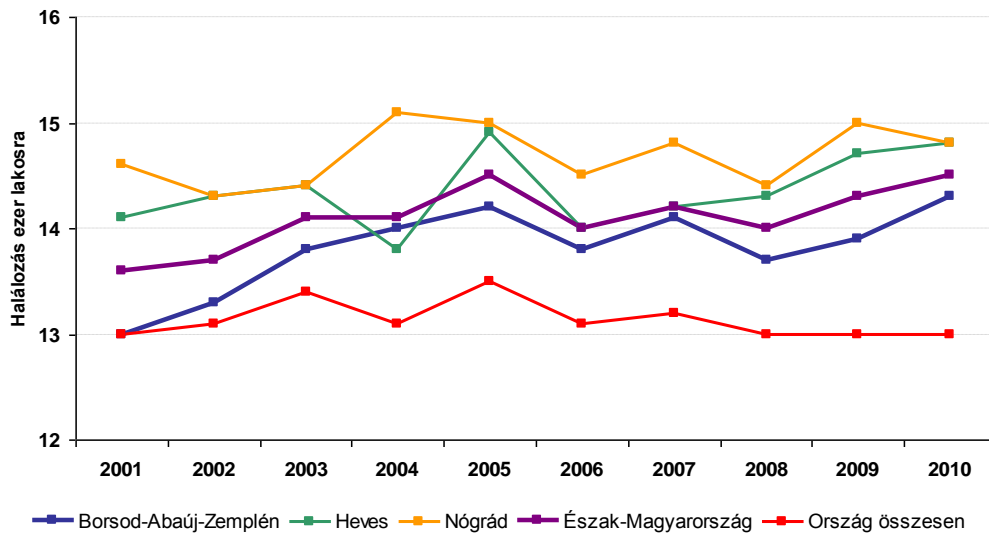
Forrás: Városépítési Tudományos és Tervező Intézet (Váti) 2007.

1. sz. grafikon
Élvezületési arányszám idősoros alakulása

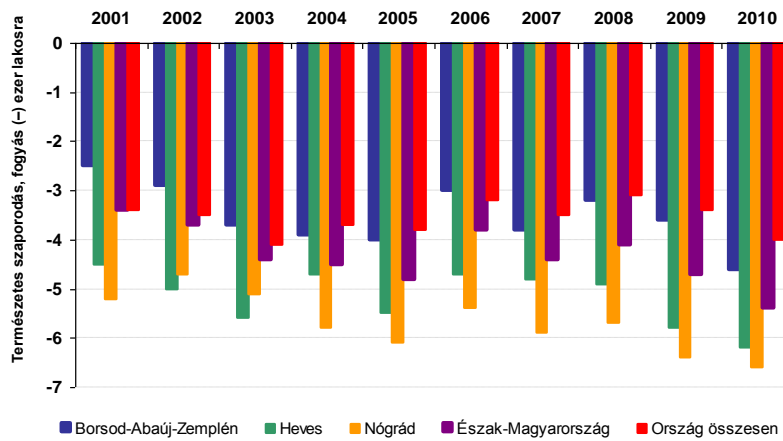
Forrás: KSH, stADAT, saját szerkesztés

2. sz. grafikon
Halálózási arányszám idősoros alakulása

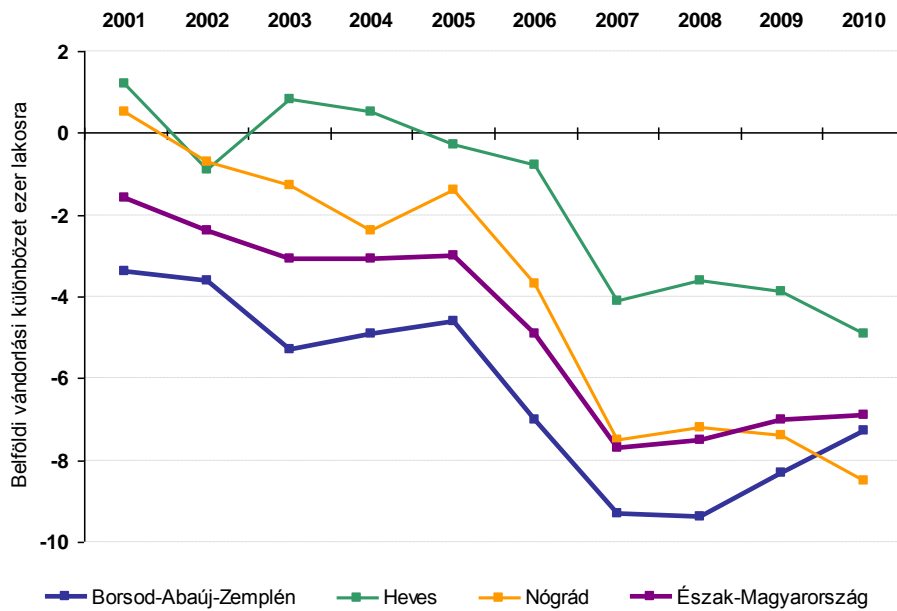
Forrás: KSH, stADAT, saját szerkesztés

1. sz. diagram
Természetes szaporodás, fogyás (-) területi alakulása

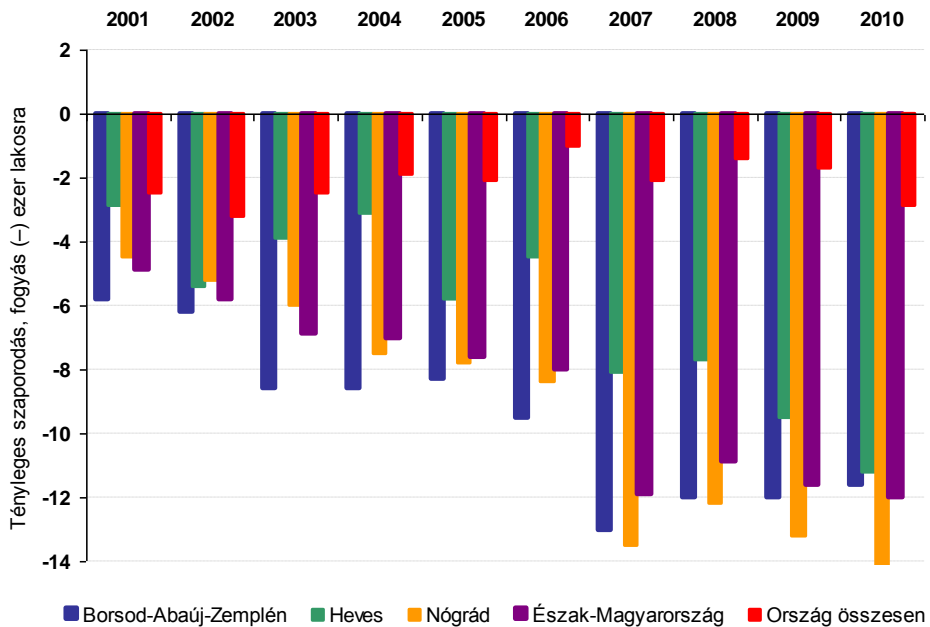
Forrás: KSH, stADAT, saját szerkesztés

2. sz. grafikon
Belföldi vándorlási különbözet arányszámainak idősoros alakulása

Forrás: KSH, stADAT, saját szerkesztés

3. sz. diagram
Tényleges szaporodás, fogyás (-) idősoros alakulása

Forrás: KSH, stADAT, saját szerkesztés

1. sz. táblázat
Csecsemőhalandóság és a kis súlyú újszülöttek számának alakulása

2009	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak-magyarország	Magyarország
Élveszülések száma	7142	2791	1779	12226	96442
ezen belül 2500g alatti születési súllyal születettek száma	708	304	199	1232	8067
ezen belül a 2500g alatti születési súllyal születettek aránya	9,9%	10,9	11,2	10,1	8,4
1 éven aluli elhunytak száma	64	16	15	107	495
ezen belül 2500g alatti születési súllyal születettek	50	12	11	74	352
ezen belül a 2500g alatti születési súllyal születettek aránya (%)	78,1%	75,0	73,3	69,2	71,1
Ezer élveszülöttre jutó 1 éven aluli meghalt	9,0 *(6,4)	5,7 *(3,8)	8,4 *(4,8)	8,1 *(5,5)	5,1 *(5,3)

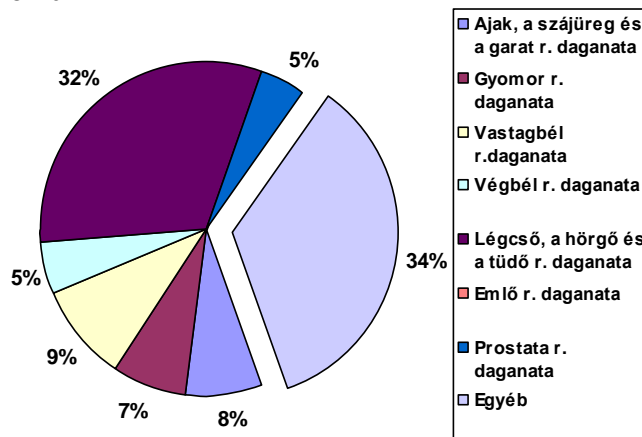
*=2010-es évi adat

Forrás: KSH, statisztikai évkönyvei, saját szerkesztés

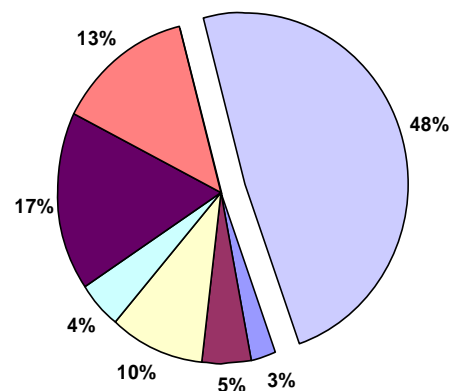
4. sz. diagram

Rosszindulatú daganatos megbetegedések okozta kiemelt halálokok súlya a 0-X éves Borsod-Abaúj-Zemplén megyei férfiak és nők daganatos halálozásában, 2008.

Férfiak

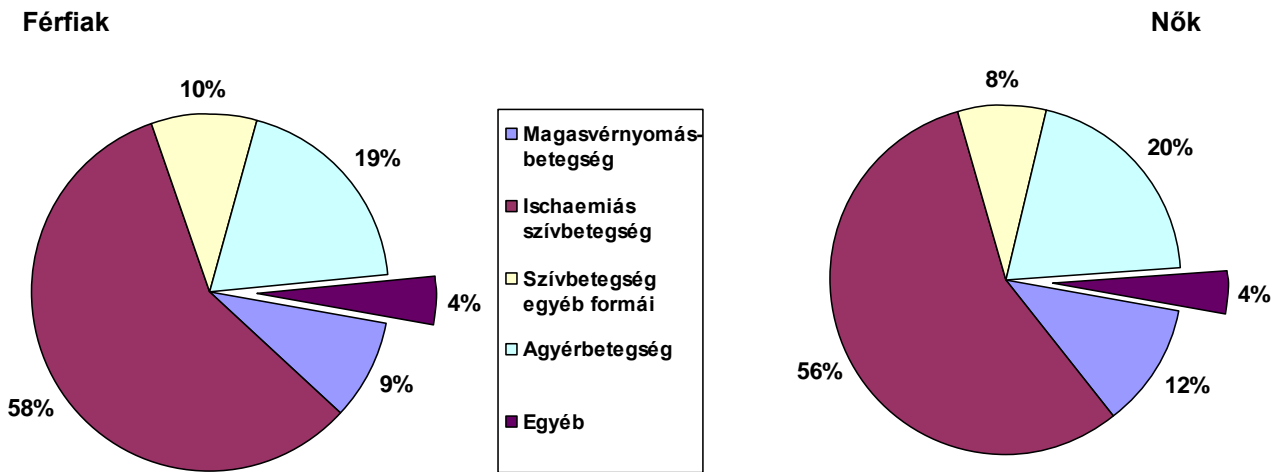

Nők

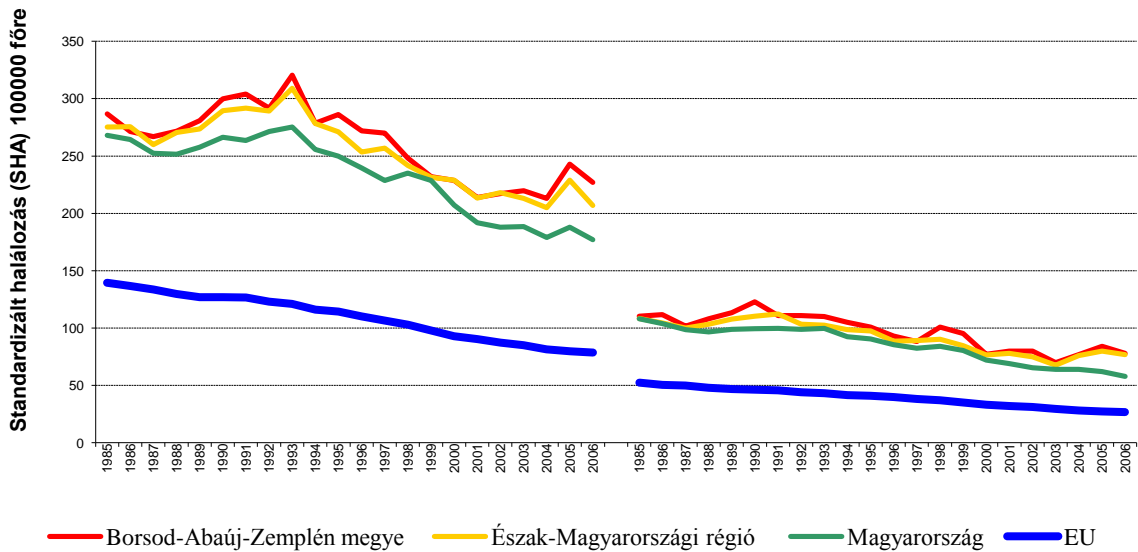
Forrás: Országos Környezet-egészségügyi Intézet esetszintű állományai

4. sz. diagram
A keringési rendszer betegségei okozta kiemelt halálokok súlya a 0-X éves Borsod-Abaúj-Zemplén megyei férfiak és nők keringési rendszer betegségei miatti halálozásában, 2008.

Forrás: Országos Környezet-egészségügyi Intézet esetszintű állományai

4. sz. grafikon
A keringési rendszer betegségei okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.

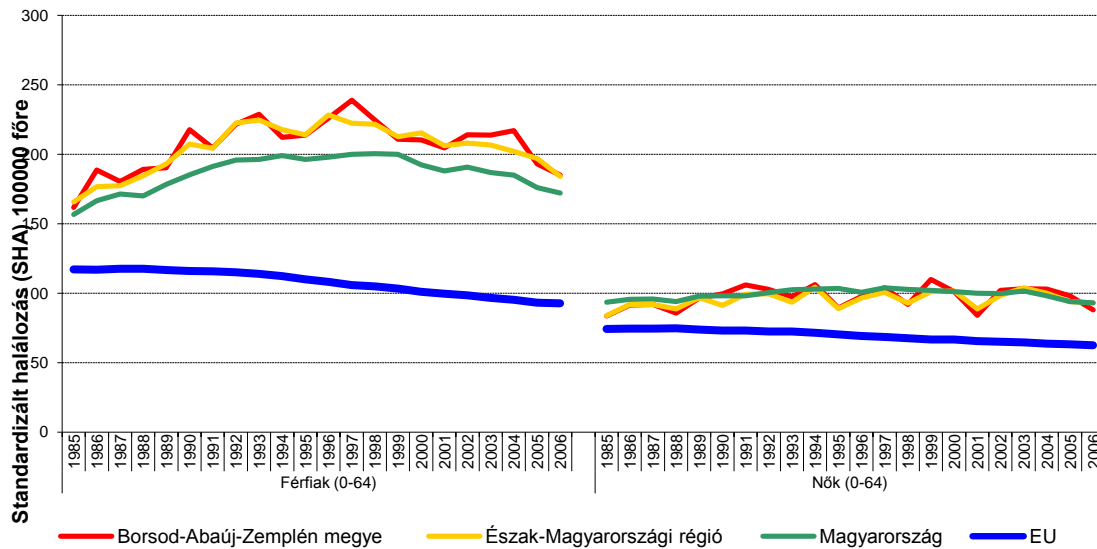
Standard: 0-64 éves európai standard populáció

Forrás: Országos Szakfelügyeleti és Módszertani Központ által feldolgozott halálozási mutatók, Országos Környezet-egészségügyi Intézet esetszintű állományai, WHO/Európa, HFA-adatbázis

5. sz. grafikon; 6. sz. grafikon

5. sz. grafikon

A rosszindulatú daganatok okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.

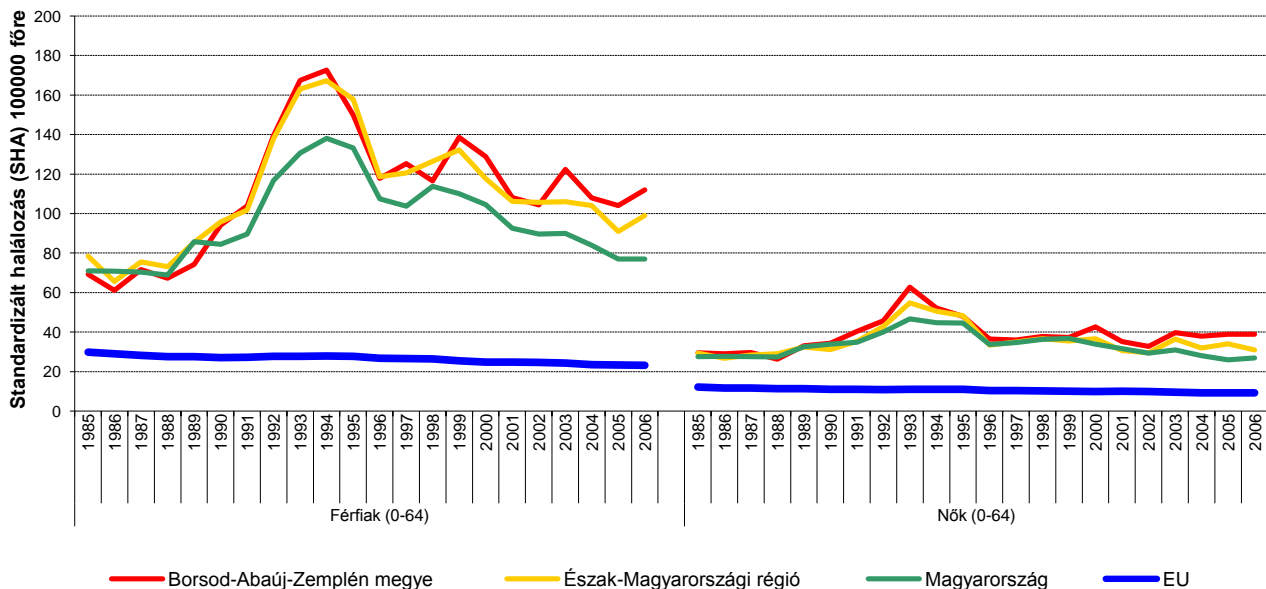

Standard: 0-64 éves európai standard populáció

Forrás: Országos Szakfelügyeleti és Módszertani Központ által feldolgozott halálozási mutatók, Országos Környezetegészségügyi Intézet esetszintű állományai, WHO/Európa, HFA-adatbázis

6. sz. grafikon

Az emésztőrendszer betegségei okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.

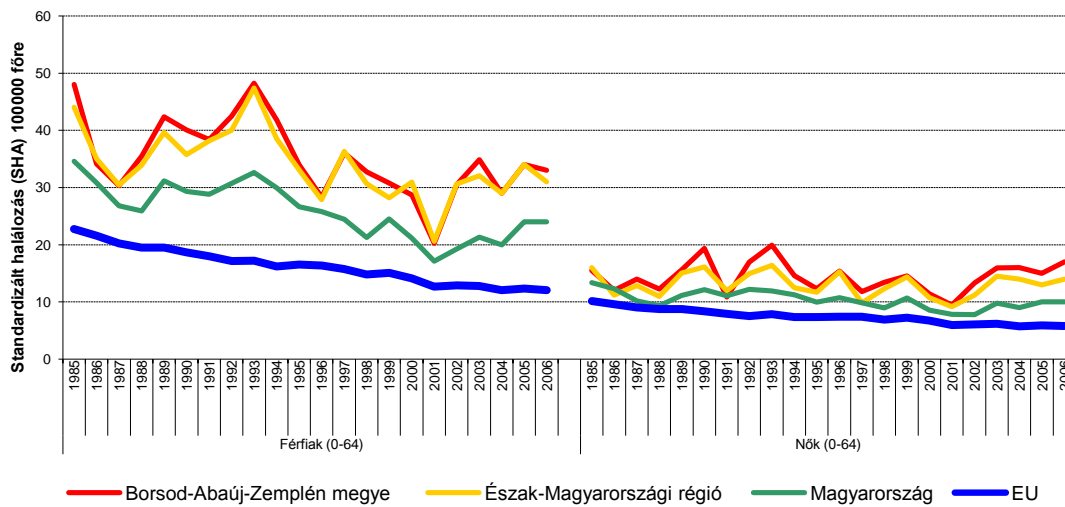

Standard: 0-64 éves európai standard populáció

Forrás: Országos Szakfelügyeleti és Módszertani Központ által feldolgozott halálozási mutatók, Országos Környezetegészségügyi Intézet esetszintű állományai, WHO/Európa, HFA- adatbázis

7. sz. grafikon

A légzőrendszer betegségei okozta halálozás (0-64 év) alakulása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Észak-magyarországi régió, Magyarország és az EU átlag tükrében 1985-2006.

Standard: 0-64 éves európai standard populáció

Forrás: Országos Szakfelügyeleti és Módszertani Központ által feldolgozott halálozási mutatók, Országos Környezet-egészségügyi Intézet esetszintű állományai, WHO/Európa, HFA- adatbázis

2. sz. táblázat

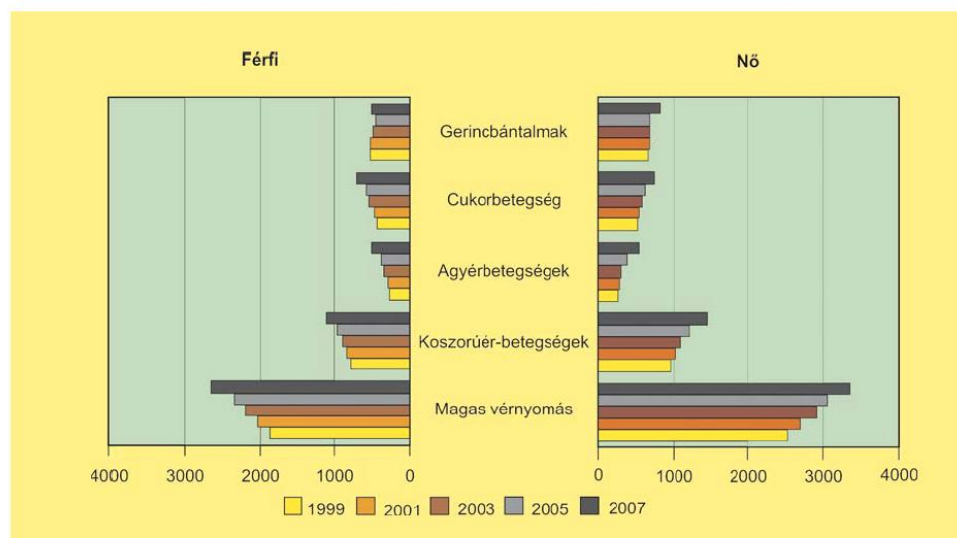
Elkerülhető halálesetek	Korcsoport	BNO-10
Fertőző bélbetegségek	0-14	A00-A09
Gümőkór és következményei	0-74	A15-A19, B90
Diphtheria, egyéb tetanus, heveny poliomyelitis	0-74	A36, A35, A80
Szamárköhögés	0-14	A37
Septicaemia	0-74	A40-A41
Kanyaró	1-14	B05
Vastagbél és végbél rosszindulatú daganata	0-74	C18-C21
A bőr egyéb rosszindulatú daganata	0-74	C44
Az emlő rosszindulatú daganata	0-74	C50
A méhnyak rosszindulatú daganata	0-74	C53
A méhtest és a méh nem meghatározott részének rosszindulatú daganata	0-44	C54, C55
A here rosszindulatú daganata	0-74	C62
Hodgking-kór	0-74	C81
Leukaemia	0-44	C91-C95
A pajzsmirigy rendellenességei	0-74	E00-E07
Cukorbetegség	0-49	E10-E14
Epilepsia	0-74	G40-G14
Idült rheumás szívbetegek	0-74	I05-I09

Magas vérnyomás betegség	0-74	I10-I15
Ischaemiás szívbetegség	0-74	I20-I25
Agyérbetegség	0-74	I60-I69
Légzőrendszeri betegségek (kivételesen influenza és a tüdőgyulladás)	1-14	J00-J09, J20-J99
Influenza	0-74	J10-J11
Tüdőgyulladás	0-74	J12-J18
Gyomor-, és nyombélfekély	0-74	K25-K27
A féregnyúlvány betegségei	0-74	K35-K38
Hasüregi sérv	0-74	K40-K46
Epekővesség, és epehólyag-gyulladás	0-74	K80-K81
Glomerularis betegségek, veseelégtelenség, a vese és az uréter egyéb rendellenességei	0-74	N00-N07, N17-N19, N25-N27
Prosztata túltengés	0-74	N40
Terhesség, szülés és a gyermekágy betegségei (anyai halálozás)	0-X	O00-O99
A keringési rendszer veleszületett rendellenességei	0-74	Q20-Q28
Perinatalis szakban keletkező bizonyos állapotok, tetanus neonatorum, szülészeti tetanus	0-X	P00-P96, A33-A34
Műtéttel és gyógykezeléssel összefüggő esetek	0-X	Y60-Y69, Y83-Y84

Forrás: Országos Környezet-egészségügyi Intézet, FKH NSZSZ, Nemfertőző Betegségek Epidemiológiája Csoport, 2008.

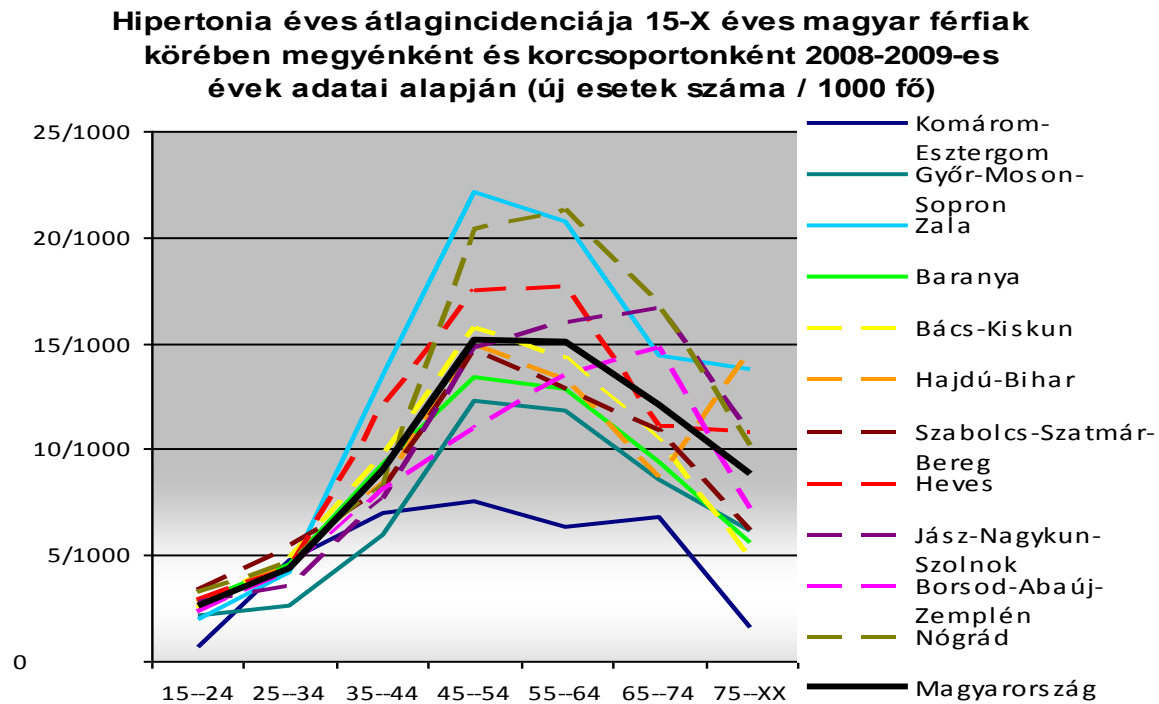
5. sz. diagram

A háziorvoshoz bejelentkezett 18 éves és idősebbek tízezer lakosra jutó megbetegedései, (eset) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

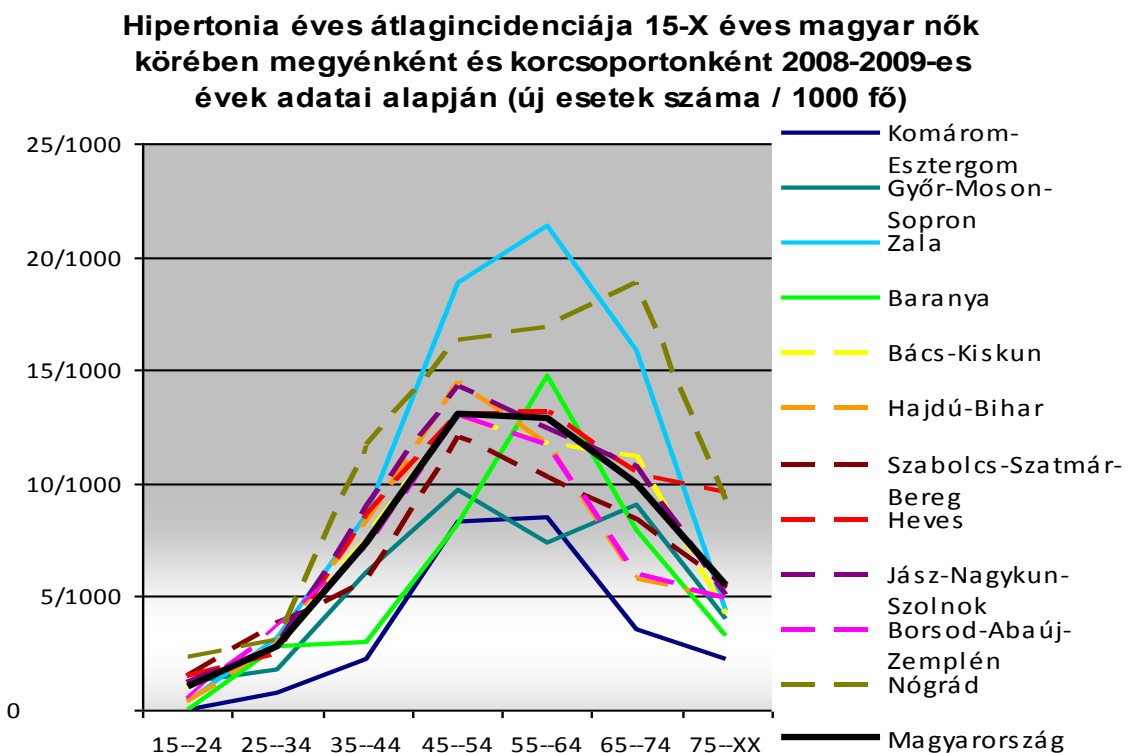
Forrás:KSH

8. sz. grafikon

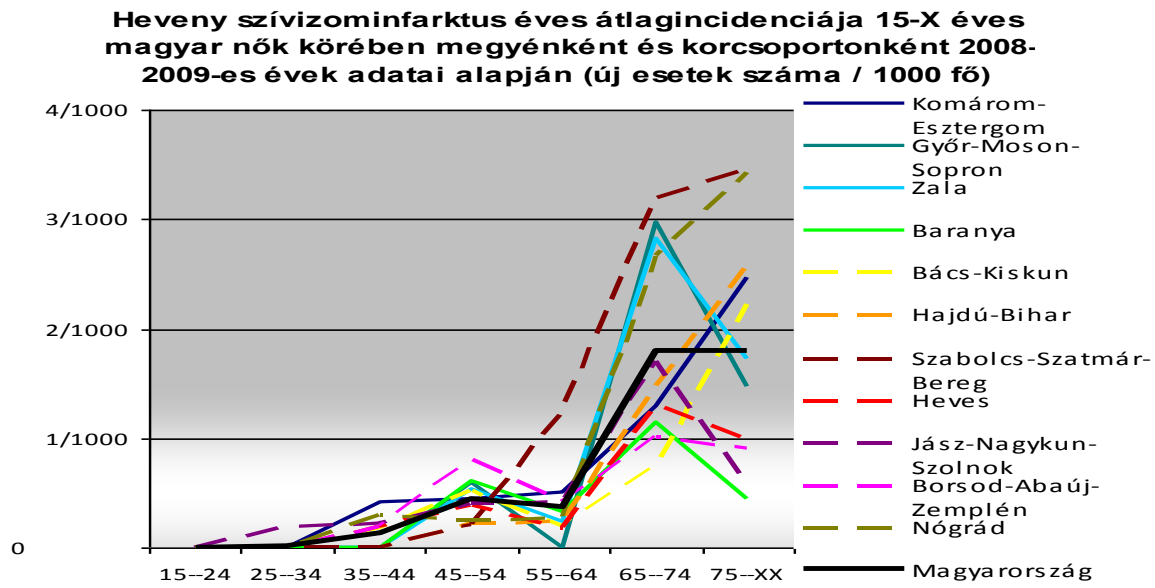
Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

9. sz. grafikon

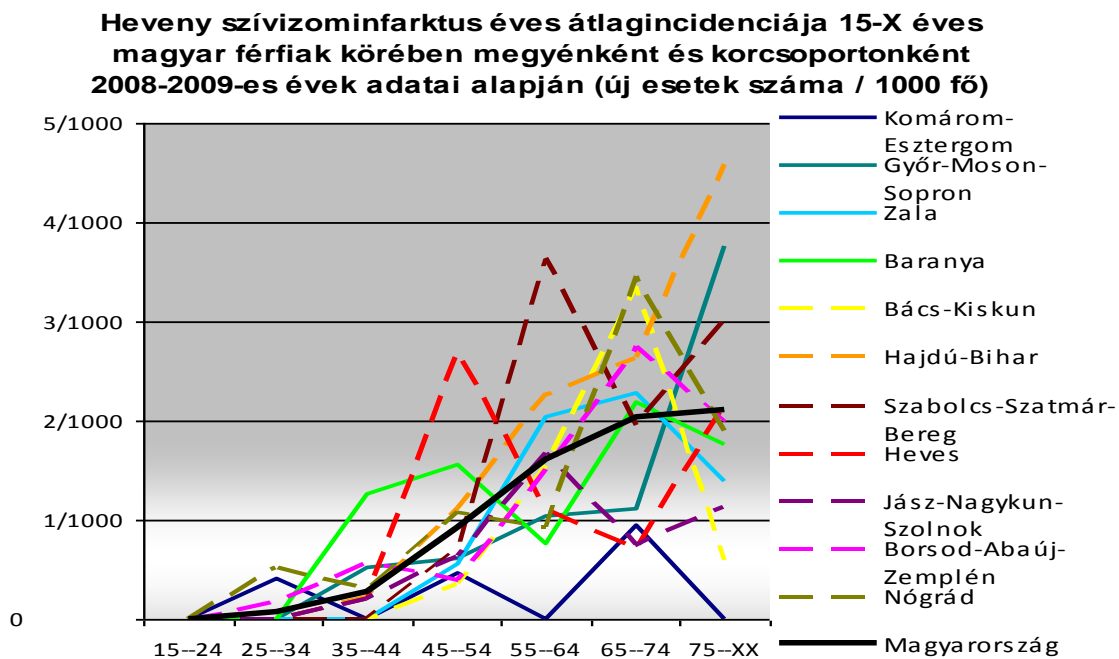
Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

10. sz. grafikon

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

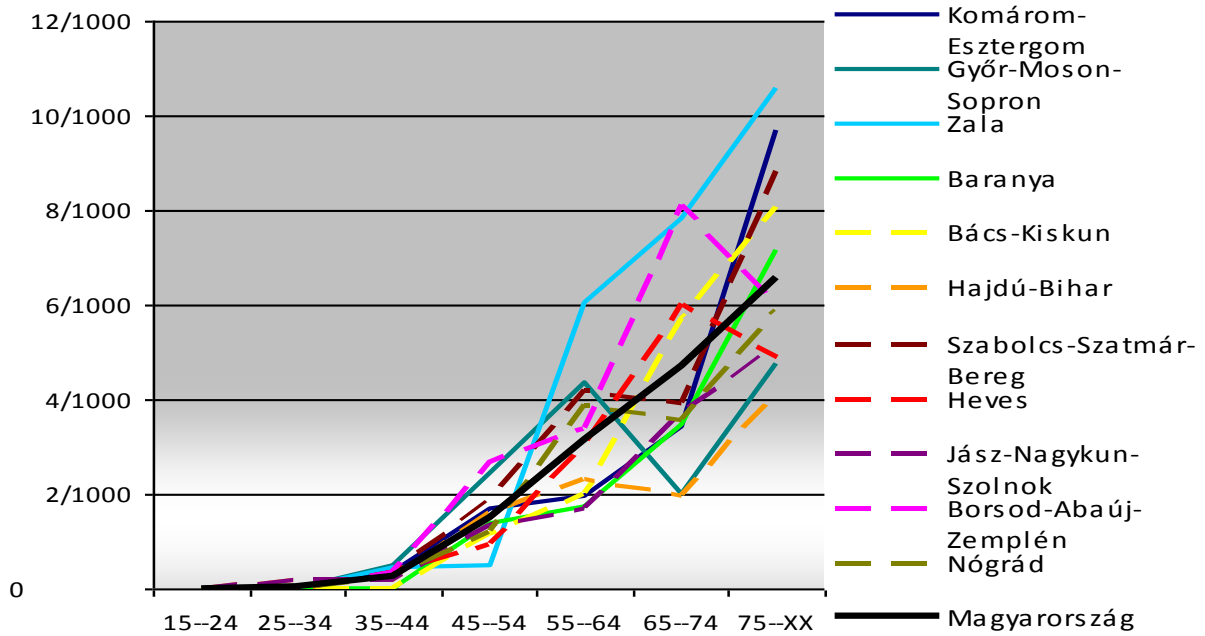
11. sz. grafikon

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

12. sz. grafikon

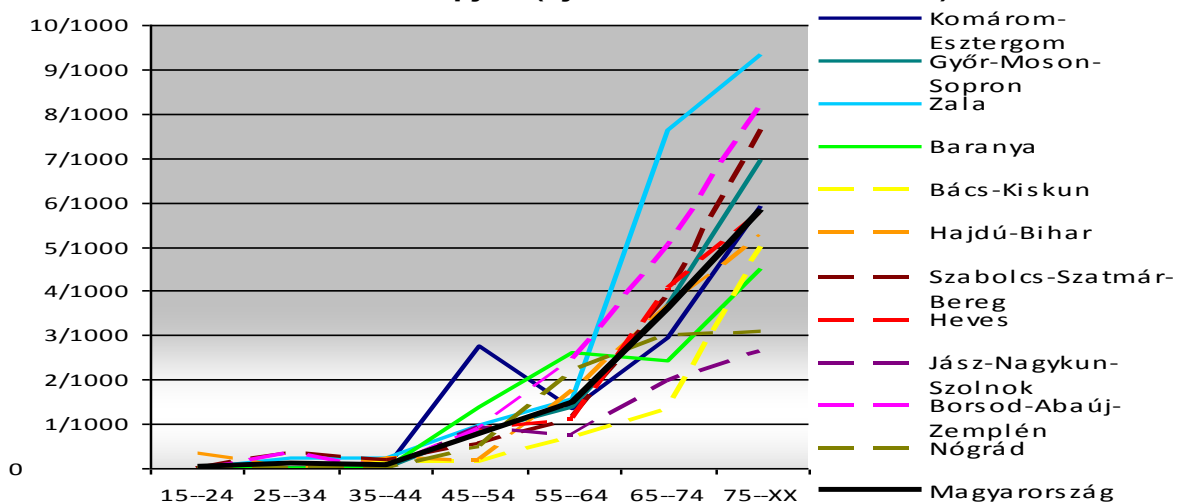
Szélütés éves átlagincidenciája 15-X éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

13. sz. grafikon

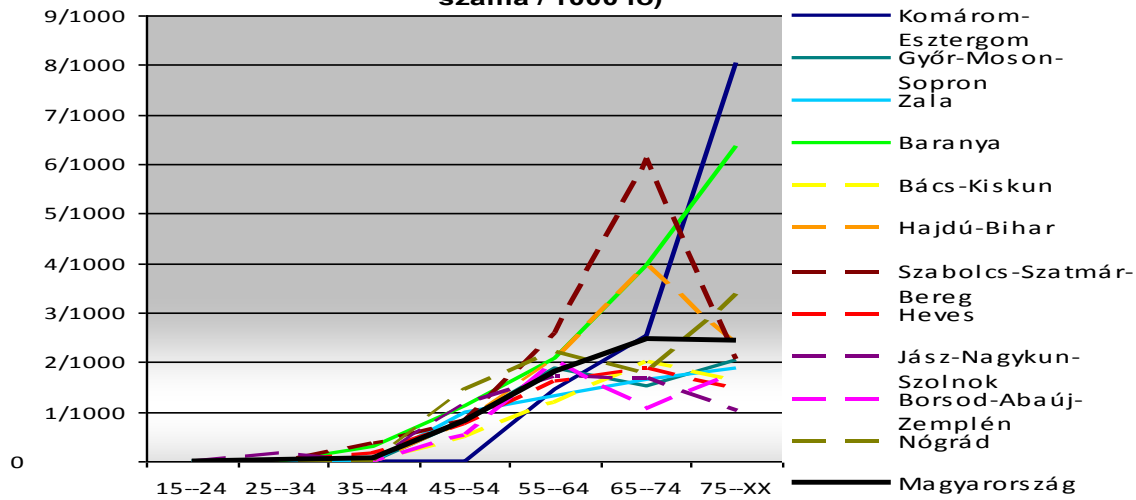
Szélütés éves átlagincidenciája 15-X éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

14. sz. grafikon

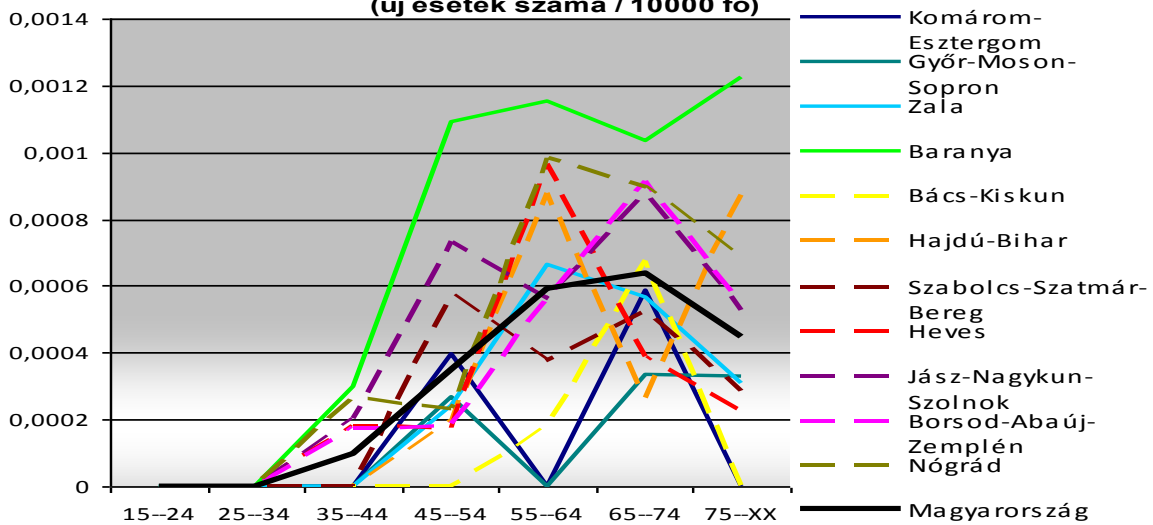
A légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája 15-X éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

15. sz. grafikon

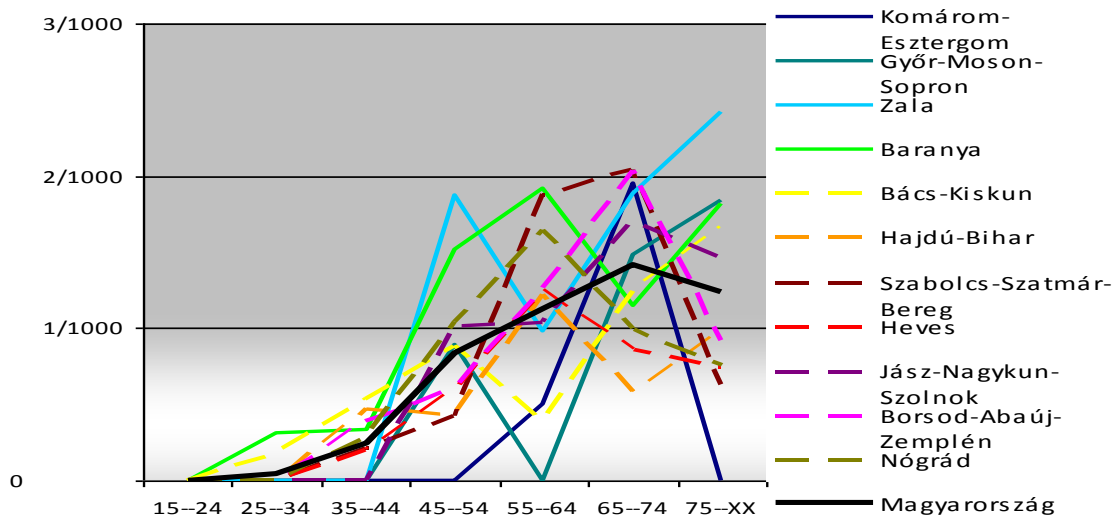
A légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája 15-X éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 10000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

16. sz. grafikon

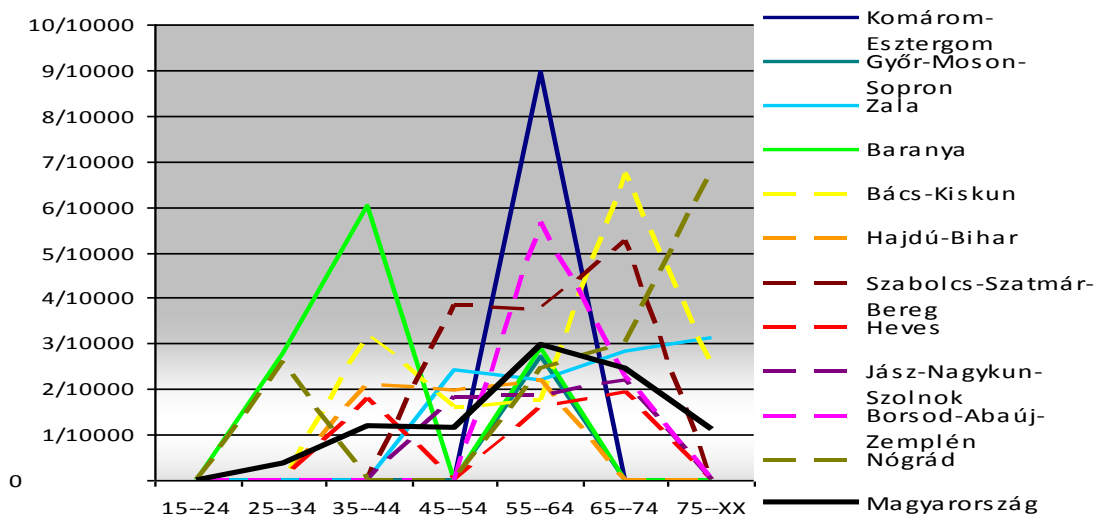
**A női emlő rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája
15-X éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként
2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)**

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

17. sz. grafikon

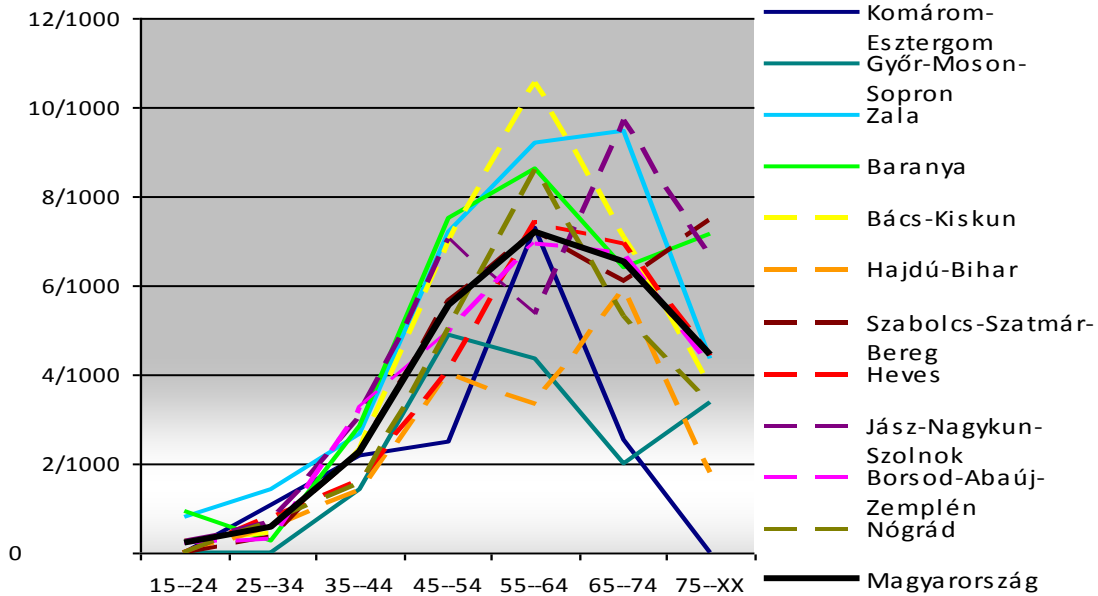
**A méhnyak rosszindulatú daganatainak éves átlagincidenciája
15-X éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként
2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 10000 fő)**

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

18. sz. grafikon

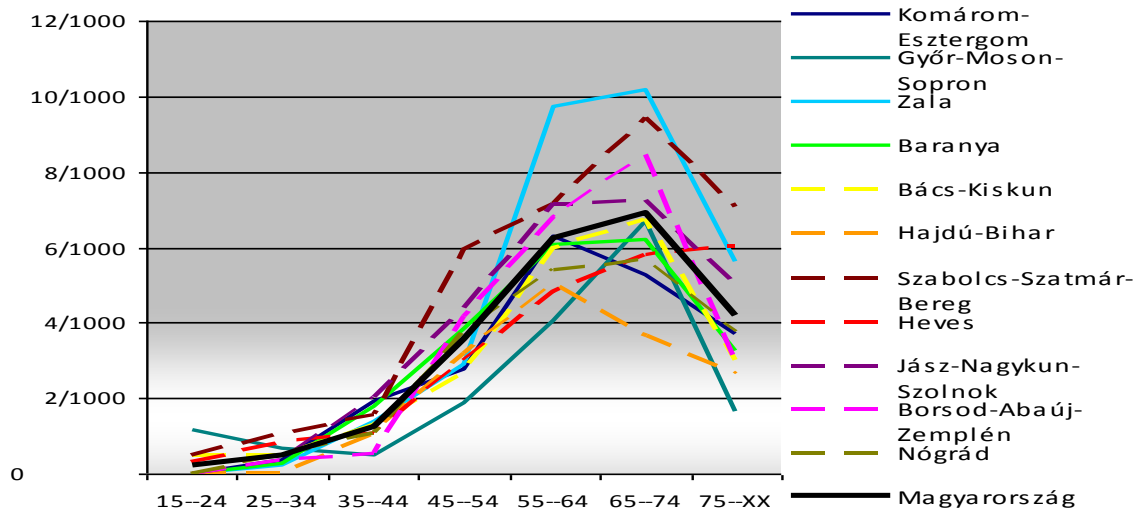
Cukorbetegség éves átlagincidenciája 15-X éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

19. sz. grafikon

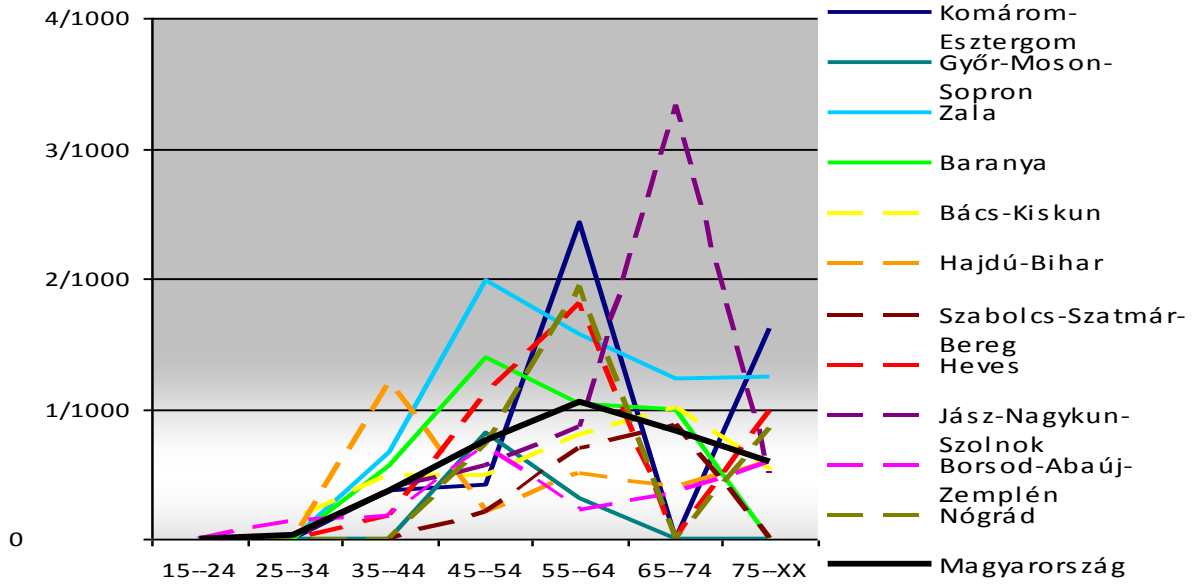
Cukorbetegség éves átlagincidenciája 15-X éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

20. sz. grafikon

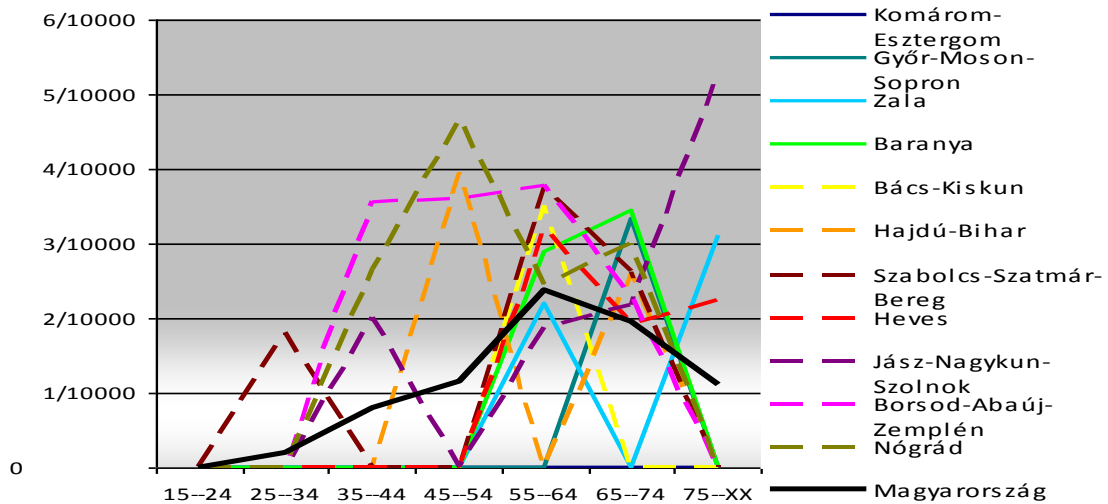
Májzsugor éves átlagincidenciája 15-X éves magyar férfiak körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 1000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

21. sz. grafikon

Májzsugor éves átlagincidenciája 15-X éves magyar nők körében megyénként és korcsoportonként 2008-2009-es évek adatai alapján (új esetek száma / 10000 fő)

Forrás: DE-OEC Népegészségügyi Iskola Háziiorvosi Morbiditási Adatgyűjtési Program adatállományai

3. sz. táblázat
Borsod-Abaúj-Zemplén Megye, Közüzeti ellátottság %, 2010.

Kistérség neve	Közüzeti ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya	Közüzeti szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya
Abaúj–Hegyközi	79,9	14,1	88,9
Bodrogközi	82,9	36,3	100,0
Edelényi	75,3	53,3	99,8
Encsi	71,9	37,0	87,5
Kazincbarcikai	84,3	69,3	99,6
Mezőcsáti	83,5	52,4	99,9
Mezőkövesdi	93,7	55,9	88,0
Miskolci	94,1	83,2	99,6
Ózdi	78,5	46,2	98,5
Sárospataki	82,7	74,2	99,9
Sátoraljaújhelyi	89,1	81,8	99,8
Szerencsi	86,7	41,6	97,2
Szicszói	81,4	58,2	95,1
Tiszaújvárosi	88,5	65,8	99,5
Tokaji	86,8	65,2	99,5
Megyei átlag	87,6	65,7	97,9

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

4. sz. táblázat
Betöltetlen háziorvosi praxisok Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2011. 12. 31.

Edelényi, Kazincbarcikai, Ózdi Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Farkaslyuk	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Farkaslyuk	Ózd VII. felnőtt körzet
2	Domaháza	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Domaháza, Kissikátor	Borsodszentgyörgy
3	Putnok VI. körzet	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Putnok VI.-vegyes körzet; Királd	Putnok V. vegyes körzet, Serényfalva
4	Sáta	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Sáta	Borsodbóta, Uppony
5	Arló II. körzet	felnőtt	helyettesítés (betöltetlen)	Arló II. felnőtt körzet	Arló I. felnőtt körzet
6	Rudolftelep	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Rudolftelep	Miskolc 78.sz. felnőtt praxis
7	Felsőtelekes	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Felsőtelekes, Alsótelekes	Aggtelek, Jósvalfő
8	Izsófalva	vegyes	helyettesítve (betöltetlen)	Izsófalva	Zádorfalva, Alsószuha, Szuhafő
9	Múcsony	vegyes	helyettesítve (betöltetlen)	Múcsony	csak helyettesít
10	Kurityán	vegyes	helyettesítve (betöltetlen)	Kurityán	Múcsony
11	Szuhogy	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Szuhogy	Szendrő I. körzet
Tiszaújvárosi, Mezőcsáti Mezőkövesdi Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Ároktő	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Ároktő	Tiszakeszi II. körzet
2	Cserépváralja	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Cserépváralja	Tard
3	Hejőszalonta	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Hejőszalonta	Tiszaújváros VIII. felnőtt körzet
5	Igrici	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Igrici	Tiszakeszi I. körzet, Hejőbába Pszichiátria Otthon
6	Hejőpapi	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Hejőpapi	Sajószöged
7	Hejőkeresztúr	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Szakáld, Hejőkeresztúr	Ónod, Muhi
Encsi, Abaúj-Hegyközi, Szikszói Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Abaújkér	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Aranyos, Abaújalpár, Abaújkér	Erdőbénye
2	Felsőgagy	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Felsőgagy, Alsógagy, Csenyété, Gagyapáti	Alsóvadász
3	Felsővadász	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Felsővadász, Abaújlak, Kupa, Gadna, Szanticska Gagyvendégi, Gagybátor	Homrogd, Monaj, Nyésta, Abaújszolnok, Selyeb

4	Forró	felőtt	helyettesítés (betöltetlen)	Forró, Fancsal	Tüdőgyógyász Szikszó Kórházban dolgozik
5	Hernádvécse	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Hernádvécse, Hernádpetri, Pusztaradvány	Garadna, Novajdrány
6	Vizsoly	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Vizsoly, Korlát, Hernádcéce	Boldokóvára, Arka, Boldokóújfaló
7	Forró	gyermek	helyettesítés (betöltetlen)	Fancsal	Szikszó (2012.01.01-től)
Szerencsi, Bodrogközi, Sárospataki, Sátorajáújhelyi, Tokaji Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott közzetbe tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Taktakenéz	gyermek	helyettesítés (betöltetlen)	Taktakenéz, Prügý	2 fő helyettesít, 1: Tokaj, 2: Tiszalúc
2	Megyaszó	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Megyaszó	Alsódobsza
3	Legyesbénye	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Legyesbénye	Bodrogkisfalud, Szegi, Szezilong
4	Monok	veges	helyettesítés (betöltetlen)	Monok	nincs másik település, (praxisjogvita)
5	Csobaj	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Taktabáj, Csobaj	Tarcal
6	Mezőzombor	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Mezőzombor	Bodrogkeresztúr
7	Györgytarló	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Györgytarló	Kenézlő, Zalkod
8	Viss	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Viss	nincs másik település
9	Vajdácaska	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Vajdácaska	Bodroghalom
10	Nagyrosvány	vegyes	helyettesítés (betöltetlen)	Kisrosvány, Nagyrosvány	Lácacséke, Semjén, Dámóc
11	Sátorajáújhely	felőtt	helyettesítés (betöltetlen)	Sátorajáújhely VI. közvet	Sátorajáújhely VIII.sz közvet
Miskolci Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott közzetbe tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Sajószentpéter VI. számú felőtt háziiorvosi közvet	felőtt	helyettesítéssel (betöltetlen)	Sajószentpéter VI. közvet	Sajószentpéter III. számú felőtt közvet, I. számú felőtt közvet és Sajószentpéter V. számú felőtt közvet rendelési idejében 3 havi váltásban teljesítik.

Edelényi, Kazincbarcikai, Ózdi Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Farkaslyuk	vegyes	helyettesítés	Farkaslyuk	Ózd VII. felnőtt körzet
2	Domaháza	vegyes	helyettesítés	Domaháza,	Borsodszentgyörgy
3	Putnok VI. körzet	vegyes	helyettesítés	Putnok VI.-vegyes	Putnok V.vegyes körzet,
4	Sáta	vegyes	helyettesítés	Sáta	Borsodbóta, Uppony
5	Arló II. körzet	felnőtt	helyettesítés	Arló II. felnőtt	Arló I.felnőtt körzet
6	Rudolftelep	vegyes	helyettesítés	Rudolftelep	Miskolc 78.sz. felnőtt
7	Felsőtelekes	vegyes	helyettesítés	Felsőteles,	Aggtelek, Jósvafő
8	Izsófalva	vegyes	helyettesítve	Izsófalva	Zádorfalva, Alsószuha,
9	Múcsony	vegyes	helyettesítve	Múcsony	csak helyettesít
10	Kurityán	vegyes	helyettesítve	Kurityán	Múcsony
11	Szuhogy	vegyes	helyettesítés	Szuhogy	Szendrő I.körzet
Tiszaújvárosi, Mezőcsáti Mezőkövesdi Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Ároktő	vegyes	helyettesítés	Ároktő	Tiszakeszi II.körzet
2	Cserépváralja	vegyes	helyettesítés	Cserépváralja	Tard
3	Hejőszalonta	vegyes	helyettesítés	Hejőszalonta	Tiszaújváros VIII.felnőtt
5	Igrici	vegyes	helyettesítés	Igrici	Tiszakeszi I.körzet,
6	Hejőpapi	vegyes	helyettesítés	Hejőpapi	Sajószöged
7	Hejőkeresztúr	vegyes	helyettesítés	Szakáld,	Ónod, Muhi
Encsi, Abaúj-Hegyközi, Szikszói Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Abaújkér	vegyes	helyettesítés	Aranyos,	Erdőbénye
2	Felsőgagy	vegyes	helyettesítés	Felsőgagy,	Alsóvadász
3	Felsővadász	vegyes	helyettesítés	Felsővadász,	Homrogd, Monaj, Nyésta,
4	Forró	felnőtt	helyettesítés	Forró, Fancsal	Tüdőgyógyász Szikszó
5	Hernádvécse	vegyes	helyettesítés	Hernádvécse,	Garadna, Novajdrány
6	Vizsoly	vegyes	helyettesítés	Vizsoly, Korlát,	Boldokőváralja,
7	Forró	gyermek	helyettesítés	Fancsal	Szikszó (2012.01.01-től)
Szerencsi, Bodrogközi, Sárospataki, Sátoraljaújhelyi, Tokaji Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Taktakenéz	gyermek	helyettesítés	Taktakenéz, Prügy	2 fő helyettesít, 1: Tokaj,
2	Megyaszó	vegyes	helyettesítés	Megyaszó	Alsódobsza
3	Legyesbénye	vegyes	helyettesítés	Legyesbénye	Bodrogkisfalud, Szegi,
4	Monok	veges	helyettesítés	Monok	nincs másik település,
5	Csobaj	vegyes	helyettesítés	Taktabáj, Csobaj	Tarcal
6	Mezőzombor	vegyes	helyettesítés	Mezőzombor	Bodrogkeresztúr
7	Györgytarló	vegyes	helyettesítés	Györgytarló	Kenézlő, Zalkod
8	Viss	vegyes	helyettesítés	Viss	nincs másik település
9	Vajdácaska	vegyes	helyettesítés	Vajdácaska	Bodroghalom
10	Nagyrozvagy	vegyes	helyettesítés	Kisrozvagy,	Lácacséke, Semjén,Dámóc
11	Sátoraljaújhely	felnőtt	helyettesítés	Sátoraljaújhely VI.	Sátoraljaújhely VIII.sz

4. sz. táblázat/4.; 5. sz. táblázat

Miskolci Kistérségi Népegészségügyi Intézet illetékességi területe				A helyettesítéssel ellátott körzethez tartozó települések	A helyettesítést végző orvos által ellátott települések
1	Sajószentpéter VI. számú felnőtt háziiorvosi körzet	felnőtt	helyettesítéssel (betöltetlen)	Sajószentpéter VI. körzet	Sajószentpéter III. számú felnőtt körzet, I. számú felnőtt körzet és Sajószentpéter V. számú felnőtt körzet rendelési idejében 3 havi váltásban teljesítik.

Forrás: BAZ Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv Egészségügyi Igazgatási Osztálya

5. sz. táblázat

Alapellátás helyzete, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 2010.08.31.

Kistérség neve	Szakma megnevezése /db						
	Háziiorvosi ellátás	Házi gyermekorvosi ellátás	Felnőtt és gyermek (vegyes) háziiorvosi ellátás	Iskola-egészségügy és ifjúság-egészségügy	Fogászati ellátás	Védőnői ellátás	
						Területi	Iskolai
Edelényi kistérség	7	4	14	15	7	24	0
Kazincbarcikai kistérség	13	6	19	25	14	30	8
Ózdi kistérség	15	10	19	22	13	38	1
Encsi Kistérség	5	3	9	17	5	14	14
Abaúj-Hegyközi Kistérség	0	0	9	9	2	9	9
Sziksói Kistérség	3	1	7	11	3	10	10
Bodrogközi Kistérség	0	0	12	10	4	11	11
Sárospataki Kistérség	7	3	10	13	5	15	11
Sátoraljaújhelyi Kistérség	8	4	5	14	7	13	15
Szerencs Kistérség	9	5	14	17	10	23	3
Tokaj Kistérség	2	1	7	8	3	7	2
Tiszaújvárosi Kistérség	7	4	11	14	10	16	3
Mezőcsáti Kistérség	3	2	6	7	4	8	1
Mezőkövesdi Kistérség	9	4	13	18	12	20	2
Miskolc Kistérség	122	54	16	116	125	126	40
Megye összesen	210	101	171	316	224	364	130

Forrás: ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Területi Egészségügyi Igazgatási Osztálya

6. sz. táblázat
Borsod-Abaúj-Zemplén megye Járóbeteg-Szakellátás 2011.

Kistérség neve	szakorvosi óraszám	nem szakorvosi óraszám	Összesen
Abaúj-hegyközi	200	100	300
Bodrogközi	200	120	320
Edelényi	434	46	480
Encsi	212	80	292
Kazincbarcikai	1051	180	1231
Mezőcsáti	200	120	320
Mezőkövesdi	695	110	805
Miskolci	9199	2471	11670
Ózdi	833	176	1009
Sárospataki	408	120	528
Sátoraljaújhelyi	903	160	1063
Szerencsi	571	160	731
Sziksói	467	132	599
Tiszaújvárosi	633	230	863
Tokaji	204	150	354
Mege összesen:	16210	4355	20565

Forrás: ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Területi Egészségügyi Igazgatási Osztálya

7. sz. táblázat
Borsod-Abaúj-Zemplén megye ágyszámai intézményekre lebontva,
2011. május 01. OTH

Intézmény neve	Ágyszámok		
	Aktív	Krónikus	Összesen
Almási Balogh Pál Nonprofit Kft.	290	60	350
B.A.Z. Megyei Kórház és Egyetemi Oktató Kórház	1408	1083	2491
DE OEC Kazincbarcika Kórház Nonprofit Kft.	178	154	332
Koch Róbert Kórház-Rendelőintézet	140	94	234
Máltai Gondoskodás Nonprofit Kft.	0	60	60
MISEK Miskolci Semmelweis Ignác Egészségügyi Központ és Egyetemi Oktató Kórház Nonprofit Kft.	925	432	1357
Sátoraljaújhely Város Önkormányzat Erzsébet Kórháza	322	96	418
Mege összes ágyszám	3263	1979	5242

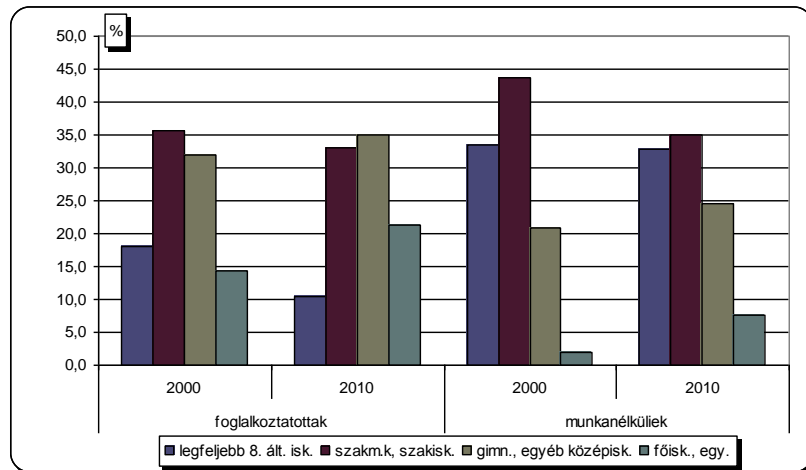
Forrás: ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Területi Egészségügyi Igazgatási Osztálya

8. sz. táblázat
Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakónépességének alakulása, 2001 - 2011

Korcsoportok	A lakónépesség változása								
	2001 - 2011 között				2008-2010		2010 -2011 között		
	B.-A.-Z megye		Magyar-ország	B.-A.-Z megye		Magyar-ország	B.-A.-Z megye		Magyar-ország
	fő	%		fő	%	fő	%		
0-14 éves	-31 972	-22,4	-13,9	-5 680	-4,8	-2,1	-2 885	-2,2	-1,4
15-65 éves	-41 266	-8,2	-1,5	-12 059	-2,5	-0,6	-4 384	-0,8	-0,2
65 éves és idősebb	4 534	4,2	8,2	876	0,8	2,4	-709	0,4	0,8
Összesen	-68 704	-9,1	-2,1	-16 863	-2,4	-0,3	-7 978	-0,9	-0,2

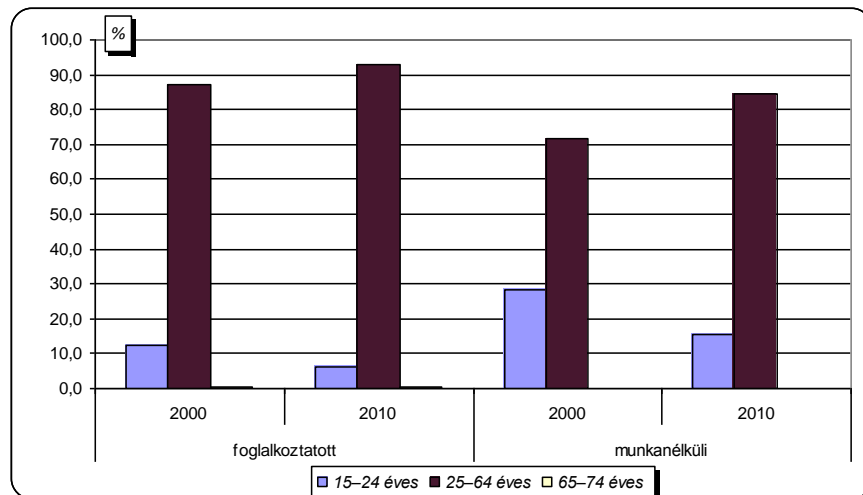
Forrás: KSH - stADAT, www.ksh.hu

6. sz. diagram
A foglalkoztatottak és a munkanélküliek iskolai végzettség szerinti összetétele az Észak-magyarországi régióban, 2000, 2010

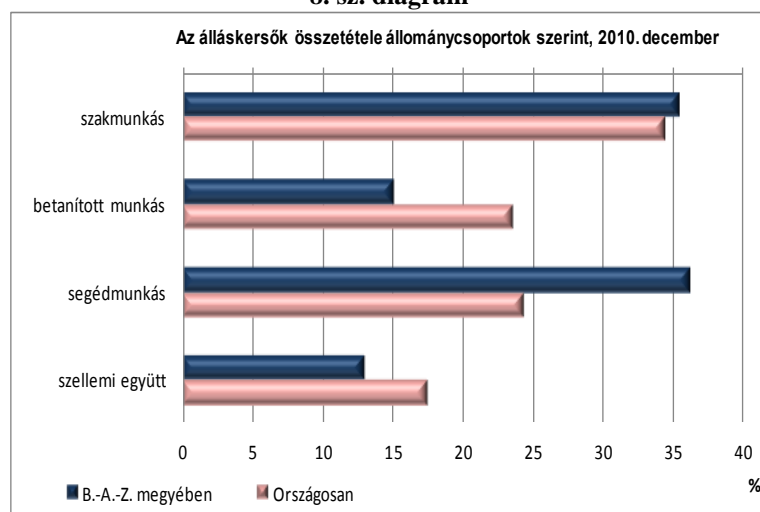
Forrás: KSH-MEF

7. sz. diagram
A foglalkoztatási és a munkanélküliségi ráta alakulása főbb korcsoportok szerint az Észak-magyarországi régióban, 2000, 2010

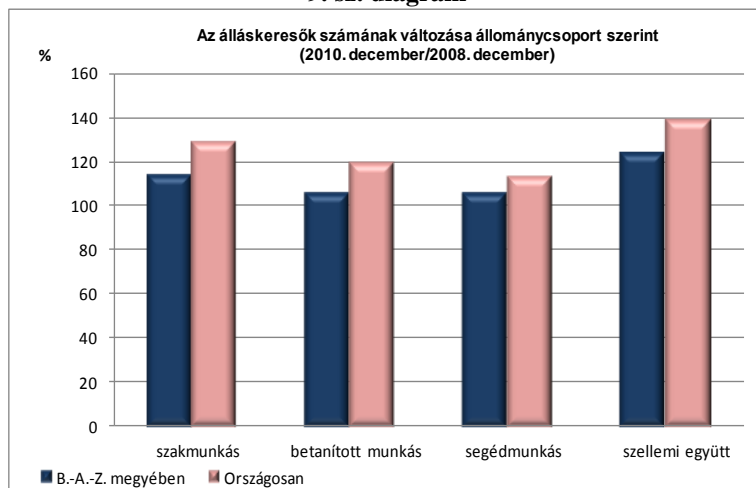
Forrás: KSH-MEF

8. sz. diagram

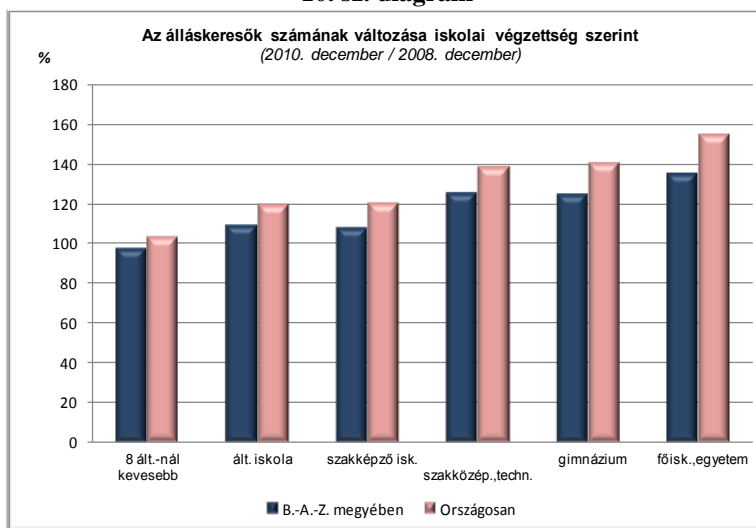
Forrás: KSH-MEF

9. sz. diagram

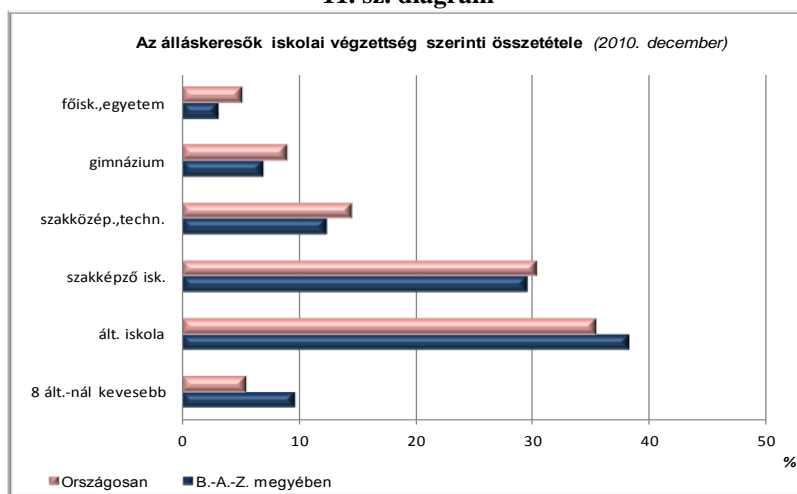
Forrás: KSH-MEF

10. sz. diagram

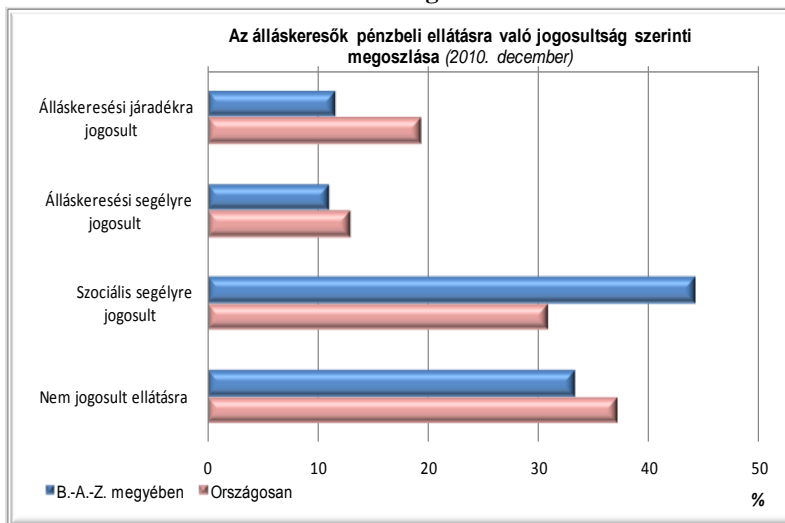
Forrás: KSH-MEF

11. sz. diagram

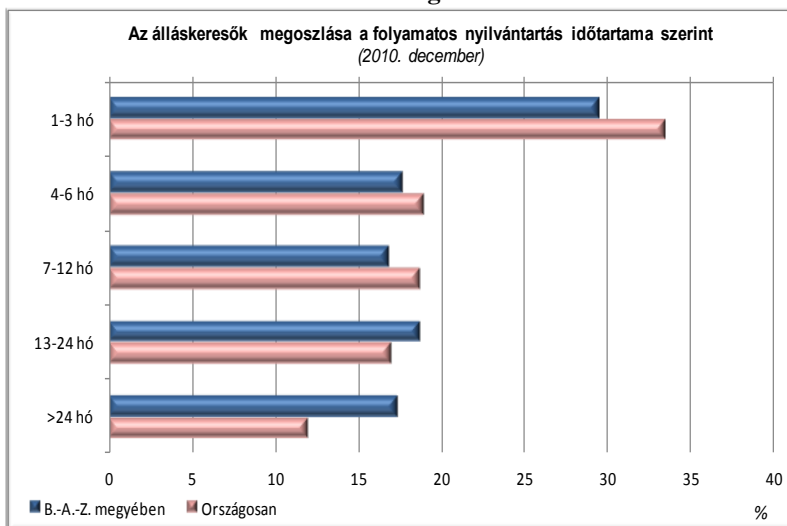
Forrás: KSH-MEF

12. sz. diagram

Forrás: KSH-MEF

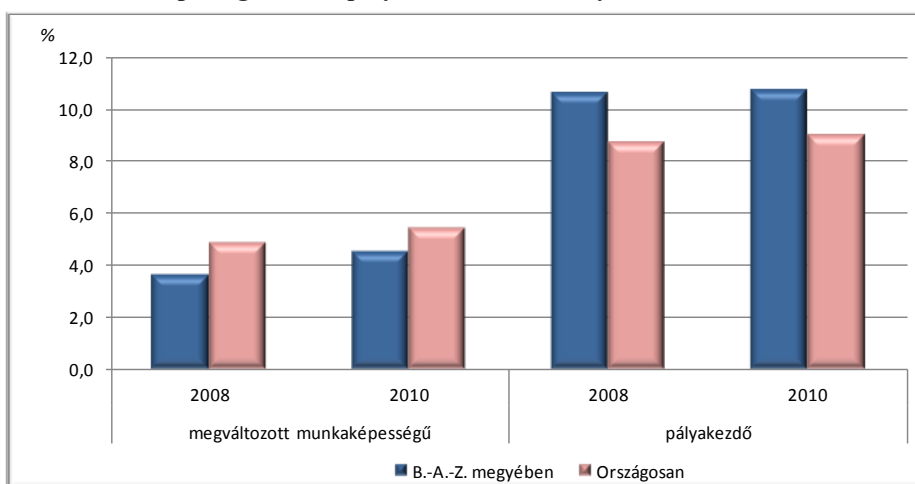
13. sz. diagram

Forrás: KSH-MEF

14. sz. diagram

A megváltozott munkaképességűek és a pályakezdeők részarányának alakulása az álláskeresők között

Forrás: KSH-MEF

9. sz. táblázat¹

Térségi Integrált Szakképző Központok Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén szakmacsoport jelöléssel

1. **ÉMOR-TISZK ZRT. Észak-Magyarország 3200 Gyöngyös Mátrai út 36.**
Nyilvántartásba vétel dátuma: 2008.12.15.
B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, vendéglátás-idegenforgalom, informatika, környezetvédelem-vízgazdálkodás, művészet, közművelődés, kommunikáció, egyéb szolgáltatások, elektronika-elektrotechnika, szociális szolgáltatás, oktatás, ügyvitel
Intézmény megnevezése	Cím
Eötvös József Középiskola	3360 Heves Dobó u. 29.
Európa Szakképző Iskola	3533 Miskolc Sétány u. 1.
Grassalkovich Antal Gyakorlatközpontú Szakiskola és Szakközépiskola	3000 Hatvan Csaba vezér u. 6.
Károly Róbert Főiskola	3200 Gyöngyös, Mátrai út 36.
Kereskedelmi és Idegenforgalmi Középiskola	3910 Tokaj Bodrogkeresztúri út 5.
Március 15. Gimnázium és Szakképző Iskola	3024 Lőrinci Kastélykert
Tokaji Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	3910 Tokaj Bajcsy - Zs. E. u. 18-20.
VIK Remenyik Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskola	3390 Füzesabony, Ifjúság út 17.
2. **Fazola Henrik Térségi Integrált Szakképző Központ 3525 Miskolc Városház tér**
Nyilvántartásba vétel dátuma: 2008.11.26.
B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: művészeti, közművelődés, kommunikáció, építészet, közlekedés, környezetvédelem vízgazdálkodás, informatika, gépészet
Intézmény megnevezése	Cím
Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola	3530 Miskolc Bartók tér 1.
Eötvös József Építőipari, Művészeti Szakképző Iskola és Kollégium	3534 Miskolc Gagarin u. 54.
Gábor Aron Művészeti Iskola"" Szakközépiskola"	3533 Miskolc Bolyai Farkas u. 10.
Kós Károly Építőipari Szakközépiskola és Szakiskola	3527 Miskolc Latabár Endre utca 1
3. **Gállfy Ignác Térségi Integrált Szakképző Központ 3525 Miskolc Városház tér 8.**
Nyilvántartásba vétel dátuma: 2008.11.26.
B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, vendéglátás-idegenforgalom, mezőgazdaság, élelmiszeripar, informatika, közgazdaság, ügyviteli
Intézmény megnevezése	Cím
Berzeviczy Gergely Szakképző Iskola	3525 Miskolc Hősök tere 1.
Debreczeni Márton Szakképző Iskola	3518 Miskolc Debreczeni Márton tér 1.
Fáy András Közgazdasági Szakközépiskola	3529 Miskolc Jászi Oszkár u. 1.
4. **Országos Egyházi TISZK Szakképzés-szervezési Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft. 3700 Kazincbarcika, Május 1 utca 11.**
Nyilvántartásba vétel dátuma: 2008.11.07
B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: építészet, gépészet, könnyűipar, nyomdaipar, egyéb szolgáltatások, oktatás
Intézmény megnevezése	Cím
Arany János Református Gimnázium, Szakképző Iskola és Diákotthon	2750 Nagykőrös Hősök tere 6.
Az Evangélikus Egyház Aszódi Petőfi Gimnáziuma, Szakképző Iskolája és Kollégiuma	2170 Aszód Régész utca 34.
Békéscsabai Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Koll. és AMI	5600 Békéscsaba Szeberényi tér 2.
Berzsenyi Dániel Evangélikus (Liceum) Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium	9400 Sopron Széchenyi tér 11.
Bocskai István Református Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola, AMI és Kollégium	2314 Halásztelek II. Rákóczi Ferenc utca 17.
Constantinum Katolikus Napközi Otthonos Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakközép- és Szakiskola és Kollégium	6100 Kiskunfélegyháza Petőfi Sándor u. 2.
Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Szakközépiskola és Kollégium	3700 Kazincbarcika Május 1 út 11.
Dugonics András Piarista Gimnázium, Szakközépiskola, AMI és Kollégium	6724 Szeged Bálint Sándor u. 14.
Dunavecsei Református Kollégium Gróf Teleki József Általános Iskola, Gazda és Gazdasszonyképző Szakiskola, Mezőgazdasági Szakközépiskola, Kollégium	6087 Dunavecse Zrínyi utca 12.
Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola	9400 Sopron Deák tér 51.

¹ A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei adatokat tartalmazzák a félkövér, dőlt betűs bejegyzések

Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola	3525 Miskolc Dayka Gábor u. 4.
Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi, Informatikai Szakképző Iskola és Kollégium	9730 Kőszeg Árpád tér 1.
Farkas Edit Római Katolikus Szakképző Iskola és Kollégium	8360 Keszthely Fő tér 10.
Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	3300 Eger Csiky Sándor u. 1.
Gyöngyösi Kolping Katolikus Szakiskola és Speciális Szakiskola	3200 Gyöngyös Koháry u. 2.
Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakképző Iskola	6900 Makó Kálvin u. 2-6.
Karcagi Nagykun Református Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola és Kollégium	5300 Karcag, Madarasi út 1.
Kolping Katolikus Szakiskola	2500 Esztergom Petőfi S. utca 22.
Kolping Katolikus Szakiskola, Speciális Szakiskola és Kollégium	8105 Pétfürdő Hősök tere 10.
Mezőtúri Református Kollégium, Gimnázium Szakközépiskola és Általános Iskola	5400 Mezőtúr Kossuth L. út 2.
Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Kollégium	9090 Pannonhalma, Várkerület u. 1.
Piarista Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola	9200 Mosonmagyaróvár Fő u. 4.
Piarista Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium	2131 Göd Jávorka S. u. 18.
Premontrei Szent Norbert Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Diákotthon	2100 Gödöllő Egyetem tér 16.
Szalézi-Irinyi Középiskola	2536 Nyergesújfalu Kossuth Lajos u. 63.
Szent Bazil Görög Katolikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Diákotthon	4087 Hajdúdorog Ady Endre u. 23-27.
Szent Benedek Gimnázium és Szakképző Iskola	9090 Pannonhalma, Várkerület 1.
Szent József Katolikus Szakiskola és Speciális Szakiskola	3185 Egyházasgerge Dobroda major
Szent László Általános Művelődési Központ Dél-Alföld	6500 Baja Katona J. utca 3.
Szent László Katolikus Szakközépiskola, Általános Iskola, Kollégium és Óvoda	4600 Kisvárdá Flórián tér 3.
Zsámbéki Premontrei Keresztelő Szent János Általános Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola és AMI	2072 Zsámbék Zichy tér 3.
Zsámbéki Premontrei Szakközépiskola és Szakiskola	2072 Zsámbék Piac köz 8.

5. Sajó-menti Szakképzés-szervezési Társulás Észak-Magyarország 3525 Miskolc Városház tér 1.

Nyilvántartásba vétel dátuma: 2009.01.08

B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: vendéglátás-idegenforgalom, elektrotechnika-elektronika, informatika, gépészet, építészet, faipar, kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, szociális szolgáltatások, közlekedés, egyéb szolgáltatások, mezőgazdaság, közigazdaság, művészet, közművelődés, kommunikáció, egészségügy, ügyvitel

Intézmény megnevezése

Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola és Diákotthon

Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon

Árpád Vezér Általános Művelődési Központ

Bolyai Farkas Szakképző Iskola

Edelényi Gimnázium, Szakképző és Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

Irinyi János Szakközépiskola és Kollégium

Jókai Mór Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium

József Attila Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

Kiss József Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola

Mozgásjavító Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola és Diákotthon

Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola és Diákotthon

Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

Pattantyús-Ábrahám Géza Szakképző Iskola

Serényi Béla Gimnázium, Mezőgazdasági Szakközépiskola és Kollégium

Surányi Endre Szakképző Iskola és Kollégium

Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola

Cím

3732 Kurityán Kossuth Lajos út 130.

3767 Tornanádaska Kossuth Lajos út 1.

3600 Ózd, Árpád vezér utca 13.

3600 Ózd Petőfi út 20.

3780 Edelény Borsodi út 34.

3700 Kazincbarcika Egressy Béni út 1.

3700 Kazincbarcika Herbolyai út 1-3.

600 Ózd Bem út 14.

3450 Mezőcsát Kossuth utca 12.

3425 Sály Gárdonyi út 18.

3578 Girincs Rákóczi Ferenc utca 1.

600 Ózd 48-as út 26.

3770 Sajószentpéter Kálvin tér 2.

3630 Putnok Bajcsy-Zs. út 31.

3700 Kazincbarcika Irinyi János

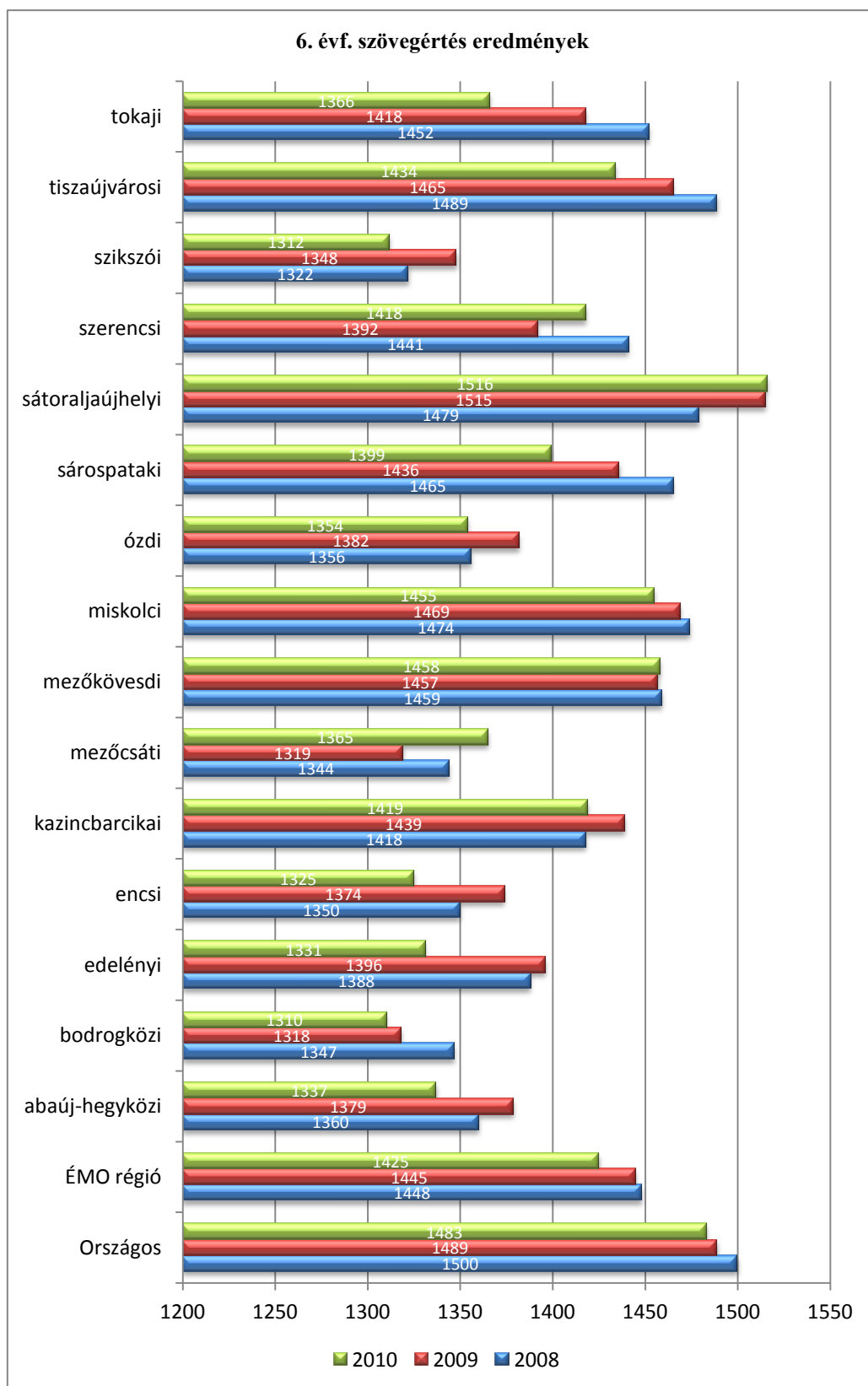
3600 Ózd Brassói út 1.

6. Széchenyi István Térségi Integrált Szakképző Központ 3525 Miskolc Városház tér 8. Nyilvántartásba vétel dátuma: 2008.11.26

B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: egészségügy, művészet, közművelődés, kommunikáció, egyéb szolgáltatások, közlekedés, informatika, elektrotechnika-elektronika, könnyűipar, közigazdaság, kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció

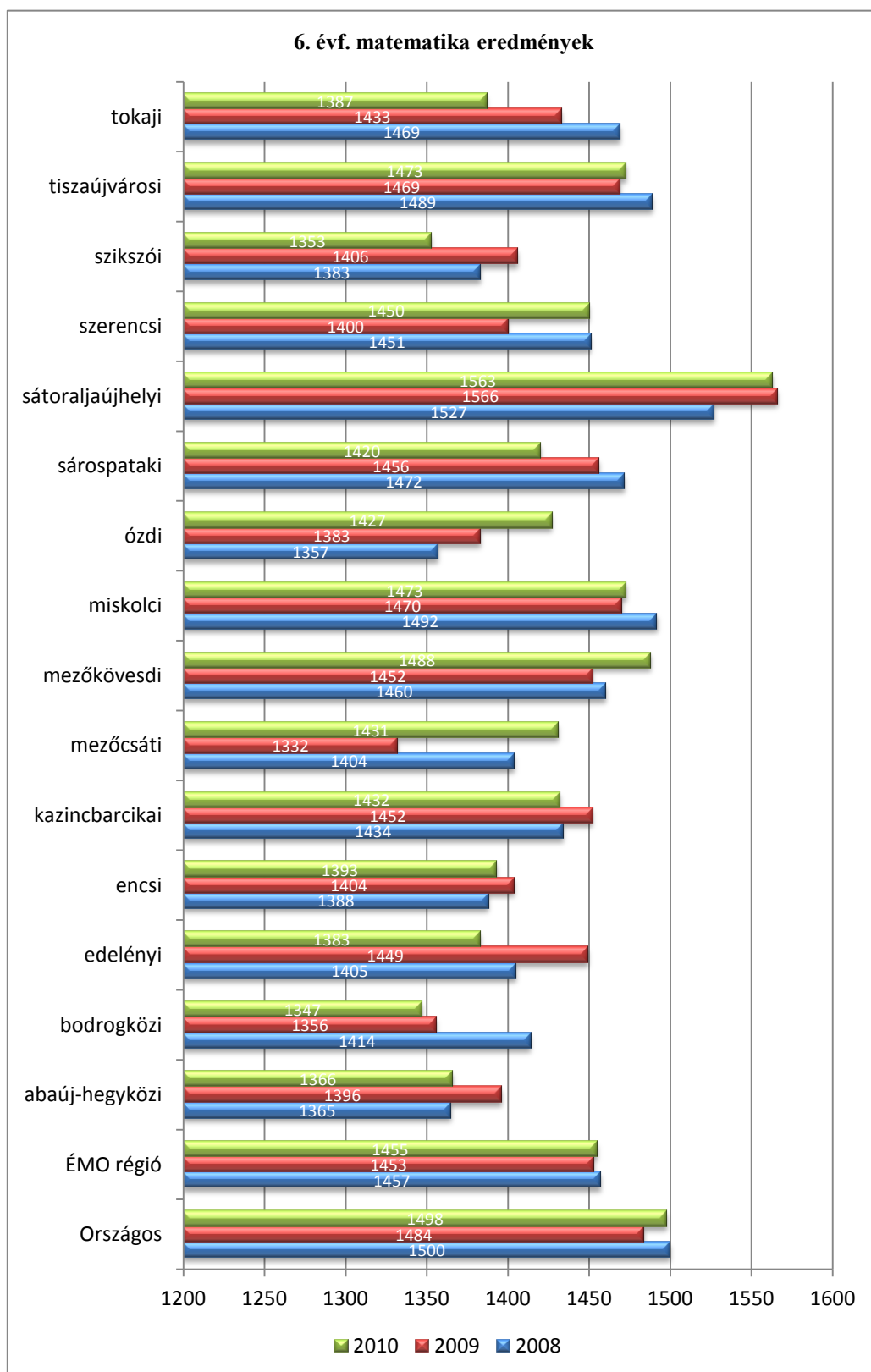
Intézmény megnevezése	Cím
<i>Baross Gábor Közlekedési és Postaforgalmi Szakközépiskola</i> <i>Szemere Bertalan Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium</i>	<i>3532 Miskolc Rácz Ádám u. 54-56.</i> <i>3529 Miskolc Ifjúság út 16-20.</i>
7. Zempléni Szakképzés-szervezési Társulás Nyilvántartásba vétel dátuma: 2009.01.20. B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: művészet, közművelődés, kommunikáció, gépészet, faipar, könnyűipar, szociális szolgáltatások, mezőgazdaság, kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, ügyvitel, egészségügy, vendéglátás-idegenforgalom, közigazdaság, egyéb szolgáltatások, élelmiszeripar, elektrotechnika-elektronika, informatika, közlekedés, építészet	3525 Miskolc Városház tér 1.
Intézmény megnevezése	Cím
<i>"Sansz Park" Magyar-Angol Két tanítási Nyelvű, Egységes Művészeti Általános. Szak- és Középiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény</i>	<i>3531 Miskolc, Győri kapu 23.</i>
<i>Aba Sámuel Szakiskola</i>	<i>3860 Encs Rákóczi út 59.</i>
<i>Abaujszántói Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium</i>	<i>3881 Abaujszántó Kassai út 11-13.</i>
<i>Bőcsi Általános és Szakiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény</i>	<i>3574 Bőcs, Munkácsy út 7.</i>
<i>Bocskai István Gimnázium, Szakközépiskola, Középfokú Kollégium, Egységes Ped. Szakszolgálat</i>	<i>3900 Szerencs Ondi út 1.</i>
<i>Deák úti Általános Iskola, Előkészítő, Speciális Szakiskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat</i>	<i>3980 Sátoraljaújhely Deák út 31.</i>
<i>Kossuth Lajos Gimnázium, Szakközépiskola, Kollégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény</i>	<i>3980 Sátoraljaújhely Deák F. utca 10.</i>
<i>Szent László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola</i>	<i>3400 Mezőkövesd Mátyás király utca 146.</i>
<i>Szepsi Csombor Márton Gimnázium, Szakképző, Általános Iskola, Könyvtár, Egységes ped.</i>	<i>3800 Szikszó Miskolci út 9.</i>
<i>Szepsi Laczkó Máté Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium</i>	<i>3980 Sátoraljaújhely Kossuth Lajos utca 26.</i>
<i>Szerencsi Szakképző Iskola</i>	<i>3900 Szerencs Ondi út 8.</i>
<i>Tokaji Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium</i>	<i>3910 Tokaj Tarcali út 52.</i>
<i>Trefort Ágoston Szakképző Iskola</i>	<i>3980 Sátoraljaújhely Fejes I. utca 14.</i>
<i>V. István Közgazdasági és Informatikai Szakközépiskola</i>	<i>3980 Sátoraljaújhely Kazinczy F. utca 12.</i>
<i>Vay Miklós Szakképző Iskola</i>	<i>3950 Sárospatak Arany János utca 5.</i>
<i>Váci Mihály Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium</i>	<i>3860 Encs Petőfi út 60.</i>
8. Országos Rendészeti TISZK Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft. Nyilvántartásba vétel dátuma: 2009.07.24. B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: egyéb szolgáltatások	3526 Miskolc, Szentpéteri kapu 78.
Intézmény megnevezése	Cím
<i>Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola</i>	<i>2094 Nagykovácsi, Nagykovácsi út 3.</i>
<i>Körmenyi Rendészeti Szakközépiskola</i>	<i>9900 Körmeny, Alkotmány u. 5.</i>
<i>Miskolci Rendészeti Szakközépiskola</i>	<i>3526 Miskolc, Szentpéteri kapu 78.</i>
<i>Szegedi Rendészeti Szakközépiskola</i>	<i>6728 Szeged, Bajai út 14.</i>
9. MITISZK Szakképzés-szervezési Társulás Nyilvántartásba vétel dátuma: 2009.12.09. B-A-Z megyében oktatott szakmacsoportok: gépészet, informatika, elektrotechnika-elektronika, egyéb szolgáltatások, faipar, közlekedés, ügyvitel, kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, vendéglátás-idegenforgalom,	3525 Miskolc, Városház tér 8.
Intézmény megnevezése	Cím
<i>Andrássy Gyula Szakközépiskola</i>	<i>3530 Miskolc, Soltész Nagy Kálmán út 10.</i>
<i>Bláthy Ottó Villamosipari Szakközépiskola</i>	<i>3527 Miskolc, Soltész Nagy Kálmán út 7.</i>
<i>Diósgyőr-Vasgyári Szakképző Iskola és Kollégium</i>	<i>3533 Miskolc, Téglagyár út 1-2.</i>
<i>Eötvös József Gimnázium Szakképző Iskola és Kollégium</i>	<i>3580 Tiszaújváros, Munkácsy Mihály út 13.</i>
<i>Kandó Kálmán Szakközépiskola</i>	<i>3525 Miskolc, Palóczy út 3.</i>
<i>Széchenyi István Szakképző Iskola</i>	<i>3400 Mezőkövesd, Gróf Zichy János utca 18.</i>
<i>Szentpáli István Kereskedelmi és Vendéglátó Szakközépiskola és Szakiskola</i>	<i>3532 Miskolc, Hermann Ottó út 2.</i>

15. sz. diagram
OKM eredmények

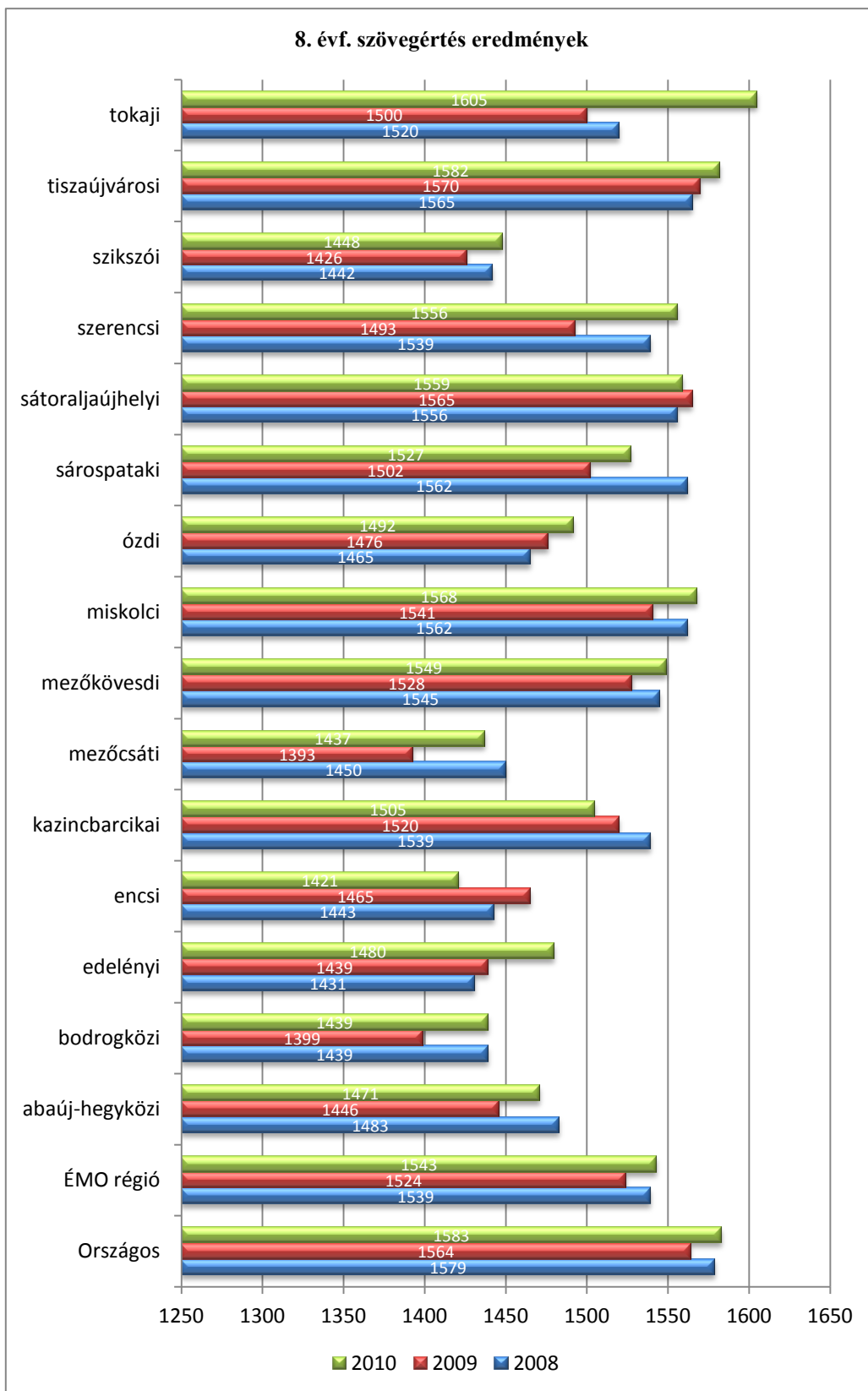
Forrás: OKM adatbázis alapján, saját szerkesztés

16. sz. diagram
OKM eredmények

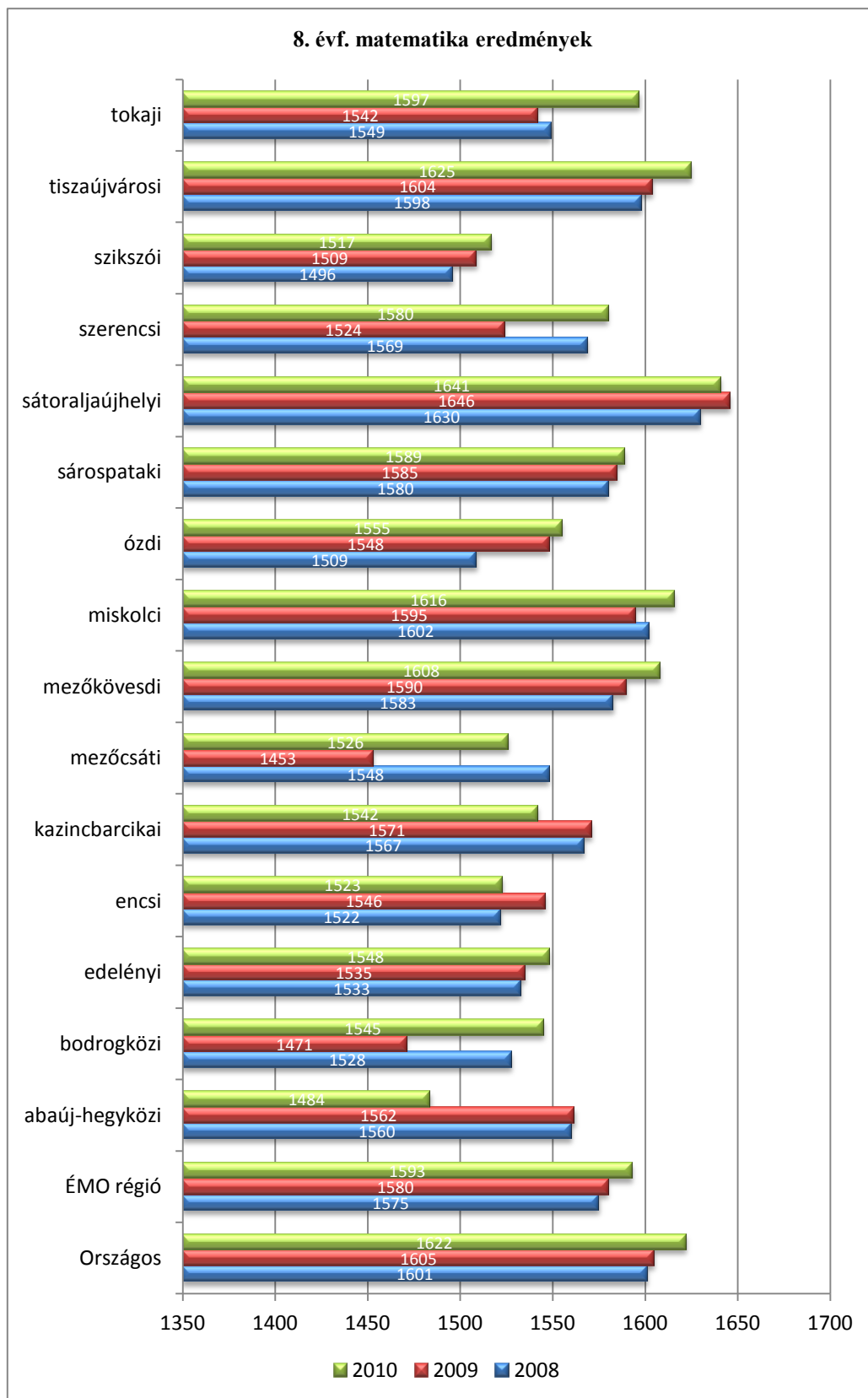
Forrás: OKM adatbázis alapján, saját szerkesztés

17. sz. diagram
OKM eredmények

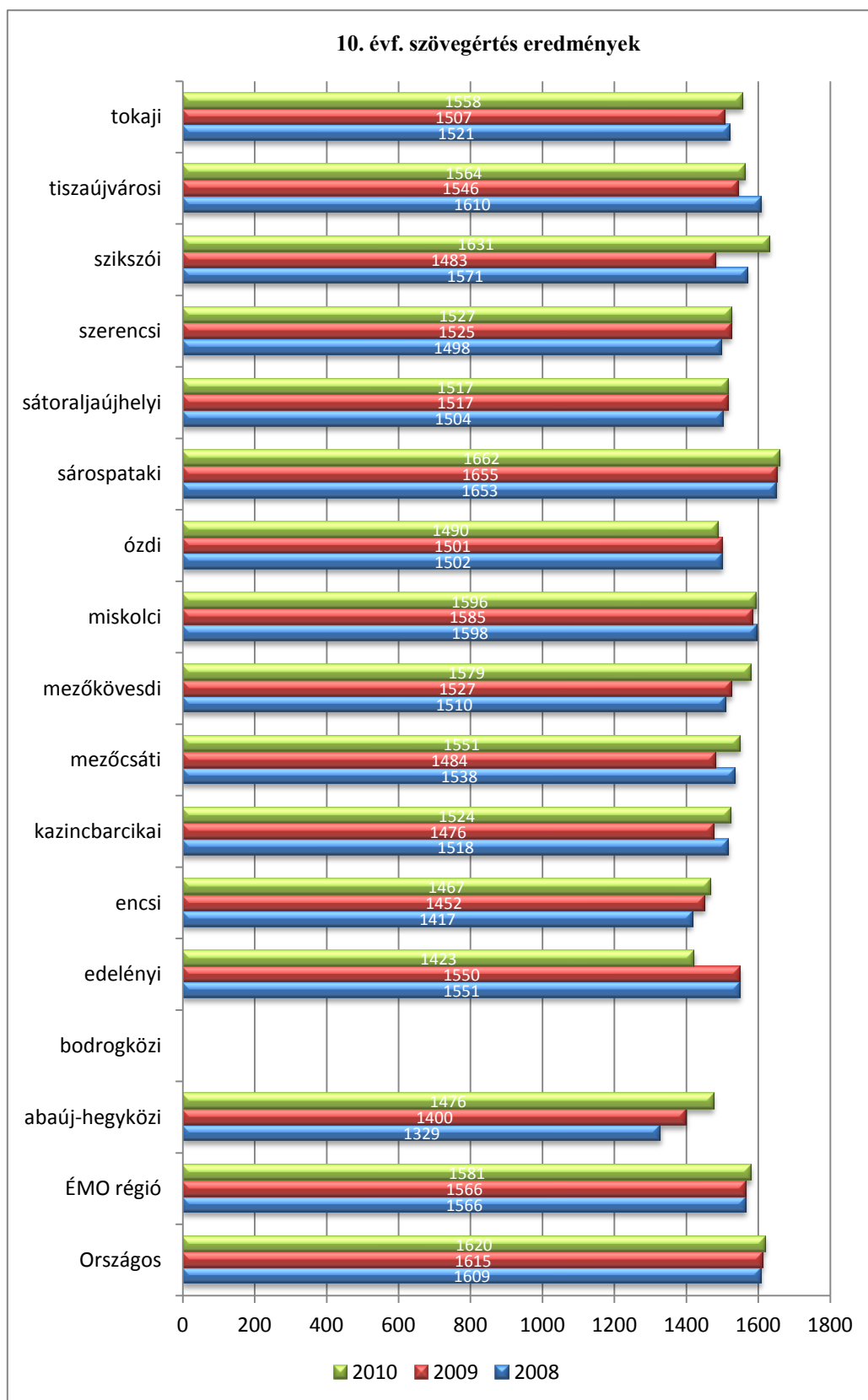
Forrás: OKM adatbázis alapján, saját szerkesztés

18. sz. diagram
OKM eredmények

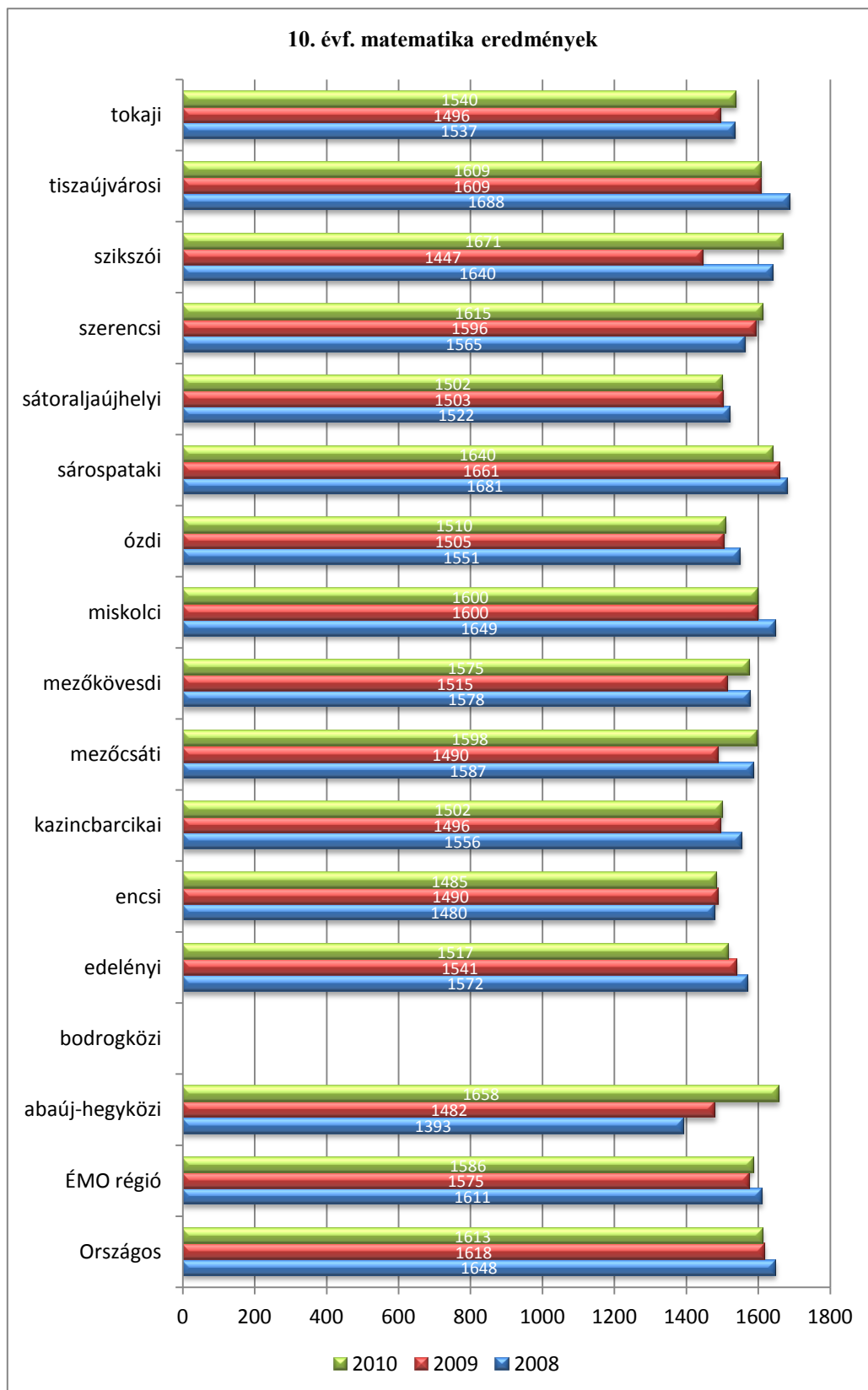
Forrás: OKM adatbázis alapján, saját szerkesztés

19. sz. diagram
OKM eredmények

Forrás: OKM adatbázis alapján, saját szerkesztés

20. sz. diagram
OKM eredmények

Forrás: OKM adatbázis alapján, saját szerkesztés

10. sz. táblázat

5.5.9. Gyámügyi tevékenység

Megnevezés	2000	2006	2007	2008	2009
Gondnokság					
Gondnokság alatt álló	3 883	4 248	4 319	4 101	4 121
Gyámság					
Gyámhatósági ügyeket intéző	453	415	422	445	424
Gyámság alatt álló kiskorú	3 007	3 582	3 298	3 244	3 327
Veszélyeztetettség					
Év folyamán nyilvántartásba vett veszélyeztetett kiskorú	3 225	3 984	3 222	4 143	4 809
Év folyamán nyilvántartásból törölt veszélyeztetett kiskorú	5 767	4 064	2 846	4 658	4 263
Nyilvántartott veszélyeztetett kiskorú	29 179	24 575	24 951	24 436	24 982
Ebből:					
környezeti okból	5 083	6 707	5 612	4 977	5 587
magatartási okból	3 793	9 173	10 287	10 804	11 142
anyagi okból	19 620	8 181	8 669	8 124	7 693
egészségi okból	683	514	383	531	560
Családok száma, ahol veszélyeztetett kiskorú él	11 335	12 073	12 261	12 568	12 641
Védelembevétel					
Nyilvántartott védelembe vett kiskorú	1 693	2 091	2 108	2 313	2 556
Ebből:					
környezeti okból	390	603	539	606	591
szülőnek felróható magatartási okból	610	1 002	958	1 110	1 271
gyermeknek felróható magatartási okból	693	486	611	597	694
Családok száma, ahol védelembe vett kiskorú él	870	880	962	996	1 106
Összes intézkedés	1 446	1 854	2 029	2 471	2 541
Örökbefogadás					
Engedélyezett örökbefogadás	80	74	77	64	72
Ebből:					
tartós nevelt volt	45	27	21	13	10
átmeneti nevelt volt	17	35	42	36	44
külföldi állampolgár számára	19	35	30	25	20

Forrás: B-A-Z megye statisztikai évkönyve 2009.

11. sz. táblázat

5.5.10. Gyermekotthonok és nevelőszülői hálózatok

Megnevezés	2000	2006	2007	2008	2009
Gyermekotthonban és nevelőszülői hálózatban elhelyezettek					
Nyilvántartott átmeneti nevelt	1 462	1 561	1 506	1 497	1 493
Nyilvántartott tartós nevelt	219	146	129	114	112
Ideiglenes hatállyal elhelyezett	82	59	61	115	120
Utógondozói ellátásban részesülő	313	317	325	328	331
Összesen	2 076	2 083	2 021	2 054	2 056
Ebből:					
– 2 éves	142	136	116	137	151
3– 5 éves	190	177	155	173	175
6–14 éves	998	998	970	970	928
15–17 éves	433	455	454	446	471
Gyermekotthon					
Férőhely	1 001	762	758	756	705
Elhelyezettek	931	755	739	747	644
Ebből:					
lakásotthonban	165	279	311	346	330
leány	423	345	328	328	283

Szakmai munkakörben foglalkoztatott	380	483	466	463	431
Ebből:					
nevelő	86	87	83	82	84
gyermekfelügyelő	163	181	180	176	163
gondozó	50	59	48	49	47
Nevelőszülői hálózat					
Elhelyezettek	1 145	1 328	1 282	1 307	1 412
Ebből:					
hivatásos nevelőszülőnél	239	347	313	334	373
hagyományos nevelőszülőnél	906	981	969	973	1 039
leány	539	590	586	593	636
Nevelőszülő	517	502	499	489	486
Ebből:					
hivatásos	53	56	54	54	57
1 elhelyezett gyermekkel	198	115	116	99	87
2 elhelyezett gyermekkel	142	111	124	109	108
3 és több elhelyezett gyermekkel	177	233	218	236	266
elhelyezett gyermek nélkül	–	43	41	45	25

Forrás: B-A-Z megye statisztikai évkönyve 2009.

12. sz. táblázat
A szociális szolgáltatások megszervezésének kötelezettsége

Alapszolgáltatások	2000 fő állandó lakos alatt	2000 főnél több állandó lakos	3000 főnél több állandó lakos	10000 főnél több állandó lakos
Falu- tanyagondnok	600 (+60 fő) alatt			
Étkeztetés	X	X	X	X
Házi segítségnyújtás	X	X	X	X
Családsegítés		X	X	X
Nappali ellátás idősek számára			X	X
Nappali ellátás többi célcsoport számára				X
Támogató szolgáltatás*				
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás*.**				
Közösségi ellátások*				

*Nem kötelező, de szerződés alapján normatív támogatással működtethető szolgáltatások

**Házi segítségnyújtást biztosító szolgáltató, intézmény, illetve 10.000 fő feletti önkormányzat, társulás és megyei önkormányzat biztosíthatja

Forrás: saját szerkesztés

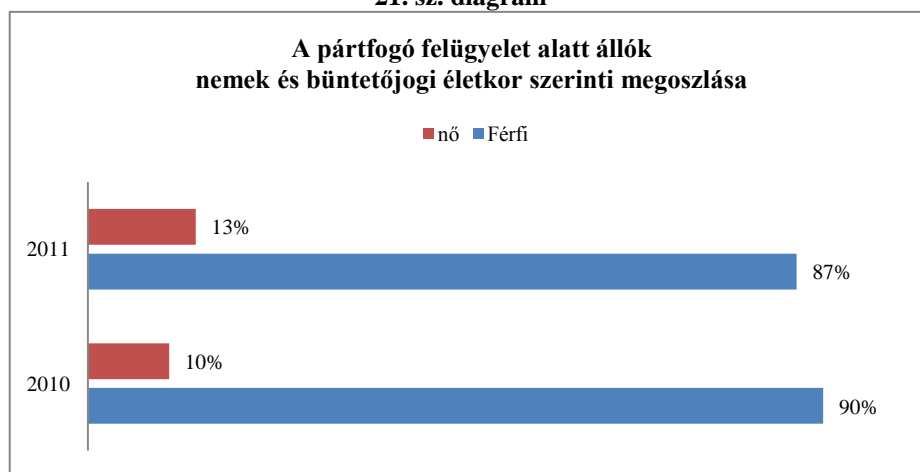
13. sz. táblázat

Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények fenntartó szerint, 2009

Fenntartó	Intézmény	Telephely	Férőhely	Ellátott	Ápoló, gondozó	Ebből: szakképzett
Települési önkormányzat, önkormányzati intézményfenntartó és kistérségi társulás	21	36	1 793	1 767	529	515
Megyei önkormányzat	16	21	2 556	2 546	676	653
Egyház, egyházi intézmény	10	10	382	376	104	99
Alapítvány, közalapítvány	13	14	503	442	120	113
Közhasznú társaság	6	6	340	317	79	75
Egyéb	4	6	369	331	20	20
Összesen	70	93	5 943	5 779	1 528	1 475

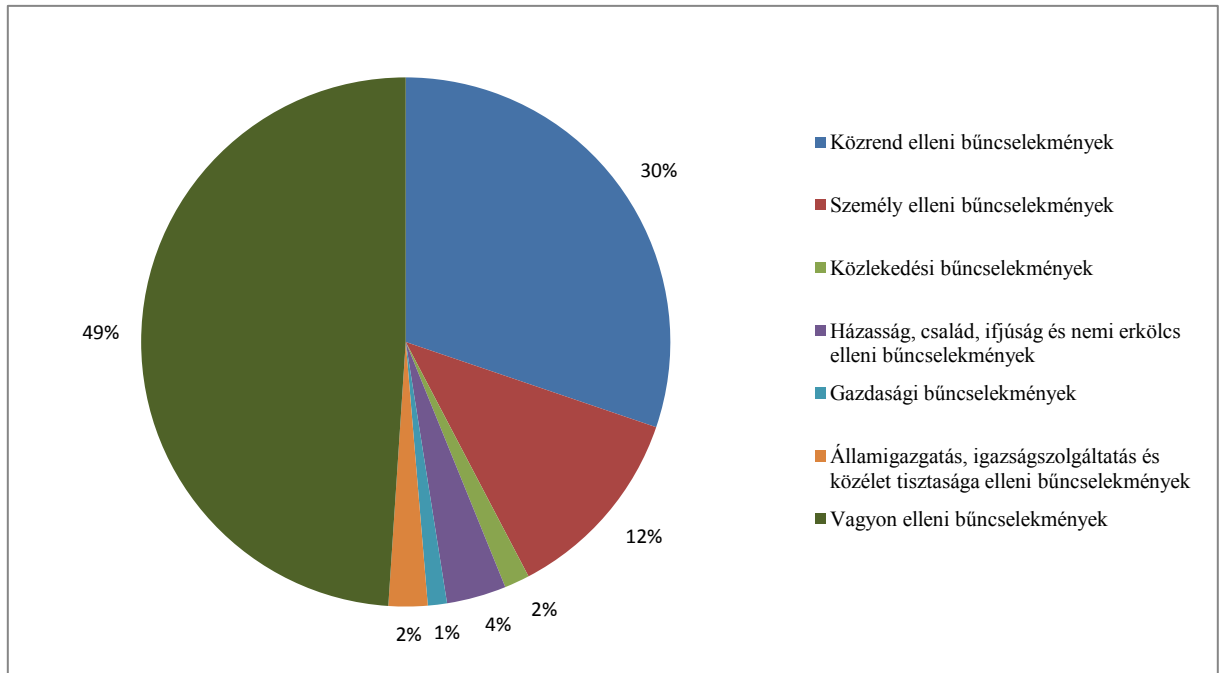
Forrás: saját szerkesztés

21. sz. diagram

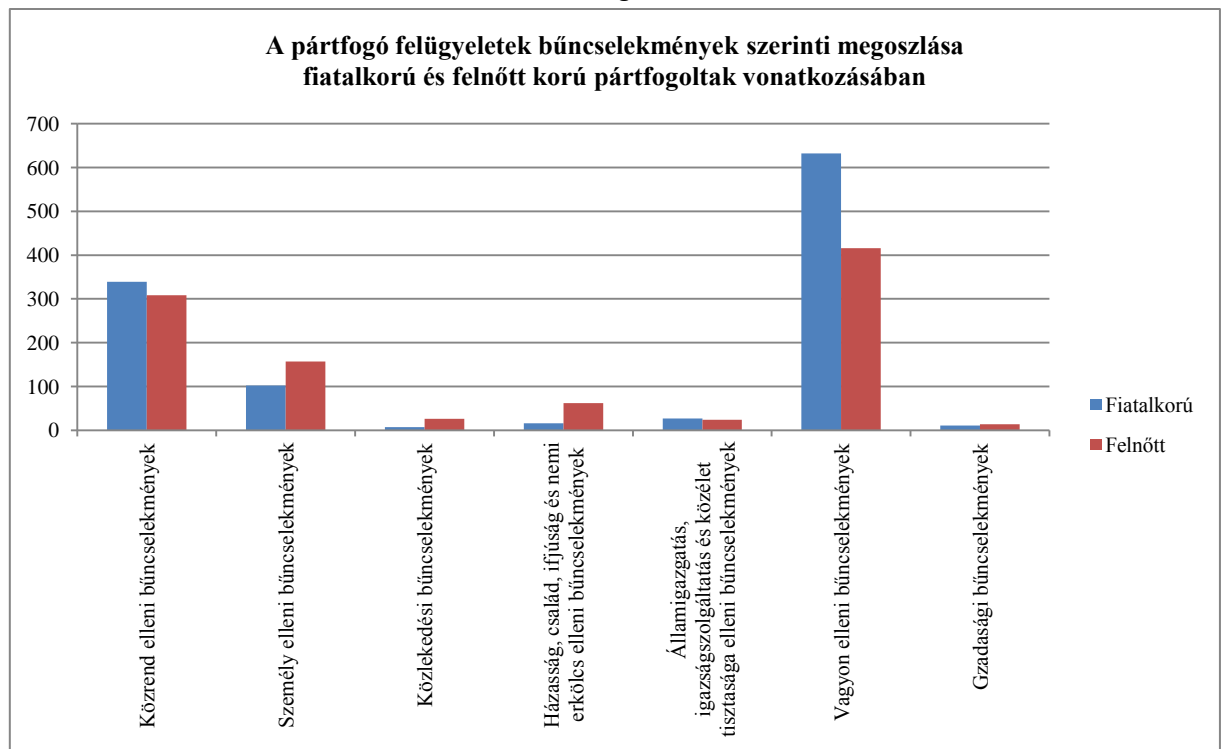
Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészégi Bűnügyi Statisztika

22. sz. diagram

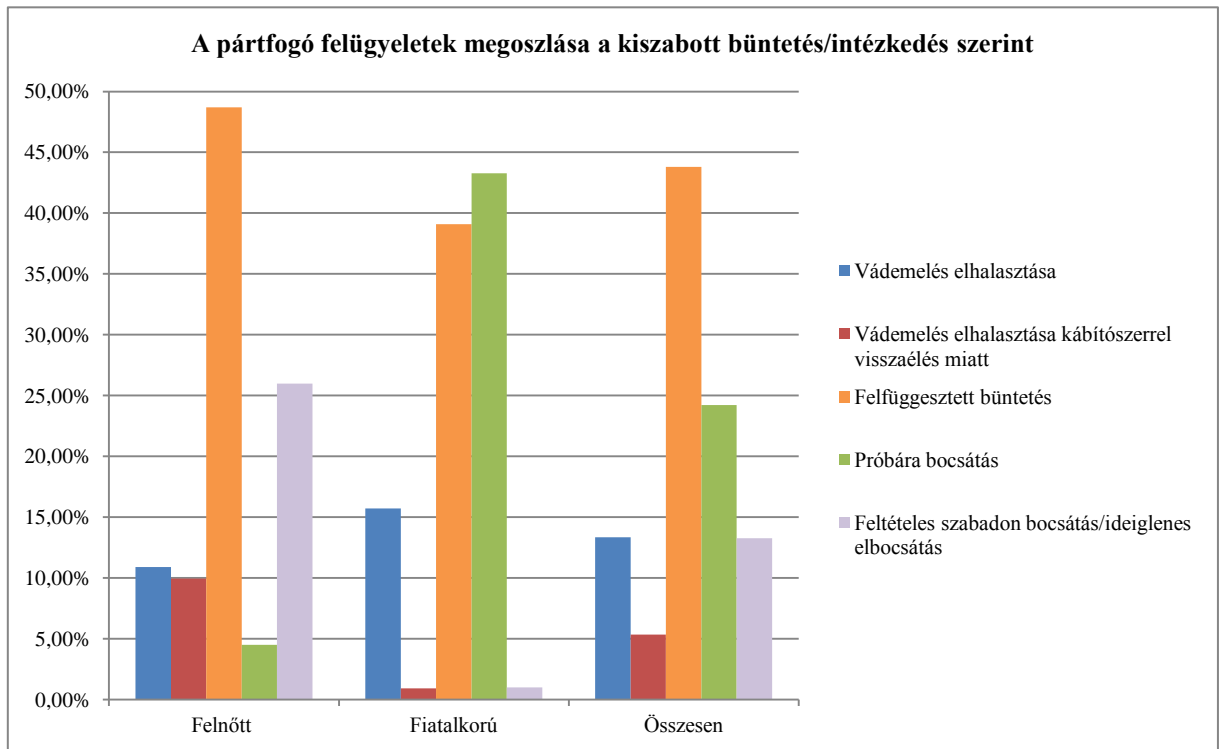
Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

23. sz. diagram

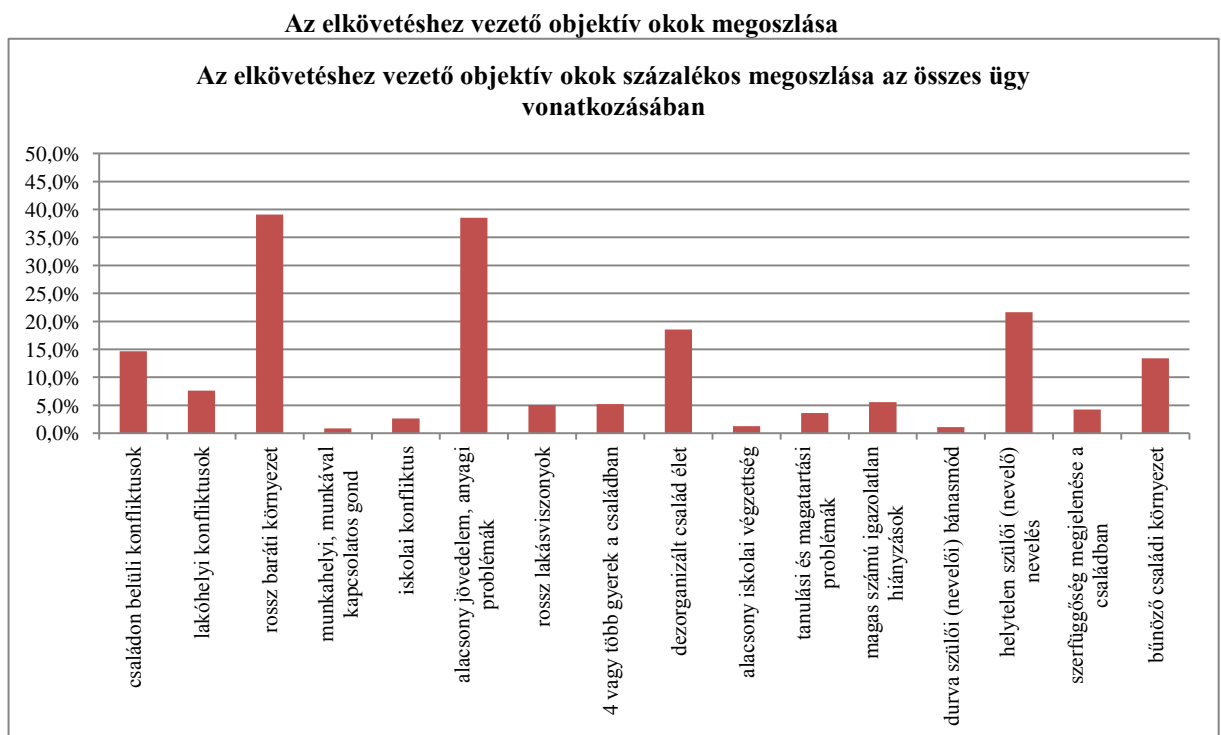
Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

24. sz. diagram

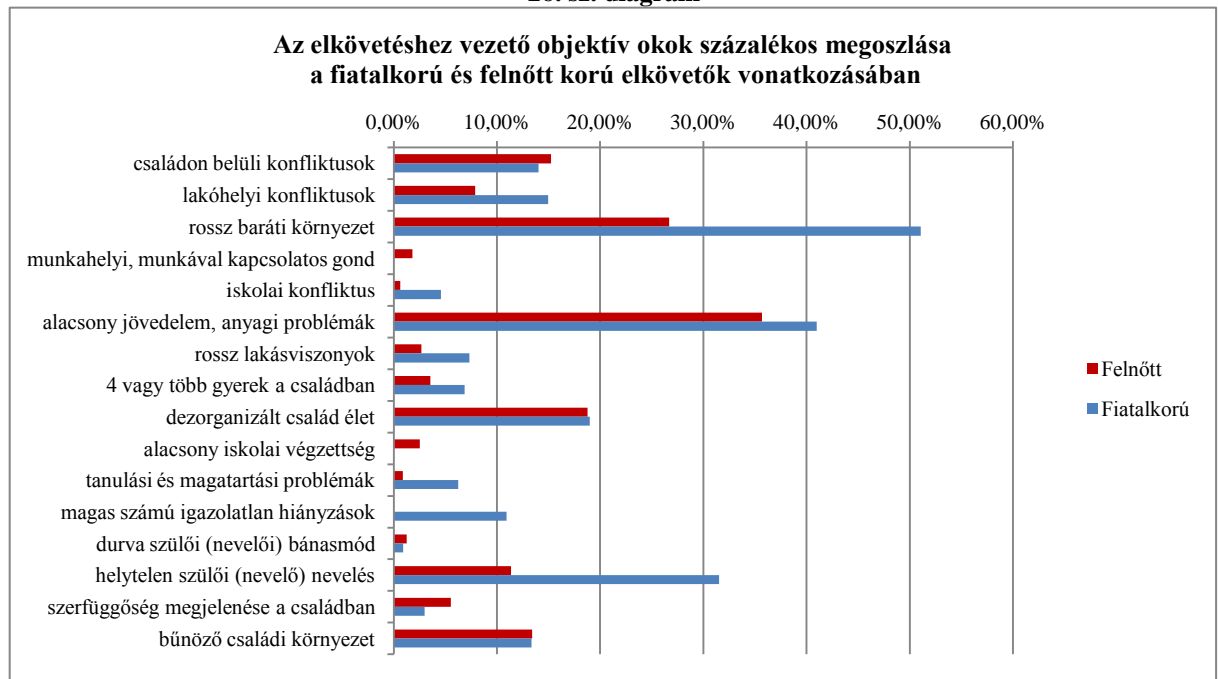
Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

25. sz. diagram

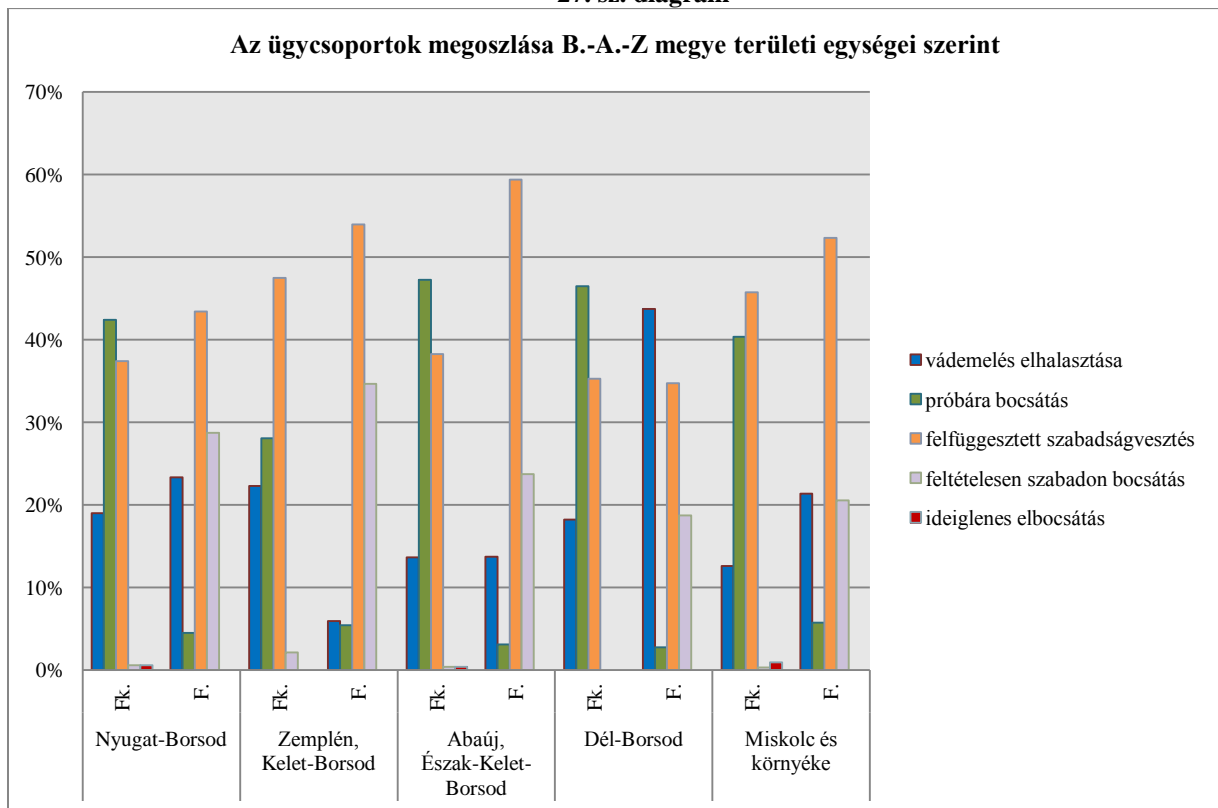
Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

26. sz. diagram

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészszégi Bűnügyi Statisztika

27. sz. diagram

Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészszégi Bűnügyi Statisztika

14. sz. táblázat
B-A-Z megye kommunális ellátása, 2010

Kistérség	Vezetékes gázt fogyasztó háztartások a lakásállomány százalékában	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba	Közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba	Egy háztartási fogyasztóra jutó évi fogyasztás		Egy lakosra jutó évi vízfogyasztás, m ³	Egy km közüzemi ivóvízvezeték-hálózatra jutó közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat, m	A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba és a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége, százalékpont
		bekapcsolt lakás, %		vezetékes gáz, m ³	villamos energia, kWh			
Abaúj-Hegyközi	37,1	79,9	14,1	1 074	1 806	22,2	324	65,7
Bodrogközi	60,3	82,9	36,3	972	1 907	21,6	700	46,6
Edelényi	58,4	75,3	53,3	1 000	1 870	21,0	736	22,0
Encsi	50,5	71,9	37,0	1 182	2 185	17,0	581	35,0
Kazincbarcikai	74,3	84,3	69,3	806	1 843	24,0	624	15,0
Mezőcsáti	66,6	83,5	52,4	1 010	2 230	19,6	842	31,1
Mezőkövesdi	88,7	93,7	55,9	933	2 244	24,0	704	37,8
Miskolci	90,4	94,1	83,2	882	1 908	27,1	849	10,9
Ózdi	64,2	78,5	46,2	815	1 746	20,3	404	32,3
Sárospataki	54,9	82,7	74,2	1 084	1 769	28,0	846	8,5
Sátoraljaújhelyi	41,2	89,1	81,8	1 182	2 100	26,6	736	7,3
Szerencsi	67,2	86,7	41,6	1 210	1 933	22,2	613	45,1
Szikszoói	64,0	81,4	58,2	1 180	2 143	22,7	710	23,1
Tiszaújvárosi	89,9	88,5	65,8	797	1 351	26,9	493	22,7
Tokaji	69,1	86,8	65,2	1 014	2 105	21,2	1 010	21,6
Összesen	75,6	87,6	65,7	922	1 899	24,4	703	21,8

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

15. sz. táblázat
B-A-Z megye kommunális ellátása a települések népességnagysága szerint 2010

Népességnagyság- kategória, településcsoport	Vezetékes gáz fogyasztó háztartás a lakásállomány százalékában	Közüzeti ivóvízvezeték- hálózatba	Közüzeti szennyvízgyűjtő- hálózatba	Egy háztartási fogyasztóra jutó évi fogyasztás		Egy lakosra jutó évi vízfogyasztás, m ³	Egy km közüzeti ivóvízvezeték- hálózatra jutó közüzeti szennyvízgyűjtő- hálózat, m	A közüzeti ivóvízvezeték- hálózatba és a közüzeti szennyvízgyűjtő- hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége, százalékpont
		bekapcsolt lakás, %		vezetékes gáz, m ³	villamos energia, kWh			
A települések népességnagyság-kategóriája szerint								
– 199	22,1	68,8	29,1	653	1 473	22,6	465	39,8
200 – 499	44,4	72,1	36,7	890	1 845	18,9	654	35,4
500 – 999	56,8	74,1	40,6	1 005	2 052	20,2	594	33,5
1 000 – 1 999	66,5	81,4	40,8	1 063	1 833	20,4	620	40,6
2 000 – 4 999	79,5	85,7	58,1	1 153	2 098	21,7	875	27,7
5 000 – 9 999	74,9	83,8	65,4	1 276	2 407	20,6	797	18,4
10 000 – 19 999	78,1	93,8	82,7	953	1 901	29,1	715	11,1
20 000 – 49 999	78,7	89,3	70,7	638	1 453	24,6	439	18,6
50 000 – 99 999	–	–	–	–	–	–	–	–
100 000 –	90,6	97,5	89,4	740	1 832	30,3	823	8,1
Megye összesen	75,6	87,6	65,7	922	1 899	24,4	703	21,8
Ebből: község	64,5	79,3	44,1	1 073	1 926	20,5	648	35,3
Agglomerációk, településgyűjtések								
Miskolc központ	90,6	97,5	89,4	740	1 832	30,3	823	8,1
Az agglomeráció egyéb települései	93,4	88,3	68,9	1 273	2 118	20,8	969	19,5
Miskolci agglomeráció összesen	91,0	96,2	86,4	821	1 880	28,5	863	9,8

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

16. sz. táblázat

B-A-Z megye – lakás helyzete a települések népességnagysága szerint 2010

Népességnagyság- kategória, településcsoport	Lakásállomány az év végén	Száz lakásra jutó lakos	Az épített lakások					Száz épített lakásra jutó megszűnt lakás	2000–2010 között épült lakások a 2010. évi lakásállomány százalékában	
			száma összesen	ebből			átlagos alapterülete, m ²			tízezer lakosra
				4 és több szobás	vállalkozás által építettett	természetes személy által építettett				
A települések népességnagyság-kategóriája szerint										
– 199	4 104	147	12	25,0	–	100,0	108	20	17	4,0
200 – 499	13 917	210	19	21,1	5,3	94,7	113	6	100	4,3
500 – 999	23 940	237	32	43,8	6,3	93,8	106	6	25	3,8
1 000 – 1 999	40 987	250	47	44,7	–	95,7	113	5	55	4,4
2 000 – 4 999	46 216	267	85	45,9	1,2	98,8	121	7	75	4,4
5 000 – 9 999	19 431	266	133	14,3	33,1	66,9	76	26	129	5,0
10 000 – 19 999	35 109	239	104	19,2	70,2	29,8	77	12	34	4,4
20 000 – 49 999	27 579	230	37	13,5	67,6	32,4	67	6	62	2,2
50 000 – 99 999	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
100 000 –	76 053	221	199	31,7	70,4	29,6	83	12	9	4,1
Megye összesen	287 336	238	668	28,1	42,8	56,9	89	10	55	4,1
Ebből: község	114 887	247	172	44,2	2,3	96,5	114	6	58	4,3
Agglomerációk, településegységek										
Miskolc központ	76 053	221	199	31,7	70,4	29,6	83	12	9	4,1
Az agglomeráció egyéb települései	13 399	294	155	23,2	29,0	71,0	82	39	115	7,6
Miskolci agglomeráció összesen	89 452	232	354	28,0	52,3	47,7	83	17	55	4,6

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

17. sz. táblázat
B-A-Z megye lakás helyzete kistérségek szerint, 2010

Kistérség	Lakásállomány az év végén	Száz lakásra jutó lakos	Az épített lakások						Száz épített lakásra jutó megszűnt lakás	2000–2010 között épült lakások a 2010. évi lakásállomány százalékában
			száma összesen	ebből			átlagos alapterülete, m ²	tízezer lakosra		
				4 és több szobás	vállalkozás által épített	természetes személy által épített				
			aránya, %							
Abaúj-Hegyközi	6 626	212	14	21,4	–	100,0	89,2	10	7	5,3
Bodrogközi	7 184	226	3	66,7	33,3	66,7	178,0	2	300	4,6
Edelényi	13 243	257	19	36,8	–	100,0	111,3	6	279	3,0
Encsi	8 827	265	10	30,0	–	100,0	110,4	4	110	8,4
Kazincbarcikai	24 514	240	51	29,4	49,0	47,1	81,2	9	14	3,2
Mezőcsáti	6 103	226	4	–	50,0	50,0	113,5	3	–	1,9
Mezőkövesdi	19 190	217	35	20,0	37,1	62,9	83,2	8	29	3,3
Miskolci	109 613	241	398	28,4	46,5	53,5	86,3	15	55	4,6
Ózdi	28 387	235	10	20,0	–	100,0	87,4	1	250	1,8
Sárospataki	10 896	227	12	16,7	–	100,0	122,5	5	25	4,9
Sátoraljaújhelyi	9 998	220	17	41,2	–	100,0	118,1	8	–	4,5
Szerencsi	16 868	245	8	62,5	–	100,0	152,4	2	–	3,2
Szikszoói	6 808	269	5	60,0	–	100,0	140,6	3	440	4,5
Tiszaújvárosi	13 008	250	77	23,4	77,9	22,1	77,8	24	–	5,8
Tokaji	6 071	222	5	20,0	–	100,0	88,6	4	120	3,4
Összesen	287 336	238	668	28,1	42,8	56,9	89,1	10	55	4,1

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

18. sz. táblázat
B-A-Z megye kommunális ellátása, 2010

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Villamosenergia-ellátás					
Kisfeszültségű hálózat, km	5 326,4	5 625,1	5 563,9	5 571,5	4 991,1
Kizárólag közvilágítási hálózat, km	779,8	822,3	808,8	809,4	597,2
Közvilágítási fényforrás	87 880	94 880	96 334	97 111	..
Áramfogyasztó	349 178	338 663	341 723	338 988	337 944
Ebből: háztartási fogyasztó	326 450	321 753	321 999	322 911	321 407
Szolgáltatott villamos energia, MWh	3 189 446	3 664 843	3 516 794	2 937 788	3 008 785
Ebből: háztartásnak	588 747	599 500	616 047	618 577	612 704
Egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás, kWh	1 803	1 894	1 914	1 918	1 899
Vezetékesgáz-ellátás					
Gázellátással rendelkező település	282	296	301	302	302
Teljes gázcsőhálózat, km	5 608,0	5 875,6	5 917,3	5 932,8	5 943,1
Gázfogyasztó	181 999	215 478	217 635	223 226	229 444
Ebből: háztartási fogyasztó	174 041	204 585	206 347	211 716	217 240
ezen belül: fűtési fogyasztó	133 707	164 069	165 889	172 030	177 165
Értékesített gáz, ezer m ³	387 733	514 052	553 670	483 519	435 446
Ebből: háztartásnak	213 166	232 361	233 882	208 974	197 825
Egy háztartási fogyasztóra jutó vezetékesgáz-fogyasztás, m ³	1 208	1 142	1 138	1 000	922
Távfűtés és melegvíz-szolgáltatás					
Távfűtéssel és melegvíz-hálózattal rendelkező település	11	7	7	7	7
Távfűtésbe bekapcsolt lakás	54 064	53 026	53 133	53 260	53 233
Táv hőellátásra felhasznált hő mennyisége, GJ	..	2 225 392	2 587 277	2 222 014	2 278 149
Ebből: lakosságnak szolgáltatott	..	1 706 586	1 930 268	1 757 864	1 786 076
Melegvíz-hálózatba bekapcsolt lakás	48 934	48 105	48 151	48 042	47 945
Szolgáltatott meleg víz mennyisége, ezer m ³	..	1 766	1 717	1 607	1 572
Ebből: lakosságnak szolgáltatott	..	1 705	1 656	1 558	1 536
Vízellátás					
Közütemi ivóvízellátással rendelkező település	354	357	358	358	358
Közütemi ivóvízvezeték-hálózat, km	4 848,2	4 925,0	4 929,6	4 888,9	4 916,8
Közütemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	234 784	251 970	252 826	252 858	251 602
Szolgáltatott víz, ezer m ³	29 144	27 318	25 201	24 651	23 814
Ebből: a lakosságnak	18 238	18 303	17 575	17 656	16 838

Közcsatornázás					
Közüemi szennyvízgyűjtő-hálózattal rendelkező település	51	213	226	229	229
Közüemi szennyvízgyűjtő-hálózat, km	1 394,6	3 220,9	3 379,1	3 373,1	3 455,4
Közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás	115 755	180 253	186 855	189 118	188 835

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

19. sz. táblázat
Lakásállomány, épített és megszűnt lakás, üdülőépítés 1996-2010 között

Megnevezés	1996– 2000.	2001– 2005.	2008	2009	2010
	évek átlaga				
Lakásállomány az év végén	269 498	278 966	286 428	287 033	287 336
Lakásépítés					
Az épített lakások nagysága:					
Egyszobás	35	65	38	50	48
Kétszobás	350	256	312	176	215
Háromszobás	805	466	336	328	217
Négy és több szobás	310	349	359	333	188
Összesen	1 500	1 136	1 045	887	668
Átlagos alapterület, m ²	95	99	98	100	89
Az épített lakások felszereltsége:					
Fürdőszobával	1 494	1 134	1 045	887	668
Vezetékes gázzal	590	777	705	666	595
Közüemi ivóvízvezetékekkel	1 229	1 101	1 039	880	667
Házi vízvezetékekkel	201	31	6	7	1
Közüemi szennyvízcsatornával	428	766	870	767	612
Házi csatornával	994	365	175	120	56
Építési engedély, lakásmegszűnés					
Kiadott lakásépítési engedély	1 692	1 587	1 067	592	367
Megszűnt lakás	507	258	138	282	365
Ebből:					
avulás miatt	186	112	72	243	59
lakásépítés miatt	215	80	33	29	11
Üdülőépítés					
Az épített üdülők nagysága:					
Egyszobás	5	4	2	3	6
Kétszobás	16	10	7	4	8
Három és több szobás	18	19	14	14	6
Összesen	39	33	23	21	20
Átlagos alapterület, m ²	70	77	63	84	81
Az épített üdülők felszereltsége:					
Vezetékes gázzal	11	15	10	13	7
Közüemi ivóvízvezetékekkel	29	32	22	20	19
Házi vízvezetékekkel	8	1	1	1	1
Fűtéssel	35	30	18	20	18

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

20. sz. táblázat
Épített lakások építési forma és építető szerint, 2010

Építető	Épített lakás összesen	Ebből			
		új lakóépületben	családi házban	többszintes, többlakásos épületben	lakóparki épületben
		épített			
Önkormányzat	2	–	1	–	1
Vállalkozás	286	284	15	220	–
Természetes személy	380	355	366	1	–
Egyéb	–	–	–	–	–
Összesen	668	639	382	221	1

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

21. sz. táblázat
Az önkormányzatok ingatlankezelési tevékenysége, 2000-2010 között

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Fenntartott épület	2 547	2 436	2 271	2 175	2 173
Ebből: lakóépület	1 996	1 921	1 891	1 813	1 749
Fenntartott bérlemény	13 269	12 082	11 917	11 619	11 299
Ebből: lakásbérlemény	10 648	9 636	9 437	9 176	8 848
Lakóházjavításra fordított összeg, ezer Ft	544 701	903 317	1 016 797	749 758	652 372
Összes felújított épület	25	20	23	14	6
Felújított lakásbérlemények száma	167	165	108	103	43
költsége, ezer Ft	219 197	112 989	111 698	77 080	35 835

Forrás: KSH BAZ Megyei Statisztikai Évkönyv 2010

IRODALOMJEGYZÉK

1. Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről; KSH Budapest, 2008.
2. KSH statisztikai évkönyvek
3. Kocsis Károly: „A népesség változó etnikai arculata – Észak-magyarországon a XX. században” – előadás
4. Abaúj-Hegyközi kistérség, Fejlesztési stratégia 2007-2008.
5. OKI esetszintű tanulmány
6. Nemzeti Rákregiszter
7. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Szakigazgatás Szerveinek szerkesztet anyagai
8. Környezet- és egészségkockázat: társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek a roma lakosság körében Magyarországon – MHT XL. Vándorgyűlés, 2011.
9. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tüdőgondozók adatai
10. KSH népszámlálás 2011.
11. KSH – stADAT
12. KSH – MEF adatbázis
13. Magyar statisztikai évkönyv, 2010.
14. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei statisztikai évkönyv, 2010.
15. NFSZ adatbázis
16. KIR adatbázis
17. Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika
18. Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia, KIM, Társadalmi Felzárkóztatásért Felelős Államtitkárság, 2011. november
19. Összeurópai Roma Stratégia, Miskolci Egyetem BTK, 2011. május
20. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Kormány megbízotti Kabinet szakmai anyaga
21. Kistérségek társadalmi, gazdasági helyzete (Észak-Magyarország), KSH
22. TEIR adatbázis
23. Jogszabályok